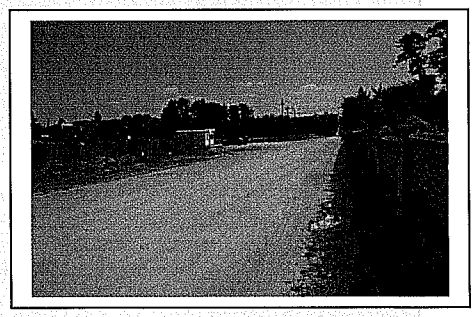

„Lokalny Program Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008 - 2015"

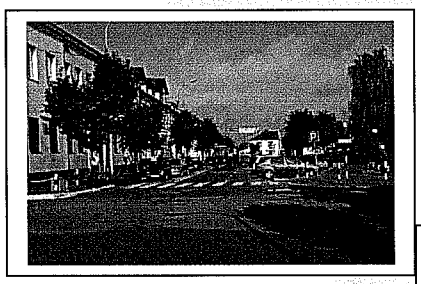

Urząd Miejski Maków Mazowiecki
ul. Moniuszki 6
06-200 Maków Mazowiecki

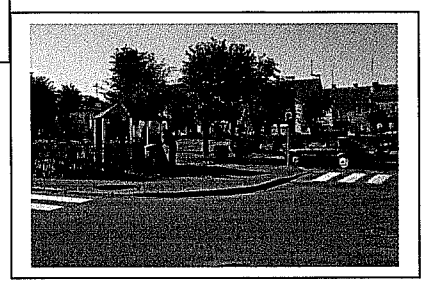

Maków Mazowiecki, październik 2007

Sp.z o.o.
HEKTOR
Firma Marketingowa

Opracowanie:
FABRYKA PROJEKTÓW
Firma Marketingowa
HEKTOR Sp. z o.o.
Ul. Kaczkowskiego 7
33 – 100 Tarnów
www.hektor-tarnow.eu
Hektor@hektor.tarnow.eu
0 – 14 630 05 70, 0 – 14 630 05 71,
0 – 14 630 05 72, 0 – 14 630 05 73.

Zespół redakcyjny:

mgr Stanisław Lis	– Prezes Zarządu, – ekspert ds. polityki regionalnej i funduszy UE i EOG
mgr Olga Stadelmeyer	– Dyrektor Fabryki Projektów, – ekspert ds. polityki regionalnej i funduszy UE i EOG
mgr Monika Stanek	– Referent ds. opracowania i obsługi projektów
mgr Marta Rygiel	– Referent ds. opracowania i obsługi projektów
mgr Małgorzata Matysiak	– Referent ds. opracowania i obsługi projektów
mgr Józef Komarewicz	– Specjalista ds. public relations, – rzecznik prasowy

Na zlecenie

Gminy Miejskiej w Makowie Mazowieckim

Na podstawie umowy zawartej

pomiędzy:

Gminą Miejską Maków Mazowiecki
z siedzibą: ul. Moniuszki 6; 06 – 200 Maków Mazowiecki NIP: **7571420377,** reprezentowaną przez: mgr Janusza Jankowskiego – Burmistrza Miasta Maków Mazowiecki, z kontrasygnatą Skarbnika miasta – Haliny Żebrowskiej, zwaną dalej **„Zamawiającym",**

a

Firmą Marketingową HEKTOR Sp. z o.o.,
wpisaną do Krajowego Rejestru Sądowego Rejestru Przedsiębiorców przez Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieście w Krakowie Wydział XII Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego dnia 15.02.2002 r. pod numerem KRS: 0000088647 z siedzibą w Tarnowie, ul. Kaczkowskiego 7, reprezentowaną przez Stanisława Lisa – Prezesa Zarządu ,
zwaną w dalszej części umowy **Wykonawcą,**

Skład i korekta:
Fabryka Projektów
F.M. Hektor Sp. z o.o.

Wydruk:
Józef Komarewicz – Kierownik Oficyny Wydawniczej WEKTORY, specjalista ds. public relations,
Oficyna Wydawnicza WEKTORY
F.M. Hektor Sp. z o.o.

Spis treści

Spis treści 3

Wstęp 5

Rozdział 1
Rewitalizacja: pojęcie – przedmiot – cel – uwarunkowania 7
1.1. Definicja rewitalizacji
1.1.1. Cel rewitalizacji
1.1.2. Aspekty rewitalizacji
1.2. Współczesne uwarunkowania rewitalizacji jako elementu rozwoju społecznego
1.2.1. Raport Krajowy Ministerstwa Ochrony Środowiska. Idee trwałego i zrównoważonego rozwoju w Polsce
1.2.2. Programy, akty prawne i inicjatywy istotne dla rewitalizacji
1.2.3. Istotne dla rewitalizacji założenia rozwoju i strategii społeczno – gospodarczej państwa

ROZDZIAŁ 2
Badania ankietowe – gdzie jesteśmy i dokąd zmierzamy? 15

ROZDZIAŁ 3
Obszar i czas realizacji Programu Rewitalizacji Miasta Makowa Mazowieckiego 33
3.1. Obszar rewitalizacji
3.2. Delimitacja obszarów problemowych
3.3. Czas realizacji

ROZDZIAŁ 4
Aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza miasta Makowa Mazowieckiego 38
4.1. Rys historyczny miasta Makowa Mazowieckiego
4.2. Ogólne dane o mieście Makowie Mazowieckim
4.2.1. Położenie geograficzne Makowa Mazowieckiego
4.2.2. Powierzchnia miasta
4.3. Ludność
4.4. Gospodarka komunalna
4.4.1. Zasoby mieszkaniowe
4.4.2. Infrastruktura komunalna
4.4.3. Struktura własności gruntów
4.5. Stan infrastruktury technicznej
4.6. Profil społeczny
4.6.1. Ochrona zdrowia, opieka społeczna
4.6.2. Edukacja
4.6.3. Kultura, turystyka, sport
4.7. Profil środowiskowy
4.8. Profil gospodarczy

Rozdział 5
Określenie obszarów problemowych i identyfikacja problemów w nich występujących 54
5.1. Zasady delimitacji
5.2. Cel główny Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007-2013

5.3. RPO Województwa Mazowieckiego 2007-2013, priorytet V. Wzmacnianie roli miast w rozwoju regionu
5.4. Delimitacja obszarów problemowych w ujęciu przestrzennym
5.4.1. Kryteria delimitacji
5.4.2. Obszary problemowe

ROZDZIAŁ 6
Określenie celu nadrzędnego i celów szczegółowych rewitalizacji 86
6.1. Cel nadrzędny
6.2. Cele szczegółowe
6.3. Powiązanie celu nadrzędnego i szczegółowych z obszarami problemowymi wybranymi w ramach delimitacji

ROZDZIAŁ 7
Nawiązanie do strategicznych dokumentów rozwoju społeczno – gospodarczego miasta Maków Mazowiecki 89

ROZDZIAŁ 8
Planowane działania inwestycyjne na obszarze rewitalizowanym w latach 2008-2015 110
8.1. Zadania inwestycyjne według obszarów problemowych programu rewitalizacji
8.1.1. Obszar I: Centrum miasta
8.1.2. Obszar II: Infrastruktura techniczna
8.1.3. Obszar III: Obiekty użyteczności publicznej
8.1.4. Obszar IV: Osiedla mieszkaniowe
8.1.5. Obszar V: Tereny rekreacyjne
8.2. Projekty priorytetowe
8.3. Zestawienie zbiorcze nakładów na zadania inwestycyjne wpisane do poszczególnych obszarów problemowych

ROZDZIAŁ 9
Oczekiwane wskaźniki osiągnięć programu rewitalizacji 143

ROZDZIAŁ 10
Plan finansowy realizacji programu rewitalizacji 149

ROZDZIAŁ 11
Instrumenty wdrażania programu i komunikacji społecznej programu rewitalizacji 152
11.1 System wdrażania programu rewitalizacji.
11.2 Monitoring
11.3 Ewaluacja programu rewitalizacji
11.4 Public relations programu rewitalizacji
11.5 Marketing terytorialny

ROZDZIAŁ 12
Podsumowanie i wnioski 166

Jeżeli marzy tylko jeden człowiek,
pozostanie to tylko marzeniem.
Jeżeli zaś będziemy marzyć wszyscy razem,
będzie to już początek nowej rzeczywistości.

Helder Camara

WSTĘP

„Lokalny Program Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008–2015" jest aktualizacją dokumentu opracowanego w roku 2006.

Za ideą aktualizacji przemawiały wnioski zgłoszone przez mieszkańców miasta dotyczące aktualizacji, nie tylko ich zadań, ale także i wyłonienia nowych obszarów problemowych.

Wstępne prace nad programem podjęto w 2006 r., kiedy to rozpoczęto badania nad stanem realizacji zadań wpisanych do programu rewitalizacji. Efektem było zebranie wniosków od mieszkańców dotyczących uaktualnienia zadań.

Za koniecznością zmian przemawiał także fakt, iż dotychczasowy dokument dostosowany był do okresu programowania UE w latach 2004–2006 i nie spełniał natomiast wymogów „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007-2013".

Władze Makowa Mazowieckiego podjęły decyzję o uaktualnieniu dokumentu. Prace rozpoczęto we wrześniu 2007 r.

Działania podjęte przez władze miasta spotkały się z zainteresowaniem mieszkańców. Prace nad dokumentem były otwarte i szeroko konsultowane. Najważniejsze założenia programu rewitalizacji, takie jak delimitacja obszarów problemowych, czy określenie celów były opracowywane wspólnie z mieszkańcami na otwartych spotkaniach konsultacyjnych. Mieszkańcy miasta zostali poddani badaniom ankietowym, w których wyrazili opinie o problemach miasta, zagrożeniach, głównych obszarach problemowych, na których ich zdaniem należałoby się skupić.

W konsekwencji, w toku konsultacji społecznych udało się wskazać pięć obszarów problemowych:

I. **Obszar: Centrum miasta,**

II. **Obszar: Infrastruktura techniczna,**

III. **Obszar: Obiekty użyteczności publicznej,**

IV. **Obszar. Osiedla mieszkaniowe,**

V. **Obszar: Tereny rekreacyjne.**

Wybór tych obszarów doprecyzowano poprzez:

- analizę problemów w sferze materialnej i społecznej występujących na terenie Makowa Mazowieckiego dokonanej przez zespół opracowujący program rewitalizacji [przedstawionej w rozdziale 5]. Analizowane kryteria spełniają zapisy ujęte w art. 47.

działania w zakresie mieszkalnictwa, rozporządzenie **KOMISJI (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.**

- porównanie wskaźników cywilizacyjnych dotyczących obszarów rewitalizowanych Makowa Mazowieckiego w odniesieniu do regionu i kraju (przedstawionych w rozdziale 5),
- wizję lokalną i ocenę stanu technicznego budynków, infrastruktury technicznej i społecznej,
- wyniki badań ankietowych (przedstawionych w rozdziale 2),
- wnioski zgłaszane przez beneficjentów końcowych programu z terenu miasta Makowa Mazowieckiego.

Założenia wyjściowe opracowania i wdrożenia programu rewitalizacji

U podstaw prac nad dokumentem była analiza definicji określających termin - **rewitalizacja.** Zgodnie z definicją **rewitalizacja** to kompleksowy program remontów, modernizacji i zabudowy przestrzeni publicznych, rewaloryzacji zabytków na wybranym obszarze, najczęściej dawnej dzielnicy miasta, w powiązaniu z rozwojem gospodarczym i społecznym. Rewitalizacja to połączenie działań technicznych – jak np. remonty – z programami ożywienia gospodarczego i działaniem na rzecz rozwiązania problemów społecznych, występujących na tych obszarach, m.in. bezrobocie, przestępczość, brak równowagi demograficznej.

Upraszczając tę definicję, rewitalizacja to działania, czy też kompleks działań prowadzonych na zdegradowanych obszarach miasta. Działania te powinny mieć na celu rozwiązanie wszelkich kryzysów na tych obszarach poprzez znalezienie dla nich nowych funkcji, zastosowania lub przywrócenia ich pierwotnego stanu i funkcji.

Celem programu rewitalizacji jest: ***„ożywienie społeczne i gospodarcze miast, zwiększenie potencjału turystycznego i kulturalnego terenów zdegradowanych – poprzemysłowych czy miejskich"*** (szerzej w rozdziale 1).

Biorąc te uwarunkowania pod uwagę należy stwierdzić, że rewitalizacja powinna charakteryzować się:

- kompleksowością, czyli całościowym, kompletnym spojrzeniem na obszar problemowy, na którym podejmowane są zintegrowane działania w sferze infrastrukturalnej, gospodarczej, społecznej i środowiskowej,
- koordynacją działań, czyli takim zarządzaniem procesem, jego etapami aby prowadzony był zgodnie z ustalonym procesem wdrażani i realizacji programu rewitalizacji,
- wieloletniością, stopień skomplikowania procesu rewitalizacji, konieczność podjęcia wielu działań oraz ich kosztochłonność zmusza do rozłożenia wysiłków na wiele lat (w zależności od obszaru rewitalizacji i jego degradacji).

Efektem tych założeń jest opracowany „Lokalny Program Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008–2015".

Rozdział 1

Rewitalizacja: pojęcie – przedmiot – cel – uwarunkowania

1.1. Definicja rewitalizacji

Nie istnieje uniwersalna definicja rewitalizacji. Pomimo tego należy stwierdzić, że podstawowym celem rewitalizacji jest przywrócenie dotychczasowych funkcji zdegradowanego obszaru, bądź zamiana jego dotychczasowych funkcji.

Opublikowany przez Ministerstwo Gospodarki i Pracy Przewodnik dotyczący kryteriów planowania oraz zarządzania projektami dotyczącymi rewitalizacji (...)[1] stwierdza, że choć „nie ma uniwersalnej definicji pojęcia **rewitalizacja"**, to jednak „z pewnością możemy stwierdzić, iż podstawowym celem rewitalizacji jest przywrócenie dotychczasowych funkcji zdegradowanego społecznie, ekonomicznie, środowiskowo obszaru, bądź zamiana jego dotychczasowych funkcji na nowe". Jednak takie bardzo ogólne określenie nie może być traktowane jako definicja rewitalizacji, toteż cytowany dokument przytacza dalej definicję autorstwa dr K. Skalskiego:

> *„Właściwa definicja określa rewitalizację jako kompleksowy program remontów, modernizacji zabudowy i przestrzeni publicznych, rewaloryzacji zabytków na wybranym obszarze, najczęściej dawnej dzielnicy miasta, w powiązaniu z rozwojem gospodarczym i społecznym. Rewitalizacja to połączenie działań technicznych – jak np. remonty – z programami ożywienia gospodarczego i działaniem na rzecz rozwiązania problemów społecznych, występujących na tych obszarach: bezrobocie, przestępczość, brak równowagi demograficznej.*
>
> *Niewłaściwym jest więc mówić o «rewitalizacji» jednego budynku, czy «rewitalizacji» placu miejskiego, jeżeli te działania dotyczą jedynie modernizacji budynków, czy rewaloryzacji zabytków"*[2].

Wszystkie definicje podkreślają następujące **cechy rewitalizacji, które pozwalają odróżnić ją od innych form kompleksowej interwencji w daną przestrzeń:**

- Cele rewitalizacji są usytuowane w sferze społeczno-gospodarczej i ekologiczno-przestrzennej, a działania infrastrukturalne i architektoniczno-urbanistyczne są tym celom podporządkowane (mają charakter narzędziowy); **nie jest więc rewitalizacją działanie wyłącznie remontowo-budowlane, które nie ma wskazanego celu społecznego, gospodarczego lub ekologiczno-przestrzennego;**
- Rewitalizacja to reakcja na kryzys, który obejmuje dany obszar i przejawia się w wielu **dziedzinach na raz; nie jest więc rewitalizacją działanie podejmowane poza obszarem kryzysowym** (stąd kluczowe znaczenie trafnego wyznaczenia obszaru do rewitalizacji);

[1] Przewodnik dotyczący kosztów planowania oraz zarządzania projektami dotyczącymi rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich, po-przemysłowych i po-wojskowych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego finansowanego ze środków Funduszy Strukturalnych – dokument roboczy Egip., Warszawa, październik 2004 roku

[2] Skalski K., *Rewitalizacja obszarów starej zabudowy w miastach*, mps, s.1.

- Rewitalizacja musi być realizowana we współpracy zróżnicowanych partnerów lokalnych: zarówno sektora publicznego (z reguły – gminy), jak i lokalnych przedsiębiorców oraz sektora pozarządowego, a często także innych partnerów: miejscowych uczelni, policji itp.; **nie jest więc rewitalizacją program nie uwzględniający zaangażowania partnerów prywatnych: zarówno komercyjnych i niekomercyjnych.**
- Rewitalizacja ma charakter kompleksowy, jest zawsze planem wielowątkowych, wzajemnie wzmacniających się (synergicznych) działań zmierzających do wywołania jakościowej zmiany na całym wyznaczonym obszarze, w tym zawsze – zmiany negatywnego wizerunku tego obszaru; **nie jest więc rewitalizacją lista (choć by obszerna) działań punktowych, nie powiązanych ze sobą i nie układających się w spójny, całościowy program.**

Według tych czterech kryteriów należy oceniać każdy lokalny program rewitalizacji.

1.1.1. Cel rewitalizacji

Celem lokalnego programu rewitalizacji jest: ***„ożywienie społeczne i gospodarcze miast, zwiększenia potencjału turystycznego i kulturalnego terenów zdegradowanych – poprzemysłowych czy miejskich"*** poprzez:

- działania inspirujące rozwój nowych funkcji obszarów rewitalizowanych,
- przywrócenie terenom zdegradowanym utraconych funkcji społeczno -gospodarczych,
- odnowę zdegradowanych obszarów miast i dzielnic mieszkaniowych w miastach (zwłaszcza zabytkowych)
- zagospodarowanie obiektów i terenów poprzemysłowych oraz pomilitarnych, przez zmianę dotychczasowych funkcji na gospodarcze, społeczne, edukacyjne, zdrowotne, rekreacyjne i turystyczne.

Szczególną uwagę należy zwrócić na:

- zachęcanie do rozwijania nowych form aktywności gospodarczej generujących miejsca pracy poprzez budowę i przebudowę infrastruktury (dróg, budynków, parkingów, rynków), aby dostosować się do działalności i potrzeb nowych przedsiębiorstw, przy równoczesnej trosce o ochronę stanu środowiska naturalnego warunkującego zrównoważony rozwój gospodarczo – społeczny;
- współpracę rożnych środowisk i instytucji na rzecz rozwiązywania problemów społecznych na danym obszarze, poprawy bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości;
- aktywizację organizacji kulturalnych, edukacyjnych, turystycznych dla rozwoju czy usprawnienia ich działalności poprzez remont lub przebudowę obiektów pełniących funkcje zaplecza turystycznego lub kulturalnego.

1.1.2. Aspekty rewitalizacji

I. ASPEKT PRZESTRZENNO – URBANISTYCZNY

- działania dotyczące rozwoju infrastruktury technicznej,
- działania dotyczące rozwoju transportu,
- działania dotyczące restrukturyzacji przemysłu,
- działania dotyczące remontów i renowacji istniejących zasobów mieszkaniowych,
- działania dotyczące budowy nowych mieszkań,

- działania dotyczące rozwoju infrastruktury społecznej, kulturalnej i turystycznej,
- zabezpieczenie puli mieszkań rotacyjnych i zamiennych.

II. ASPEKT EKONOMICZNY

- działania dotyczące wspierania przedsiębiorczości,
- działania dotyczące rozwoju turystyki bądź innych sektorów gospodarki lokalnej,
- działania dotyczące uruchamiania finansowanych mechanizmów wsparcia (np. lokalny fundusz poręczeń),
- inne działania wynikające z programów pomocowych dotyczące rozwoju MSP.

III. ASPEKT SPOŁECZNY

- działania dotyczące rozwoju zasobów ludzkich,
- działania dotyczące przeciwdziałania wykluczaniu społecznemu,
- działania dotyczące walki z patologiami społecznymi,
- działania dotyczące tworzenia równych szans,
- działania dotyczące zapobieganiu zjawisku bezrobocia,
- działania dotyczące zapobieganiu zjawisku bezdomności,
- działania na rzecz aktywności środowisk dziecięcych i młodzieżowych,
- działania dotyczące przekwaterowywania mieszkańców rewitalizowanych terenów,
- działania dotyczące uruchamianiu systemów grantów dla organizacji pozarządowych.

1.2. Współczesne uwarunkowania rewitalizacji jako elementu rozwoju społecznego

1.2.1. Raport Krajowy Ministerstwa Ochrony Środowiska. Idee trwałego i zrównoważonego rozwoju w Polsce

Z międzynarodowej strategii „Agenda 21" zostały wyprowadzone założenia programowe dla Raportu Krajowego Agendy 21 Ministerstwa Ochrony Środowiska pt. „Idee trwałego i zrównoważonego rozwoju". Założenia programowe Agendy zostały również uwzględnione w „Narodowym Planie Rozwoju 2000-2002" (WNPR), przyjętym dnia 22.12.1999 r. przez Komitet Integracji Europejskiej oraz Narodowym Planie Rozwoju NPR 2004-2006 (patrz Rozdział IV, pkt.4.1.)

Pierwszy z wymienionych dokumentów zawiera wskazania dotyczące problemów urbanizacji i osadnictwa, odpowiadające ujęciom zgodnym z założeniami „Agendy 21":

„Najważniejszym celem polityki w odniesieniu do ludzkich siedzib jest poprawa ich warunków socjalnych i gospodarczych, jak i poprawa panujących na obszarze miast i wsi warunków ekologicznych, a tym samym poprawa warunków życia i pracy wszystkich ludzi, a szczególnie tych, cierpiących nędzę. Podstawą dla działań skierowanych na poprawę tej sytuacji winna być współpraca techniczna, partnerstwo między sektorami – prywatnym, publicznym i komunalnym oraz uczestniczenie w procesach decyzyjnych grup obywatelskich i specyficznych grup interesów, jak np. kobiet, społeczności rodzimych, ludzi starych i niepełnosprawnych. Te zasady winny stać się stałym składnikiem narodowym strategii w dziedzinie rozwoju systemów osadniczych, a związane z nimi programy winny obejmować następujące obszary problemowe:

- ***zapewnienie odpowiednich warunków mieszkaniowych,***

- ***poprawę struktury osadniczej,***
- ***wspieranie zrównoważonego planowania przestrzennego i gospodarki przestrzennej,***
- ***wspieranie ekologicznego zaopatrzenia w energię i ekologicznych systemów komunikacji i transportu w miastach i gminach, wspieranie planowania przestrzennego i polityki przestrzennej na obszarach zagrożonych klęskami żywiołowymi,***
- ***wspieranie zintegrowanej struktury ochrony środowiska dla zapewnienia zaopatrzenia w wodę pitną, gospodarkę ściekami, kanalizację i gospodarkę odpadami,***
- ***wspieranie rozwoju budownictwa ekologicznego,***
- ***wspieranie rozwoju zasobów ludzkich i tworzenie zasobów w dziedzinie mieszkalnictwa i osadnictwa".***

W dokumencie znajdujemy również postulaty odnoszące się do budownictwa, ochrony środowiska i planowania przestrzennego:

- ***modernizacja systemów grzewczych z uwzględnieniem lokalnych zasobów energii odnawialnej,***
- ***termomodernizacja zasobów budowlanych,***
- ***modernizacja sieci cieplnych, wodociągowych i kanalizacyjnych,***
- ***racjonalizacja zużycia wody,***
- ***usprawnienie gospodarki odpadowej, segregacja i recykling,***
- ***modernizacja infrastruktury technicznej,***
- ***w zagospodarowaniu przestrzennym: zabezpieczenie wartości przyrodniczych, krajobrazowych oraz dziedzictwa kultury w planowaniu, programowaniu, wydawaniu decyzji, ocenach, studiach i ekspertyzach.***

Oznacza to, że zastosowanie zasad zrównoważonego rozwoju w dziedzinie rewitalizacji polegać będzie na skutecznej integracji aspektów przestrzennych, budowlano-inwestycyjnych, społecznych, ekonomicznych i ekologicznych w ramach jednego zwartego i skoordynowanego procesu.

Problemy rewitalizacji miast zostały poruszone w raporcie, w rozdziale dotyczącym mieszkalnictwa:

> *„Istotnym zagadnieniem jest rewitalizacja zabytkowej substancji miast i stopniowe wypełnianie zniszczonej historycznej tkanki miast różnymi rodzajami zabudowy o wysokiej wartości urbanistycznej, architektonicznej i materialnej, w nawiązaniu do wartości historycznych. Dotychczas z pomocy państwa na prowadzenie prac renowacyjno-modernizacyjnych skorzystał np. Kraków, Gdańsk i Warszawa. W ostatnich latach pilotażowe projekty rewitalizacji miast przeprowadzono m.in. w miastach: Poznań, Głogów, Polkowice, Oświęcim, Przemyśl, Płock, Bielsko-Biała. Realizowane projekty miały na celu:*
>
> - *tworzenie przestrzennych warunków do rozwoju miast,*
> - *poprawę stanu środowiska przyrodniczego,*
> - *ochronę istniejących wartości kultury materialnej i krajobrazu,*
> - *poprawę warunków zamieszkania,*
> - *zapewnienie warunków bezpieczeństwa ludności.*

Programy rewitalizacji zespołów miejskich realizowane były w oparciu o dokumenty planistyczne, jakimi są plany zagospodarowania przestrzennego, strategie rozwoju i studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a także opracowania specjalistyczne. Środki na realizację tych programów pochodziły zarówno z funduszy państwowych (m.in. Ministerstwo Kultury, Krajowy Fundusz Mieszkaniowy, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych) i gminnych, jak i prywatnych oraz źródeł zagranicznych".

Dokumenty rządowe – początkowo WNPR, następnie NPR 2004-2006, a aktualnie także Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015 i Narodowa Strategia Spójności 2007-2013 poruszają kwestię miast nie tylko w kontekście ekonomicznym, ale także w kontekście społecznym w odniesieniu do procesów upadku przemysłu i konieczności budowy nowej bazy ekonomicznej.

> *„Miasta są podstawowym elementem tkanki ekonomicznej kraju. Wspierane będą kompleksowe działania mające na celu tworzenie i rozbudowę ekonomiczną małych miast, rozbudowę i modernizacje infrastruktury edukacji, ochronę zabytków kultury materialnej i dziedzictwa kulturowego".*

1.2.2. Programy, akty prawne i inicjatywy istotne dla rewitalizacji

Dla problemu rewitalizacji i możliwości realizacyjnych przyszłej ustawy istotne znaczenie ma szereg poprzedzających ją działań, aktów prawnych i inicjatyw[3].

Wymienić tu należy m.in. strategię działań Rządu w latach 1999-2001 w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego, gospodarki nieruchomościami oraz budownictwa mieszkaniowego. Wydany został dokument rządowy „Gospodarka Przestrzenna, Nieruchomości, Budownictwo", adresowany do instytucji publicznych i integralnie powiązany z innymi planami, koncepcjami i działaniami rządowymi, związanymi z polityką finansową, prywatyzacją, reformami administracyjnymi i problemami integracji z Unią Europejską. W strategii określono działania państwa we wszystkich fazach procesu inwestycyjnego, od planowania, poprzez programowanie infrastruktury technicznej, proces budowlany, aż po renowację i modernizację zabudowy.

Dla problematyki rewitalizacji w jej wymiarze inwestycyjno-budowlanym znaczące było powołanie przez Bank Gospodarstwa Krajowego - Krajowego Funduszu Mieszkaniowego. Fundusz ten wspiera preferencyjnymi kredytami inwestycje mieszkaniowe podejmowane przez Towarzystwa Budownictwa Społecznego (TBS) oraz gminy w zakresie inwestycji w infrastrukturę techniczną w budownictwie mieszkaniowym. Ze środków Krajowego Funduszu Mieszkaniowego na atrakcyjnych warunkach kredytowane mogą być również społeczne mieszkania czynszowe powstające w wyniku adaptacji, przebudowy lub rozbudowy istniejących obiektów. Innym ważnym posunięciem było utworzenie programu termomodernizacyjnego budownictwa. Na mocy ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych w Banku Gospodarstwa Krajowego utworzono Fundusz Termomodernizacji oraz zagwarantowano właścicielom budynków mieszkalnych, a gminom dodatkowo w odniesieniu do budynków o funkcjach publicznych, możliwość korzystania z preferencyjnych pożyczek z przeznaczeniem na remonty. W dziedzinie planowania przestrzennego dla kwestii rewitalizacji podstawowe znaczenie miały uchwalone już wcześniej przepisy ustawy o planowaniu przestrzennym.

Zgodność zasad sporządzania takich dokumentów z zasadami zrównoważonego rozwoju wielu gminom pozwoliła na korzystanie przy opracowywaniu strategii rozwoju z programów rozwoju lokalnego, finansowanych ze środków zagranicznych. W celu promowania, planowania i zarządzania użytkowaniem gruntów, zgodnego z wymogami trwałego i zrównoważonego rozwoju, na terenie całego kraju założono ewidencję gruntów w formie rejestrów i map, prowadzoną przez organy urzędów powiatowych. Wychodząc naprzeciw wzrostowi

[3] *Odnowa miast. Doświadczenia brytyjskie i francuskie oraz wybrane materiały Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast,* Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie, Kraków 2000, s.117-158.

zainteresowania energooszczędnymi i efektywnymi systemami ogrzewania i oświetlania miast, w Banku Ochrony Środowiska uruchomiono preferencyjne linie kredytowe. Są one przeznaczone dla drobnych inwestorów oraz rynku komunalnego na cele:

- wymiany oświetlenia ulic na energooszczędne,
- usprawnienia systemów centralnego ogrzewania i zaopatrzenia w ciepłą wodę,
- dostosowywania silników spalinowych do paliwa gazowego, zwłaszcza pojazdów komunikacji publicznej (autobusy, taksówki),
- zakupu i instalacji małych, przydomowych oczyszczalni ścieków.

Energooszczędne systemy oświetlenia i zaopatrzenia w ciepło oraz racjonalne zasady gospodarowania energią promują samorządowe i pozarządowe organizacje jak np. Fundacja na Rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii.

Dla innych działań wspierających programy rewitalizacyjne zasadnicze znaczenie mają inicjatywy zorientowane na aktywizację zasobów ludzkich. Z tytułu realizacji założeń zrównoważonego rozwoju inicjatywy te uzyskują dostęp do finansowanych ze środków zagranicznych programów wspierających rozwój lokalny.

Programy te miały szczególne znaczenie w pierwszym okresie działania (reaktywowania) samorządów lokalnych w Polsce, spełniając ważną funkcję w podnoszeniu kwalifikacji kadry urzędniczej i wzmacnianiu jej umiejętności programowania, monitorowania i kontroli programów rozwoju miast czy gmin oraz zarządzaniu programami rewitalizacji.

Istotny udział w pracach nad „Nową Kartą Ateńską", popularyzującą w krajach Unii Europejskiej idee nowoczesnego planowania miast, miało też Towarzystwo Urbanistów Polskich, formułując zasady kształtowania obszarów miejskich zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Wśród innych ważnych inicjatyw przygotowujących grunt pod programy odnowy miast, wymiany doświadczeń samorządów i określenie standardów oraz ram prawnych rewitalizacji należy wymienić działalność założonego w roku 1998 Forum Rewitalizacji. Forum stawia sobie zadanie kształtowania opinii i współudział w zakresie realizacji programu rewitalizacji wybranych obszarów miast i miejscowości oraz współudział w inicjowaniu i koordynowaniu takich projektów, jak:

- upowszechnianie wiedzy o procesach i procedurach rewitalizacji,
- prezentacja i promocja osiągnięć rewitalizacji,
- udzielanie pomocy członkom Forum (są nimi miasta i gminy) w sprawach związanych z programowaniem, promocją i wdrażaniem programu rewitalizacji oraz prowadzenie poradnictwa w tym zakresie,
- pozyskiwanie krajowych i zagranicznych środków na opracowanie dokumentacji i przygotowanie programów rewitalizacji w zrzeszonych miastach i miejscowościach.

Forum Rewitalizacji prowadzi również działalność wydawniczą. Znaczną popularność osiągnął wydany przez tę organizację pierwszy w Polsce poradnik rewitalizacji pt. „*Vademecum Rewitalizacji*".

Projekt Ustawy o programach rewitalizacji powstaje w kontekście tworzenia i dopasowywania polskich programów i instrumentów obszaru budownictwa, mieszkalnictwa, planowania przestrzennego i ochrony środowiska do zasad trwałego i zrównoważonego rozwoju, jak i do wynikających z nich standardów europejskich i międzynarodowych.

1.2.3. Istotne dla rewitalizacji założenia rozwoju i strategii społeczno – gospodarczej państwa

Nowe perspektywy postrzegania problemu rewitalizacji oraz szerokie działania mające na celu sprzyjanie realizacji działań rewitalizacyjnych zbiegają się z naglącą potrzebą odnowy znacznej części zasobów mieszkaniowych w Polsce.

Do roku 2010, z uwagi na zły stan techniczny, trzeba będzie wyburzyć ok. 1 mln mieszkań. Tzw. „luka remontowa", czyli wysokość kwoty potrzebnej na prace remontowe wynosi w Polsce ok. 40 mld PLN. Remontów wymaga obecnie ok. 7,5 mln z ogólnej liczby 12 mln mieszkań. „Luka remontowa" szacowana jest jako równowartość kosztów budowy ok. 750 tys. nowych mieszkań, podczas gdy w skali kraju na remonty przeznacza się zaledwie 33 % koniecznych kosztów. Specjaliści polscy odnoszą się sceptycznie do możliwości rozwiązania tego problemu w najbliższym czasie[4].

Pomimo wzrostu powierzchni użytkowej przeciętnego mieszkania (z 59,6 m^2 w r. 1990, do 69,5 m^2 w r. 2006), deficyt mieszkaniowy w Polsce szacuje się na ok. 1,2 – 1,5 mieszkań. Od r. 1990 do r. 1998 oddano do użytku jedynie 666 tys. mieszkań, a nasycenie mieszkaniami wzrosło jedynie z 288,7 do 338 mieszkań na 1 tys. mieszkańców pomiędzy rokiem 1990 a 2006. Nowe budownictwo równoważy tylko 50-60 % potrzeb osób wchodzących w związki małżeńskie w danym roku.

Istotnym dla rewitalizacji problemem w kontekście podaży mieszkaniowej jest znaczny spadek procesów migracji ze wsi do miast, których ludność stanowiła dotąd 61,7 % (1990) ogółu społeczeństwa. W 1999 roku saldo migracji pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi było najniższe w okresie powojennym, co przypisuje się spadkowi liczby miejsc pracy w miastach.

Obserwuje się również zjawisko zmniejszania się liczby mieszkańców wielkich miast w aglomeracjach miejskich (22,4 % ludności miast w 1990 r. i 21,8 % w 2004 r.) na korzyść ośrodków satelitarnych i miast o małej i średniej wielkości. Następuje powolny wzrost pozycji miast mniejszych, które spełniają rolę wielofunkcyjnych ośrodków usługowo-administracyjnych.

Niekorzystne prognozy dla mieszkalnictwa po roku 2002 związane są z :

- spadkiem zatrudnienia i wysoką stopą bezrobocia,
- spadkiem popytu krajowego, zarówno konsumpcyjnego, jak i zaopatrzeniowego,
- trudnościami budżetowymi państwa,
- pogarszającą się płynnością finansową podmiotów gospodarczych i ich zdolnością płatniczą i kredytową,
- likwidacją tzw. dużej ulgi budowlanej dla podatników – inwestorów budownictwa mieszkaniowego.

Tak jak do niedawna podstawowe znaczenie dla rewitalizacji miał techniczny stan budynków, tak w ostatnich latach pojawiły się nowe problemy w obszarach miejskich, związane ze skutkami procesów transformacji i globalizacji. W ich wyniku znaczne obszary Polski zagrożone są zjawiskiem trwałej marginalizacji lub wykluczenia dużych grup społecznych, zamieszkujących przede wszystkim stare zasoby mieszkaniowe. Dotyczy to przede wszystkim tych obszarów, na których w ciągu ostatnich lat zaszły procesy restrukturyzacji gospodarki. Są to z reguły dzielnice o charakterze robotniczym oraz całe miasta o dotąd jednolitej funkcji miastotwórczej, których fundamentem były najczęściej likwidowane wielkie zakłady przemysłowe. Procesy te wywołują negatywne skutki dla rynku pracy oraz możliwości rozwojowych, zarówno całych dzielnic miejskich, jak i regionów. Wpływają też negatywnie na zadania rewitalizacji zasobów starego budownictwa.

W innych miastach z kolei pojawiły się problemy związane z niedorozwojem funkcji miejskich. W wyniku tego zjawiska, miasta nie są w stanie zagwarantować swoim mieszkańcom odpowiednich usług handlowych, edukacyjnych, kulturalnych, czy też związanych ze służbą zdrowia, nie mówiąc już o funkcjach gospodarczych i infrastrukturze technicznej, zapewniających rozwój miejsc pracy. Powstają nowe obszary kryzysowe, gdzie na procesy

[4] A. Czyżewska, *Lokalne strategie mieszkaniowe*, Municipium S.A., Warszawa 2003.

degradacji substancji budowlanej i funkcji przestrzennej nakładają się zjawiska degradacji ekonomicznej i postępującej za nią degradacji społecznej. Zjawiska te obejmują przede wszystkim obszary starego budownictwa, cierpiącego z racji wspomnianej olbrzymiej „luki remontowej", ale wkraczają dziś także na obszary osiedli budownictwa wielkopłytowego. Zakres problemu degradacji obszarów miejskich zwiększa dodatkowo powstawanie pustek poprzemysłowych i po-militarnych.

Śledząc wiele programów prorozwojowych począwszy od „Agendy 21", można dostrzec, że problem rewitalizacji znalazł się w nowym kontekście strategii międzynarodowych, europejskich i narodowych. Problematyka ta dotyczy współcześnie już nie tylko zagadnień inwestycyjno - budowlanych, lecz rozszerzyła się na zagadnienia lokalnej ekonomii miasta, dzielnicy czy nawet kwartału oraz na związane z nimi kwestie socjalne.

Realizacja działań rewitalizacyjnych w Makowie Mazowieckim wpłynie bezpośrednio na wzrost potencjału gospodarczego, atrakcyjność inwestycyjną, przedsiębiorczość oraz poprawi jakość życia nie tylko w miesicie, ale i w regionie.

Rozdział 2

Badania ankietowe – gdzie jesteśmy i dokąd zmierzamy?

9 października 2007 r. w budynku Urzędu Miejskiego Makowa Mazowieckiego zostało przeprowadzone anonimowe badanie ankietowe. Próba została dokonana na 31 osobach wybranych spośród mieszkańców Makowa Mazowieckiego, jako liderów opinii publicznej. Byli wśród nich między innymi radni, mieszkańcy miasta, przedstawiciele instytucji użyteczności publicznej, pracownicy Urzędu Miejskiego. Celem badania było poznanie opinii mieszkańców Makowa Mazowieckiego na temat programu rewitalizacji oraz problemów występujących w mieście.

Ankieta do badań społecznych lokalnych liderów opinii publicznej

Czy Pana(i) zdaniem miastu Maków Mazowiecki potrzebny jest program ożywienia gospodarczego, społecznego i przestrzenno-środowiskowego w postaci programu rewitalizacji?

Badana grupa liderów opinii publicznej w 100% odpowiedziała na to pytanie pozytywnie.

Proszę wskazać, Pana(i) zdaniem, pięć najważniejszych problemów do rozwiązania na terenie miasta.

- Zły stan techniczny lub brak dróg, chodników, parkingów – 71,4% odpowiedzi.
- Brak systemu grzewczego – 47,6% odpowiedzi.
- Brak zagospodarowania terenu rekreacyjnego nad zalewem – 38,1% odpowiedzi.
- Wysoki poziom bezrobocia – 36,7%.
- Niezadowalający stan budynków użyteczności publicznej– 33,3% odpowiedzi.
- Brak mieszkań socjalnych – 28,6% odpowiedzi.
- Zły stan techniczny oczyszczalni ścieków – 23,8% odpowiedzi.
- Niska estetyka centrum miasta – ul. Rynek – 22,4% odpowiedzi.
- Brak obwodnicy miasta – 21,6% odpowiedzi.
- Wysokie straty energetyczne spowodowane brakiem termoizolacji budynków mieszkalnych – 20,1% odpowiedzi.

Proszę podać jeden problem (teren, zadanie w ujęciu przestrzennym), który Pana(i) zdaniem powinien być rozwiązany/zrealizowany w pierwszej kolejności.

- Brak systemu grzewczego – 23,8% odpowiedzi.
- Zły stan techniczny lub brak dróg, chodników, parkingów – 17,2% odpowiedzi.

- Zły stan techniczny oczyszczalni ścieków – 14,3% odpowiedzi.

Proszę ocenić poziom samoorganizacji społecznej i poziom współpracy między mieszkańcami, a władzami miasta.

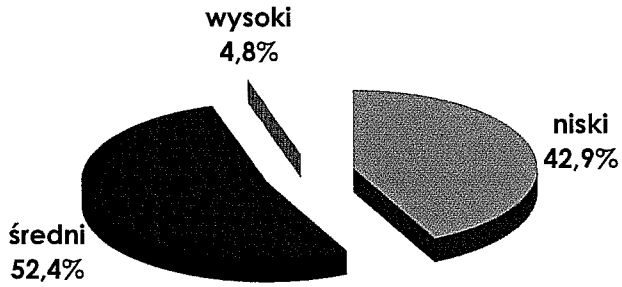

Jakie **PROBLEMY** Pana(i) zdaniem występują na terenie miasta?

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** odpowiedzialnych za rozwiązywanie problemów występujących na terenie miasta.

Bezpieczeństwo publiczne

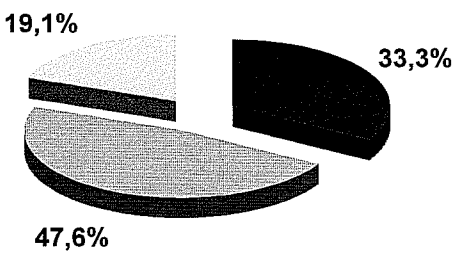

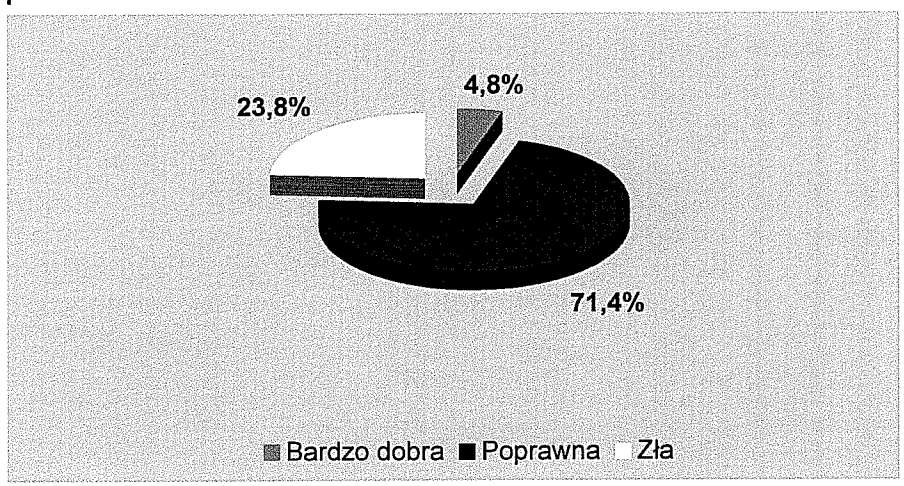

Brak problemu
Niskie zagrożenie problemem
Średnie zagrożenie problemem
Wysokie zagrożenie problemem

Przestępczość

Jakie **PROBLEMY** Pana(i) zdaniem występują na terenie miasta?

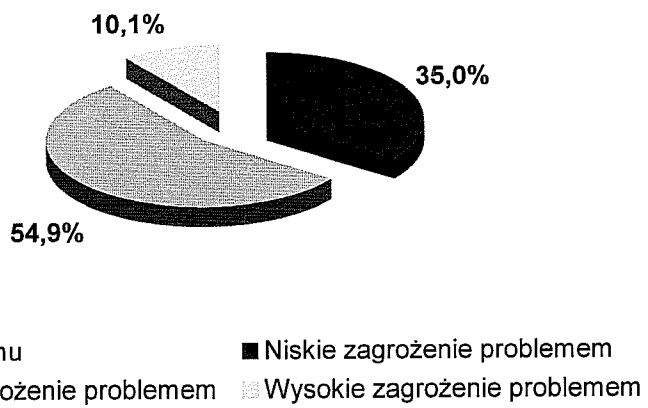

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** odpowiedzialnych za rozwiązywanie problemów występujących na terenie miasta.

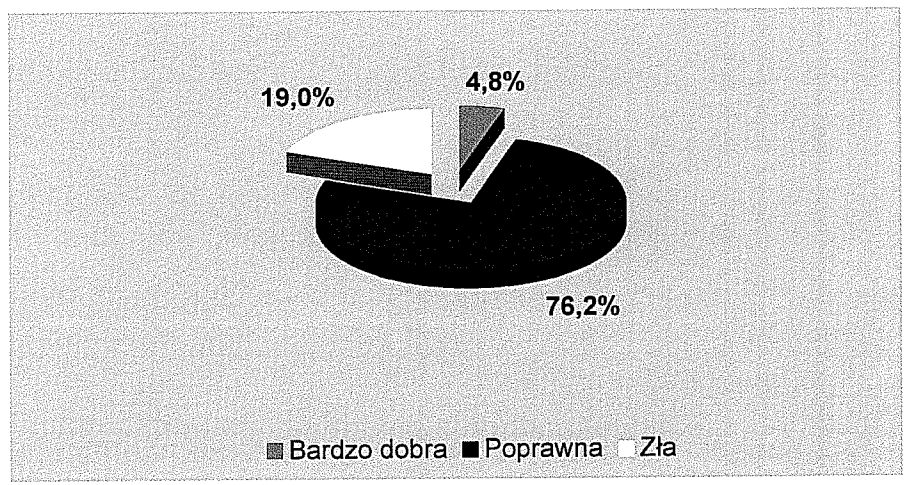

Przestępczość młodocianych

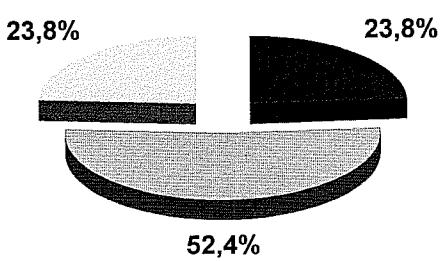

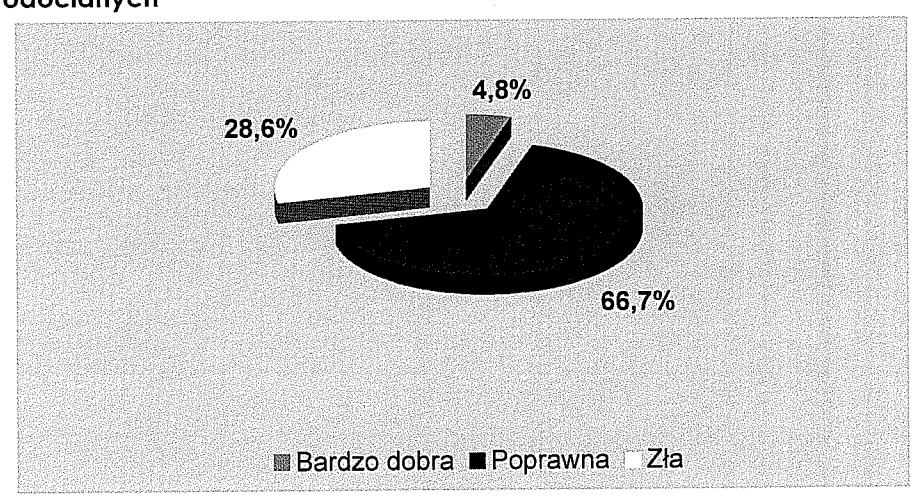

Jakie **PROBLEMY** Pana(i) zdaniem występują na terenie miasta?

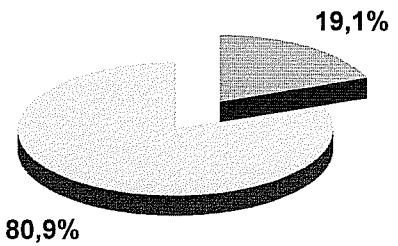

Brak problemu
Niskie zagrożenie problemem
Średnie zagrożenie problemem
Wysokie zagrożenie problemem

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** odpowiedzialnych za rozwiązywanie problemów występujących na terenie miasta.

Bezrobocie

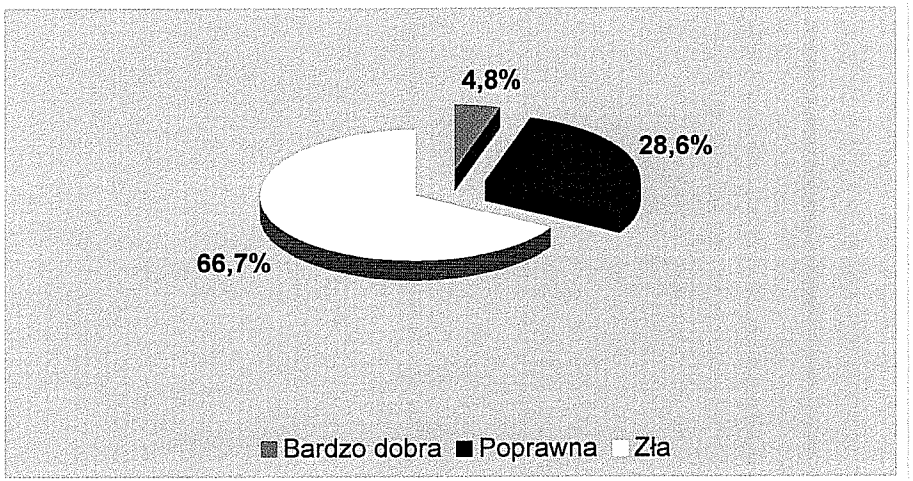

Bieda

Jakie **PROBLEMY** Pana(i) zdaniem występują na terenie miasta?

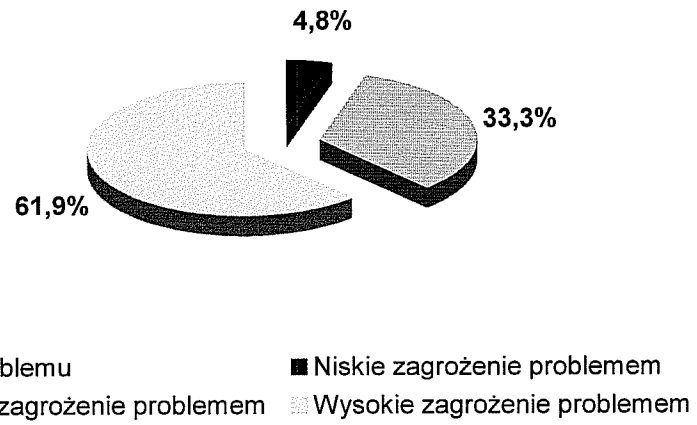

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** odpowiedzialnych za rozwiązywanie problemów występujących na terenie miasta.

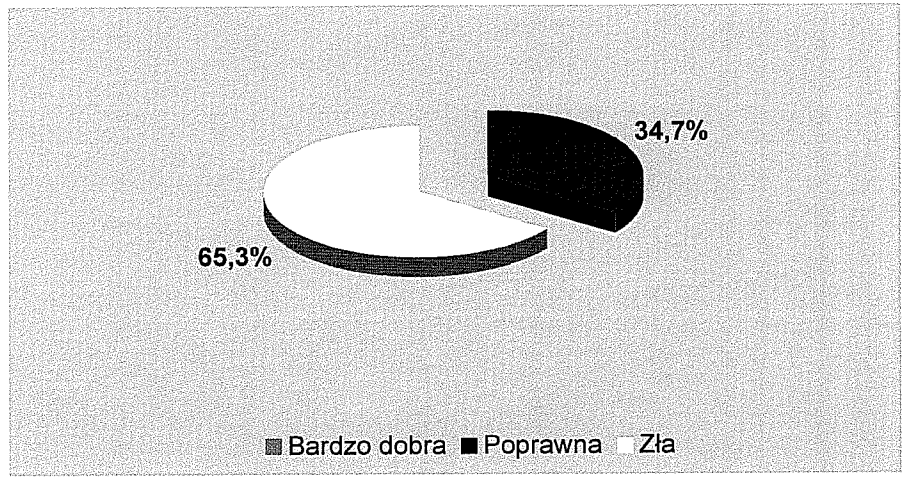

Alkoholizm

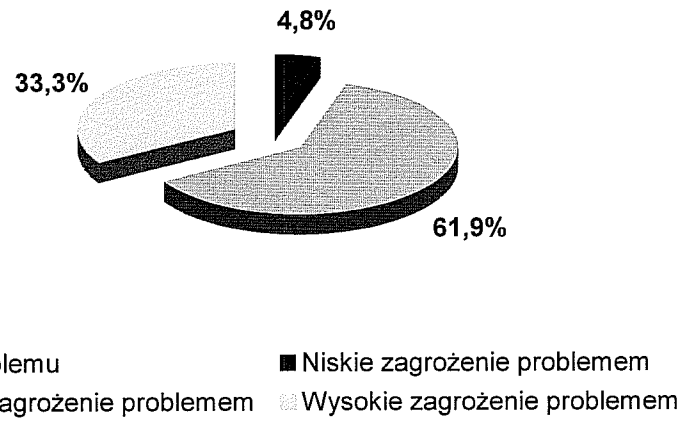

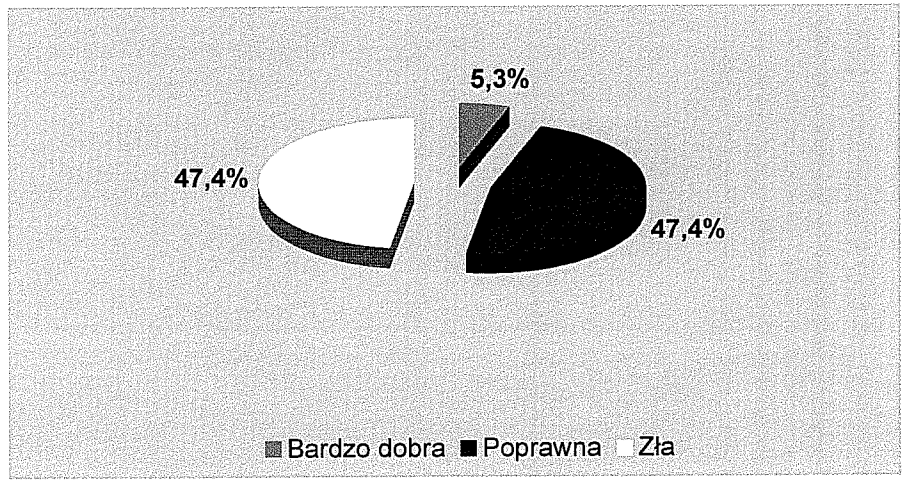

Jakie **PROBLEMY** Pana(i) zdaniem występują na terenie miasta?

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** odpowiedzialnych za rozwiązywanie problemów występujących na terenie miasta.

Przemoc w rodzinie

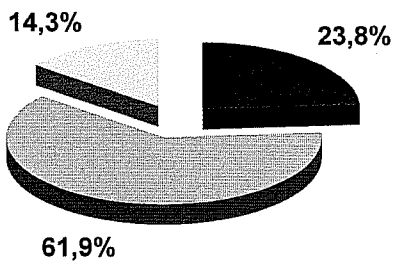

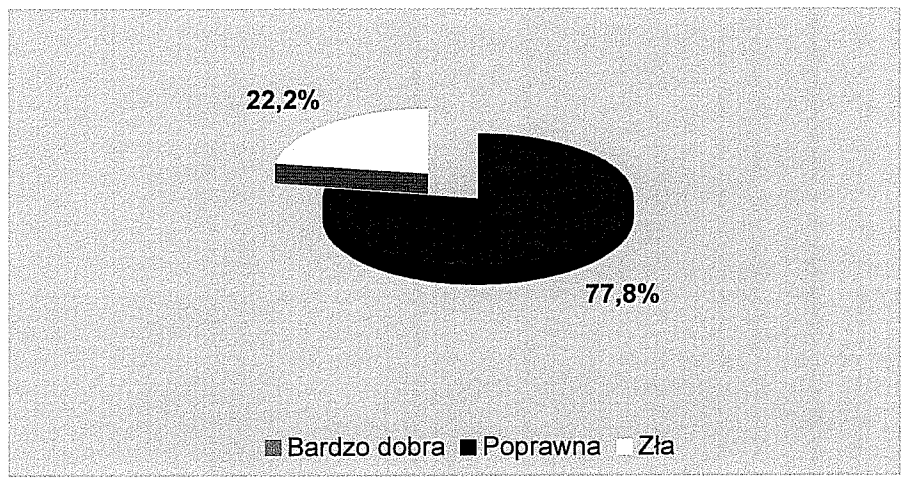

Brak problemu
Niskie zagrożenie problemem
Średnie zagrożenie problemem
Wysokie zagrożenie problemem

Narkomania

Jakie **PROBLEMY** Pana(i) zdaniem występują na terenie miasta?

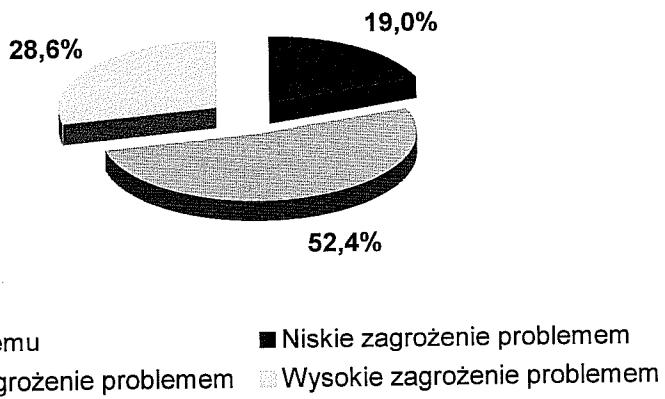

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** odpowiedzialnych za rozwiązywanie problemów występujących na terenie miasta.

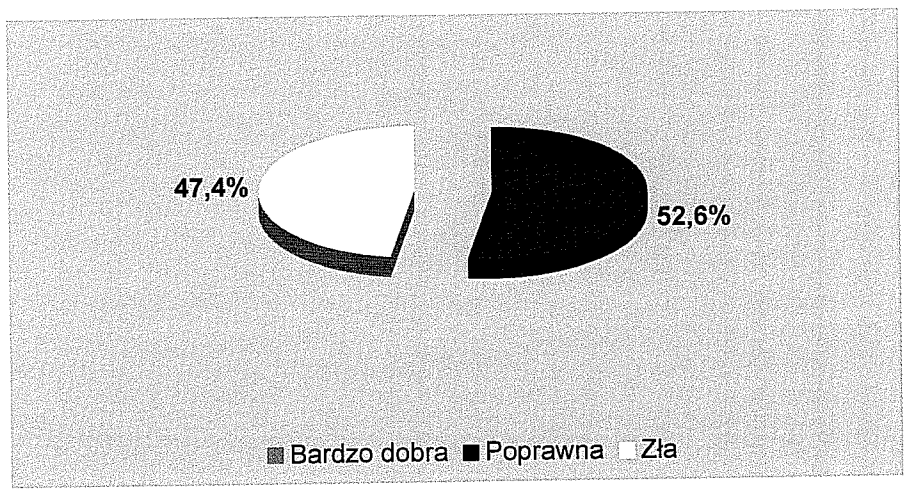

Utrudniony dostęp do dobrych szkół

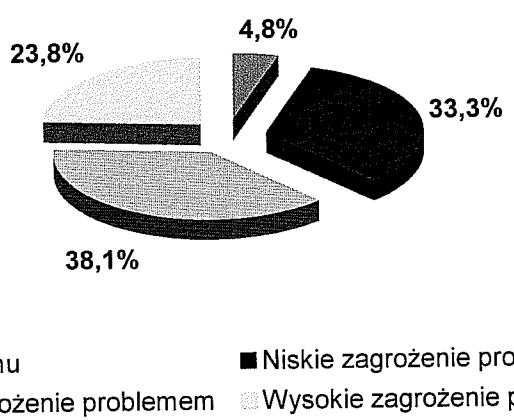

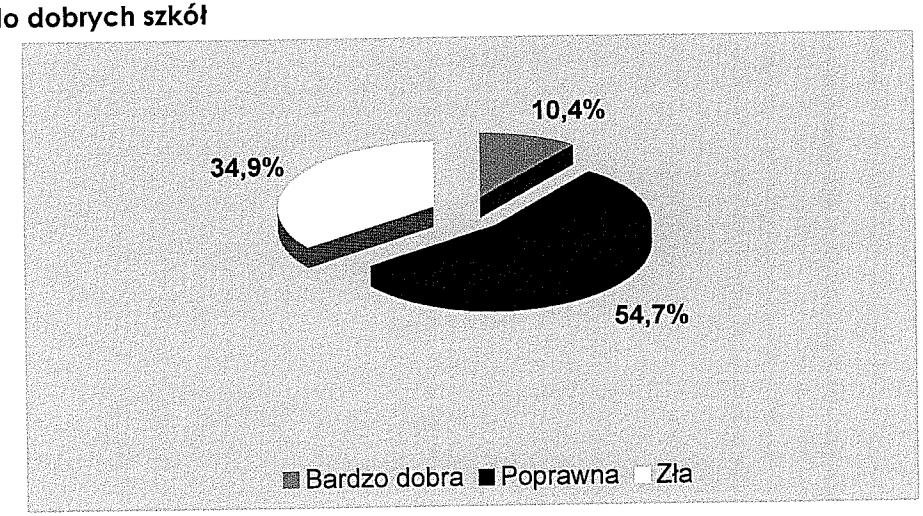

Jakie **PROBLEMY** Pana(i) zdaniem występują na terenie miasta?

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** odpowiedzialnych za rozwiązywanie problemów występujących na terenie miasta.

Brak dostępu do nowoczesnej technologii (komputer, Internet)

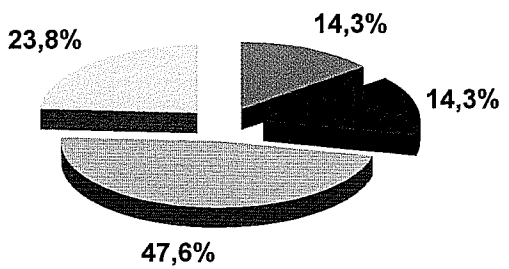

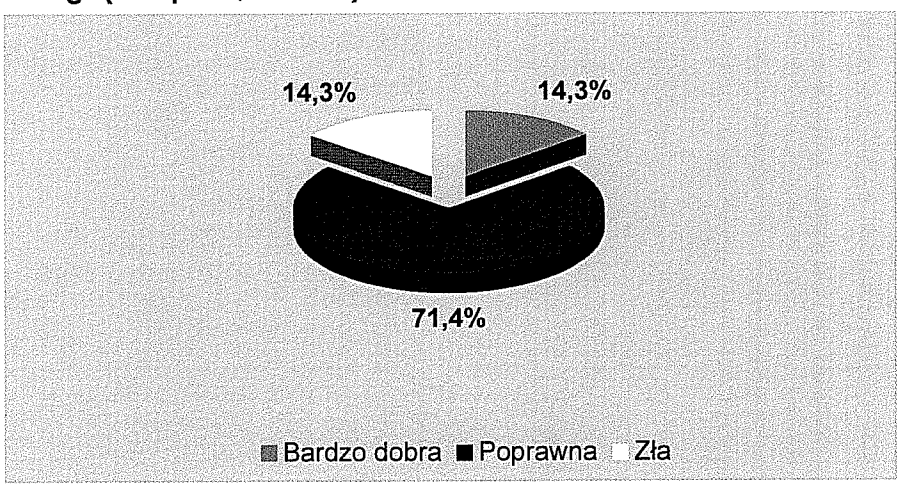

Brak problemu
Niskie zagrożenie problemem
Średnie zagrożenie problemem
Wysokie zagrożenie problemem

Brak podstawowych mediów

Jakie **PROBLEMY** Pana(i) zdaniem występują na terenie miasta?

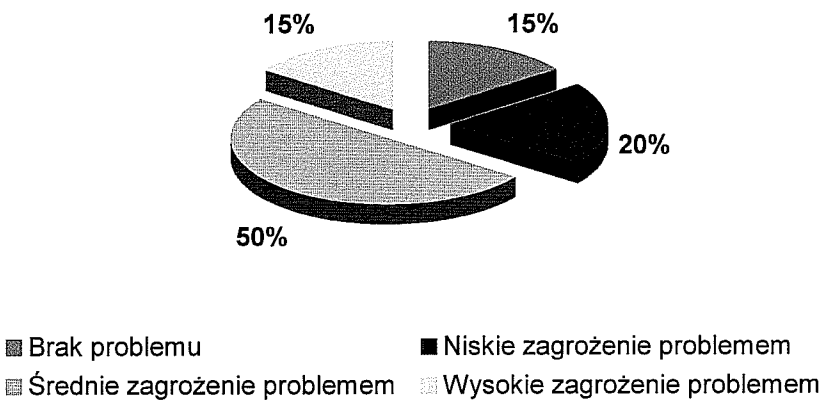

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** odpowiedzialnych za rozwiązywanie problemów występujących na terenie miasta.

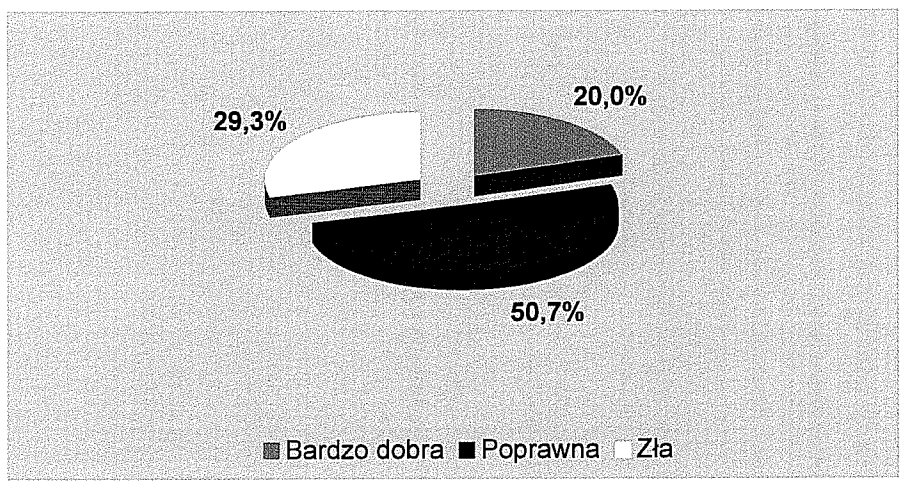

Zanieczyszczenie środowiska

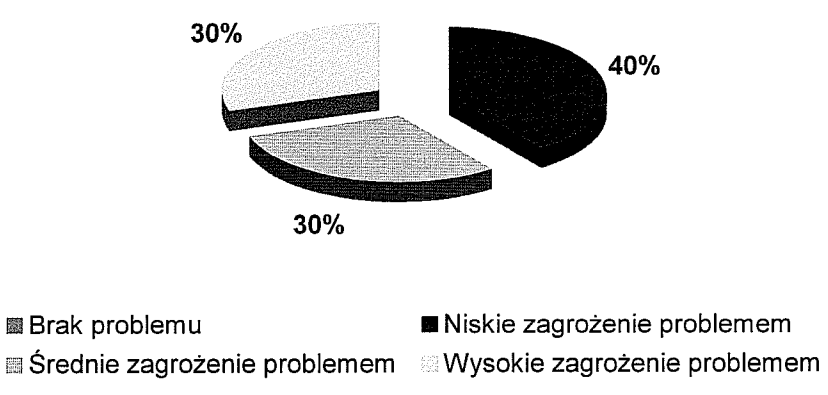

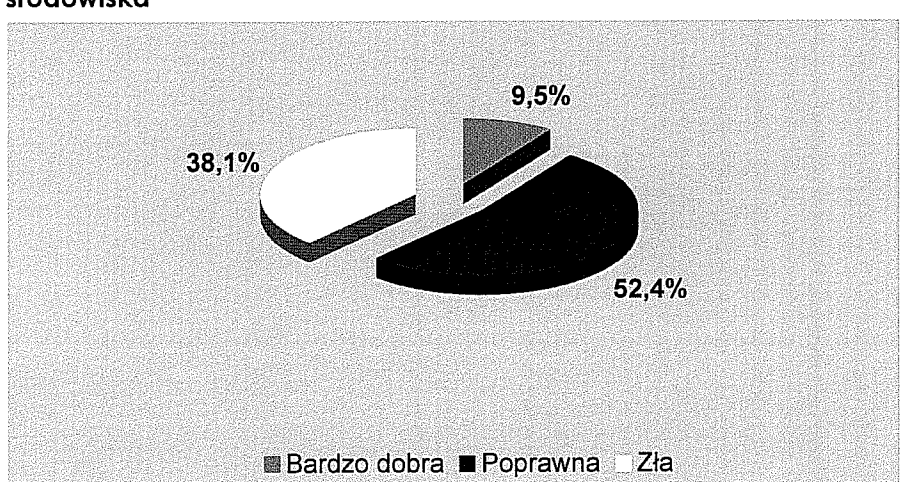

Jakie **PROBLEMY** Pana(i) zdaniem występują na terenie miasta?

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** odpowiedzialnych za rozwiązywanie problemów występujących na terenie miasta.

Emigracja z miasta ludzi młodych i dobrze wykształconych

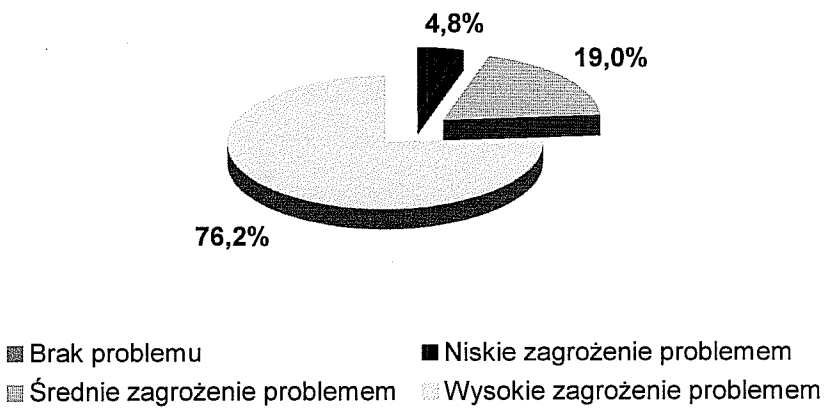

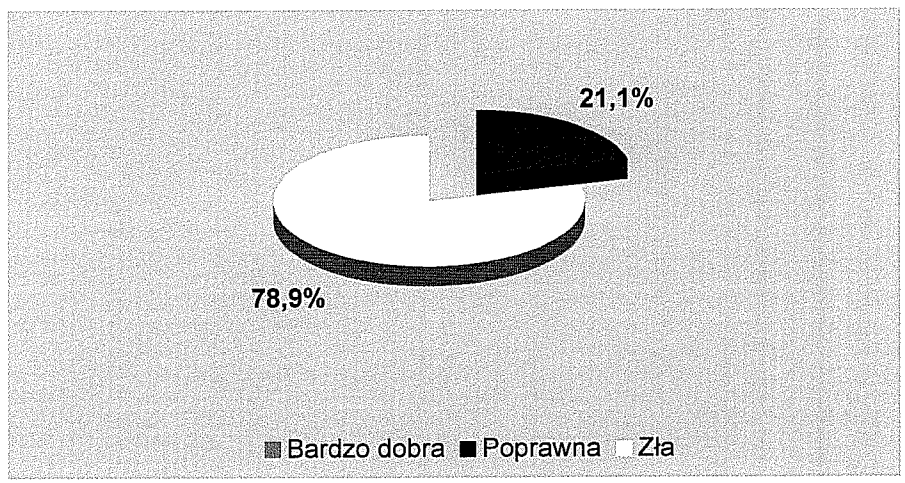

Niedobór organizacji pomagających w zmianie pracy (przekwalifikowania, szkolenia)

Jakie **PROBLEMY** Pana(i) zdaniem występują na terenie miasta?

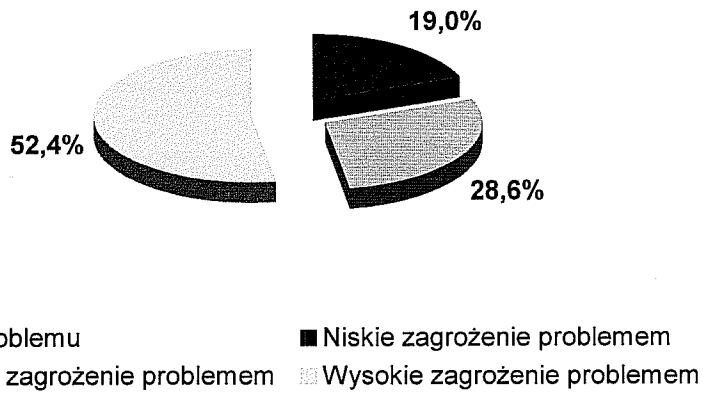

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** odpowiedzialnych za rozwiązywanie problemów występujących na terenie miasta.

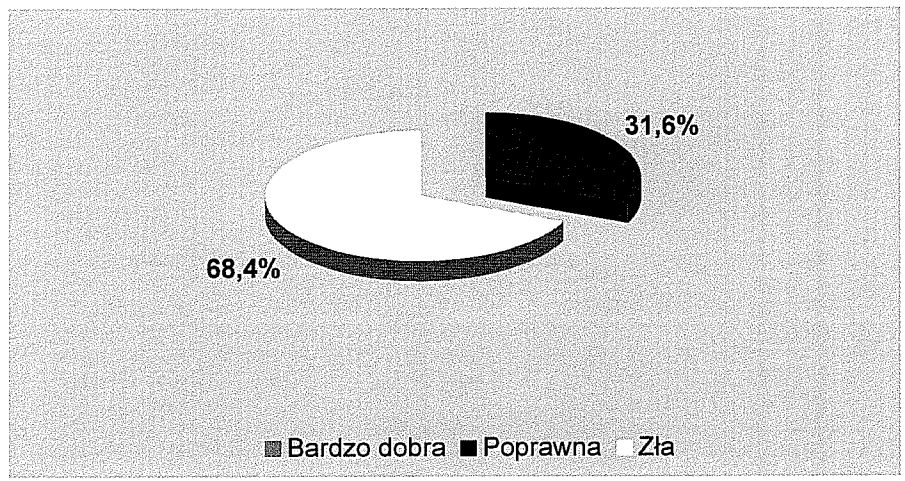

Proszę ocenić jakość podanych **DZIEDZIN.**

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** w podanych dziedzinach.

Oferta inwestycyjna

Proszę ocenić jakość podanych **DZIEDZIN.**

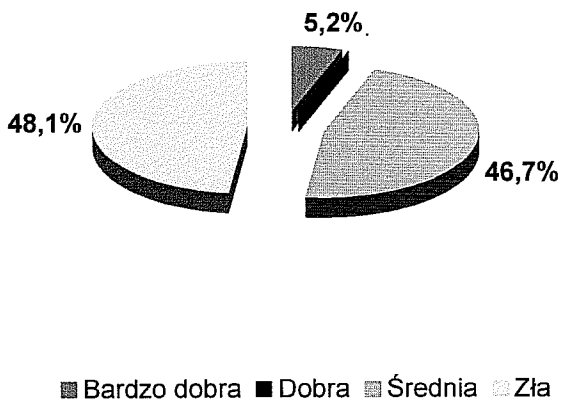

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** w podanych dziedzinach.

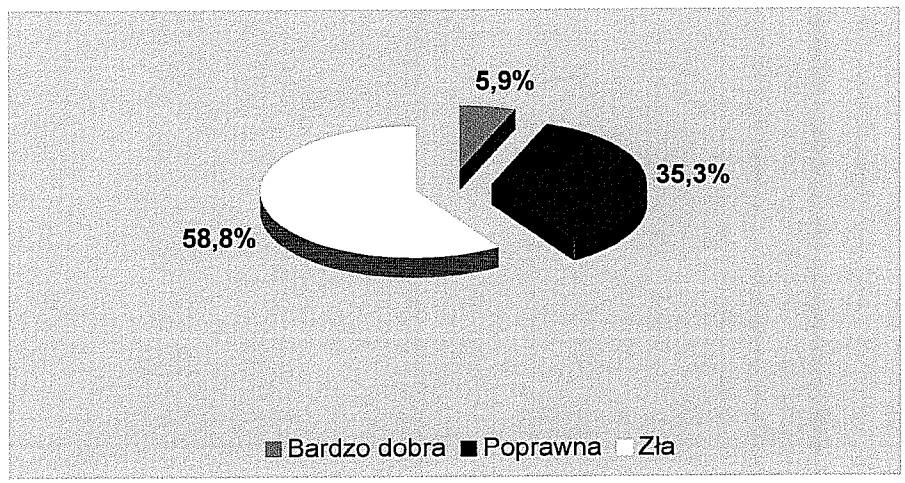

Oferta kulturalna

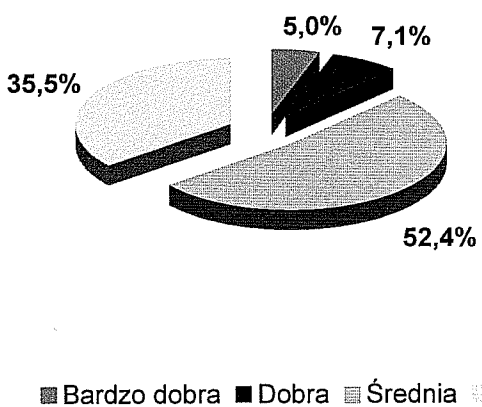

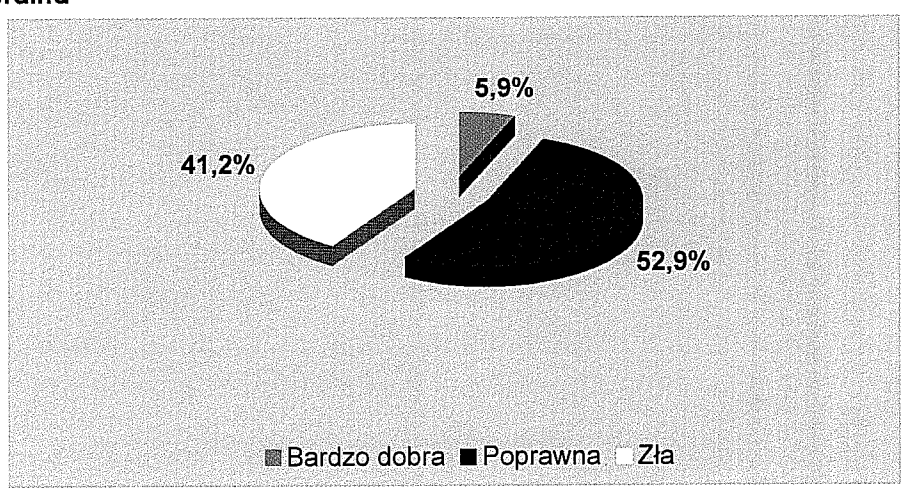

Proszę ocenić jakość podanych **DZIEDZIN**.

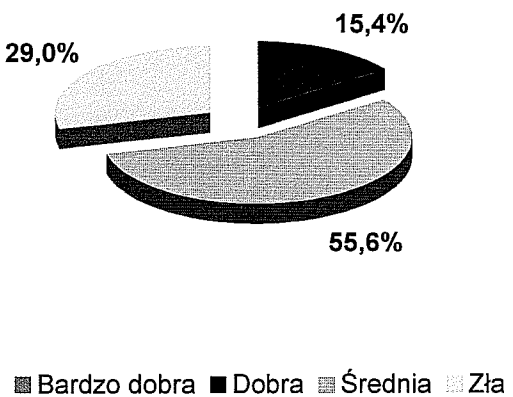

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** w podanych dziedzinach.

Baza gastronomiczna

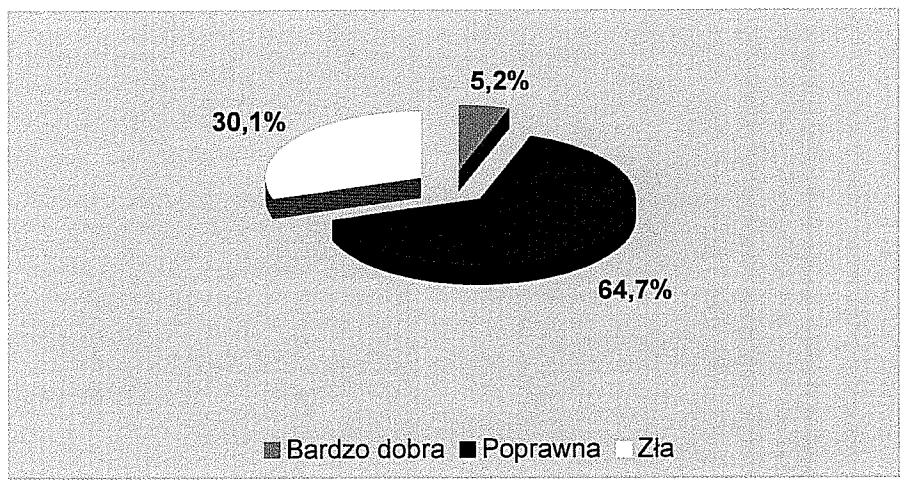

Baza hotelowa

Proszę ocenić jakość podanych **DZIEDZIN.**

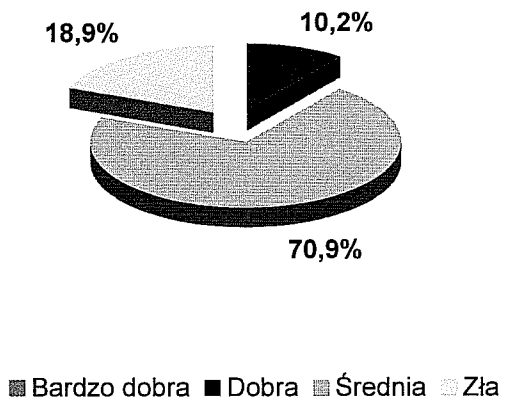

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** w podanych dziedzinach.

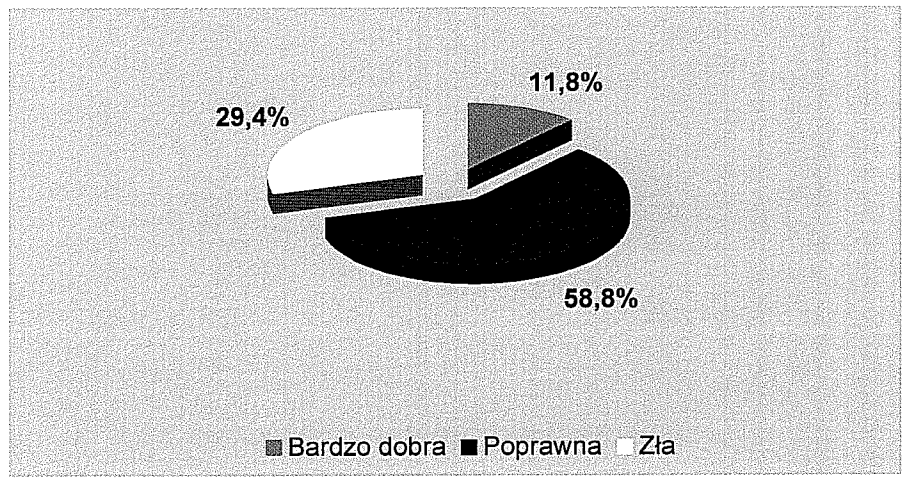

Turystyka i agroturystyka

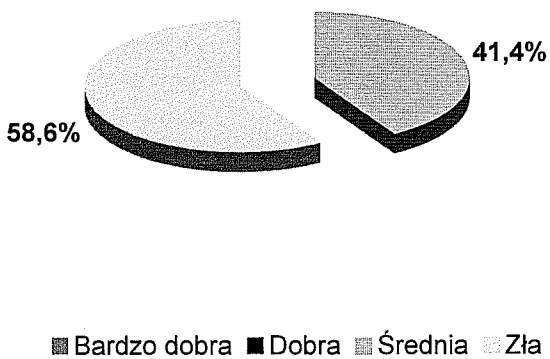

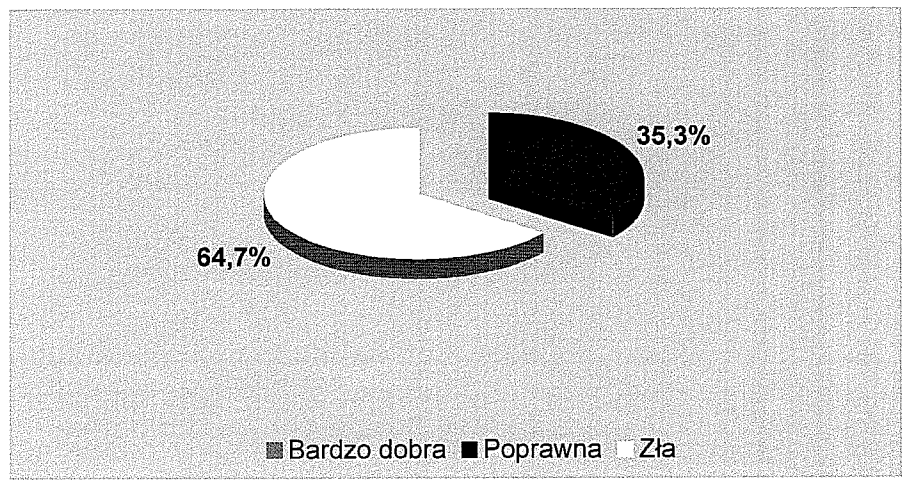

Proszę ocenić jakość podanych **DZIEDZIN.**

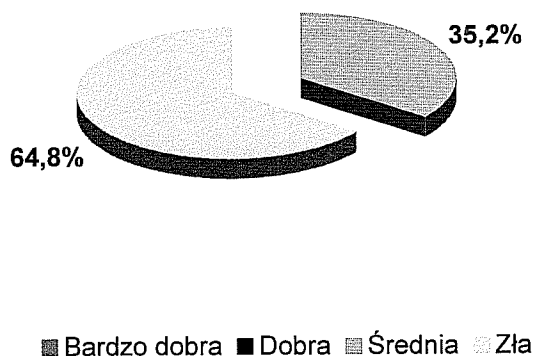

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** w podanych dziedzinach.

Promocja miasta

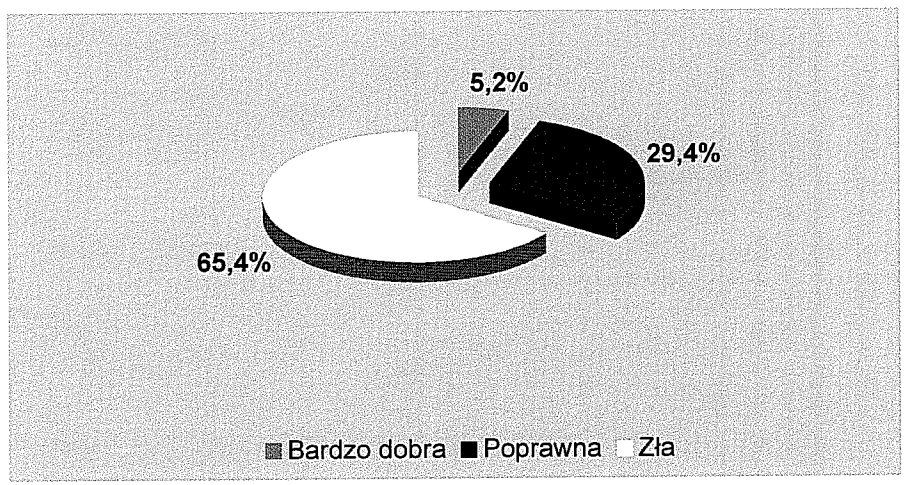

Sport i kultura fizyczna

Proszę ocenić jakość podanych **DZIEDZIN.**

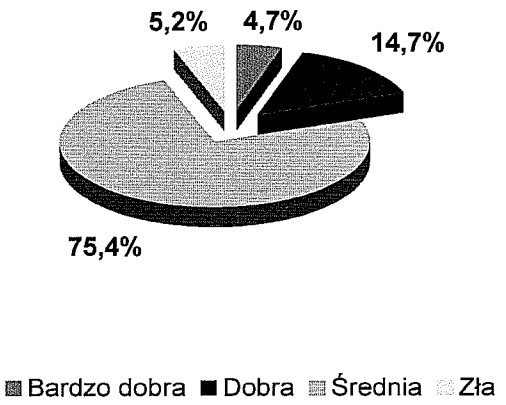

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** w podanych dziedzinach.

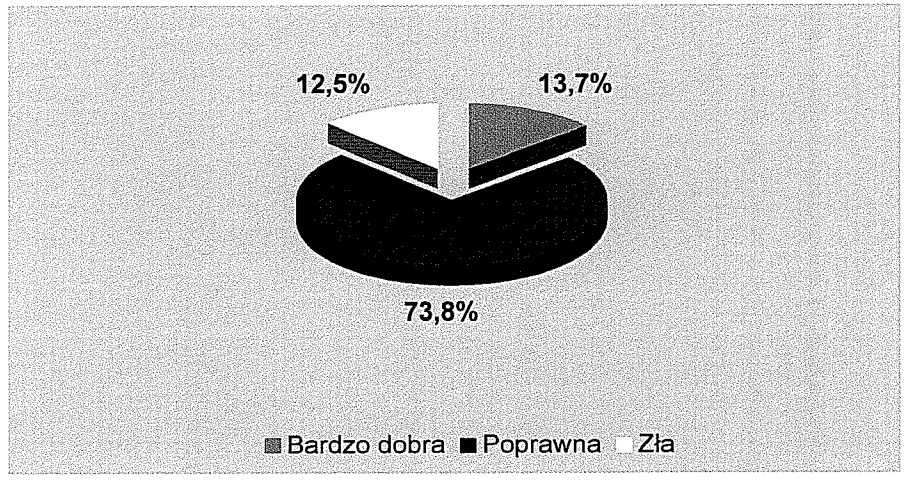

Handel

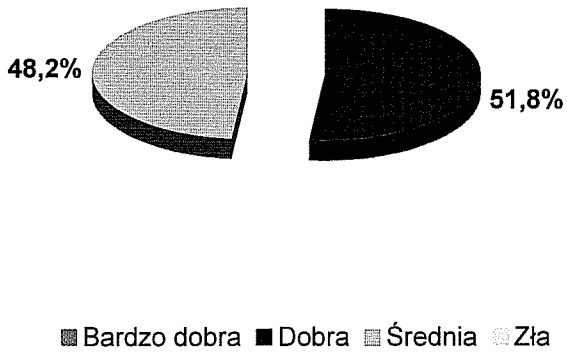

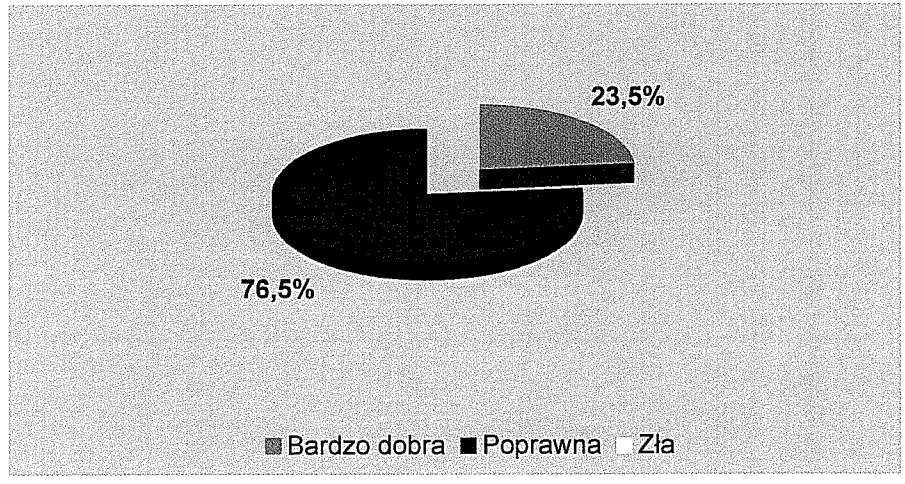

Proszę ocenić jakość podanych **DZIEDZIN**.

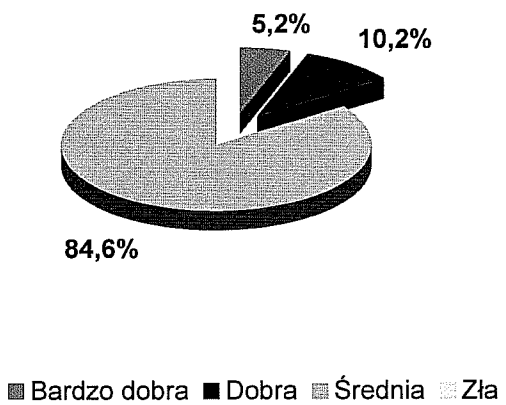

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** w podanych dziedzinach.

Usługi

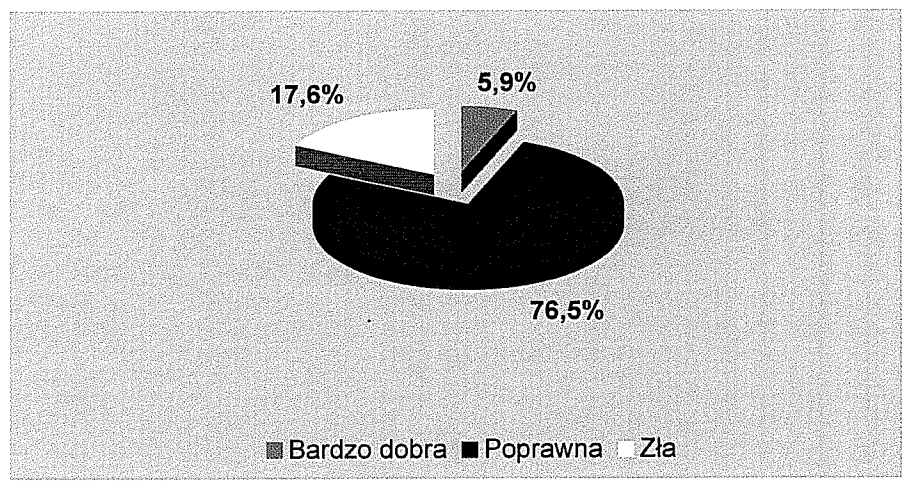

Telekomunikacja

Proszę ocenić jakość podanych **DZIEDZIN.**

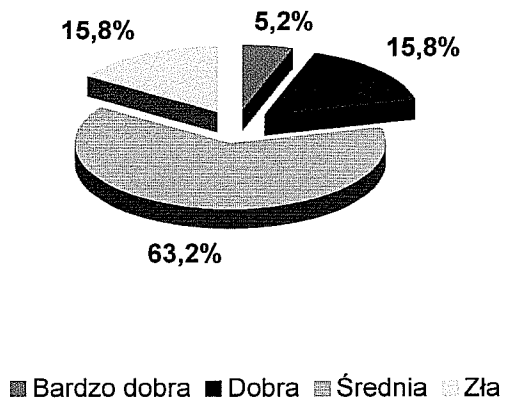

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** w podanych dziedzinach.

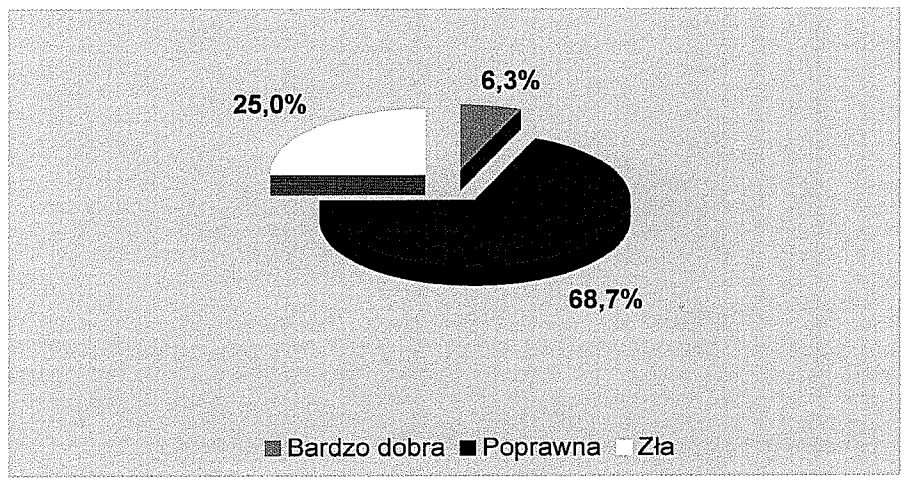

Stan dróg, chodników, parkingów

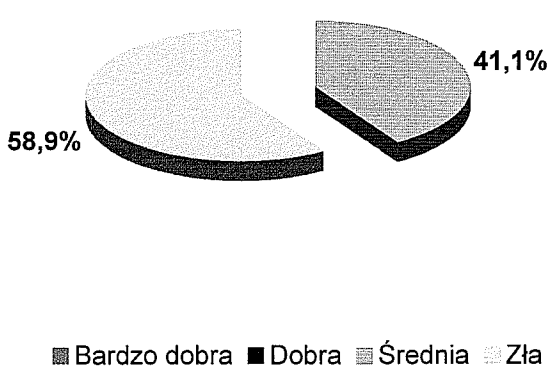

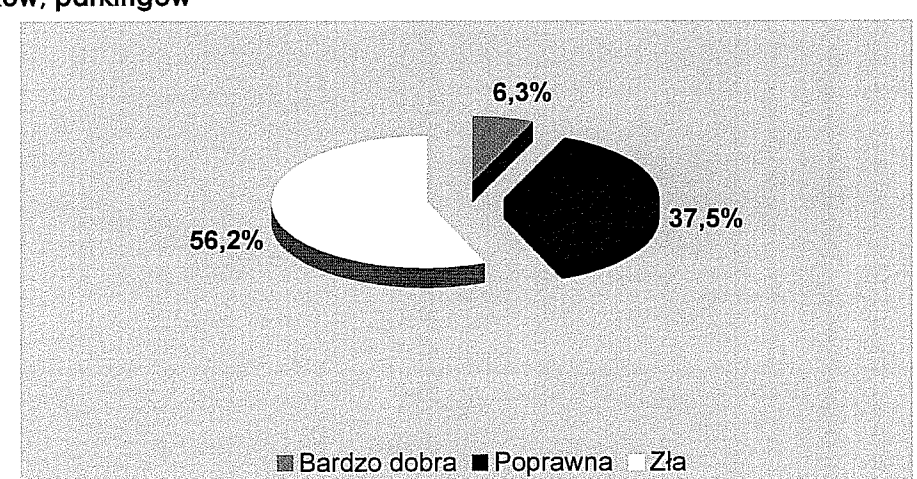

Proszę ocenić jakość podanych **DZIEDZIN**.

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** w podanych dziedzinach.

Połączenia komunikacyjne, ilość dróg

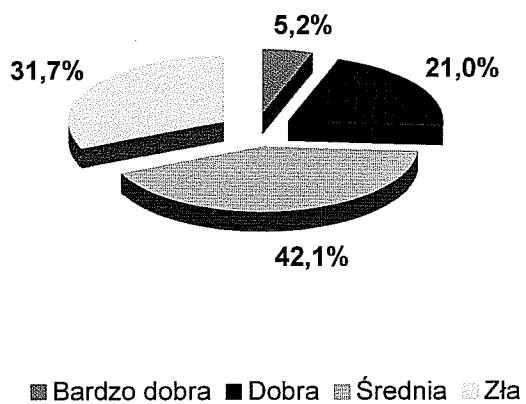

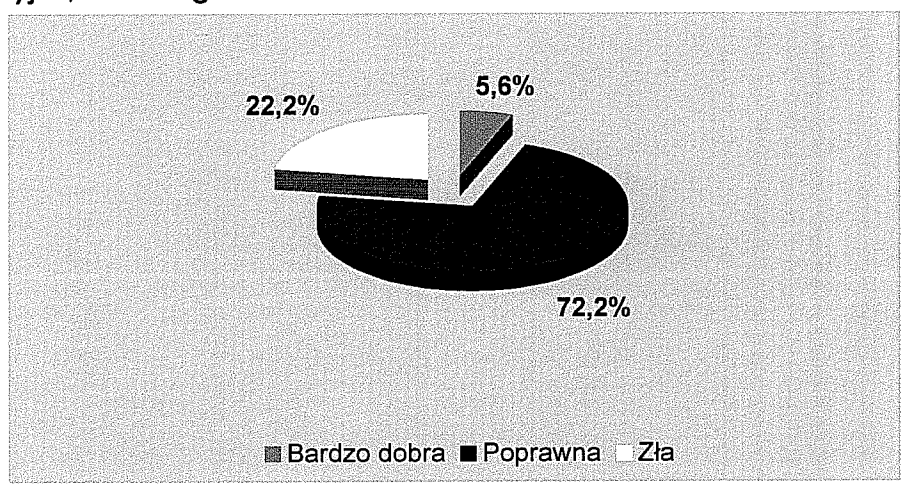

Stan zabytków

Proszę ocenić jakość podanych **DZIEDZIN**.

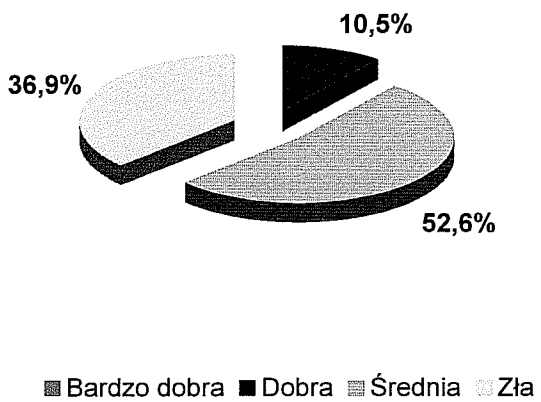

Proszę ocenić **POZIOM DZIAŁANIA PODMIOTÓW** w podanych dziedzinach.

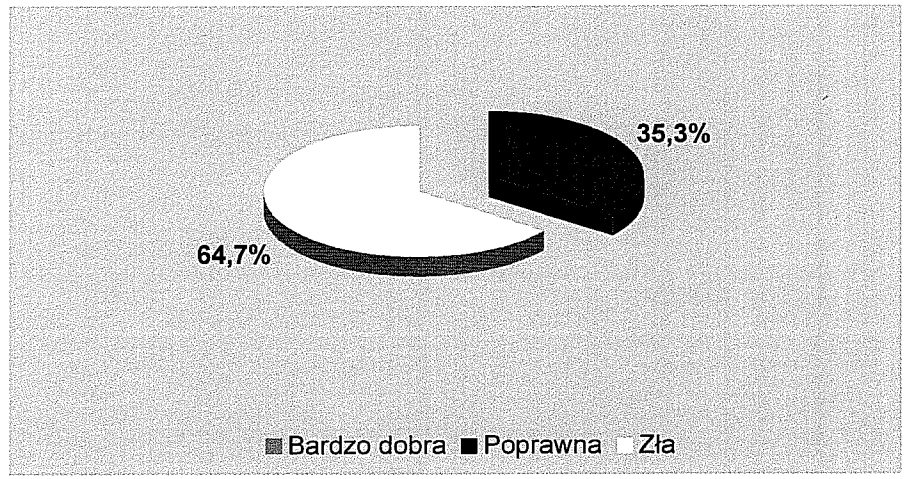

Czy problem rewitalizacji miasta Makowa Mazowieckiego jest dla Pana(i) ważny?

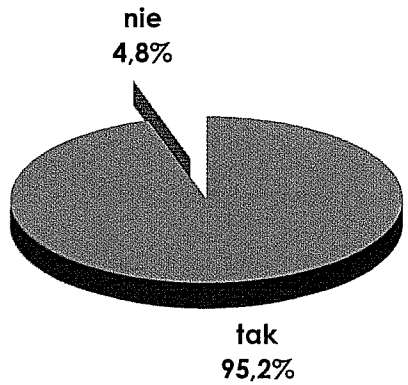

Metryczka

Płeć

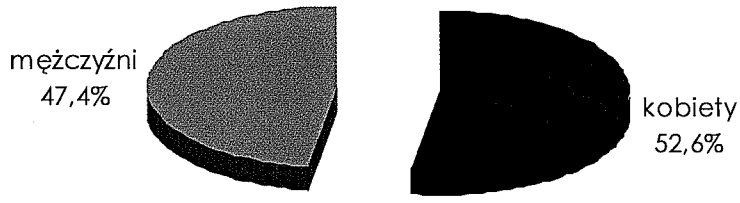

Średnia wieku badanej grupy liderów opinii publicznej wyniosła 52 lata.

Wykształcenie

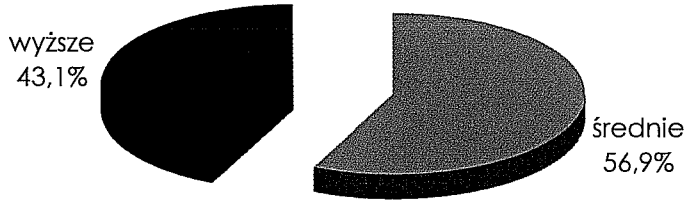

Zatrudnienie

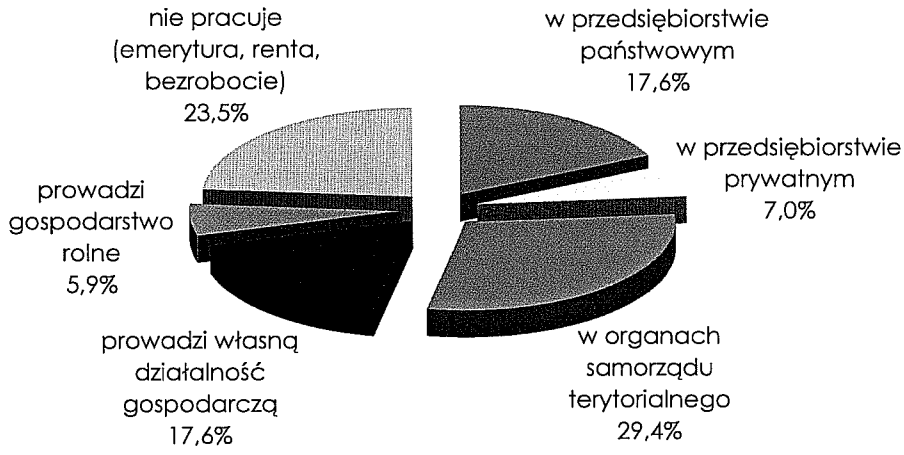

Wynagrodzenie

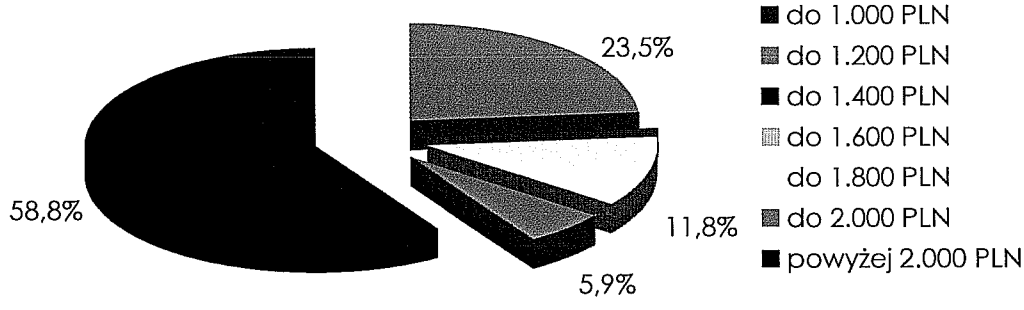

Rozdział 3

Obszar i czas realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Makowa Mazowieckiego

3.1. Obszar rewitalizacji

Rewitalizacją objęte są obszary zdegradowane wyłonione w procesie delimitacji na terenie miasta Makowa Mazowieckiego, na których występują niekorzystne zjawiska o charakterze społecznym (jak wysoka przestępczość, niekorzystne trendy demograficzne, wysoki wskaźnik biedy i wykluczenia społecznego, długotrwałe bezrobocie) oraz zjawiska związane z degradacją substancji mieszkaniowej (niska wartość zasobów mieszkaniowych, niska efektywność energetyczna budynków).

Podstawą przeprowadzenia delimitacji były kryteria określone w art. 47 działania w zakresie mieszkalnictwa, rozporządzenie **KOMISJI (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.**

Zgodnie z tym rozporządzeniem obszary objęte operacjami w zakresie mieszkalnictwa, w tym oczywiście program rewitalizacji muszą *spełniać co najmniej trzy z następujących kryteriów, w tym dwa kryteria spośród tych wymienionych w lit. od a) do h):*

a) wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia;

b) wysoka stopa długotrwałego bezrobocia;

c) niekorzystne trendy demograficzne;

d) niski poziom wykształcenia, wyraźny deficyt kwalifikacji i wysoki wskaźnik przerywania skolaryzacji;

e) wysoki poziom przestępczości i wykroczeń;

f) szczególnie wysoki stopień degradacji środowiska;

g) niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej;

h) wysoka liczba imigrantów, grup etnicznych i mniejszościowych lub uchodźców;

i) porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego;

j) niski poziom wydajności energetycznej budynków.[1]

Przy delimitacji obszarów problemowych programu rewitalizacji wybrano następujące kryteria:

1. stopa bezrobocia,
2. poziom przestępczości,
3. poziom wykształcenia,
4. poziom płac,
5. przedsiębiorczość,
6. warunki mieszkaniowe,
7. poziom ubóstwa,
8. niekorzystne trendy demograficzne.

Wszystkie z wybranych w ramach delimitacji obszarów problemowych rewitalizacji miasta Makowa Mazowieckiego spełniają co najmniej trzy z powyższych kryteriów, a co za tym idzie warunki określone w cytowanym artykule.

[1] Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 z dn. 8 grudnia 2006 r.

Rys.3.1. Plan miasta Makowa Mazowieckiego

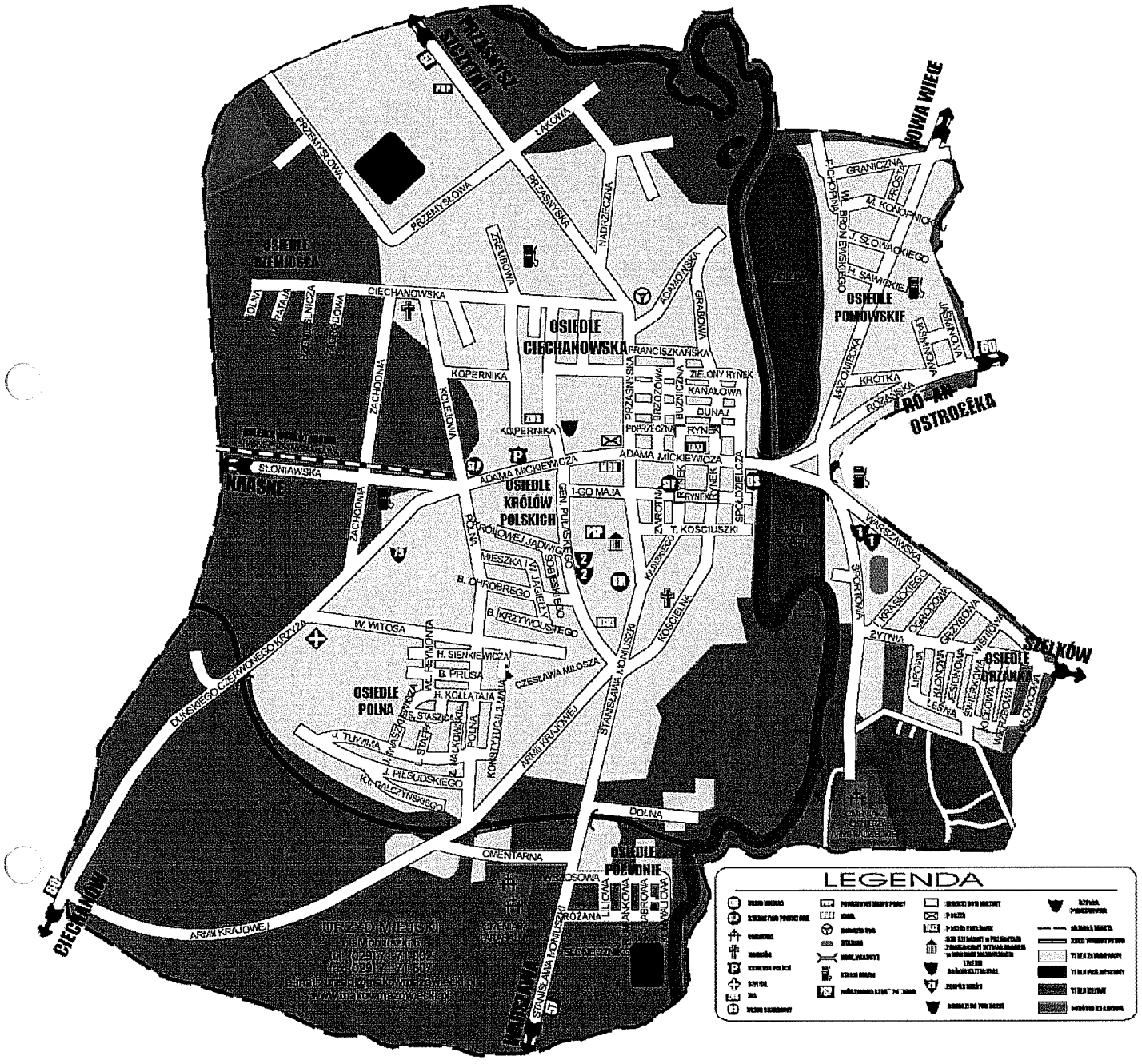

Źródło: www.makowmazowiecki.pl

3.2. Delimitacja obszarów problemowych

W efekcie przeprowadzonej delimitacji na obszarze objętym programem rewitalizacji ustalono 5 obszarów problemowych:

I. **Obszar: Centrum miasta,**

II. **Obszar: Infrastruktura techniczna,**

III. **Obszar: Obiekty użyteczności publicznej,**

IV. **Obszar. Osiedla mieszkaniowe,**

V. **Obszar: Tereny rekreacyjne.**

Wyboru obszarów objętych programem rewitalizacji dokonano na podstawie:

- analizy problemów w sferze materialnej i społecznej występujących na terenie miasta Makowa Mazowieckiego dokonanej przez zespół opracowujący program rewitalizacji. Analizowane kryteria spełniają zapisy ujęte w art. 47. działania w zakresie mieszkalnictwa, rozporządzenie **KOMISJI (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego;**
- porównania wskaźników cywilizacyjnych dotyczących obszarów rewitalizowanych miasta Makowa Mazowieckiego w odniesieniu do regionu i kraju (przedstawionych w rozdziale 5),
- wizji lokalnych i oceny stanu technicznego budynków, infrastruktury technicznej i społecznej,
- wyników badań ankietowych (przedstawionych w rozdziale 2),
- wniosków zgłaszanych przez **37** beneficjentów końcowych programu z terenu miasta Makowa Mazowieckiego,
- spotkań konsultacyjnych w dniu **9 października 2007 roku** z beneficjentami końcowymi uczestniczącymi w budowie programu rewitalizacji.

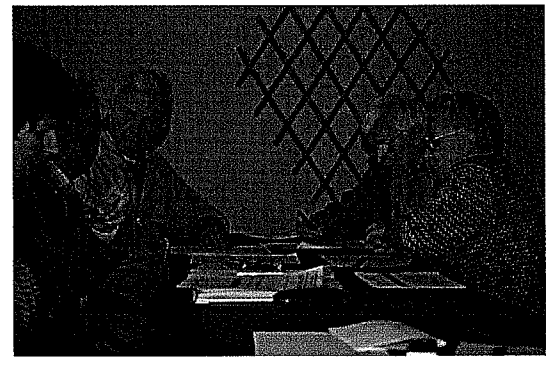

Spotkanie konsultacyjne programu rewitalizacji /fot. J. Komarewicz, F.M. HEKTOR/

Spotkanie konsultacyjne programu rewitalizacji /fot. J. Komarewicz, F.M. HEKTOR/

Podczas spotkań konsultacyjnych trwały ustalenia dotyczące zakresu merytorycznego programu rewitalizacji, delimitacji obszarów problemowych, procedury wpisywania zadań inwestycyjnych do programu, źródeł finansowania, wymogów procesu aplikacyjnego, metodyki korzystania z programu rewitalizacji po jego przyjęciu przez Radę Miejską Miasta Maków Mazowiecki.

3.3. Czas realizacji

Czas realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Makowa Mazowieckiego został określony na lata 2008-2015. Wybór takiego horyzontu czasowego był podyktowany pragmatyczną oceną możliwości współfinansowania poszczególnych zadań inwestycyjnych z funduszy strukturalnych UE i EOG.

Ten horyzont czasowy jest także zgodny z założeniami Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015 i Narodowej Strategii Spójności 2007-2013. W tych dokumentach jednym z priorytetów jest poprawa dostępności mieszkań dla obywateli oraz poprawa jakości zasobów mieszkaniowych, a także dalsza rewitalizacja zdegradowanych obszarów zurbanizowanych. Te działania służyć będą polepszaniu standardu zasobów mieszkaniowych na terenach zdegradowanych, czyli wyeliminowaniu przyczyn i skutków degradacji tych obszarów. Konsekwencją tych działań będzie promocja przedsiębiorczości oraz zapewnienie warunków do zrównoważonego rozwoju, a także ochrona i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego na tych obszarach. W programie rewitalizacji miasta Makowa Mazowieckiego, te działania przekładać się będą na podniesienie konkurencyjności i atrakcyjności kulturowej oraz turystycznej miasta, uporządkowanie jego gospodarki przestrzennej, a także promocję przedsiębiorczości, poprawę bezpieczeństwa i porządku publicznego, szczególnie na wybranych obszarach problemowych.

Rozdział 4

Aktualna sytuacja społeczno - gospodarcza miasta Makowa Mazowieckiego

4.1. Rys historyczny miasta Makowa Mazowieckiego

Maków Mazowiecki jest bardzo starą osadą. Pierwsza pisemna wzmianka występuje w dokumencie zwanym falsyfikatem mogileńskim z 1065 roku, która mówi nie tylko o terenie, ale także o przeprawie wraz z komorą celną w Makowie, co może być dowodem na istnienie grodu. W 1200 roku erygowano w Makowie kościół, który wywierał ogromny wpływ na rozwój tej okolicy. Ten fakt oraz znaleziska (monety wczesnośredniowieczne w grobowcach, uznaje się za dowód zamożności społeczeństwa) sugeruję tezę o dużym znaczeniu handlowym tej ziemi. W XIV wieku ziemie makowsko – różańskie (do roku 1975 miasta te były nierozerwalnie połączone) wchodziły w skład księstwa zakroczymskiego. Maków prawa miejskie uzyskał w 1421 roku od księcia mazowieckiego Janusza I Starszego. Miasto było własnością książęcą, do 1526 roku królewską siedzibą starostwa grodowego i miejscem odbywania sądów. Aż do lat siedemdziesiątych XVI wieku Maków przeżywał okres rozkwitu gospodarczego. Przez miasto prowadził ważny szlak handlowy z Warszawy do Królewca. Wiek XVII i XVIII był okresem upadku miasta. Przyczyniła się do tego sytuacja polityczna kraju: wojna ze Szwecją, Rosją, Turcją a następnie potop szwedzki. Ogólny upadek gospodarczy Polski, przemarsz wojsk, a także wielki pożar miasta w 1624 roku zniszczyły zupełnie Maków. Z czasów potopu szwedzkiego brak dokładnych informacji o stratach poniesionych przez miasto. Nie zachował się na ten temat żaden dokument. W przekazach ustnych przetrwała wiadomość o zamianie przez Szwedów kościoła Bożego Ciała na stajnię. W listopadzie 1655 roku przez Maków przechodziły wojska szwedzkie. W 1657 roku mieszkańcy Makowa byli świadkami przemarszu Czarnieckiego, który uchyliwszy się od wolnej bitwy ze Stenbrickiem pod Przasnyszem – wycofał się pod Pułtusk. Nie ominął Makowa również najazd Szwedów w 1703 roku.

W czasie insurekcji Kościuszkowskiej w Makowie kwaterował 1 szwadron brygady Madalińskiego i stąd też Madaliński rozpoczął 12 marca 1793 roku marsz na Kraków. Ponieważ Prusacy przesunęli kordon graniczny nad Narew, a w samym Makowie stacjonował silny garnizon pruski partyzantka nie miała w tych okolicach możliwości działania.

Stan okupacji tej części Mazowsza, gdzie leży Maków, trwał aż do podpisania w październiku 1795 roku traktatu rozbiorowego. Granica między Prusami a Rosją została ostatecznie ustalona 2 lipca 1796 roku, Maków stał się miastem Prus Nowowschodnich. Początek wieku XIX naznaczony wojnami napoleońskimi przyniósł kolejne zniszczenia. W roku 1806 wojska francuskie urządziły piekarnię wojskową w kościele Bożego Ciała, który do roku 1837 stał pusty. Inicjatywę odremontowania kościoła podjął ksiądz Wielgolewski, którego pomnik do dzisiaj znajduje się na kościelnym dziedzińcu. W latach 1807 – 1815 Maków należał do księstwa Warszawskiego, później

Królestwa Polskiego. Był miastem powiatowym w województwie płockim, następnie w guberni łomżyńskiej.

Pod koniec XIX wieku w mieście zaczęło rozwijać się rzemiosło szewskie, powstały garbarnie, browar i wytwórnia miodu pitnego. Powstał stosunkowo duży tartak, a w roku 1896 zbudowano pierwszy młyn. W czasie pierwszej wojny światowej Maków był sceną wielu walk, a kilkakrotne przemarsze wojsk zniszczyły miasto. Maków znalazł się pod okupacją niemiecką. Okupant w dużej mierze przyczynił się do rozwoju miasta. Niemieckie władze zaczęły zakładać elektryczność. Ponadto dla ułatwienia sobie eksploatacji tych terenów Niemcy przeprowadzili w latach 1916 – 1917 wąskotorową kolejkę do Mławy. Również w okresie pierwszej wojny Niemcy rozwinęli łączność telefoniczną, ale przede wszystkim na użytek wojny. Budowę sieci telefonicznej na pożytek ludności rozpoczęto dopiero w roku 1920. 11 listopada 1918 roku Niemcy opuścili miasto. W okresie międzywojennym staraniem samorządu miejskiego wybudowana została nowa elektrownia wodna, łaźnia, rzeźnia i dwie szkoły. W roku 1928, przyjęta została obecna nazwa miasta – Maków Mazowiecki. Życie gospodarcze koncentrowało się wokół drobnych rzemieślników, pracujących dla potrzeb zaplecza wojskowego. Z większych zakładów istniały tu trzy młyny i dwie garbarnie. Duża część mieszkańców utrzymywała się z handlu, opierającego się na małych sklepikach (głównie spożywczych) i galanterii. W okresie okupacji Niemieckiej (1939 – 1945) Maków przemianowany został na Mackein. W Makowie zostało utworzone getto, do którego stłoczeni zostali wszyscy Żydzi zamieszkujący w mieście i jego okolicach. Niemcy utworzyli również obóz karny. Wojna i okupacja niemiecka przyniosła ogromne straty, zarówno materialne, jak i ludności miasta. Niemal całkowicie uległa zagładzie społeczność żydowska. W 17 ulicznych egzekucjach zginęło 48 Polaków. Ponadto Niemcy wyłapali ludzi słabych, psychicznie chorych i dokonali masowej egzekucji w miejscu zwanym Wąski Las, w pobliżu Sewerynowa. Wraz z wyzwoleniem Makowa (15 stycznia 1945 roku) po oszacowaniu strat, które wyniosły w powiecie 95%, przystąpiono do odbudowy zniszczeń. Do roku 1958 odbudowano około 400 budynków, sieć wodociągowo – kanalizacyjną oraz elektryczną. Znaczącą rolę w odbudowie Ziemi Makowskiej odegrała misja Duńskiego Czerwonego Krzyża, która przybyła do Makowa w 1946 roku. Dzięki pomocy misji wyremontowano budynki poniemieckie, w których urządzono szpital z 50 łóżkami. W tym samym roku oddano do użytku park miejski nazwany na cześć Duńczyków – Skwer Duński. W roku 1961 Maków liczył 4 843 mieszkańców. Miał szkołę podstawową i liceum ogólnokształcące, szpital i inne urządzenia socjalne, powstały też drobne zakłady przemysłowe. Do roku 1975 Maków był siedzibą powiatu makowskiego leżącego w województwie warszawskim. W 1975 roku reforma administracyjna kraju zlikwidowała powiaty, a na ich miejsce zostały utworzone nowe województwa. Zgodnie z tym podziałem Ziemia Makowska znalazła się w województwie ostrołęckim. Po kolejnej reformie przywrócone zostały powiaty (1998 r), zmniejszono liczbę województw. Maków Mazowiecki ponownie jako powiat znalazł się w obszarze województwa mazowieckiego.

4.2. Ogólne dane o mieście Makowie Mazowieckim

4.2.1. Położenie geograficzne Makowa Mazowieckiego

Maków Mazowiecki to miasto powiatowe wchodzące w skład makroregionu Niziny Północno – Mazowieckiej. Maków Mazowiecki położony jest w połowie ruchliwej drogi krajowej nr 599 ze stolicy na Mazury: Warszawa – Maków Mazowiecki – Szczytno – Biskupiec.

Maków Mazowiecki jest miastem powiatowym w województwie mazowieckim, położonym na skrzyżowaniu ruchliwych dróg tranzytowych: nr 60 / odgałęzienie od trasy E – 30 Berlin – Warszawa do granic Białorusi i Litwy / Kutno – Płock – Maków Mazowiecki – Ostrów Maz. – Białystok oraz wspomnianej nr 599 ze stolicy Polski na Mazury. Maków mazowiecki oddalony jest od stolicy Polski tylko 77 km do której prowadzi malownicza droga wzdłuż doliny dolnej Narwi .

4.2.2. Powierzchnia miasta

Wyszczególnienie	Km²	Gęstość zaludnienia [os./km²]
Miasto Maków Mazowiecki	**10,3**	**997**

Źródło: Urząd Miejski Miasta Maków Mazowiecki

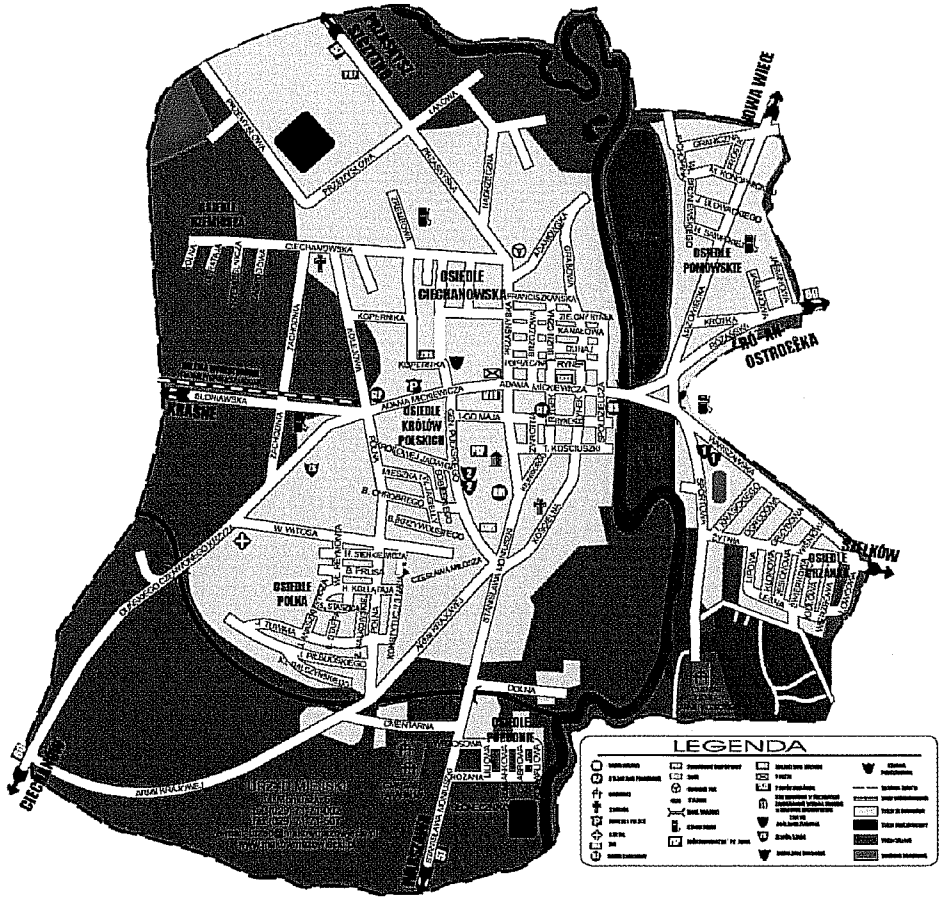

Rys.4.1. Plan miasta Makowa Mazowieckiego
Źródło: www.makowmazowiecki.pl

4.3. Ludność

Zestawienie ilościowe ludności Makowa Mazowieckiego przedstawia poniższa tabela.

Stan na:	Kobiety	Mężczyźni	Razem
31.12.2006	5 223	4 730	9 953
31.12.2005	5 222	4 723	9 945
31.12.2004	5 250	4 755	10 005
31.12.2003	5 230	4 775	10 005

Źródło: www.stat.gov.pl

Liczba ludności miasta Maków Mazowiecki wykazuje poziom względnej stagnacji.

Kolejna tabela przedstawia podział mieszkańców ze względu na wiek oraz liczbę bezrobotnych w mieście w latach 2000-2006.

Wyszczególnienie		Kobiety			Mężczyźni			Bezrobotni zarejestrowani	
		Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny	Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny	Kobiety	Mężczyźni
2006	Miasto Maków Mazowiecki	1 076	3 215	878	1 115	3 178	389	537	574
2005	Miasto Maków Mazowiecki	862	3 463	835	899	3 414	377	605	637
2004	Miasto Maków Mazowiecki	1 144	3 246	837	1 206	3 183	377	610	699
2003	Miasto Maków Mazowiecki	1 181	3 230	832	1 262	3 147	370	668	688
2002	Miasto Maków Mazowiecki	1 220	3 178	817	1 302	3 136	353	-	-
2001	Miasto Maków Mazowiecki	1 279	3 150	829	1 341	3 118	345	-	-
2000	Miasto Maków Mazowiecki	1 287	3 094	801	1 374	3 043	333	-	-

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Na podstawie podanych danych został opracowany wykres.

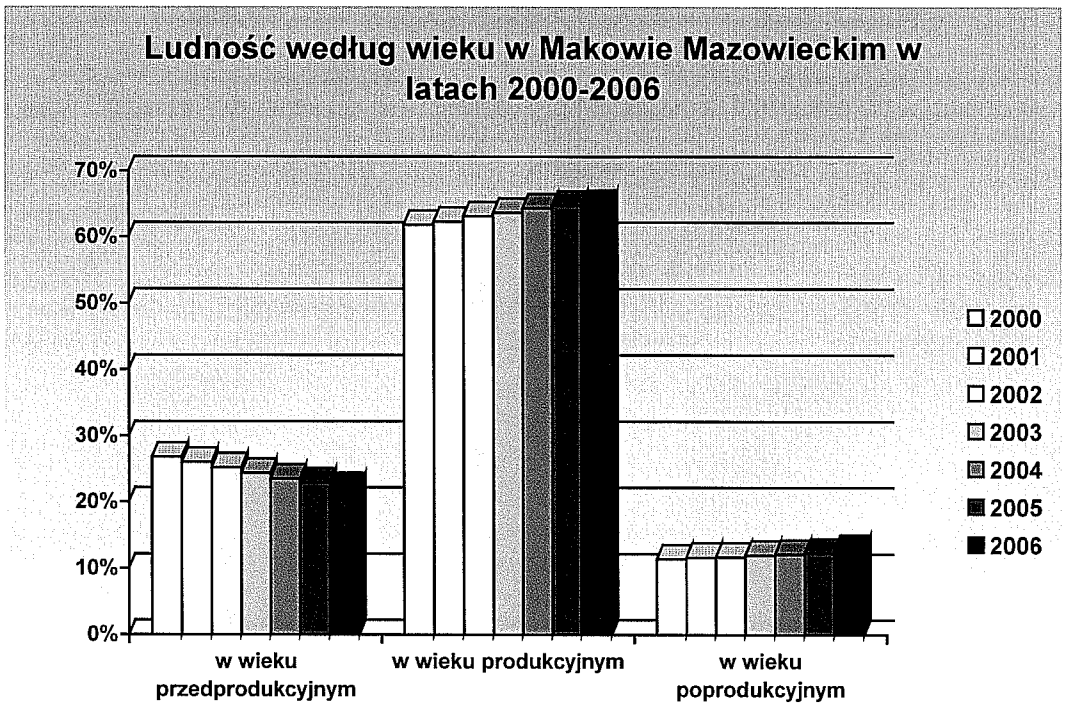

Ludność według wieku w Makowie Mazowieckim w latach 2000-2006

Powyższy wykres ilustruje starzenie się społeczeństwa Makowa Mazowieckiego, czyli wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym oraz spadek osób w wieku przedprodukcyjnym.

Ruch naturalny w Makowie Mazowieckim przestawia poniższe zestawienie.

	Wyszczególnienie	Urodzenia żywe	Zgony	Zgony niemowląt	Przyrost naturalny	Małżeństwa
2006	Miasto Maków Mazowiecki	116	98	0	18	39
2005	Miasto Maków Mazowiecki	122	82	2	40	48
2004	Miasto Maków Mazowiecki	126	89	0	37	50
2003	Miasto Maków Mazowiecki	102	72	1	30	65
2002	Miasto Maków Mazowiecki	122	83	0	39	53
2001	Miasto Maków Mazowiecki	115	72	0	43	75
2000	Miasto Maków Mazowiecki	94	71	0	23	67

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Poniższa tabela przedstawia migracje wewnętrzne i zagraniczne w mieście w latach 2000-2006.

Wyszczególnienie		Zameldowanie		Wymeldowanie		Saldo migracji	
		W ruchu wewnętrznym	zagranica	W ruchu wewnętrznym	zagranica	W ruchu wewnętrznym	zagranica
2006	Miasto Maków Mazowiecki	151	2	153	10	-2	-8
2005	Miasto Maków Mazowiecki	88	3	191	0	-103	3
2004	Miasto Maków Mazowiecki	97	0	134	0	-37	0
2003	Miasto Maków Mazowiecki	156	0	145	1	11	-1
2002	Miasto Maków Mazowiecki	112	1	168	0	-56	1
2001	Miasto Maków Mazowiecki	119	0	153	0	-34	0
2000	Miasto Maków Mazowiecki	113	0	143	0	-30	0

Źródło: Bank Danych Regionalnych

4.4. Gospodarka komunalna

4.4.1. Zasoby mieszkaniowe

Poniższe zestawienie dotyczy liczby mieszkań, izb i powierzchni użytkowej na przełomie lat 2000-2006 w Makowie Mazowieckim.

Rok	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań
2006	3 432	13 091	231 727
2005	3 412	12 963	228 425
2004	3 394	12 859	225 750
2003	3 374	12 748	222 989
2002	3 218	12 221	213 319
2001	3 295	11 931	197 373
2000	3 281	11 847	195 536

Źródło: www.stat.gov.pl

4.4.2. Infrastruktura komunalna

W mieście prosperuje **Miejskie Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „PUK" Sp. z o.o.**

Zadania usługi:

- wywóz nieczystości stałych,

- oczyszczanie posesji,
- utrzymanie terenów zielonych,
- budowa , remonty i utrzymanie dróg i chodników,
- usługi transportowe,
- usługi sprzętowe (dźwig, koparka),
- sprzedaż pojemników na odpady komunalne.

4.4.3. Struktura własności gruntów

Poniższy wykres przedstawia procentową strukturę własności gruntów w mieście (w %).

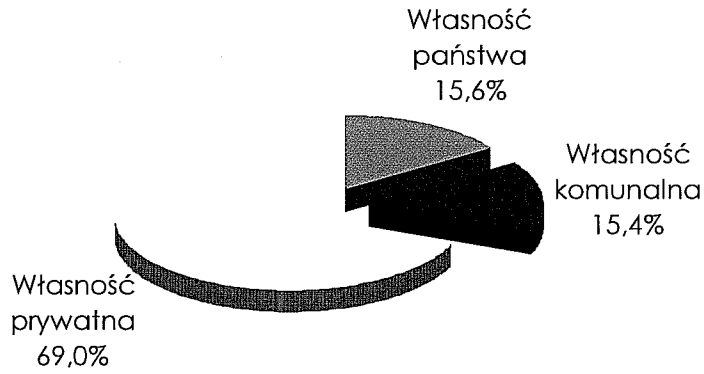

Źródło: Urząd Miejski Miasta Maków Mazowiecki

4.5. Stan infrastruktury technicznej

Na terenie miasta Maków Mazowiecki dominują drogi w złym stanie technicznym. Problemem są wciąż niskie nakłady finansowe na modernizację słabo zorganizowanego układu komunikacyjnego w mieście.

Parametry geometryczne są niedostosowane do wymagań ruchu (zaniżona jest szerokość pasów ruchu, brak chodników dla pieszych).

Ubytki nawierzchni nasilają się w wyniku procesów starzenia i destrukcji, zwłaszcza w okresach zimowych.

Podział dróg w mieście zaprezentowany jest poniżej.

Drogi w mieście Maków Mazowiecki	Łączna długość w km
o nawierzchni twardej	23,30
o nawierzchni twardej ulepszonej	22,50
o nawierzchni gruntowej	10,40

Źródło: Bank Danych Regionalnych, stan na 2003 rok

Wyszczególnienie	Łączna długość w km

Wyszczególnienie	Łączna długość w km
Drogi krajowe[1]	8,264
Drogi wojewódzkie[2]	1,054[3]
Drogi powiatowe[4]	2,33

Poniższe zestawienie przedstawia stan infrastruktury technicznej w Makowie Mazowieckim.

Wyszczególnienie		Wodociągi[5]			Kanalizacja sanitarna[6]			Kanalizacja deszczowa - długość przyłączy[7]	Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	Liczba oczyszczalni ścieków
		długość czynnej sieci rozdzielczej (km)	długość przyłączy (km)	ludność korzystająca z sieci	długość czynnej sieci rozdzielczej (km)	długość przyłączy (km)	ludność korzystająca z sieci			
2006	Miasto Maków Mazowiecki [8]	24	30	9 420	22,4	16,5	8 697		1	1
2005	Miasto Maków Mazowiecki	24	30	9 415	22,4	16,3	8 690		1	1
2004	Miasto Maków Mazowiecki	24	29	9 513	22,4	16,3	8 802		-	1
2003	Miasto Maków Mazowiecki	23	28	9 530	22,4	15,1	8 814	Długość kolektora L=1,05 km Powierzchnia zlewni 7350 m2	-	1
2002	Miasto Maków Mazowiecki	22	25	9 496	22,4	15,0	8 765	Długość kolektora L=1,05 km Powierzchnia zlewni 7350 m2	-	1
2001	Miasto Maków Mazowiecki	22	25	8 621	22,4	14,8	7 825		-	1
2000	Miasto Maków Mazowiecki	20	24	8 499	22,4	14,5	7 710		-	1

Źródło: Urząd Miejski Miasta Maków Mazowiecki, Bank Danych Regionalnych

W 2006 r. długość czynnej sieci wodociągowej wzrosła o 4 km, a długość przyłączy o 6 km w stosunku do roku 2000. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w badanym okresie nie uległa zmianie, natomiast długość przyłączy wzrosła o 2 km. W okresie siedmiu lat wzrosła zarówno liczba osób korzystających z kanalizacji, jak i sieci wodociągowej.

4.6. Profil społeczny

4.6.1. Ochrona zdrowia, opieka społeczna

Na teranie miasta znajdują się:

- Przychodnia lekarska WANTA s.c.,

[1] Źródło: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Warszawie
[2] Źródło: Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Warszawie Rejon Drogowy Ostrołęka
[3] Droga wojewódzka nr 626 Maków Mazowiecki. - Nowa Wieś na odcinku od km 0+000 do km 1+054, ul. Mazowiecka
[4] Zarząd Dróg Powiatowych
[5] Źródło: Miejskie Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „PUK" Sp. z o.o.
[6] Źródło: Miejskie Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „PUK" Sp. z o.o.
[7] Źródło: Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Warszawie Rejon Drogowy Ostrołęka
[8] Źródło: Miejskie Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „PUK" Sp. z o.o.

STRUKTURA ŚWIADCZENIOBIORCÓW MOPS[9]

ROK	Rzeczywista liczba osób objętych pomocą				
	w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym		dzieci
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	
2000	**412**	**319**	**59**	**53**	**1497**
2001	**506**	**501**	**66**	**63**	**1611**
2002	**493**	**479**	**69**	**71**	**1579**
2003	**479**	**412**	**52**	**63**	**1373**
2004	**390**	**345**	**60**	**70**	**1475**
2005	**402**	**313**	**57**	**61**	**1392**
2006	**397**	**346**	**52**	**63**	**1248**

Źródło: Urząd Miejski Miasta Maków Mazowiecki

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Zespół Zakładów w Makowie Mazowieckim

Jednostki organizacyjne ZOZ-u:

1. Szpital posiada 231 łóżek krótkoterminowych na oddziałach:
   - wewnętrznym – 52,
   - chirurgicznym – 37,
   - położniczo-noworodkowym – 12,
   - ginekologicznym – 22,
   - dziecięcym – 20,
   - urazowo – ortopedycznym – 34,
   - internistyczno – nefrologicznym – 26,
   - rehabilitacyjnym – 18,
   - intensywnej terapii – 5,
   - szpitalnym oddziale ratunkowym – 5.

   W oddziałach szpitalnych w 2006 roku leczonych było 7 999 pacjentów a w trzech kwartałach 2007 roku 5 896 pacjentów. W szpitalnym oddziale ratunkowym w 2006 roku przyjęto ambulatoryjnie 9 233 pacjentów, a przez trzy kwartały tego roku 6 631 pacjentów.

2. Zakład Opiekuńczo – Leczniczy – 32 łóżka. Zarówno w 2006 roku, jak i w 2007 roku wszystkie łóżka ZOL były wykorzystane.

3. Stacja Dializ – 16 stanowisk dializacyjnych (w tym jedno stanowisko ostre). W Stacji Dializ wykonywane są hemodializy, jak również prowadzi się pacjentów na dializach otrzewnowych. W 2006 roku wykonano 13 085 hemodializ oraz prowadzono czterech pacjentów na dializach otrzewnowych. W roku 2007 wykonano 10 194 hemodializy i prowadzono dwóch pacjentów na dializach otrzewnowych.

4. Przychodnia specjalistyczna diabetologiczno – gastrologiczna, onkologiczna, reumatologiczna, otolaryngologiczna, logopedyczna, endokrynologiczna, kardiologiczna, nefrologiczna dla dorosłych i dzieci, neonatologiczna, ginekologiczna, rehabilitacyjna w ramach której działa ośrodek rehabilitacji dziennej, psychiatryczna, psychologiczna, poradnia uzależnień. W poradniach specjalistycznych w 2006 roku udzielono 37 858 porad, w 2007 28 874 porady.

5. Dział Pomocy Doraźnej. W dziale pomocy Doraźnej funkcjonują karetki: karetka „R" stacjonuje w Makowie Mazowieckim, dwie karetki „W" stacjonują w Krasnosielcu i w Różanie. Zespoły w 2006 roku wykonały 3957 interwencji, w 2007 roku zaś 2 783 interwencje.

6. Pracownie diagnostyczne:
   - laboratorium analityczne,
   - laboratorium mikrobiologiczne,

[9] Dane nie obejmują świadczeń rodzinnych

- RTG,
- USG,
- EKG,
- gastroskopia,
- serologia,
- pracownia cytologii ginekologicznej,
- patomorfologia,
- pracownia prób wysiłkowych.
  W pracowniach tych wykonywany jest pełen zakres badań dla Szpitala i innych zakładów. W 2006 roku pracownie diagnostyczne wykonały 320 300 badań diagnostycznych, w trzech kwartałach 2007 roku 311 400 badań.

7. Dział rehabilitacji i fizykoterapii. Zakład Rehabilitacji prowadzi usługi dla pacjentów leczonych w oddziale rehabilitacyjnym, innych działach szpitalnych, w ośrodku rehabilitacji dziennej, jak również dla pacjentów kierowanych z lecznictwa otwartego (poradni rehabilitacyjnej). W 2006 roku Zakład Rehabilitacji wykonał 53 325 zabiegów rehabilitacyjnych, w 2007 roku 47 660 zabiegów.

4.6.2. Edukacja

W Makowie Mazowieckim funkcjonują 3 przedszkola samorządowe:

1. Samorządowe Przedszkole Nr 1 w Makowie Mazowieckim przy ul. Przasnyskiej 9,
2. Samorządowe Przedszkole Nr 2 w Makowie Mazowieckim przy ul. Kościelnej 15,
3. Samorządowe Przedszkole nr 4 w Makowie Mazowieckim przy ul. Przasnyskiej 11.

Inne placówki oświatowe:

- Zespół Szkół nr 1 w Makowie Mazowieckim przy ul. Sportowej 9, (szkoła podstawowa, gimnazjum),
- Zespół Szkół nr 2 w Makowie Mazowieckim przy ul. Gen. Pułaskiego 15, (szkoła podstawowa, gimnazjum),
- Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej Curie w Makowie Mazowieckim przy ul. Kopernika 6,
- Zespół Szkół im. Żołnierzy Armii Krajowej w Makowie Mazowieckim przy ul Mickiewicza 39.

Poniższa tabela przedstawia strukturę wykształcenia ludności Makowa Mazowieckiego.

Wyszczególnienie		Wskaźnik wykształcenia (%)					
		Wyższe	Policealne	Średnie	Zasadnicze zawodowe	Podstawowe	Niepełne podstawowe i bez wykształcenia
2002	Miasto Maków Mazowiecki	11,13	6,15	32,18	19,55	27,74	3,24

Źródło: Bank Danych Regionalnych

4.6.3. Kultura, turystyka, sport

Kościół parafialny pod wezwaniem Bożego Ciała - ufundowany został na przełomie XIV i XIV. W 1630 roku dobudowano kaplicę pod wezwaniem św. Anny. W połowie XVIII w wymieniono sufit w nawie głównej i dach oraz przekształcono szczyt wschodni. Kościół ucierpiał w pożarze miasta w 1789 roku. W czasie wojen napoleońskich wojska francuskie zrujnowały go. Zrobiły tu więzienie, a później piekarnię. Pod względem architektonicznym kościół jest w stylu neogotyckim. Murowany, z cegły układanej w romby oraz dużych dekoracyjnych kamieni polnych. Chór muzyczny powstał po roku 1837.

Stary cmentarz- Miejsce Pamięci Narodowej - W XII i XIII w znajdował się w tym miejscu kościół pod wezwaniem św. Piotra, dookoła którego chowano zmarłych. Zmarłych chowano tam z

przerwami do roku 1940. W czasie II wojny światowej Niemcy zniszczyli cmentarz, a w tym miejscu założyli park.
Uchwałą Rady Miasta z 1993 roku uznano to miejsce Miejscem Pamięci Narodowej. Znajduje się tam teraz m. in. pomnik poświecony pamięci porucznika Aleksandra Piasecznego - "Makarego'- powiatowego komendanta ZWZ, AK. Zrekonstruowano mogiłę powstańców styczniowych z 1863 r. Na cmentarzu znajdują się również mogiła żołnierzy polskich poległych w 1920 roku.

Cmentarz parafialny - Powstał w 1940 roku. Cmentarz ten przeniesiono ze starego cmentarza zniszczonego przez Niemców.

Cmentarz wojenny żołnierzy radzieckich - Makowski cmentarz należy do największych w Polsce. Pochowanych jest w nim 15 532 żołnierzy, którzy zginęli podczas wyzwalania Makowa i ziemi makowskiej. Zmiany polityczne, jakie w ostatnich latach dokonały się w Polsce powodowały, że do Makowa przyjeżdżało coraz więcej Rosjan, którzy na tym cmentarzu odnajdywali swoich bliskich. Na zbiorowych mogiłach pojawiały się portrety, nazwiska, pamiątkowe tablice fundowane przez rodziny.

Makowskie pomniki - Pomnik poległych w walce o niepodległość w latach 1914-1920 roku, który znajduje się na ulicy Kilińskiego (obok kościoła pod wezwaniem Bożego Ciała).

Pomnik ku czci pomordowanych w latach 1939-1945 - mieści się przy ulicy Moniuszki, obok Miejskiego Domu Kultury. Autorem pomnika jest znany warszawski artysta Tadeusz Wyrzykowski.

Lapidarium - jest to pomnik poświęcony pamięci makowskich Żydów wymordowanych przez Niemców w czasie okupacji. Zbudowany jest z fragmentów kamiennych płyt nagrobkowych zebranych z różnych miejsc w mieście. Lapidarium mieści się na terenie starego cmentarza żydowskiego, na terenie którego obecnie znajduje się dworzec autobusowy.

Kamień - ufundowany w 550 rocznicę nadania praw miejskich Makowowi (1421- 1971). Umiejscowiony jest on przy głównej ulicy miasta - w Rynku.

Łaźnia rytualna przy ulicy Przasnyskiej - zbudowana ok. 1900 roku. Odbudowana po wojnie na warsztat naprawy samochodów. W ostatnich latach została gruntownie wyremontowana i zaadoptowana na siłownię podnoszenia ciężarów.

Dom kahalny przy ulicy Zielony Rynek 6 - zbudowany został w 1873 roku. Budynek zniszczony w czasie wojny. Odbudowany został jako dom mieszkalny.

Dom modlitwy przy ulicy Zielony Rynek 5 - zbudowany został w 1857 roku przez rabina Efrausza Fiszela Najmana- Salomona z jego własnych funduszy.

Wokół bożnicy koncentrowało się życie społeczne i religijne Żydów. Tu odprawiano modlitwy, męska sala zebrań, izbą posiedzeń zarządu gminy i sądu kahalnego. Po roku 1945 odbudowano go na dom.

Zachowały się cztery żeliwne słupy (bimy) a elewację pozostawiono bez większych zmian.

4.7. Profil środowiskowy

Według podziału R. Gumińskiego, Maków Mazowiecki znajduje się w obszarze wschodniej dzielnicy rolniczo - klimatycznej. Charakteryzuje się ona m.in. dużymi amplitudami temperatur pomiędzy średnimi miesięcznymi stycznia i lipca, wczesnym występowaniem długiej zimy, która trwa ok. 90-100 dni. Okres wegetacyjny trwa ok. 200 - 210 dni, okres bez przymrozków ok.160 dni. Średnie roczne opady kształtują się na poziomie 500 do 550 mm. Miasto leży w pasie niewielkiej częstotliwości występowania opadów gradowych. Obserwuje się przewagę wiatrów zachodnich i północno zachodnich (ok.33%). Liczba dni pogodnych jest mniejsza od średniej w kraju i wynosi ok. 50. W dolinie Orzyca występują niekorzystne warunki topoklimatyczne. Występuje tu większe prawdopodobieństwo występowania przygruntowych przymrozków, często zalegają tu mgły.

W granicach miasta występują gleby wyługowane (48,9%), gleby pseudobielicowe (37,1%), czarne ziemie (12,1%) oraz mady (0,6%). Struktura ich użytkowania przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	Użytki rolne [ha]				Lasy i grunty leśne	Pozostałe
	grunty	sady	łąki	pastwiska		
Miasto Maków Mazowiecki	471	13	40	34	93	379

Źródło: Urząd Miejski Miasta Maków Mazowiecki

Według gleboznawczej klasyfikacji do gruntów ornych klasy III a i III b zaliczono 19,4% powierzchni wszystkich gruntów (118,36 ha), do klasy IV a i IV b 44,3% (270,76 ha) oraz do klasy V i VI 36,3% (222,26 ha).

Maków Mazowiecki położony jest w dolinie rzeki Orzyc. Jest to niewielka rzeka długości 143 km wpadająca do Narwi. W obrębie miasta rzeka jest uregulowana i obwałowana. Rzadko zdarzają się wypadki, aby jej wody wylewały się z koryta. Orzyc jest turystycznym szlakiem krajowym długości 104 km, dostępnym dla kajakarzy od Chorzeli. Trasa kończy się ujściem rzeki do Narwi. Wody Orzyca są II klasy czystości.

Poniższa tabela przedstawia stan i ochronę środowiska.

Wyszczególnienie		Ludność obsługiwana przez oczyszczalnie	Zanieczyszczenie powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych				Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku (w tonach)		
			Emisja zanieczyszczeń pyłowych	Emisja zanieczyszczeń gazowych	Zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane		ogółem	Z gospodarstw domowych	Odpady zdeponowane na składowiskach w % zebranych
					pyłowe	gazowe			
			w tonach na rok		w % zanieczyszczeń wytworzonych				
2006	Miasto Maków Mazowiecki	9 800	-	-	-	-	2 404,42	1 785,02	100,00
2005	Miasto Maków Mazowiecki	9 850	22	3 198	3	0	3 143,10	2 249,60	100,00
2004	Miasto Maków Mazowiecki	9 993	49	5 903	1	0	-	-	-
2003	Miasto Maków Mazowiecki	10 022	51	5 820	8	0	-	-	-
2002	Miasto Maków Mazowiecki	10 006	43	86	0	0	-	-	-
2001	Miasto Maków Mazowiecki	10 709	39	87	0	0	-	-	-
2000	Miasto Maków Mazowiecki	10 438	20	70	0	0	-	-	-

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Z powyższych danych wynika, że liczba ludności korzystających z oczyszczalni w ciągu badanego okresu spada. W roku 2003 nastąpiła największa emisja zanieczyszczeń pyłowych w wielkości 51 ton. Od 2003 roku utrzymuje się wysoka emisja zanieczyszczeń gazowych.

4.8. Profil gospodarczy

W mieście funkcjonuje przemysł spożywczy, odzieżowy i elektrotechniczny. Maków Mazowiecki jest zainteresowany nowymi inwestycjami przemysłowymi oraz rozbudową istniejących zakładów ekologicznie nieuciążliwych. Duże możliwości inwestowania istnieją w handlu i usługach poprzez tworzenie bazy magazynowej i składowej, mającej służyć rynkowi ponad lokalnemu. Miasto jest także zainteresowane rozwojem turystyki w oparciu o walory własne i walory okolicznych gmin. Makowianie są gościnni i otwarci na inwestorów, na każdy rodzaj współpracy. Ewidentne walory miasta to bliskość centrum biznesowego, jakim jest oddalona o niespełna 80 km Warszawa, nieskażone środowisko, tereny pod inwestycje, dobra infrastruktura techniczna oraz dogodność położenia na skrzyżowaniu ważnych dróg krajowych i tranzytowych: Kutno-Ostrów Mazowiecka, Warszawa - Biskupiec. W 2001 roku została uruchomiona nowoczesna przetwórnia mleka firmy Onken. Obecnie jej właścicielem jest Dr Oetker Polska Sp. z o.o. Miasto oczekuje na kolejnych inwestorów chętnych do budowy zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego oraz ogólnodostępnych ośrodków rekreacyjnych.

Dwie poniższe tabele prezentują liczbę podmiotów gospodarczych w mieście zarejestrowanych w rejestrze REGON w podziale wg sektorów własnościowych. Stan na rok 2006.

Sektor publiczny	Podmioty gospodarki narodowej ogółem	Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	Przedsiębiorstwa państwowe	Spółki handlowe	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, gospodarstwa pomocnicze
Miasto Maków Mazowiecki	54	41	0	1	0	0

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Sektor prywatny	Podmioty gospodarki narodowej ogółem	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	Spółki handlowe	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	Spółdzielnie	Fundacje	Stowarzyszenia i organizacje społeczne
Miasto Maków Mazowiecki	1 153	993	31	3	12	3	16

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Kolejna tabela przedstawia liczbę ludności Makowa Mazowieckiego zatrudnionych w danym sektorze ekonomicznym. Dane z roku 2003.

Pracujący wg sektorów ekonomicznych 2003	ogólnie	sektor rolniczy	sektor przemysłowy	sektor usługowy razem	sektor usługowy - usługi rynkowe	sektor usługowy - usługi nierynkowe
Miasto Maków Mazowiecki	2 486	2	586	1 898	574	1 324

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Rozdział 5

Określenie obszarów problemowych i identyfikacja problemów w nich występujących

5.1. Zasady delimitacji

Delimitacja to metoda podziału obszaru miasta i wyłonienia obszarów problemowych dla realizacji zadań przestrzennych, gospodarczych i społecznych w latach 2008–2015, przeprowadzona na podstawie analizy dokumentów strategicznych miasta, województwa mazowieckiego i kraju, oceny aktualnej sytuacji społeczno – gospodarczej miasta obejmującej zagospodarowanie przestrzenne, infrastrukturę techniczną, gospodarkę i sferę społeczną, możliwości finansowych budżetu miasta i dostępnych funduszy zewnętrznych, w tym UE i EOG, a także przeprowadzonych konsultacji społecznych i badań wśród liderów opinii publicznej.

5.2. Cel główny Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007-2013

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego w okresie 2007-2013 jest najważniejszym instrumentem realizacji Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego i polityki rozwoju realizowanej przez samorząd województwa, a jednocześnie jednym z narzędzi realizacji polityki spójności UE.

Celem głównym Regionalnego Programu Operacyjnego jest:

poprawa konkurencyjności regionu i zwiększenie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej województwa.

Cel główny odpowiada na przesłanie zawarte w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego. Odzwierciedla dążenia do harmonijnego rozwoju województwa, który z jednej strony pozwoli na niwelowanie dysproporcji wewnętrznych w poziomie rozwoju, przekładających się na znaczne zróżnicowanie w poziomie życia mieszkańców, z drugiej zaś wpłynie na zmianę pozycji regionu w układzie międzynarodowym, zmniejszając dystans dzielący Mazowsze od innych regionów metropolitalnych. Warunkiem harmonijnego rozwoju województwa, jest z jednej strony likwidowanie, bądź neutralizowanie problemów stanowiących bariery rozwoju, z drugiej zaś wykorzystanie endogenicznego potencjału przy jednoczesnym stymulowaniu tworzenia więzi wewnątrz regionalnych zapewniających dyfuzję zachodzących procesów rozwoju. W budowaniu konkurencyjnej pozycji regionu, zbliżającej go do innych regionów metropolitalnych w Unii Europejskiej będą towarzyszyć działania nakierowane na wyrównywanie szans rozwojowych wewnątrz województwa, jednocześnie stymulujące, aktywizujące i jednoczące środowiska lokalne, wyzwalające postawy prorozwojowe i proprzedsiębiorcze.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego wpisuje się w cele i priorytety Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie, które są podstawą przygotowania w ramach polityki spójności poszczególnych Programów Operacyjnych.

Realizacji celu głównego Regionalnego Programu Operacyjnego służyć będzie 8 priorytetów:

Priorytet I. Tworzenie warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości na Mazowszu.

Priorytet II. Przyspieszenie e-Rozwoju Mazowsza.

Priorytet III. Regionalny system transportowy.

Priorytet IV. Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka.

Priorytet V. Wzmacnianie roli miast w rozwoju regionu.

Priorytet VI. Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji.

Priorytet VII. Tworzenie i poprawa warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego.

Priorytet VIII. Pomoc techniczna.

5.3. RPO Województwa Mazowieckiego 2007-2013, priorytet V. Wzmacnianie roli miast w rozwoju regionu

Cel główny

Wykorzystanie potencjału endogenicznego miast dla aktywizacji społeczno-gospodarczej regionu.

Cele szczegółowe

Poprawa stanu systemów komunikacji publicznej w miastach.

Odnowa obszarów zdegradowanych i zagrożonych marginalizacją.

Kategorie interwencji

25 - Transport miejski

61 - Zintegrowane projekty na rzecz rewitalizacji obszarów miejskich i wiejskich

78 - Infrastruktura mieszkalnictwa

Uzasadnienie

Kluczowym problemem rozwoju Mazowsza jest dualizm w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego między metropolią warszawską a obszarami pozametropolitalnymi. Sposobem na niwelowanie różnic w poziomie rozwoju regionu jest wzmocnienie potencjału rozwojowego miast dla aktywizacji gospodarczej sąsiadujących z nimi terenów. Policentryczna sieć odrodków miejskich stwarza szans_ na tworzenie ośrodków równoważenia rozwoju, które pośredniczą pomiędzy centrum a środowiskiem lokalnym.

W ramach priorytetu zaplanowano przedsięwzięcia z zakresu poprawy systemu transportu publicznego w miastach, z wyłączeniem warszawskiego obszaru metropolitalnego. Charakter problemów systemu transportu zbiorowego na tym obszarze, wymaga kompleksowych rozwiązań możliwych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. W RPO WM wsparcie dla tego obszaru skierowano w ramach Priorytetu III Regionalny System Transportowy na kategorię interwencji czysty transport miejski. Zaplanowane wsparcie transportu miejskiego na obszarach pozametropolitalnych wzmocni wielofunkcyjny rozwój miast, w tym Ciechanowa, Ostrołęki, Płocka, Radomia i Siedlec, które pełnią rolę regionalnych ośrodków równoważenia rozwoju.

Postępująca degradacja ośrodków miejskich spowodowana stagnacją gospodarczą sprawia, że coraz więcej osób podejmuje migrację zarobkową. Miasta stają się coraz mniej atrakcyjne jako miejsca pracy, zamieszkania oraz lokowania inwestycji. W związku z tym istnieje potrzeba wykorzystania potencjału rozwojowego miast dla wzrostu aktywności społeczno-gospodarczej całego regionu poprzez poprawę jakości usług w zakresie transportu miejskiego oraz rewitalizację obszarów zdegradowanych.

W celu zapobieżenia dalszej degradacji miast w oparciu o lokalne programy rewitalizacji planowane są działania rewitalizacyjne zmierzające do przekształcenia i wykorzystania obszarów problemowych do celów gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych lub turystycznych. Na terenach gdzie istotnym problemem jest dekapitalizacja zasobów mieszkaniowych, starej zabudowy oraz osiedli, w tym budowanych z wielkiej płyty prowadzona będzie rehabilitacja tkanki miejskiej. Wsparcie działań rewitalizacyjnych kierowane będzie głównie do ośrodków miejskich będących siedzibami Powiatów, w tym Warszawy, ośrodków subregionalnych: Radomia, Płocka, Siedlec, Ostrołęki i Ciechanowa oraz pozostałych miast powiatowych, które stanowią ważne centra administracyjne spełniające funkcje obsługi lokalnej społeczności.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach priorytetu

W ramach priorytetu zaplanowano przedsięwzięcia z zakresu poprawy systemu transportu publicznego w miastach, z wyłączeniem warszawskiego obszaru metropolitalnego.

Wsparcie będzie skierowane na poprawę infrastruktury, w tym na budowę nowych, przedłużenie lub odnowienie istniejących linii komunikacyjnych transportu publicznego, zakup nowego taboru, modernizację środków transportu publicznego, tworzenie zintegrowanych systemów miejskiego transportu publicznego oraz infrastrukturę towarzysząc w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego i ochrony środowiska. W celu zwiększenia bezpieczeństwa użytkowników dróg możliwa będzie budowa zintegrowanych systemów monitorowania i zarządzania ruchem.

Na obszarach problemowych miast, w tym na terenach poprzemysłowych i powojskowych, gdzie na procesy degradacji substancji budowlanej i funkcji przestrzennych nakładają się zjawiska degradacji społecznej wdrażane będą działania rewitalizacyjne mające na celu nadanie nowych funkcji gospodarczych lub społecznych. Wsparcie skierowane zostanie wyłącznie na obszary problemowe wyznaczone w zintegrowanych lokalnych programach rewitalizacji, które zmierzają do trwałej odnowy zdegradowanych obszarów miast.

W ramach kompleksowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wspierane będą działania ukierunkowane na rozwój społeczno-gospodarczy i podniesienie jakości życia społeczności lokalnych obejmujące m.in.: rewaloryzacje, modernizację i adaptację zabudowy historycznej miast, w tym na cele turystyczne. Możliwa będzie m.in. adaptacja, przebudowa i remonty publicznej infrastruktury, w tym budynków i przestrzeni użyteczności publicznej na cele społeczno-gospodarcze, edukacyjne, rekreacyjne, z zakresu turystyki. Wsparcie skierowane będzie na tworzenie stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości, w tym instalacje systemów monitoringu. Możliwe będą działania rewitalizacyjne na zdegradowanych terenach poprzemysłowych i powojskowych poprzez adaptacje, przebudowę lub remonty budynków i obiektów m.in. na cele społeczno-gospodarcze. Przedsiębiorcy i instytucje z otoczenia biznesu prowadzący działalność na obszarze rewitalizowanym wspierane będą w ramach priorytetu I i II RPO WM.

Komplementarna wobec powyższych działań zmierzających do kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych będzie odnowa zasobów mieszkaniowych. Zgodnie z art. 7 pkt 2 Rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 oraz art. 47 Rozporządzenia (WE) nr 1828/2006 rewitalizacja tkanki miejskiej będzie prowadzona na obszarach problemowych wyznaczonych w lokalnych programach rewitalizacji, na których występują co najmniej dwa niekorzystne zjawiska społeczne: wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego, wysoka stopa długotrwałego bezrobocia, niekorzystne tendencje demograficzne, niski poziom wykształcenia, wysoki poziom

przestępczości, degradacja środowiska, mała aktywność gospodarcza, wysoka liczba imigrantów, grup etnicznych, narodowościowych lub uchodźców. Dodatkowo musi występować niski poziom wartości zasobów mieszkaniowych lub niski poziom wydajności energetycznej budynków.

W ramach zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich wsparcie jest ograniczone do renowacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych. Możliwa jest adaptacja budynków na cele mieszkaniowe wyłącznie jeżeli stanowią one własność publiczną lub własność podmiotów prowadzących działalność non-profit i są przeznaczone dla rodzin o niskich dochodach lub osób o szczególnych potrzebach.

W ramach planowanych działa_ zostanie zachowana zasada równości szans, w szczególności równego traktowania kobiet i mężczyzn. Wspierane będą przedsięwzięcia mające na celu poprawę dostępności infrastruktury dla osób niepełnosprawnych oraz działania mające na celu zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

Dla zwiększenia efektywności działań w zakresie odnowy miast zastrzega się możliwość zastosowania Inicjatywy JESSICA w późniejszym okresie realizacji programu.

Komplementarność RPO WM

Działania podejmowane w ramach Priorytetu V będą komplementarne do następujących priorytetów **RPO WM:**

Priorytet I. Tworzenie warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości na Mazowszu

Priorytet II. Przyśpieszenie e-Rozwoju Mazowsza

Priorytet III. Regionalny system transportowy

Priorytet IV. środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka

Priorytet VI. Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji

Priorytet VII. Tworzenie i poprawa warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego

Komplementarność dotyczyć będzie działań związanych z projektami z zakresu: czystego transportu publicznego; rewitalizacji obszarów problemowych.

Kryterium demarkacji: obszaru realizacji projektu, charakter projektu.

Program Operacyjny Infrastruktura i środowisko

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Program Operacyjny Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013

Spodziewane rezultaty

Działania w zakresie rozwoju transportu publicznego i odnowy obszarów zdegradowanych przyczynić się do zwiększenia dostępności i atrakcyjności miast. Usprawnienia w infrastrukturze transportu publicznego oraz organizacji ruchu pozwolą na podniesienie poziomu usług transportowych i wpłyną na zwiększenie liczby osób korzystającej z komunikacji publicznej, w tym z obszarów podmiejskich Rewitalizacja obszarów problemowych zahamuje dalszą degradację infrastruktury i przestrzeni miejskiej. Zapobiegnie pogłębianiu negatywnych zjawisk społecznych powodujących wykluczenie społeczne mieszkańców i umożliwi humanizację zdegradowanych osiedli. Odnowa obszarów problemowych wpłynie na przywrócenie ładu

przestrzennego oraz umożliwi zachowanie walorów historycznych miast, co będzie skutkowało wzrostem atrakcyjności turystycznej. Odnowiona infrastruktura będzie mogła być wykorzystana dla działalności gospodarczej. W dalszej perspektywie odnowa infrastruktury i działania kierowane bezpośrednio do lokalnej społeczności wpłyną na poprawę kompetencji zawodowych i wzrost aktywności na rynku pracy, co w konsekwencji skutkować będzie ożywieniem gospodarczym rewitalizowanych obszarów miast.

Zestawienie głównych grup beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne j.s.t. posiadające osobowość prawną,
- instytucje kultury,
- szkoły wyższe,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- przedsiębiorcy[1].

5.4. Delimitacja obszarów problemowych w ujęciu przestrzennym

Dla potrzeb „Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015" przeprowadzono delimitację obszarów problemowych w ujęciu przestrzennym **miasta Makowa Mazowieckiego** dokonaną na podstawie:

- analizy sytuacji społeczno – gospodarczej Makowa Mazowieckiego (opisanej w rozdziale 4 niniejszego programu rewitalizacji),
- analizy dokumentów określających rozwój Makowa Mazowieckiego (opisanych w rozdziale 7 niniejszego programu rewitalizacji),
- badań ankietowych, przeprowadzonych 9 października 2007 roku wśród „liderów opinii publicznej" [opisanych w rozdziale 2],
- wniosków od osób biorących udział w konsultacjach społecznych,
- określonych wskaźników rozwoju społeczno – gospodarczego miasta Maków Mazowiecki(podrozdział 5.4.1. Kryteria delimitacji).

5.4.1. Kryteria delimitacji

Kryteria dotyczące delimitacji zostały określone na podstawie Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 z dn. 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

[1] Dotyczy wyłącznie przedsiębiorców wykonujących zadania jst w zakresie publicznego transportu miejskiego lub przedsiębiorców działających w partnerstwie publiczno-prywatnym.

Artykuł 45

Przepisy dodatkowe mające zastosowanie do instrumentów inżynierii finansowej innych niż fundusze powiernicze i fundusze na rzecz rozwoju obszarów miejskich.

Instrumenty inżynierii finansowej inne niż fundusze powiernicze i fundusze na rzecz rozwoju obszarów miejskich inwestują w przedsiębiorstwa, przede wszystkim MŚP. Takie inwestycje mogą być dokonywane tylko na etapie ich powstawania, wczesnej działalności (włącznie z kapitałem na rozruch) lub przy rozszerzaniu działalności tych przedsiębiorstw, i tylko w działania, które osoby zarządzające instrumentami inżynierii finansowej oceniają jako potencjalnie gospodarczo rentowne.

Nie inwestują one w przedsiębiorstwa, które znajdują się w trudnej sytuacji w rozumieniu Wytycznych wspólnotowych dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw od dnia 10 października 2004.

Artykuł 46

Przepisy dodatkowe mające zastosowanie do funduszy na rzecz rozwoju obszarów miejskich.

1. W przypadku, gdy fundusze strukturalne finansują fundusze na rzecz rozwoju obszarów miejskich, te drugie inwestują w partnerstwa publiczno-prywatne lub inne projekty objęte zintegrowanym planem zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich. Takie partnerstwa publiczno-prywatne lub inne projekty nie obejmują tworzenia i rozwoju instrumentów finansowych, takich jak kapitał podwyższonego ryzyka, fundusze pożyczkowe i gwarancyjne.

2. Do celów ust. 1 fundusze na rzecz rozwoju obszarów miejskich inwestują za pomocą kapitału własnego, pożyczek lub gwarancji.

Projekty miejskie otrzymujące dofinansowanie z programu operacyjnego mogą być wspierane również przez fundusze na rzecz rozwoju obszarów miejskich.

3. Jeżeli fundusze strukturalne finansują fundusze na rzecz rozwoju obszarów miejskich, te drugie nie mogą być wykorzystane do ponownego finansowania wydatków związanych z nabyciem własności lub udziału w już zakończonych projektach.

Artykuł 47

Działania w zakresie mieszkalnictwa:

1. Obszary objęte operacjami w zakresie mieszkalnictwa, o których mowa w art. 7 ust. 2 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 spełniają co najmniej trzy z następujących kryteriów, w tym dwa kryteria spośród tych wymienionych w lit. od a) do h):

a) wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia;

b) wysoka stopa długotrwałego bezrobocia;

c) niekorzystne trendy demograficzne;

d) niski poziom wykształcenia, wyraźny deficyt kwalifikacji i wysoki wskaźnik przerywania skolaryzacji;

e) wysoki poziom przestępczości i wykroczeń;

f) szczególnie wysoki stopień degradacji środowiska;

g) niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej;

h) wysoka liczba imigrantów, grup etnicznych i mniejszościowych lub uchodźców;

i) porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego;

j) niski poziom wydajności energetycznej budynków.

Przy delimitacji obszarów problemowych przyjęto następujące kryteria:

1. stopa bezrobocia,
2. poziom przestępczości,
3. poziom wykształcenia,
4. poziom płac,
5. przedsiębiorczość,
6. warunki mieszkaniowe,
7. poziom ubóstwa,
8. niekorzystne trendy demograficzne.

Porównano ze sobą wskaźniki dla Polski, województwa mazowieckiego, powiatu makowskiego i miasta Makowa Mazowieckiego. Trendy opisano za pomocą oznaczeń:

- ⇩ - zjawisko negatywne,
- ⇧ - zjawisko pozytywne,
- = - zjawisko neutralne.

STOPA BEZROBOCIA

W tabeli 5.1. przedstawiono poziom bezrobocia w ostatnich trzech latach tj. w okresie od 2004 do 2006 roku, w podziale na województwa.

W województwie mazowieckim na przestrzeni lat 2004 – 2006 bezrobocie zmalało z poziomu: 14,7% w roku 2004, poprzez 13,8% w roku 2005 do poziomu 11,9% w roku 2006. Pozwoliło to na zajęcie 3 miejsca w Polsce pod względem stopy bezrobocia (gdzie pierwsza pozycja to najniższa stopa bezrobocia w Polsce).

Tab.5.1. KLASYFIKACJA WOJEWÓDZTW WEDŁUG STOPY BEZROBOCIA W LATACH 2004 - 2006[2]

Województwa	31.12.2006			31.12.2005			31.12.2004		
	Liczba bezrobotnych	Stopa bezrobocia	miejsce wartości stopy bezrobocia licząc od najniższej	Liczba bezrobotnych	Stopa bezrobocia	miejsce wartości stopy bezrobocia licząc od najniższej	Liczba bezrobotnych	Stopa bezrobocia	miejsce wartości stopy bezrobocia licząc od najniższej
OLSKA	**2 309 410**	**14,9**		**2 773 000**	**17,6**		**2 999 601**	**19,0**	
olnośląskie	185 417	16,8	*11*	233 352	20,6	*11*	257 129	22,4	*12*
ujawsko - omorskie	160 061	19,3	*13*	188 021	22,3	*13*	199 566	23,6	*13*

Źródło: GUS, http://www.stat.gov.pl

Województwa	31.12.2006			31.12.2005			31.12.2004		
	Liczba bezrobotnych	Stopa bezrobocia	miejsce wartości stopy bezrobocia licząc od najniższej	Liczba bezrobotnych	Stopa bezrobocia	miejsce wartości stopy bezrobocia licząc od najniższej	Liczba bezrobotnych	Stopa bezrobocia	miejsce wartości stopy bezrobocia licząc od najniższej
Lubelskie	**141 763**	**15,5**	**7**	**156 832**	**17,0**	**6**	**164 752**	**17,8**	**6**
Lubuskie	72 816	19,3	**13**	89 151	23,0	**14**	99 389	25,6	**14**
Łódzkie	160 698	14,8	6	198 429	17,9	7	218 281	19,5	8
Małopolskie	145 261	11,4	**1**	178 067	13,8	**1**	193 579	15,0	**2**
Mazowieckie	285 612	11,9	**3**	332 525	13,8	**1**	352 946	14,7	**1**
Opolskie	60 058	16,3	**9**	69 396	18,7	**9**	74 553	20,0	**9**
Podkarpackie	145 246	16,5	**10**	163 956	18,5	**8**	170 293	19,1	**7**
Podlaskie	61 773	13,3	**5**	73 193	15,6	**5**	76 125	16,1	**4**
Pomorskie	125 951	15,5	**7**	159 900	19,2	**10**	179 658	21,4	**10**
Śląskie	229 819	12,8	**4**	281 280	15,5	**4**	309 704	16,9	**5**
Świętokrzyskie	99 406	17,8	**12**	117 754	20,6	**11**	126 322	22,0	**11**
Warmińsko - mazurskie	127 574	23,7	**16**	150 910	27,2	**16**	162 361	29,2	**16**
Wielkopolskie	169 089	11,8	**2**	211 420	14,6	**3**	232 251	15,9	**3**
Zachodnio-pomorskie	138 866	21,7	**15**	168 814	25,6	**15**	182 692	27,5	**15**

Jeżeli chodzi o kształtowanie się stopy bezrobocia powiatów podregionu ostrołęcko-siedleckiego, w tym także bezrobocia w powiecie makowskim, przedstawia tę sytuację tabela 5.2.

Jak widać stopa bezrobocia w powiecie makowskim zmniejszyła się z poziomu 25,6% do 23,3%.

Tab.5.2. BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI ORAZ STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO[3]

Jednostka terytorialna	2004		2005		2006	
	osoba	%	osoba	%	osoba	%
Powiat łosicki	2 399	16,4	2 392	16,0	2 083	14,1
Powiat makowski	5 333	25,6	5 180	25,1	4 763	23,3
Powiat ostrołęcki	8 431	25,1	7 965	23,6	7 203	21,7
Powiat ostrowski	6 356	19,7	6 254	19,5	5 360	17,0
Powiat przasnyski	5 005	23,3	4 447	21,0	3 636	17,7
Powiat pułtuski	4 927	25,0	4 595	23,6	3 967	20,8
Powiat siedlecki	5 122	17,7	4 912	16,7	3 899	13,6
Powiat sokołowski	3 615	14,8	3 557	14,6	2 881	12,1

[3] Źródło: Bank Danych Regionalnych

Jednostka terytorialna	2004		2005		2006	
	osoba	%	osoba	%	osoba	%
Powiat węgrowski	5 619	21,8	5 449	21,3	4 594	18,4
Powiat wyszkowski	7 765	27,6	7 281	26,0	5 467	20,6
Powiat m.Ostrołęka	5 876	24,0	5 400	22,5	4 843	20,3
Powiat m.Siedlce	5 369	15,8	5 195	15,3	4 546	13,4

Tab.5.3. LICZBA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH W MAKOWIE MAZOWIECKIM W LATACH 2004-2006

ROK	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych						
	Ogółem	Kobiety	Z prawem do zasiłku		Do 25 roku życia	Długotrwale bezrobotni	Powyżej 50 roku życia
			Ogółem	Kobiety			
2006	1111	537	184	81	216	640	263
2005	1235	603	207	104	243	907	266
2004	1309	610	220	81	bd	bd	bd

Źródło: PUP Maków Mazowiecki, www.pupmakow.eur.pl

Tab.5.4. STOPA BEZROBOCIA – PORÓWNANIE

ROK	Wskaźnik	Polska	Województwo mazowieckie	Powiat makowski	Maków Mazowiecki w stosunku do:		
					Polski	województwa	powiatu
2006	Stopa bezrobocia	14,9	11,9	23,3	⇩	⇩	=
	Liczba osób bezrobotnych	2 309 410	285 612	4 763	-	-	-
2005	Stopa bezrobocia	17,6	13,8	25,1	⇩	⇩	=
	Liczba osób bezrobotnych	2 773 000	332 525	5 180	-	-	-
2004	Stopa bezrobocia	19,0	14,7	25,6	⇩	⇩	=
	Liczba osób bezrobotnych	2 999 601	352 946	5 333	-	-	-

Źródło: BDR

Jak widać poziom bezrobocia w Makowie Mazowieckim i powiecie makowskim jest dwukrotnie wyższy od poziomu bezrobocia na terenie województwa mazowieckiego oraz znacznie wyższy niż w kraju. Świadczy to o dużym zagrożeniu tym problemem.

Również ankietowani lokalni liderzy opinii uznali zagrożenie problemem bezrobocia za:

- wysokie – 80,9%,
- średnie – 19,1%.

Podobne negatywne oceny dotyczą oceny instytucji odpowiedzialnych za rozwiązywanie problemów związanych z bezrobociem na terenie miasta Makowa Mazowieckiego. 66,7% ankietowanych przyznało ocenę złą, 28,6% poprawną, jedynie 4,8% bardzo dobrą.

POZIOM PRZESTĘPCZOŚCI

Tab.5.5. WSKAŹNIK ZAGROŻENIA PRZESTĘPCZOŚCIĄ ORAZ WYKRYWALNOŚĆ PRZESTĘPSTW W POWIATACH PODREGIONU OSTROŁĘCKO-SIEDLECKIEGO

Jednostka terytorialna	2004		2005		2006	
	wskaźnik zagrożenia przestępczością na 100 tys. mieszkańców	wykrywalność przestępstw %	wskaźnik zagrożenia przestępczością na 100 tys. mieszkańców	wykrywalność przestępstw %	wskaźnik zagrożenia przestępczością na 100 tys. mieszkańców	wykrywalność przestępstw %
Powiat łosicki	2422	60,9	2238	63,2	2789	76,8
Powiat makowski	2482	72,3	2688	76,6	2838	76,5
Powiat ostrołęcki	2725	61,9	2701	67,8	2849	74,2
Powiat ostrowski	2320	72,6	2583	75,9	2724	77,7
Powiat przasnyski	3818	77,3	3295	77,9	3942	85,6
Powiat pułtuski	2509	61,3	4039	79,7	3586	77,3
Powiat siedlecki	3479	67,4	2886	68,6	2551	62,1
Powiat sokołowski	2501	83,3	3041	86,1	2092	81,8
Powiat węgrowski	2688	73,9	2505	75,7	3493	82,0
Powiat wyszkowski	4471	64,7	3862	59,4	3875	63,5

Źródło: Komenda Wojewódzka Policji zs. w Radomiu, www.kwp.radom.pl/stats.htm

Jeżeli chodzi o mieszkańców Makowa Mazowieckiego, to uważają, że istnieje średnie zagrożenie przestępczością – 10,1% i wysokie – 54,9%.

Podobnie jeżeli chodzi o zagrożenie problemem przestępczości młodocianych, ankietowani uznali, że na terenie miasta Makowa Mazowieckiego istnieje średnie zagrożenie tym problemem – 52,4%. Wysokie zagrożenie tym problemem widzi 19,1% ankietowanych.

Z kolei ankietowani oceniając poziom działania podmiotów odpowiedzialnych za dany problem, uznali, iż:

- podmioty odpowiedzialne za problem bezpieczeństwa publicznego działają poprawnie – 71,4%,
- podmioty odpowiedzialne za problem przestępczości na terenie miasta Makowa Mazowieckiego poprawnie – 76,2%,
- podmioty odpowiedzialna ze problem przestępczości młodocianych na terenie miasta Makowa Mazowieckiego działają poprawnie – 66,7%.

Tab.5.6. LICZBA PRZESTĘPSTW, WSKAŹNIK ZAGROŻENIA PRZESTĘPCZOŚCIĄ NA 100 TYS. MIESZKAŃCÓW I WSKAŹNIK WYKRYWALNOŚCI PRZESTĘPSTW W POWIECIE MAKOWSKIM W STOSUNKU DO WOJEWÓDZTWA I KRAJU

ROK	Wskaźnik	POLSKA	Województwo mazowieckie	Powiat makowski	Maków Mazowiecki w stosunku do:		
					Polski	województwa	powiatu
2006	Przestępstwa stwierdzone [szt.]	1 287 918	71 697	1 319	-	-	-
	Wskaźnik zagrożenia przestępczością na 100 tys. mieszkańców	3 378	1 388	2 838	⇧	⇩	=

ROK	Wskaźnik	POLSKA	Województwo mazowieckie	Powiat makowski	Maków Mazowiecki w stosunku do:		
					Polski	województwa	powiatu
	Wykrywalność [%]	62,4	69,5	76,5	⇧	⇧	=

Źródło: Komenda Główna Policji, http://www.policja.pl
Komenda Wojewódzka Policji zs. w Radomiu, www.kwp.radom.pl/stats.htm

Wykrywalność przestępstw w Makowie Mazowieckim jest wyższa w porównaniu do województwa i kraju, natomiast wskaźnik zagrożenia przestępczością na 100 tys. mieszkańców jest dwukrotnie wyższy niż w województwie mazowieckim.

POZIOM WYKSZTAŁCENIA

Tab.5.7. WSKAŹNIK WYKSZTAŁCENIA – STAN NA 2002 ROK

Wskaźnik wykształcenia	Polska	Województwo mazowieckie	Maków Mazowiecki	Maków Mazowiecki w stosunku do:	
				Polski	województwa
Wyższe	10,08	14,20	11,13	⇧	⇩
Policealne	3,22	3,95	6,15	⇧	⇧
Średnie	28,90	31,60	32,18	⇧	⇧
Zasadnicze zawodowe	23,72	18,56	19,55	⇩	⇧
Podstawowe	30,37	27,79	27,74	⇧	⇧
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	3,71	3,88	3,24	⇧	⇧

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Ankietowani oceniając dostęp dzieci młodzieży do dobrych szkół na terenie miasta Makowa Mazowieckiego stwierdzili:

- brak problemu: 4,8%,
- niskie zagrożenie problemem – 33,3%,
- średnie zagrożenie problemem – 38,1%,
- wysokie zagrożenie problemem – 23,8%.

Oceniając z kolei poziom podmiotów odpowiedzialnych za dostęp dzieci i młodzieży do dobrych szkół, ankietowani uznali, że jest on poprawny – 54,7%. Pozostałe odpowiedzi to:

- zły – 34,9%,
- bardzo dobry – 10,4%.

POZIOM PŁAC

Tab.5.8. PRZECIĘTNY POZIOM WYNAGRODZEŃ BRUTTO – TABELA PORÓWNAWCZA

ROK	Wskaźnik	Polska	Województwo mazowieckie	Powiat makowski	Maków Mazowiecki w stosunku do:		
					Polski	województwa	powiatu
2006	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto ogółem	2 636,81	3 381,13	1 988,16	⇩	⇩	=
	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w %	100	128,2	75,4			
2005	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto ogółem	2 506,93	3 227,04	1 855,61	⇩	⇧	=
	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w %	100	128,7	74			

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Jak widać, poziom dochodów mieszkańców Makowa Mazowieckiego jest niższy w stosunku do przeciętnego poziomu dochodów ludności kraju i tym bardziej województwa mazowieckiego.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Ogółem w **Polsce** w dniu 31.12.2006 r zarejestrowanych było **3 636 039** podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze regon według sektorów własnościowych, w **województwie mazowieckim – 609 601** podmiotów gospodarczych, w **powiecie makowskim – 3 563** podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, a w **Makowie Mazowieckim – 1 207.**[4]

Tab.5.9. LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ZAREJESTROWANYCH W 2006 ROKU NA 1000 MIESZKAŃCÓW.

Wskaźnik	Polska	Województwo mazowieckie	Powiat makowski	Maków Mazowiecki	Maków Mazowiecki w stosunku do:		
					Polski	województwa	powiatu
Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców w 2006 roku	95	118	76	121	⇧	⇧	⇧

Źródło: Opracowanie własne

[4] Źródło: Bank Danych Regionalnych

Mimo, iż sytuacja w Makowie Mazowieckim prezentuje się lepiej w porównaniu do powiatu, województwa czy kraju, to jednak warto zaznaczyć, że liczba podmiotów gospodarczych w Makowie Mazowieckim spadła w porównaniu z rokiem 2005 o 5% (stan na koniec roku 2005 – 1 262).

WARUNKI MIESZKANIOWE

Warunki mieszkaniowe mieszkańców Makowa Mazowieckiego w porównaniu do powiatu, województwa i kraju.

Tab.5.10. WARUNKI MIESZKANIOWE

ROK	Wskaźnik[5]	POLSKA	Województwo mazowieckie	Powiat makowski	Maków Mazowiecki	Maków Mazowiecki w stosunku do:		
						Polski	województwa	powiatu
2005	Liczba mieszkań	12 876 676	1 899 993	14 088	3 432	-	-	-
	Stosunek liczby mieszkań do liczby mieszkańców	0,338	0,368	0,301	0,345	⇧	⇩	⇧
	Izby	47 539 382	6 667 669	55 715	13 091	-	-	-
	Stosunek liczby izb do liczby mieszkańców	1,25	1,29	1,19	1,32	⇧	⇧	⇧
	Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m2	895 078	128 210	1 118	232	-	-	-
	Stosunek powierzchni użytkowej mieszkań w tys. m2 do liczby mieszkańców	0,023	0,025	0,024	0,023	=	⇩	⇩
	Przeciętna liczba izb w mieszkaniu	3,69	3,51	3,95	3,81	⇧	⇧	⇩
	Przeciętna liczba osób na jedno mieszkanie	2,96	2,72	3,33	2,90	⇧	⇩	⇧
	Przeciętna liczba osób na jedną izbę	0,802	0,774	0,841	0,760	⇧	⇧	⇧
	Przeciętna powierzchnia w m2 jednego mieszkania	69,5	67,5	79,4	67,5	⇩	=	⇩
	Przeciętna powierzchnia w m2 na 1 osobę	23,5	24,8	23,9	23,3	⇩	⇩	⇩

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Mimo, iż wartość przeciętnej liczby osób na jedną izbę jest najmniejsza, to jednak przeciętna powierzchnia na jedną osobę ma wartość najmniej korzystną. Podobnie stosunek powierzchni użytkowej mieszkań do liczby mieszkańców Makowa Mazowieckiego jest najniższy w porównaniu z sytuacją w powiecie, województwie i kraju.

[5] www.stat.gov.pl

POZIOM UBÓSTWA

Tab.5.11. PRODUKT KRAJOWY BRUTTO WEDŁUG WOJEWÓDZTW I PODREGIONÓW W 2001 R.[6]

Województwa:	Stopa ubóstwa skrajnego w 2002 r. Polska ogółem=100	Miejsce wartości stopy ubóstwa licząc od najwyższej [miejsce 1 – najwyższy poziom ubóstwa skrajnego]	Poziom PKB na jednego mieszkańca*	Miejsce wartości poziomu PKB na jednego mieszkańca licząc od najwyższej
Dolnośląskie	109	10	101,7	4
Kujawsko-pomorskie	98	7	90,4	7
Lubelskie	121	13	70,1	16
Lubuskie	89	4	88,8	9
Łódzkie	88	3	90,2	8
Małopolskie	98	8	86,4	10
Mazowieckie	**77**	**2**	**155,9**	**1**
Opolskie	92	5	81,2	11
Podkarpackie	147	15	71,4	15
Podlaskie	105	9	75,6	13
Pomorskie	118	11	99,3	5
Śląskie	73	1	109,1	2
Świętokrzyskie	121	14	76,4	12
Warmińsko-mazurskie	152	16	72,4	14
Wielkopolskie	93	6	106,2	3
Zachodniopomorskie	118	12	99,2	6

Źródło. GUS www.stat.gov.pl

Jeżeli chodzi o województwo mazowieckie znajduje się ono na 2 miejscu w Polsce pod względem wielkości ubóstwa skrajnego, mimo iż względem poziomu PKB na jednego mieszkańca zajmuje 1 miejsce.

Tab.5.12. ODSETEK OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH ZAGROŻONYCH UBÓSTWEM WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA W 2002 R.

Miejsce zamieszkania	Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej			
	minimum egzystencji		ustawowej granicy ubóstwa	
	w %	ogółem=100	w %	ogółem=100
Ogółem	**11,1**	**100**	**18,5**	**100**

[6] GUS i US Katowice, Katowice 2003.

Miejsce zamieszkania	Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej			
	minimum egzystencji		ustawowej granicy ubóstwa	
	w %	ogółem=100	w %	ogółem=100
Miasta razem	7,0	63	12,2	66
o liczbie mieszkańców:				
500 tys. i więcej	2,5	23	5,0	27
200-500 tys.	5,3	48	9,0	49
100-200 tys.	7,0	63	12,1	65
20-100 tys.	7,5	68	13,9	75
20 tys. i mniej	11,4	103	18,6	101
Wieś	17,4	157	27,9	148
Województwa:				
Dolnośląskie	12,1	109	19,5	104
Kujawsko-pomorskie	10,8	97	17,9	95
Lubelskie	13,4	121	21,2	113
Lubuskie	9,8	88	17,2	91
Łódzkie	9,7	87	15,8	84
Małopolskie	10,8	97	18,9	101
Mazowieckie	**8,5**	**77**	**15,3**	**83**
Opolskie	10,2	92	17,9	97
Podkarpackie	16,3	147	25,4	137
Podlaskie	11,6	105	20,0	108
Pomorskie	13,0	117	19,7	106
Śląskie	8,1	73	14,0	76
Świętokrzyskie	13,4	121	23,1	125
Warmińsko-mazurskie	16,8	151	26,1	141
Wielkopolskie	10,3	93	18,3	99
Zachodniopomorskie	13,0	117	19,1	103

Źródło: GUS www.stat.gov.pl

Tab.5.13. ODSETEK OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH ZAGROŻONYCH UBÓSTWEM WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA W 2002 R.

ROK	Wskaźnik	POLSKA	Województwo mazowieckie	Powiat makowski, Maków Mazowiecki w stosunku do Polski
2002	Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej minimum egzystencji	11,1%	8,5%	⇧
	Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej ustawowej granicy ubóstwa	18,5%	15,3%	⇧

Źródło: GUS www.stat.gov.pl

Czynnikiem decydującym o sytuacji materialnej staje się w Polsce w coraz większym stopniu miejsce zajmowane na rynku pracy. W konsekwencji zasięg ubóstwa jest silnie zróżnicowany według struktury społeczno-zawodowej ludności. Ubóstwu sprzyja szczególnie bezrobocie, niski status zawodowy, zamieszkanie na wsi lub w małym miasteczku, model rodziny wielodzietnej. Chociaż bieda nie omija ludzi starszych, to ich udział w populacji ubogich jest mniejszy.

Tab.5.14. STRUKTURA ŚWIADCZENIOBIORCÓW MOPS[7]

ROK	Rzeczywista liczba osób objętych pomocą				
	w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym		dzieci
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	
2000	**412**	**319**	**59**	**53**	**1497**
2001	**506**	**501**	**66**	**63**	**1611**
2002	**493**	**479**	**69**	**71**	**1579**
2003	**479**	**412**	**52**	**63**	**1373**
2004	**390**	**345**	**60**	**70**	**1475**
2005	**402**	**313**	**57**	**61**	**1392**
2006	**397**	**346**	**52**	**63**	**1248**

Źródło: Urząd Miejski Miasta Maków Mazowiecki

TRENDY DEMOGRAFICZNE

Tab.5.15. LUDNOŚĆ W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM, PRODUKCYJNYM I POPRODUKCYJNYM MAKOWA MAZOWIECKIEGO

ROK	w wieku przedprodukcyjnym			w wieku produkcyjnym			w wieku poprodukcyjnym		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
2000	2 661	1 374	1 287	6 137	3 043	3 094	1 134	333	801
2001	2 620	1 341	1 279	6 268	3 118	3 150	1 174	345	829
2002	2 522	1 302	1 220	6 314	3 136	3 178	1 170	353	817
2003	2 443	1 262	1 181	6 377	3 147	3 230	1 202	370	832
2004	2 350	1 206	1 144	6 429	3 183	3 246	1 214	377	837
2005	2 259	1 156	1 103	6 379	3 157	3 222	1 212	377	835
2006	2 191	1 115	1 076	6 393	3 178	3 215	1 267	389	878

Źródło: Bank Danych Regionalnych

[7] Dane nie obejmują świadczeń rodzinnych

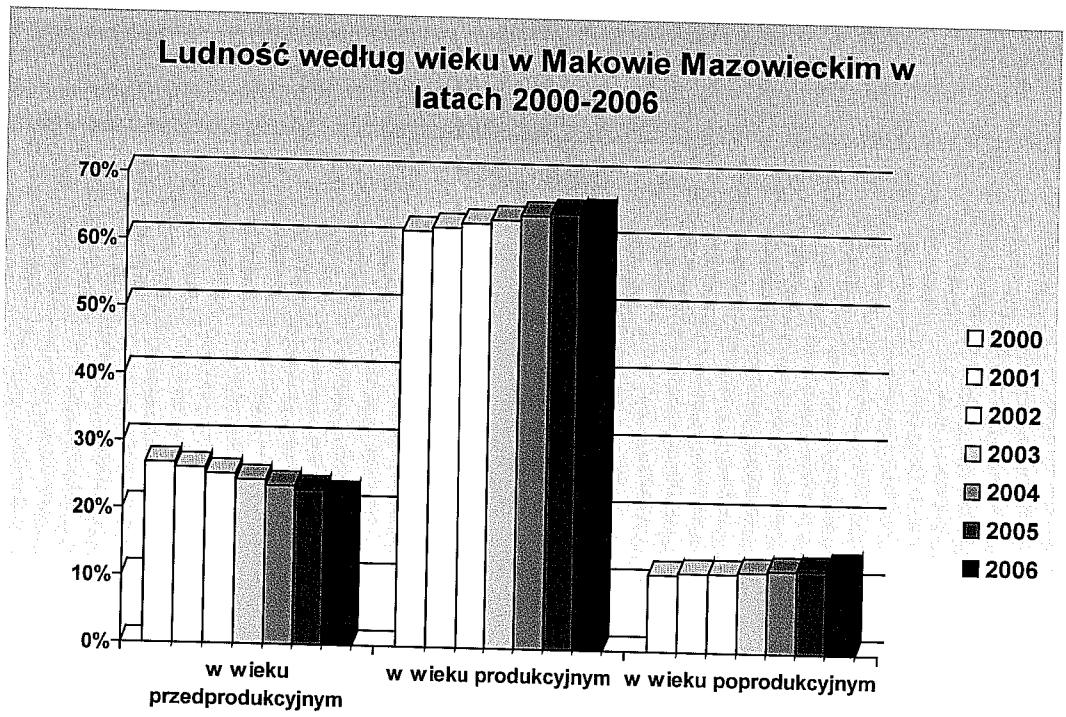

Rys.5.16. Ludność według wieku w Makowie Mazowieckim w latach 2000-2006

Powyższy wykres ilustruje starzenie się społeczeństwa Makowa Mazowieckiego, czyli wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym oraz spadek osób w wieku przedprodukcyjnym.

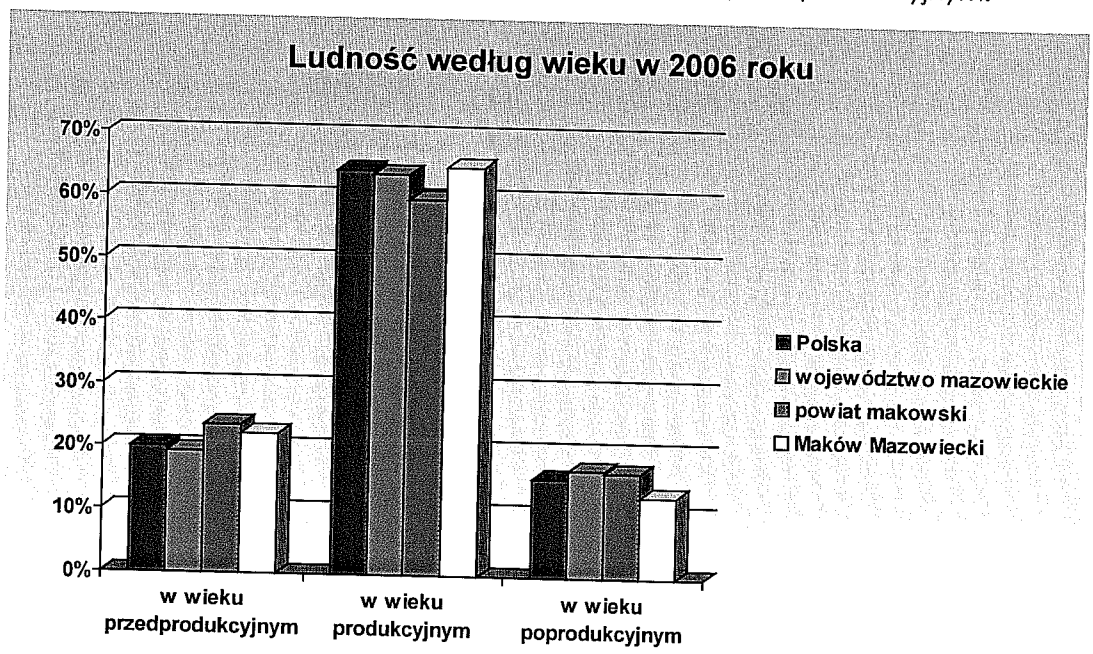

Rys.5.17. Ludność według wieku w Makowie Mazowieckim w porównaniu do powiatu, województwa i kraju.

W Makowie Mazowieckim można zauważyć niższy w porównaniu z krajem, województwem i powiatem odsetek osób w wieku poprodukcyjnym oraz wyższy w wieku produkcyjnym.

Tab.5.18. RUCH NATURALNY W MAKOWIE MAZOWIECKIM

ROK	Urodzenia żywe	Zgony ogółem	Zgony niemowląt	Przyrost naturalny
2000	94	71	0	23
2001	115	72	0	43
2002	122	83	0	39
2003	102	72	1	30
2004	126	89	0	37
2005	122	82	2	40
2006	116	98	0	18

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Poniższy wykres przedstawia ruch naturalny na 1000 mieszkańców w latach 2000-2006, tzn. urodzenia żywe na 1000 mieszkańców, zgony na 1000 mieszkańców itd.

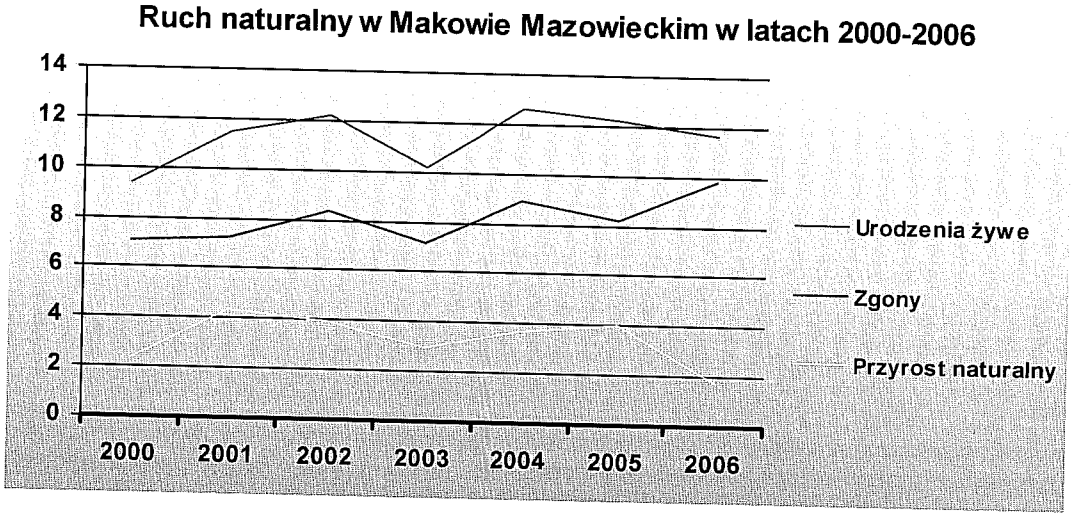

Rys.5.19. Ruch naturalny w Makowie Mazowieckim na 1000 mieszkańców.

W 2006 roku można zauważyć zmianę tendencji liczby zgonów oraz liczby żywych urodzeń. Otóż od roku 2004 notowano spadek urodzeń w stosunku do lat ubiegłych oraz wzrost zgonów, czego wynikiem jest malejący przyrost naturalny.

Tab.5.20. MIGRACJE W RUCHU WEWNĘTRZNYM I ZEWNĘTRZNYM W MAKOWIE MAZOWIECKIM

ROK	Zameldowania		Wymeldowania		Saldo migracji	
	W ruchu wewnętrznym	Zagranica	W ruchu wewnętrznym	Zagranica	W ruchu wewnętrznym	Zagranica
2000	113	0	143	0	-30	0
2001	119	0	153	0	-34	0
2002	112	1	168	0	-56	1
2003	156	0	145	1	11	-1
2004	97	0	134	0	-37	0
2005	88	3	191	0	-103	3

2006	151	2	153	10	-2	-8

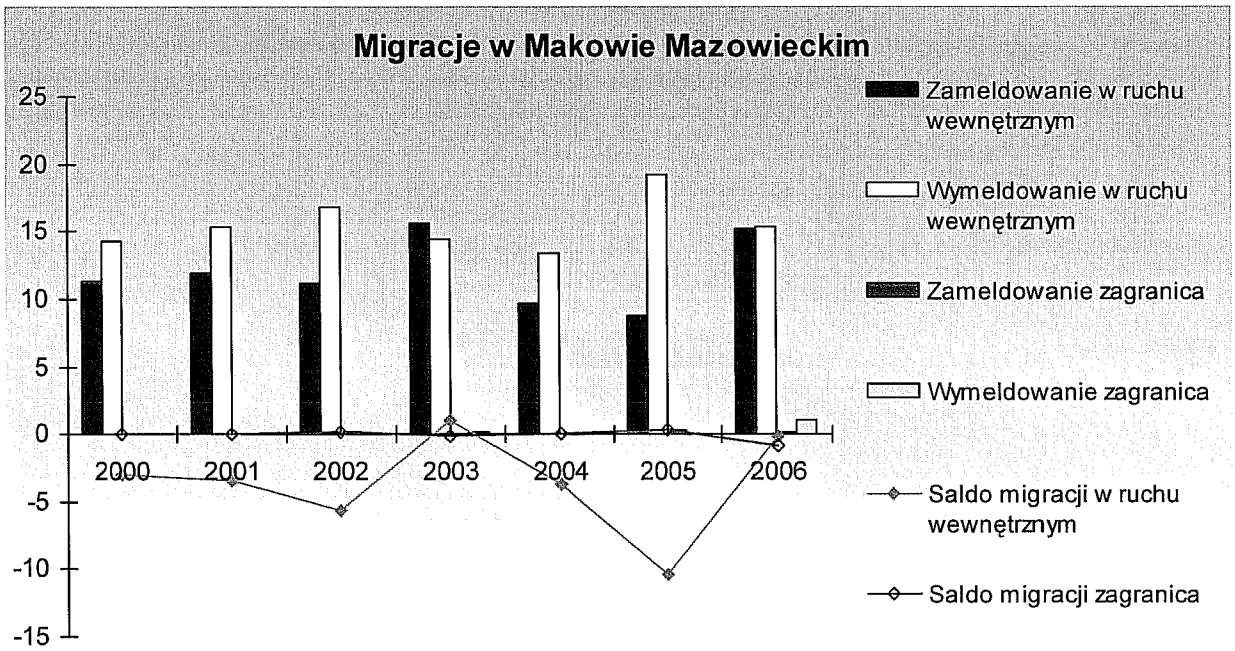

Rys.5.21. Migracje w Makowie Mazowieckim na 1000 mieszkańców.

Saldo migracji w ruchu wewnętrznym wyraźnie spadało w latach 2004, 2005, osiągając wartości ujemne, co oznacza odpływ młodych ludzi z Makowa Mazowieckiego. Charakterystyczną cechą w roku 2006 jest zauważalny wzrost wymeldowań za granicę.

Według 76,2% ankietowanych istnieje wysokie zagrożenie emigracją z Makowa Mazowieckiego ludzi młodych i dobrze wykształconych. Prawie 80% ankietowanych źle ocenia działanie podmiotów odpowiedzialnych za rozwiązanie tego problemu.

Po przeprowadzeniu delimitacji dokonano podziału Makowa Mazowieckiego na następujące obszary problemowe:

I. Centrum miasta,

II. Infrastruktura techniczna,

III. Obiekty użyteczności publicznej,

IV. Osiedla mieszkaniowe,

V. Tereny rekreacyjne.

Wszystkie wyznaczone obszary spełniają co najmniej trzy z ośmiu kryteriów:

Kryteria / Obszar	stopa bezrobocia	poziom przestępczości	poziom wykształcenia	poziom płac	przedsiębiorczość	warunki mieszkaniowe	poziom ubóstwa	trendy demograficzne	Razem
I. Centrum miasta	+	+	+	+	+	+	+	+	8
II. Infrastruktura techniczna	+			+	+				3
III. Obiekty użyteczności publicznej			+				+	+	3
IV. Osiedla mieszkaniowe	+	+		+		+	+	+	6

V. Tereny rekreacyjne	+	+			+				3

5.4.2. Obszary problemowe

I OBSZAR PROBLEMOWY: CENTRUM MIASTA

1. Identyfikacja obszaru

W procesie delimitacji obszarów problemowych „Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015" został wyodrębniony obszar centrum miasta, który mieści się w obrębie ulic: Przasnyskiej, Adamowskiej, Grabowej, Spółdzielczej, Kościelnej, Stanisława Moniuszki. W ramach tego obszaru znajdują się ulice: Franciszkańska, Zielony Rynek, Kanałowa, Dunaj, Rynek, Poprzeczna, Adama Mickiewicza, Kościuszki, Kilińskiego, Brzozowa, Buźniczna, Spółdzielcza oraz Zwrotna.

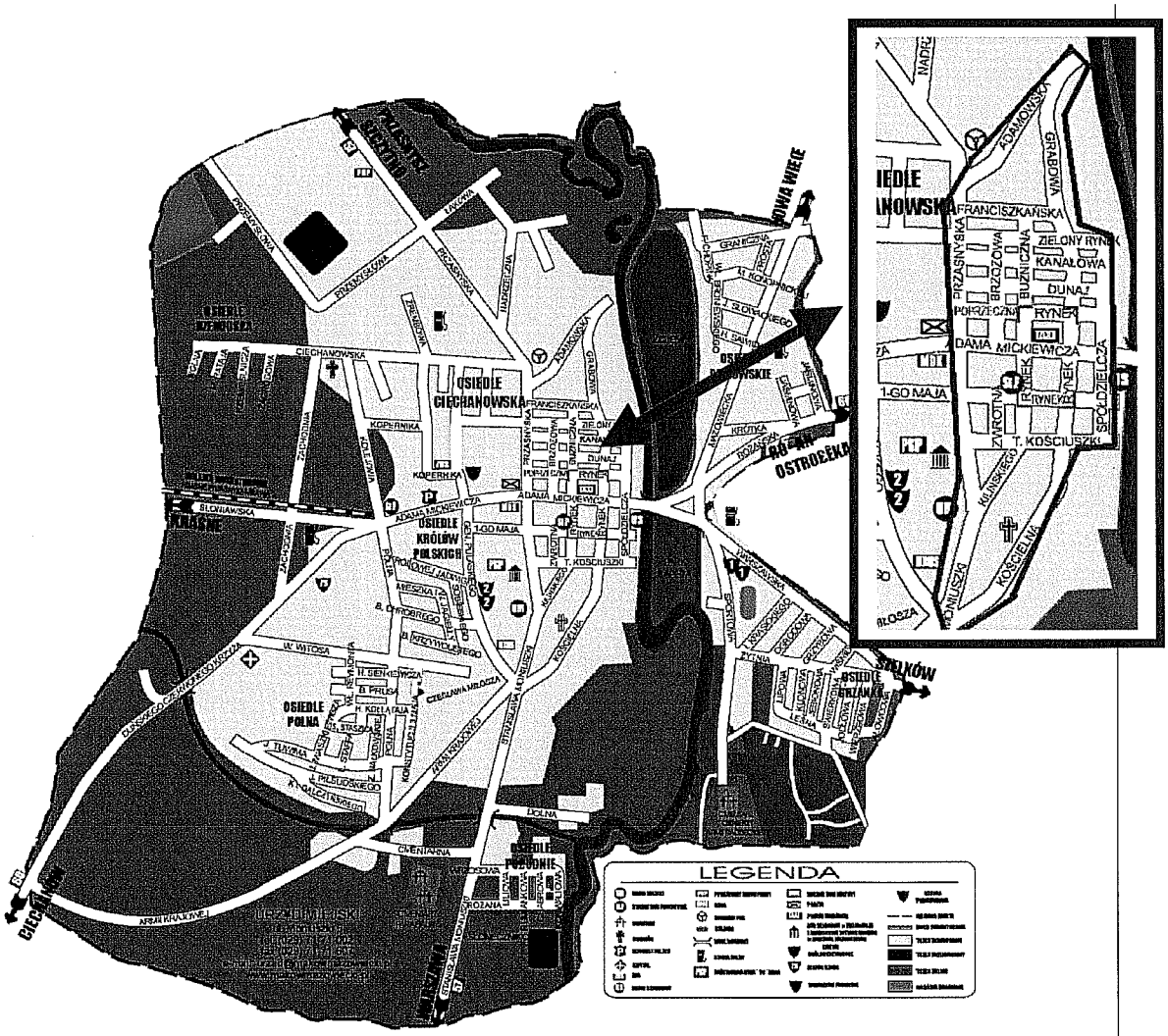

2. Krótkie uzasadnienie wyboru obszaru

Centrum miasta w tym rynek, jest miejscem spędzania wolnego czasu przez mieszkańców, a przede wszystkim wizytówką miasta dla przybywających turystów i odwiedzających Maków Mazowiecki. Obiekty mieszczące się na tym terenie, w tym budynki mieszkalne, budynki wpisane do rejestru zabytków, w tym neogotycki Kościół parafialny pod wezwaniem Bożego Ciała, ulice, jak również obszar całego rynku wymagają systematycznych prac konserwatorskich, remontowo-budowlanych i ochronnych.

Układ urbanistyczny centrum miasta jest obszarem zabytkowym, wpisanym do rejestru zabytków woj. mazowieckiego. W obrębie rynku wyróżnia się następujące obiekty wymagające ochrony konserwatorskiej. Należą do nich:

Kościół p.w. Bożego Ciała	ul. Kościelna
Budynek dawnej łaźni miejskiej	ul. Przasnyska
Dawny dom kahalny	ul. Zielony Rynek
Dom murowany nr 3 z 1927 roku	ul. Rynek
Dom murowany nr 5 z 1927 roku	ul. Rynek
Dom murowany nr 5a z 1927 roku	ul. Rynek
Dom murowany nr 12 z 1927 roku	ul. Rynek
Dom murowany nr 13/14 II połowa XIX w	ul. Rynek
Dom murowany nr 25 ok. 1918 roku	ul. Rynek
Dom murowany nr 1/3 z 1900 roku	ul. Kilińskiego
Dom murowany nr 5 z 1900 roku	ul. Kilińskiego
Dom murowany nr 8 z 1910 roku	ul. Kilińskiego
Dom murowany nr 12 z 1912 roku	ul. Kilińskiego
Dom drewniany nr 19 z końca XIX w	ul. Grabowa
Dom drewniany nr 21/23 z 1900r.	ul. Grabowa
Dom drewniany nr 31 z początku XX w,	ul. Grabowa
Dom drewniany nr 37 z początku 1912 r. rozbudowa 1968-1969	ul. Grabowa
Dom numer 50/50a,drewniany, ok. 1914	ul. Grabowa
Dom drewniany nr681 z początku XX w.	ul. Grabowa

Obiekty te stanowią istotną jakość w wizerunku architektoniczno-urbanistycznym miasta, a ich utrzymanie, ochrona, konserwacja powinny stanowić jedną z głównych przesłanek przekształceń w śródmiejskiej strefie zabudowy.

3. Zidentyfikowane problemy

Strefa materialna

- Brak środków na kosztowną modernizację obiektów zabytkowych, sakralnych i historycznych.
- Szybki proces niszczenia zabytkowej tkanki urbanistycznej, sakralnej i pozostałej.

- Degradacja techniczna, estetyczna i społeczna obszarów zabudowy o charakterze historycznym.
- Zaniedbane i zniszczone obiekty historyczne.
- Niewykorzystany potencjał turystyczny.
- Zaniedbana i niszczejąca substancja zabytkowa.

Strefa społeczna

- Niski stopień zainteresowania się strefą obiektów zabytkowych.
- Niska świadomość mieszkańców i turystów istniejących walorów zabytkowych i kulturowych miasta.
- Wzrost liczby zdewastowanych obiektów zabytkowych na terenie Makowa Mazowieckiego.
- Utrata cennego zabytku sztuki historycznej i sakralnej.

4. Proponowane działania na obszarze problemowym

W ramach tego projektu będą wykonywane wszystkie działania konserwatorskie, remontowo-budowlane, ze szczególnym uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa dla ruchu turystycznego oraz przystosowania obiektów dla potrzeb osób niepełnosprawnych. Zabiegi te wymagają odpowiednich planów techniczno - przestrzennych. W celu ochrony wartości kulturowych historycznej substancji architektonicznej w ramach rewitalizacji miasta planuje się przekształcenie strukturalne zagospodarowania przestrzennego szczególnie w obszarze śródmiejskim.

W granicach strefy ochrony konserwatorskiej planuje się następujące działania:

- uratowanie od degradacji i zniszczenia cennych budynków związanych z historią miasta,
- częściowe przywrócenie historycznych linii rozgraniczających w obecnych blokach zabudowy miedzy ulicami: Przasnyską-Mickiewicza-1-go Maja –Rynek oraz Przasnyską – Mickiewicza -Poprzeczną – Rynek,
- przebudowa budynków: przy ul. Rynek i ul. Spółdzielczej, w celu zharmonizowania skali, formy architektonicznej podziałów elewacyjnych z zachowaną zabudową historyczną otoczenia tych budynków w pierzei przyrynkowej,
- utrzymanie linii zabudowy historycznej w obszarach: dawnego miasta lokacyjnego i zespołu zabudowy przedmiejskiej pierzei przyulicznej ul. Grabowej,
- utrzymanie skali i formy architektonicznej zachowanej zabudowy historycznej w realizacjach nowej zabudowy i uzupełnieniach zabudowy pierzei przyulicznych w blokach zabudowy dawnego miasta lokacyjnego, w wymianie zabudowy drewnianej na murowaną i uzupełnieniach zabudowy w pierzejach przyulicznych ul. Grabowej
- w obszarze kształtowania detalu architektonicznego, urbanistycznego ciągów pieszych i terenów zielonych przewiduje się nawiązanie w nowych realizacjach renowacyjnych zabudowy istniejącej do form detalu architektonicznego i podziałów elewacyjnych zachowanej zabudowy historycznej przy ul. Kilińskiego i ul. Rynek, oraz ustalenie form ogrodzeń i elementów małej architektury w liniach rozgraniczających bloki zabudowy historycznej,
- realizacja detalu urbanistycznego kwartałów wewnątrzrynkowych w zakresie zieleni, małej architektury oraz ciągów pieszych i ich nawierzchni,

- ukształtowanie głównego ciągu pieszego w obszarze historycznego układu miejskiego w ulicach: Kilińskiego – Rynek – Buźniczna – Franciszkanska – Grabowa – Adamowska – nadbrzeże rzeki Orzyc – Kościuszki,
- wprowadzenie strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej w bezpośrednim otoczeniu zespołu kościoła Bożego Ciała,
- ustanowienie odrębnej strefy ochrony konserwatorskiej dla pierwszego planu zabudowy w panoramie miasta (widok z lewobrzeżnej skarpy rzeki Orzyc).

5. Beneficjenci końcowi na obszarze problemowym

Miasto Maków Mazowiecki i pozostali właściciele obiektów na obszarze problemowym.

6. Beneficjenci ostateczni na obszarze problemowym

Mieszkańcy Makowa Mazowieckiego, osoby odwiedzające, turyści.

II OBSZAR PROBLEMOWY: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

1. Identyfikacja obszaru

Na sylwetkę Makowa Mazowieckiego składa się infrastruktura techniczna, społeczna oraz budowlana znajdująca się na terenie całego miasta. Stan infrastruktury technicznej miasta nie jest zadowalający. Największym problemem, z jakim boryka się miasto jest **system ciepłowniczy**, który wymaga zmiany właściciela i systemu zarządzania, aby zapewnić pełną realizację tego strategicznego dla mieszkańców miasta zadania publicznego.

Na infrastrukturę techniczną, w tym także komunalną w Makowie Mazowieckim składa się:

- system ciepłowniczy,
- system zaopatrzenia w wodę,
- system gospodarki wodno-ściekowej,
- system elektroenergetyki,
- infrastruktura użyteczności publicznej (budynki mieszkalne, drogi, chodniki, wolne tereny do zagospodarowania itp.).
- infrastruktura drogowa,
- system bezpieczeństwa publicznego (monitoring wizyjny miasta).

2. Krótkie uzasadnienie wyboru obszaru

Stan infrastruktury technicznej na terenie miasta jest niezadowalający. Ogranicza to zainteresowanie inwestorów, którzy chcieliby inwestować w mieście, a także zmniejsza atrakcyjność turystyczną i usługową miasta.

3. Zidentyfikowane problemy

Strefa materialna

- Niekorzystny dla miasta układ właścicielski niegwarantujący stałego i systematycznego wykonania tego ważnego dla mieszkańców miasta zadania publicznego, związanego z doprowadzeniem ciepła w systemie grzewczym.
- Konieczność przeprowadzenia po zmianie właściciela remontu i modernizacji systemu ciepłowniczego na terenie miasta.
- Zły stan techniczny oczyszczalni ścieków.
- Konieczność budowy zintegrowanego systemu gospodarki odpadami.
- Zły stan techniczny sieci kanalizacji deszczowej.
- Brak szaletu miejskiego w centrum miasta.

- Mieszkania komunalne w złym stanie.
- Zły stan techniczny pokryć dachowych i konieczność termomodernizacji budynków będących w zasobach komunalnych, wspólnot mieszkaniowych i spółdzielni mieszkaniowych.
- Brak instalacji centralnego ogrzewania i wentylacji grawitacyjnej w budynkach wspólnot mieszkaniowych i komunalnych.
- Zły stan techniczny lub całkowity brak w niektórych miejscach podstawowej infrastruktury takiej jak: chodniki, wjazdy, parkingi postojowe na samochody osobowe.
- Niezagospodarowane tereny pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne.
- Niezagospodarowane tereny zielone na terenie miasta.
- Brak systemu monitoringu wizyjnego.
- Zły stan infrastruktury drogowej.
- Brak obwodnicy (niedostosowanie ulic do podnoszenia ruchu tranzytowego, prowadzenie ruchu tranzytowego przez centrum miasta).
- Mała ilość parkingów dla samochodów osobowych.

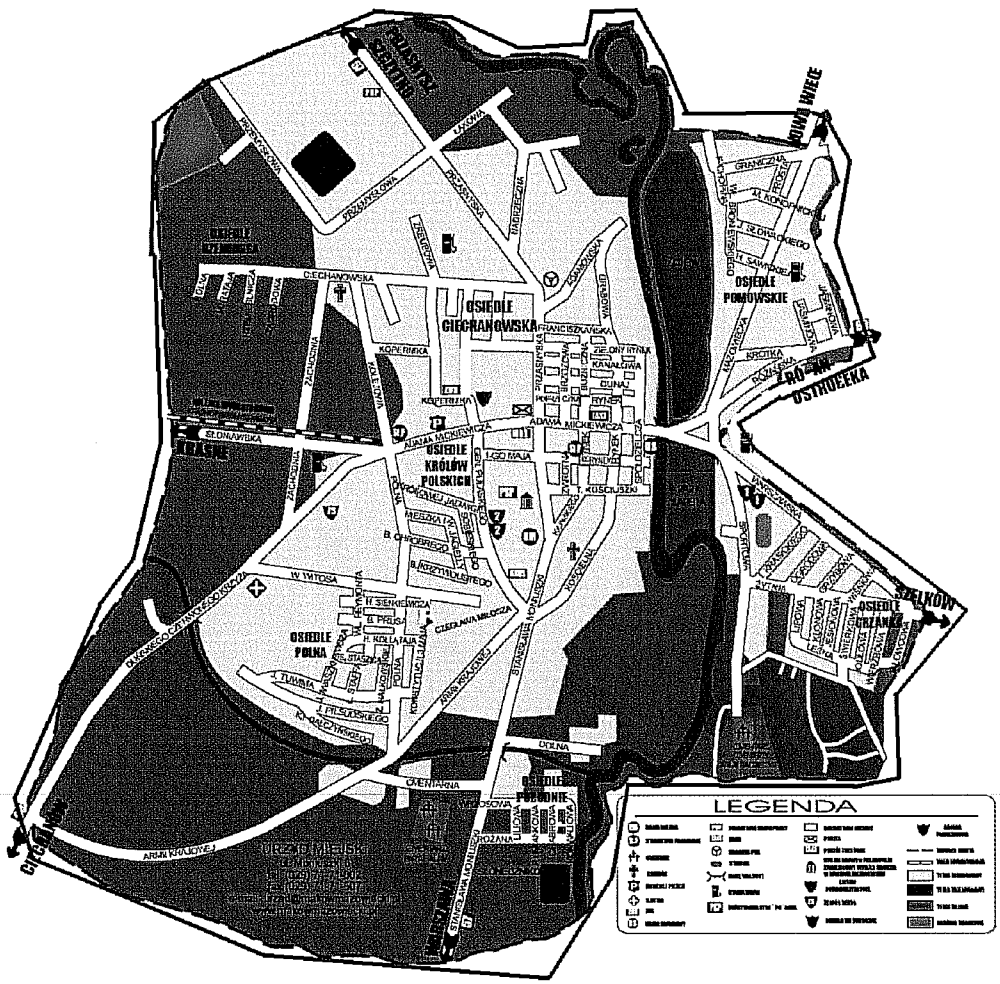

Strefa społeczna

- Niski standard życia mieszkańców w budynkach komunalnych i mieszkalnych.
- Wysokie bezrobocie.
- Liczne przeszkody organizacyjno - administracyjne związane z dużymi inwestycjami.
- Niski stopień bezpieczeństwa na ulicach głównych i drogach lokalnych.
- Niekorzystny wpływ infrastruktury technicznej na środowisko.
- rosnąca przestępczość na terenie miasta.
- Rosnący wskaźnik wandalizmu i wykroczeń.
- Długi czas reagowania służb porządku publicznego na zgłoszone wypadki.

3. Proponowane działania na obszarze problemowym

Dla poprawy standardów i warunków życia mieszkańców konieczne jest prowadzenie bieżących prac remontowych nie tylko obiektów mieszkalnych, ale całej infrastruktury technicznej miasta.

System ciepłowniczy

System ciepłowniczy wymaga zmiany właściciela i systemu zarządzania, aby zapewnić pełną realizację tego strategicznego dla mieszkańców miasta zadania publicznego.

Kanalizacja deszczowa

Istniejąca kanalizacja deszczowa na terenie miasta nie odpowiada normom ochrony środowiska. Z nowo budowanych kompleksów parkingowych należy odprowadzić wody opadowe do istniejącej sieci kanalizacji deszczowej za pomocą separatorów olejów i benzyn. Tereny projektowanej rozbudowy miasta położone w osiedlach domków jednorodzinnych przy ul. Żytniej i ul. Mazowieckiej wymagają budowy nowego układu systemu kanalizacji, odprowadzających wody opadowe do rowów otwartych i do rzeki Orzyc.

Gospodarka odpadami

Konieczne jest jednak zorganizowanie odpowiedniego systemu gospodarowania odpadami w mieście, obejmującego zbiórkę, segregację i utylizację odpadów. Decyzja Starosty Makowskiego składowisko zamknięto z dniem 29.04.2007 r.

System monitoringu wizyjnego

Monitoring wizyjny jest istotnym elementem wpływającym na ograniczenie skali zjawisk patologicznych, a tym samym zapewnienie poprawy stanu bezpieczeństwa mieszkańców miejscowości, w których funkcjonuje. Ponieważ jednym z najważniejszych zadań samorządu jest kwestia bezpieczeństwa mieszkańców miasta, stąd też realizacja tego projektu jest niezbędna. Monitoring miejski nie jest tylko narzędziem służącym w rozstrzyganiu spraw związanych z wykroczeniami, przestępstwami karnymi, ale również może być pomocny w zabezpieczaniu obiektów sportowych i kulturalnych, czy też pomocny do szybkiej oceny sytuacji na ulicach, skrzyżowaniach, co znacznie ułatwia kierowanie ruchem. W strefach objętych zasięgiem kamer następuje radykalne zmniejszenie napadów, kradzieży, niszczenia mienia, wzrasta przestrzeganie zasad ruchu drogowego. Trzeba jednak pamiętać, że wprowadzenie monitoringu nie wpływa w sposób znaczący na obniżenie przestępczości w skali całego miasta, gdyż następuje zjawisko „spychania" zjawisk patologicznych w strefy nie podlegające monitorowaniu.

W ramach rewitalizacji planuje się założenie zintegrowanego systemu monitoringu, który będzie obejmował cały obszar miasta. Kamery będą rozlokowane w najbardziej niebezpiecznych strefach miasta. Ważnym elementem tego przedsięwzięcia jest stworzenie odpowiedniego zaplecza, które będzie nadzorowało System Wspomagania Dowodzenia (SWD). Warunkiem

koniecznym dla zaistnienia tych zmian jest sprzężenie monitoringu z działaniem służb interwencyjnych. Prawidłowa organizacja pozwala na dotarcie patrolu do miejsca wskazanego przez operatora systemu wizyjnego w bardzo krótkim czasie. Istotne znaczenie ma przygotowanie organizacyjne centrum monitorowania.

Infrastruktura drogowa (drogi, ulice, parkingi)

W ramach rewitalizacji konieczna jest modernizacja infrastruktury drogowej (remonty ulic, dróg wewnętrznych, chodników), a także podjęcie działań w kierunku budowy obwodnicy krajowej nr 60 wraz z węzłami połączeń z drogą krajową nr 599 i drogą wojewódzką nr 626.

4. Beneficjenci końcowi na obszarze problemowym

Miasto Maków Mazowiecki, Wspólnoty Mieszkaniowe, Spółdzielnie Mieszkaniowe, Komenda Policji, właściciele i zarządcy budynków mieszkalnych oraz gruntów przeznaczonych na zagospodarowanie pod infrastrukturę techniczną (budynki, drogi, chodniki itp.).

5. Beneficjenci ostateczni na obszarze problemowym

Mieszkańcy Makowa Mazowieckiego, turyści i odwiedzający miasto, uczestnicy ruchu drogowego.

III OBSZAR PROBLEMOWY: OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

1. Identyfikacja obszaru

W skład tego obszaru wchodzą obiekty użyteczności publicznej na terenie całego miasta Makowa Mazowieckiego, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Przez budynek użyteczności publicznej należy rozumieć budynek przeznaczony na potrzeby administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, kultury, kultu religijnego, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, opieki zdrowotnej, opieki społecznej i socjalnej, obsługi bankowej, handlu, gastronomii, usług, turystyki, sportu, obsługi pasażerów w transporcie kolejowym, drogowym, lotniczym, morskim lub wodnym śródlądowym, świadczenia usług pocztowych lub telekomunikacyjnych oraz inny ogólnodostępny budynek przeznaczony na wykonywanie podobnych funkcji, w tym także budynek biurowy i socjalny.

Podniesienie poziomu technicznego i estetycznego budynków użyteczności publicznej i ich bezpośredniego otoczenia przyczyni się do podniesienia poziomu cywilizacyjnego miasta, jego konkurencyjności, a także do ułatwienia mieszkańcom dostępu do usług publicznych w zakresie administracji, oświaty, kultury, spraw socjalnych oraz do podniesienia poziomu bezpieczeństwa publicznego.

2. Krótkie uzasadnienie wyboru obszaru

Obiekty użyteczności publicznej odgrywają dużą rolę w życiu mieszkańców miasta, a także odwiedzających Maków Mazowiecki. Podstawowym problemem są bariery architektoniczne, które stwarzają duży problem osobom niepełnosprawnym i starszym. Odpowiednie doposażenie obiektów o funkcjach publicznych, w tym Szpitala czy Jednostki Straży Pożarnej znacznie wpłynie na jakość życia mieszkańców.

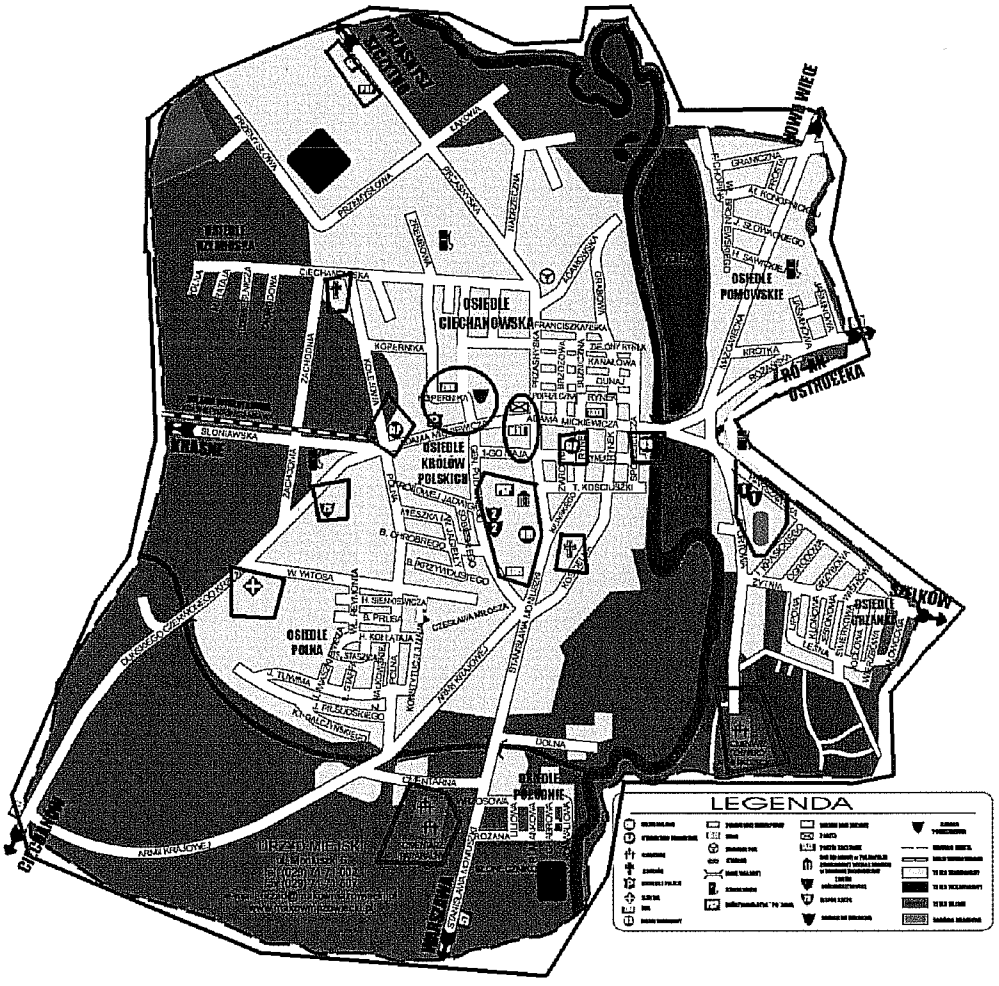

3. Zidentyfikowane problemy

Strefa materialna

- Brak środków finansowych na remonty i modernizację budynków użyteczności publicznej.
- Zły stan techniczny budynków.
- Brak możliwości systematycznych remontów i modernizacji obiektów użyteczności publicznej.
- Bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych i starszych.
- Niedostateczne doposażenie obiektów publicznych (straż pożarna, szkoły).

Strefa społeczna

- Brak poszanowania mienia publicznego (dewastacja obiektów publicznych).
- Rosnące ubóstwo wśród społeczeństwa.
- Problem bezdomności, narkomanii.
- Wzrost liczby osób niepełnosprawnych.

- Niedostateczna realizacja programów dotyczących promocji zdrowia.
- Systematyczny wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej.
- Wzrost przestępczości oraz zjawisk patologicznych.

4. Proponowane działania na obszarze problemowym

W ramach programu rewitalizacji planuje się następujące działania w obrębie infrastruktury użyteczności publicznej:

- rozbudowa Szpitala;
- modernizacja i doposażenie przychodni lekarskich;
- unowocześnienie i rozbudowa bazy diagnostycznej w celu poprawy dostępności pacjentów do nowoczesnych badań;
- utworzenie wyposażonego w niezbędny sprzęt Miejskiego Magazynu Przeciwpowodziowego;
- przystosowanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych;
- utworzenie środowiskowego Domu Samopomocy dla osób zaburzeniami psychicznymi;
- utworzenie Dziennego Domu Pobytu dla osób samotnych;
- rozbudowa lokalu MOPS w Makowie Mazowieckim w celu uruchomienia dla podopiecznych pralni i sortu odzieży używanej;
- zorganizowanie drugiej Świetlicy Socjoterapeutycznej np. dla młodzieży;
- utworzenie Klubu Integracji Społecznej i Samopomocy.

5. Beneficjenci końcowi na obszarze problemowym

Miasto Maków Mazowiecki, właściciele i zarządzający budynkami użyteczności publicznej.

6. Beneficjenci ostateczni na obszarze problemowym

Mieszkańcy miasta, turyści i odwiedzający Maków Mazowiecki.

IV OBSZAR PROBLEMOWY: OSIEDLA MIESZKANIOWE

1. Identyfikacja obszaru

Obszar obejmuje osiedla mieszkaniowe na terenie miasta, w szczególności osiedla z „Wielkiej Płyty" czyli:

- Osiedle Gen. Pułaskiego, Osiedle Kopernika
- ul. Adama Mickiewicza - po obu stronach szereg bloków socjalnych i komunalnych.
- Osiedle Ciechanowska
- Osiedle Grzanka i POM,
- Osiedle Królów Polskich i Polna,
- ul. 1 Maja – dwa bloki komunalne.
- bloki przy ulicy Przasnyskiej, Moniuszki i 1 maja.

2. Krótkie uzasadnienie wyboru obszaru

Budownictwo mieszkaniowe jest ważnym problemem zarówno gospodarczym jak i społecznym. Jego rozwój może przyczynić się do ożywienia gospodarczego i ograniczenia bezrobocia, jednak stan i tempo rozwoju budownictwa mieszkaniowego w Makowie Mazowieckim w

obecnych uwarunkowaniach zależy w dużym stopniu od możliwości finansowych mieszkańców miasta. W obrębie osiedli znajdują się budynki socjalne i komunalne wymagające gruntownych remontów. Rewitalizacja tych obiektów wpłynie na bezpieczeństwo i jakość życia mieszkańców.

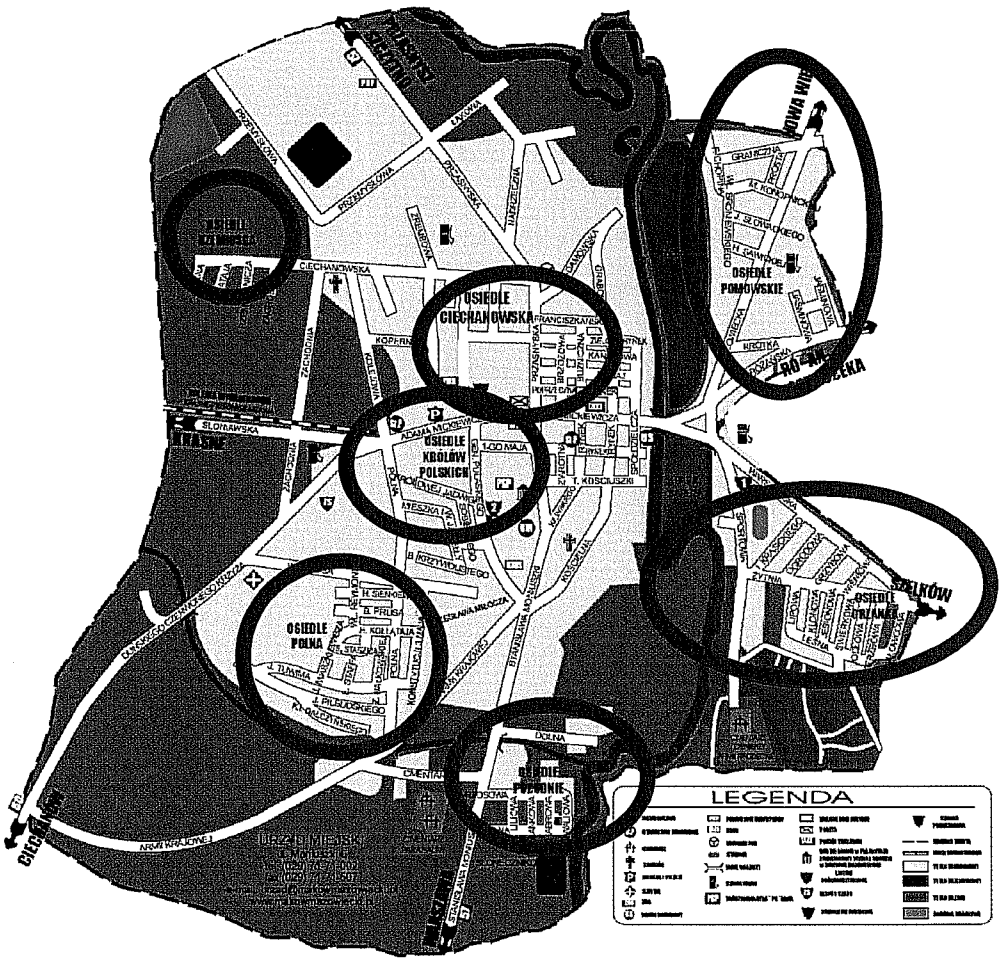

3. Zidentyfikowane problemy

Strefa materialna

- Brak środków finansowych na remonty i modernizację budynków mieszkalnych.
- Zły stan techniczny obiektów budowlanych.
- Brak regularnych prac remontowych w budynkach mieszkalnych.
- Nieprzystosowane obiekty do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.
- Szybki proces niszczenia tkanki budowlanej.
- Brak monitoringu wizyjnego.

Strefa społeczna

- Brak poszanowania mienia komunalnego.
- Rosnące bezrobocie.

- Ubożenie społeczeństwa.
- Mała aktywność i możliwości inwestowania właścicieli nieruchomości na terenie miasta.

4. Proponowane działania na obszarze problemowym

- Remont i modernizacja obiektów mieszkaniowych na terenie objętym rewitalizacją.
- Remonty pokryć dachowych.
- Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej.
- Wymiana i modernizacja instalacji w budynkach.
- Remont ulic wraz z infrastruktura towarzyszącą.
- Wszelkie prace remontowo-budowlane budynków terenu przyległego.
- Zagospodarowanie terenów zielonych (nasadzenie zieleni wysokiej i niskiej).

5. Beneficjenci końcowi na obszarze problemowym

Miasto Maków Mazowiecki, spółdzielnie mieszkaniowe, właściciele i zarządcy budynków i obiektów na terenie osiedli.

6. Beneficjenci ostateczni na obszarze problemowym

Mieszkańcy budynków mieszczących się w obszarze osiedli.

V OBSZAR PROBLEMOWY: TERENY REKREACYJNE

1. Identyfikacja obszaru

Obszar problemowy obejmuje zalew, Park Sapera, stadion sportowy, oraz tereny zielone przeznaczone do zagospodarowania na tereny sportu i rekreacji.

2. Krótkie uzasadnienie wyboru obszaru

Dolina rzeki Orzyc wraz z dolinami jej dopływów oraz zbiornikiem wodnym i terenami zalewowymi, stanowi podstawową strukturę ekologiczną Makowa Mazowieckiego. Dotychczas jej elementy nie zostały objęte prawnymi formami ochrony w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie przyrody, jak też takie formy nie występują w ustaleniach przepisów ustawy o ochronie przyrody. Odpowiednie zagospodarowanie tych terenów na obszary rekreacyjno-sportowe stanowiłyby zachętę dla potencjalnych turystów przybywających do miasta. Rozbudowa istniejącej infrastruktury sportowej na tym terenie może się przyczynić do wzrostu znaczenia sportu w życiu społeczności lokalnej, stworzy warunki lepszego kształcenia dzieci i młodzieży, poprzez szereg zależności podniesienia jakości życia mieszkańców miasta.

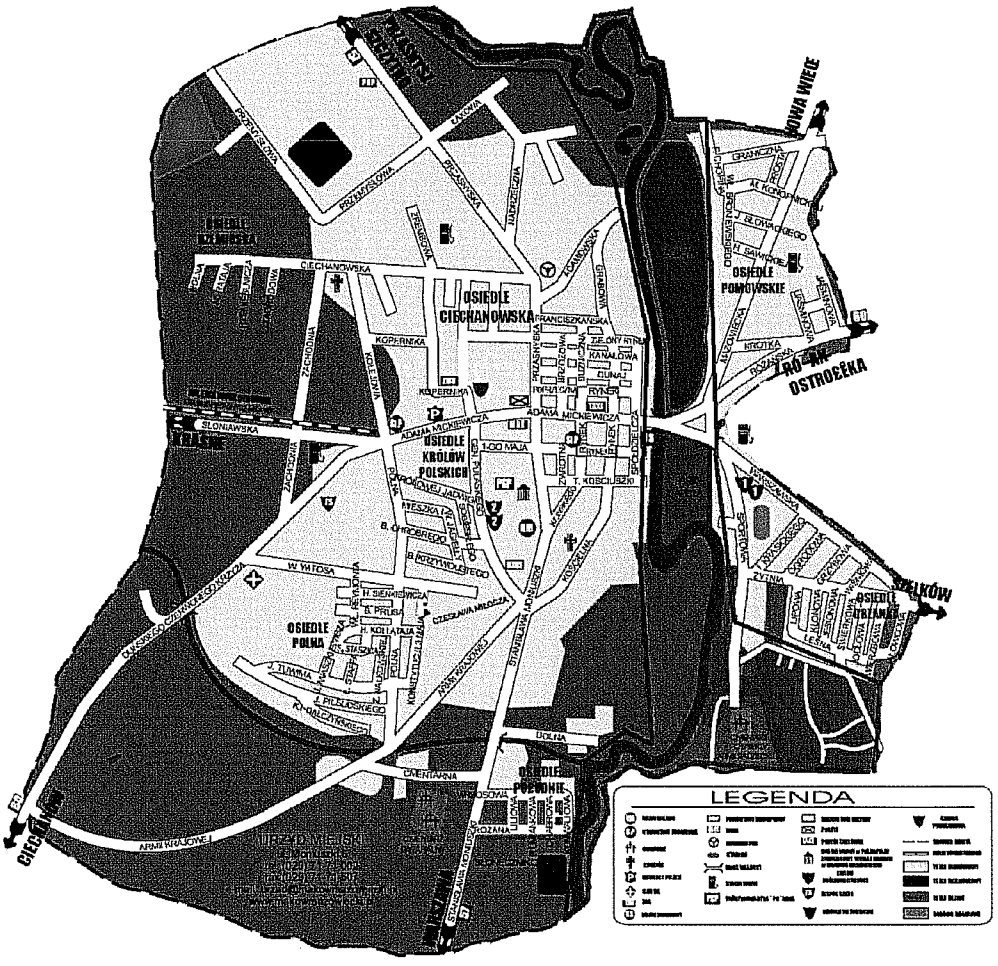

3. Zidentyfikowane problemy

Strefa materialna

- Niedobór środków finansowych na inwestycje związane z kulturą i sportem.
- Brak środków na zagospodarowanie stref i obiektów sportowych.
- Tereny wymagające adaptacji i uporządkowania.
- Niedostatecznie rozwinięta baza sportowo-rekreacyjna i kulturalna.
- Niewystarczająca baza noclegowa.
- Niski standard turystycznej bazy materialnej i usługowej.
- Nie wytyczone szlaki i ścieżki rowerowe.

Strefa społeczna

- Rosnące bezrobocie.
- Małe zainteresowanie strefami inwestycyjnymi inwestorów wewnętrznych.
- Niska atrakcyjność miasta pod względem rekreacyjno-turystycznym.
- Mała promocja zdrowego trybu życia.

4. Proponowane działania na obszarze problemowym

W ramach rewitalizacji tych obszaru planuje się:

- zagospodarowanie terenów nad zalewem, w tym budowa alei spacerowej wokół zbiornika,
- odtworzenie historycznych przebić ulicznych (o charakterze ciągów pieszych) do nadbrzeża rzeki Orzyc w ciągach ulic: Franciszkańskiej, Kanałowej i Dunaj,
- przeklasowanie i uzbrojenie terenów dla potencjalnych inwestorów,
- budowa ścieżek rowerowych,
- budowa placów sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- wzmocnienie obwałowań rzeki Orzyc,
- zagospodarowanie terenów zielonych.

5. Beneficjenci końcowi na obszarze problemowym

Miasto Maków Mazowiecki, właściciele terenów obiektów sportowych na terenie problemowym.

6. Beneficjenci ostateczni na obszarze problemowym

Mieszkańcy Makowa Mazowieckiego, w szczególności dzieci i młodzież szkolna korzystająca z obiektów sportowych, odwiedzający miasto, turyści.

Rozdział 6

Określenie celu nadrzędnego i celów szczegółowych rewitalizacji

6.1. Cel nadrzędny rewitalizacji

Stworzenie przestrzennych warunków do zrównoważonego rozwoju Makowa Mazowieckiego - ożywienie gospodarcze i społeczne miasta, w szczególności ożywienie potencjału turystycznego i kulturalnego oraz promocja postaw proprzedsiębiorczych.

6.2. Cele szczegółowe

CS.1. Poprawa warunków życia mieszkańców Makowa Mazowieckiego.

CS.2. Ochrona układu urbanistycznego Makowa Mazowieckiego - prace konserwatorskie i remonty zabytków, przyczyniające się do rozwoju kultury i turystyki.

CS.3. Rewitalizacja substancji architektonicznej.

CS.4. Modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej umożliwiającej rozwój działalności społecznej, kulturalnej, sportowej i zdrowotnej mieszkańców Makowa Mazowieckiego.

CS.5. Odnowa zdegradowanych osiedli mieszkaniowych.

CS.6. Aktywizacja społeczna i ekonomiczna mieszkańców Makowa Mazowieckiego, w tym rozwój sektora MSP.

CS.7. Rehabilitacja przestrzeni publicznej terenów rewitalizowanych Makowa Mazowieckiego, w tym budowa lub rehabilitacja małej architektury oraz tworzenie, modernizacja miejsc rekreacji oraz terenów zielonych.

CS.8. Marketing i promocja regionalna, krajowa i zagraniczna atrakcji kulturalnych i turystycznych Makowa Mazowieckiego.

6.3. Powiązanie celu nadrzędnego i celów szczegółowych z obszarami problemowymi wybranymi w ramach delimitacji

CELE	OBSZARY	I obszar problemowy: Centrum miasta – Stare miasto	I obszar problemowy: Infrastruktura techniczna	I obszar problemowy: Budynki użyteczności publicznej	I obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe	I obszar problemowy: Obszar rekreacyjny
CN	**Stworzenie przestrzennych warunków do zrównoważonego rozwoju Makowa Mazowieckiego - ożywienie gospodarcze i społeczne miasta, w szczególności ożywienie potencjału turystycznego i kulturalnego oraz promocja postaw proprzedsiębiorczych.**	+	+	+	+	+
CS.1.	Poprawa warunków życia mieszkańców Makowa Mazowieckiego.	+	+	+	+	+
CS.2.	Ochrona układu urbanistycznego Makowa Mazowieckiego - prace konserwatorskie i remonty zabytków przyczyniające się do rozwoju kultury i turystyki.	+				
CS.3.	Rewitalizacja substancji architektonicznej.	+		+	+	+
CS.4.	Modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej umożliwiającej rozwój działalności społecznej, kulturalnej, sportowej i zdrowotnej mieszkańców Makowa Mazowieckiego.	+	+	+	+	+

CELE	OBSZARY	I obszar problemowy: Centrum miasta – Stare miasto	I obszar problemowy: Infrastruktura techniczna	I obszar problemowy: Budynki użyteczności publicznej	I obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe	I obszar problemowy: Obszar rekreacyjny
CS.5.	Odnowa zdegradowanych osiedli mieszkaniowych.		+		+	
CS.6.	Aktywizacja społeczna i ekonomiczna mieszkańców Makowa Mazowieckiego, w tym rozwój sektora MSP.	+	+			+
CS.7.	Rehabilitacja przestrzeni publicznej terenów rewitalizowanych Makowa Mazowieckiego, w tym budowa lub rehabilitacja małej architektury oraz tworzenie, modernizacja miejsc rekreacji oraz terenów zielonych.	+		+	+	+
CS.8.	Marketing i promocja regionalna, krajowa i zagraniczna atrakcji kulturalnych i turystycznych Makowa Mazowieckiego.	+	+			+

Rozdział 7

Nawiązanie do strategicznych dokumentów rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Makowa Mazowieckiego

„Lokalny Program Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015" jest powiązany z następującymi dokumentami określającymi warunki rozwoju Polski, województwa mazowieckiego i Makowa Mazowieckiego:

A. POZIOM KRAJOWY

7.1. Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015
7.2. Narodowa Strategia Spójności 2007-2013
7.3. Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2007-2013
7.4. Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju
7.5. PO Infrastruktura i Środowisko
7.6. PO Kapitał Ludzki
7.7. PO Innowacyjna Gospodarka
7.8. PO Europejskiej Współpracy Terytorialnej
7.9. Strategia Długofalowego Rozwoju Sektora Mieszkaniowego 2005- 2025
7.10. Strategia Wdrażania w Polsce Zintegrowanej Polityki Produktowej
7.11. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych 2003-2010
7.12. Polityka Ekologiczna Państwa 2007-2010
7.13. Polityka Leśna Państwa
7.14. Polityka energetyczna Polski do 2025
7.15. Strategia Rozwoju Edukacji Narodowej 2007-2013
7.16. Strategia Gospodarki Wodnej (do 2020r.)
7.17. Krajowa Strategia Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej
7.18. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury 2004- 2020
7.19. Strategia Rozwoju Sportu (do 2016 r.)
7.20. Strategia Rozwoju Transportu (do 2013 r.)
7.21. Strategia kierunkowa rozwoju informatyzacji Polski do roku 2013

B. POZIOM REGIONALNY

7.22. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013
7.23. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020

7.24. Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2010
7.25 Program Zwiększenia Lesistości dla Województwa Mazowieckiego do roku 2020
7.26 Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2005-2013
7.27 Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Maków Mazowiecki
7.28 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Makowa Mazowieckiego

7.1. Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015

Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015 jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety w obszarze rozwoju społeczno – gospodarczego Polski oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić.
Strategia wyznacza cele i identyfikuje obszary uznane za najważniejsze z punktu widzenia osiągnięcia tych celów, na których koncentrowane będą działania państwa. Uwzględnia jednocześnie najważniejsze trendy rozwoju światowej gospodarki oraz cele, jakie stawia Unia Europejska w odnowionej Strategii Lizbońskiej.
Strategia Rozwoju Kraju jest nadrzędnym, wieloletnim dokumentem strategicznym rozwoju społeczno – gospodarczego kraju, stanowiącym odniesienie dla innych strategii i programów rządowych.
Horyzont czasowy Strategii pokrywa się z okresem nowej perspektywy finansowej UE na lata 2007-2013 wraz z zastosowaniem reguły wydatkowania n+2 (tj. w ciągu dwóch kolejnych lat).
Strategia spaja wszelkie działania rozwojowe podejmowane na rzecz poprawy warunków społeczno – gospodarczych. Jej zadaniem jest odważne, ale jednocześnie realistyczne zaprogramowanie rozwoju i modernizacji kraju, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości wykorzystania obecności Polski w UE, a także wszystkich zasobów i atutów, które nasz kraj posiada, na rzecz rozwoju i poprawy poziomu i jakości życia.
Strategia Rozwoju Kraju stanowi podstawę dla efektywnego wykorzystania przez Polskę środków rozwojowych, zarówno krajowych, jak i z Unii Europejskiej, na realizację celów społeczno – gospodarczych, a zarazem podstawę do pomnażania ilości środków przez szybszy i efektywniejszy wzrost gospodarczy. Istotną rolą Strategii Rozwoju Kraju jest koordynowanie reform instytucjonalno – regulacyjnych z działaniami finansowanymi ze środków UE, tak aby poprzez efekt synergii te dwa obszary polityki gospodarczej przynosiły możliwie największy rezultat prorozwojowy.

Główny cel strategii:
PODNIESIENIE POZIOMU I JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW POLSKI - POSZCZEGÓLNYCH OBYWATELI I RODZIN.
Przez podniesienie poziomu życia rozumie się wzrost siły nabywczej dochodów w sektorze gospodarstw domowych, ułatwienie dostępu do edukacji i szkolenia, wzrost zatrudnienia i wydajności pracy oraz poprawę zdrowotności mieszkańców Polski.
Przez podniesienie jakości życia rozumie się istotną poprawę stanu i wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród obywateli, możliwość korzystania z funkcjonalnej i łatwo dostępnej infrastruktury technicznej i społecznej, życie w czystym, zdrowym i sprzyjającym środowisku przyrodniczym, uczestnictwo w kulturze i turystyce, przynależność do zintegrowanej, pomocnej wspólnoty lokalnej, umożliwiającej lepszą harmonizację życia rodzinnego i zawodowego oraz aktywność w ramach społeczeństwa obywatelskiego.
Cel główny oraz problemy społeczno-gospodarcze wynikające z zapóźnień rozwojowych oraz niedoinwestowania polskiej gospodarki pozwalają wyodrębnić priorytety, określające główne obszary działań, dzięki którym możliwe będzie osiągnięcie celów Strategii Rozwoju Kraju.
Priorytetami są:

- wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki,

- poprawa stanu infrastruktury podstawowej: technicznej i społecznej,
- wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości,
- budowa zintegrowanej wspólnoty, systemu bezpieczeństwa i zasad współpracy,
- rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej kraju.

Finansowanie

Realizacja Strategii Rozwoju Kraju finansowana będzie zarówno ze środków krajowych, jak i zagranicznych. Środki krajowe pochodzić będą ze źródeł publicznych i prywatnych.
Spośród publicznych środków krajowych najistotniejszym źródłem finansowania realizacji Strategii będzie budżet państwa, budżety jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów sektora finansów publicznych. Rosnącą rolę w finansowaniu szeroko rozumianego rozwoju kraju, poprzez inwestycje własne, powinny odgrywać prywatne podmioty gospodarcze. Coraz większe znaczenie powinno mieć także upowszechnienie mechanizmów i form partnerstwa publiczno – prywatnego.
Możliwości inwestycyjne kraju zdecydowanie powiększą środki pozyskiwane z Unii Europejskiej oraz innych źródeł zagranicznych.
Łączna kwota środków budżetowych UE, możliwa do wykorzystania na realizację Strategii Rozwoju Kraju wyniesie blisko 86 mld EUR, a wraz z publicznymi i prywatnymi środkami na współfinansowanie - około 108 mln EUR.

7.2. Narodowa Strategia Spójności 2007-2013

Zakładanym efektem strategii proponowanej w Narodowej Strategii Spójności jest znaczące podniesienie jakości życia mieszkańców Polski i osiągnięcie spójności gospodarczej z innymi krajami UE.
Do 2013 roku Polska i jej regiony powinny stać się miejscem atrakcyjnym dla inwestowania, życia i pracy. Oznacza to znaczącą poprawę jakości i dostępności drogowej infrastruktury transportowej oraz infrastruktury środowiska.
Polska gospodarka dzięki zwiększaniu przez przedsiębiorstwa przemysłowe nakładów na działalność innowacyjną stanie się gospodarką nowoczesną.
Celem strategicznym Narodowej Strategii Spójności jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.
Realizacja celu strategicznego będzie odbywać się poprzez horyzontalne cele szczegółowe. Zdefiniowane one zostały w odpowiedzi na wyzwania odnowionej Strategii Lizbońskiej oraz na podstawie wniosków wynikających z analizy słabych i mocnych stron polskiej gospodarki, także szans i zagrożeń przed nią stojących.
W świetle tych założeń przyjęto następujące **cele szczegółowe:**

- poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa
- poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej
- budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej na celu podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski
- podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług
- wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej
- wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

NSS będą realizowane przy pomocy Programów Operacyjnych (PO), zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO), zarządzanych przez samorządy poszczególnych województw.
Na szczeblu centralnym realizowane będzie siedem głównych programów, co zapewni koordynację działań wewnątrz programów i ograniczenie administracji niezbędnej do zarządzania programami.

16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO),
Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej,
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
Program Operacyjny Kapitał Ludzki,
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka,
Program Operacyjny Pomoc Techniczna.

7.3. Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2007 – 2013

Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego (NSRR) jest dokumentem określającym uwarunkowania, cele i kierunki wspierania rozwoju regionalnego przez państwo oraz koordynacji polityki sektorowej w województwach.

Dokument określa priorytety i kryteria wyodrębniania obszarów wsparcia, zasady i kryteria wsparcia finansowego programów wojewódzkich z punktu widzenia polityki państwa. Stanowi punkt odniesienia dla preliminowania wysokości i kierunków wydatkowania środków z budżetu państwa, w tym środków zagranicznych, na realizację kontraktów wojewódzkich oraz innych zadań (m. in. programów doradczych, informacyjnych oraz działań o charakterze pilotażowym) z zakresu rozwoju regionalnego. NSRR określa także sposób koordynacji działań wszystkich ministrów oraz funduszy celowych, które są zgodne z celami i zasadami polityki rozwoju regionalnego państwa, są terytorialnie ukierunkowane i przewidziane do wdrożenia w ramach kontraktów.

Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2001-2006 i jej założenia przygotowane na lata 2007-2013 określają zasady prowadzenia polityki regionalnej państwa, cele kierunkowe tej polityki oraz instrumenty finansowania poszczególnych zadań z tym związanych, zarówno na poziomie regionu, jak i całego kraju.

Ważnym elementem tej polityki jest wzrost konkurencyjności polskich regionów, poprzez wsparcie obszarów wymagających aktywizacji i zagrożonych marginalizacją. Służą temu programy operacyjne rozwoju regionalnego opracowane dla poszczególnych województw w tym również dla województwa mazowieckiego. W programach tych bardzo ważne miejsce zajmują programy strategii gmin szczególnie tych, które ze względu na swój potencjał cywilizacyjny mogą podnieść swój potencjał gospodarki i rozwoju, a w konsekwencji wpłynąć na podniesienie konkurencyjności całego regionu.

7.4. Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju (zwana dalej Koncepcją) jest podstawowym dokumentem określającym politykę państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat (w horyzoncie 2025 r). Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym określa zadania, jakie ma do spełnienia Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju.

1. Stworzenie ram dla różnych innych dokumentów i działań.
2. Określenie konkretnych elementów struktury przestrzennej.

Ponadto *Koncepcja* określa wymagania z zakresu ochrony środowiska i zabytków, z uwzględnieniem obszarów podlegających ochronie. *Koncepcja* ma także znaczenie informacyjno-edukacyjne oraz postulatywne.

W warstwie postulatywnej *Koncepcja* formułuje zalecenia pod adresem układu instytucjonalnego gospodarki przestrzennej oraz sugestie zmian w systemie prawa określającego zagospodarowanie przestrzenne i planowanie przestrzenne. Z zadań *Koncepcji* określonych w ustawie wynika, że powinna ona ograniczać się do zagadnień przestrzennych i nie dublować się z innymi dokumentami strategicznymi opracowywanymi na szczeblu ogólnokrajowym, jak narodowe strategie rozwoju regionalnego (długofalowa i średniookresowa) czy Narodowy Plan Rozwoju. *Koncepcja* powinna być zgodna z tymi dokumentami, a jej cele i założenia powinny być współbieżne z rozstrzygnięciami tam zawartymi – powinna jednak selektywnie ograniczać się do problematyki przestrzennej, szczególnie w warstwie pozytywnej, wskazującej na przyszłe działania państwa.

7.5. PO Infrastruktura i Środowisko

Głównym celem Programu jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.
Cele szczegółowe Programu:

- *Budowa infrastruktury zapewniającej, że rozwój gospodarczy Polski będzie dokonywał się przy równoczesnym zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego.*
- *Zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu.*
- *Zapewnienie długookresowego bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez dywersyfikację dostaw, zmniejszenie energochłonności gospodarki i rozwój odnawialnych źródeł energii.*
- *Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski.*
- *Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia siły roboczej.*

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko realizowanych będzie **15 priorytetów:**
I. Gospodarka wodno – ściekowa.
II. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi.
III. Bezpieczeństwo ekologiczne.
IV. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska.
V. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych.
VI. Drogowa i lotnicza sieć TEN-T.
VII. Transport przyjazny środowisku.
VIII. Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe.
IX. Infrastruktura drogowa w Polsce Wschodniej.
X. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku.
XI. Bezpieczeństwo energetyczne.
XII. Kultura i dziedzictwo kulturowe.
XIII. Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia.
XIV. Pomoc techniczna dla wsparcia procesu zarządzania Programem oraz upowszechnienia wiedzy na temat wsparcia ze środków Unii Europejskiej.
XV: Pomoc techniczna dla wsparcia zdolności instytucjonalnych w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności.

Finansowanie PO Infrastruktura i Środowisko

Łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację Programu na lata 2007-2015 wyniesie 36 385 320 777 euro, z czego 34 464 497 836 euro stanowić będzie wkład publiczny.

7.6. PO Kapitał Ludzki

Celem Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa.
Zgodnie z projektem Narodowej Strategii Spójności całość środków Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce na lata 2007 – 2013 (8,1 mld euro) zostanie przeznaczona na PO Kapitał Ludzki.
W ramach Programu wsparciem zostaną objęte następujące obszary: zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna, rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników i przedsiębiorstw, a także zagadnienia związane z rozwojem zasobów ludzkich na terenach wiejskich, budową sprawnej i

skutecznej administracji publicznej wszystkich szczebli oraz promocją zdrowia zasobów pracy. Program Operacyjny Kapitał Ludzki stanowi odpowiedź na wyzwania, jakie przed państwami członkowskimi stawia odnowiona Strategia Lizbońska. Wyzwania te to: uczynienie z Europy bardziej atrakcyjnego miejsca do lokowania inwestycji i podejmowania pracy, rozwijanie wiedzy i innowacji dla wzrostu oraz tworzenie większej liczby trwałych miejsc pracy. Program Operacyjny Kapitał Ludzki składa się z 10 Priorytetów, realizowanych równolegle na poziomie centralnym i regionalnym.

Priorytety realizowane centralnie to:

- Zatrudnienie i integracja społeczna,
- Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw,
- Wysoka jakość edukacji odpowiadająca wymogom rynku pracy,
- Dobre państwo,
- Profilaktyka, promocja i poprawa stanu zdrowia społeczeństwa.

Priorytety realizowane na szczeblu regionalnym to:

- Rynek pracy otwarty dla wszystkich oraz promocja integracji społecznej,
- Regionalne kadry gospodarki,
- Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach,
- Aktywizacja obszarów wiejskich,
- Pomoc techniczna.

Finansowanie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację tego Programu w latach 2007-2015 wyniesie 9 559 882 352 euro.

7.7. PO Innowacyjna Gospodarka

Cel główny Programu zdefiniowano jako:
Rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa.
W ramach programu realizowane będą następujące **priorytety:**
Badania i rozwój nowoczesnych technologii:
Celem osi priorytetowej 1 jest zwiększenie znaczenia sektora nauki w gospodarce poprzez realizację prac B+R w najważniejszych kierunkach dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, a także zwiększenie zapotrzebowania gospodarki na wysokie technologie bazujące na wynikach prac B+R.
Infrastruktura sfery B+R:
Celem osi priorytetowej 2 jest wzrost konkurencyjności polskiej nauki dzięki konsolidacji oraz modernizacji infrastruktury naukowo-badawczej i informatycznej najlepszych jednostek naukowych działających w Polsce.
Kapitał dla innowacji:
Celem osi priorytetowej 3 jest zwiększenie liczby nowopowstałych przedsiębiorstw innowacyjnych, a także zwiększenie dostępu do zewnętrznych źródeł ich finansowania.
Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia:
Celem osi priorytetowej 4 jest podniesienie poziomu konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez wzmocnienie popytu na nowe lub nowoczesne rozwiązania w gospodarce.
Dyfuzja innowacji:
Celem osi priorytetowej 5 jest zapewnienie przedsiębiorcom wysokiej jakości usług służących wzmocnieniu oraz wykorzystaniu ich potencjału innowacyjnego oraz tworzenie korzystnych warunków współpracy, które przyczynią się do wzmocnienia pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw.
Polska gospodarka na rynku międzynarodowym:

Celem osi priorytetowej 6 jest wzmocnienie marki „Polska" przez promocję Polski jako kraju atrakcyjnego pod względem inwestycyjnym i turystycznym, a także jako miejsca nawiązywania wartościowych kontaktów gospodarczych.

Budowa i rozwój społeczeństwa informacyjnego:

Celem osi priorytetowej 7 jest rozwój aplikacji informatycznych na potrzeby przedsiębiorców – głównie z zakresu gospodarki, handlu oraz nauki - w celu zwiększenia innowacyjności przedsiębiorstw oraz konkurencyjności polskiej gospodarki.

Finansowanie Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka

Łączna wielkość publicznych środków finansowych zaangażowanych w realizację PO Innowacyjna Gospodarka w latach 2007-2015 wyniesie około 9, 7 mld euro.

7.8. PO Europejskiej Współpracy Terytorialnej

Europejska Współpraca Terytorialna służy wspieraniu, promocji i realizacji wspólnych projektów o charakterze międzynarodowym na terytorium całej Unii Europejskiej. Stanowi kontynuację programów współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej realizowanych w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III 2004-2006.

Europejska Współpraca Terytorialna wdrażana będzie za pomocą **3 typów programów operacyjnych:**

- ***współpracy transgranicznej***, której celem jest rozwijanie wspólnych inicjatyw lokalnych i regionalnych,
- ***współpracy transnarodowej***, ukierunkowanej na integrację terytorialną Unii Europejskiej poprzez wspieranie dostępności, zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich, innowacyjność i ochronę środowiska naturalnego,
- ***współpracy międzyregionalnej***, umożliwiającej wymianę doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie m.in. wspierania innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy oraz ochrony środowiska.

Polska będzie uczestniczyła w następujących programach operacyjnych w ramach poszczególnych komponentów Europejskiej Współpracy Terytorialnej:

Współpraca transgraniczna:

- Polska (Województwo Zachodniopomorskie) – Niemcy (Meklemburgia/Pomorze Wschodnie – Brandenburgia).
- Polska (Województwo Lubuskie) – Niemcy (Brandenburgia).
- Polska (Województwo Lubuskie i Dolnośląskie) – Niemcy (Saksonia).
- Polska – Republika Czeska.
- Polska – Republika Słowacka.
- Polska – Litwa.
- Polska – Szwecja- Dania – Litwa – Niemcy (Południowy Bałtyk).

Współpraca transnarodowa:

- Region Morza Bałtyckiego – oprócz Polski w programie tym uczestniczą: Dania, Estonia, Finlandia, Litwa, Łotwa, Niemcy (wybrane regiony)), Szwecja oraz 3 państwa spoza Unii Europejskiej: Białoruś (wybrane regiony), Norwegia i Rosja (wybrane regiony)
- Europa Środkowa - oprócz Polski w tym programie uczestniczą: Austria, Czechy, Niemcy (wybrane regiony), Słowacja, Słowenia, Węgry, Włochy (wybrane regiony), Ukraina (wybrane regiony).

Współpraca międzyregionalna:

W nowym okresie programowania 2007-2013 w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej będzie realizowany tylko jeden **Program Operacyjny Współpracy Międzyregionalnej - INTERREG IV C**, który swoim zasięgiem obejmie całe terytorium Unii Europejskiej. Będą w nim uczestniczyli partnerzy z 27 państw członkowskich Unii Europejskiej oraz z Norwegii i Szwajcarii.

W ramach tego programu wspierane będą działania zmierzające do poprawy efektywności polityki regionalnej poprzez promowanie innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy oraz ochronę środowiska i zapobieganie zagrożeniom.
Budżet programu wynosi **321 mln euro** (wyłącznie środki EFRR). Ze środków tych współfinansowane będą również:

- program wymiany doświadczeń na temat rozwoju obszarów miejskich (w oparciu o dotychczas realizowany program **URBACT),**
- program dotyczący identyfikacji, transferu i rozpowszechniania „dobrych praktyk" w zarządzaniu programami współpracy – **INTERACT II,**
- program z zakresu opracowywania studiów, gromadzenia danych, obserwacji i analizy trendów rozwojowych (kontynuacja programu **ESPON**).

Główne priorytety współpracy międzyregionalnej to:

- **Priorytet 1** dotyczy innowacyjności oraz gospodarki opartej na wiedzy koncentrując się przede wszystkim na kwestiach związanych z innwowacyjnością, badaniami i rozwojem technologii, przedsiębiorczością oraz MŚP, społeczeństwem informacyjnym, zatrudnieniem i kwalifikacjami.

- **Priorytet 2** dotyczy środowiska naturalnego oraz zapobiegania ryzyku, a w szczególności kwestii związanych z zagrożeniami naturalnymi i technologicznymi, gospodarką wodną, gospodarką odpadami, różnorodnością biologiczną oraz zachowaniem dziedzictwa naturalnego, energetyką, zrównoważonym transportem, dziedzictwem kulturowym i krajobrazem.

- **Priorytet 3** dotyczy technicznego wsparcia dla programu (pomoc techniczna).

Programy operacyjne w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej mają charakter międzynarodowy, w którym udział biorą co najmniej dwa państwa. Ich opracowaniem zajmują się międzynarodowe grupy robocze, składające się z przedstawicieli państw uczestniczących w danym programie. Budżet programu jest wspólny dla wszystkich państw uczestniczących w danym programie (państwa wnoszą do budżetu programu wkład EFRR+środki krajowe). Środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przekazywane są beneficjentom na zasadzie refundacji poniesionych wydatków. Ponadto każdy program wdrażany jest przez wspólne struktury zarządzające.

7.9. Strategia Długofalowego Rozwoju Sektora Mieszkaniowego (2005- 2025)

Strategia Długofalowego Rozwoju Sektora Mieszkaniowego definiuje długofalowe cele rozwoju sektora mieszkaniowego, podstawowy katalog zasad kreowania polityki mieszkaniowej na poziomach lokalnym i centralnym, priorytety operacyjne oraz kierunki i działania rozwojowe w latach 2005-2013.
Celem strategicznym długofalowego rozwoju mieszkalnictwa jest maksymalne zbliżenie poziomu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych obywateli do obecnego poziomu średniej całej UE w okresie do 2025 r., przy wykorzystaniu sposobności tkwiących w perspektywie stabilizacji demograficznej, przewidywanym wzroście gospodarczym oraz członkostwie Polski w UE.
Osiągniecie celu strategicznego będzie przebiegało na płaszczyznach odpowiadających podstawowym obecnie deficytom cywilizacyjnym w mieszkalnictwie, wyznaczających tym samym trzy cele szczegółowe strategii:
- likwidacja zjawiska niedobrowolnego wspólnego zamieszkiwania,
- zbliżenie się do europejskich standardów powierzchniowych,
- likwidacja deficytów w zakresie wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje i istotna poprawa stanu technicznego budynków mieszkalnych.

7.10. Strategia Wdrażania w Polsce Zintegrowanej Polityki Produktowej

Zintegrowana Polityka Produktowa jest inicjatywą Komisji Europejskiej i krajów członkowskich Unii Europejskiej stanowiącą element szerszego procesu wspólnotowego polegającego na tworzeniu w ramach Strategii Lizbońskiej najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej w świecie gospodarki opartej na wiedzy. Proces ten zmierza jednocześnie do osiągnięcia większej spójności społecznej w Unii Europejskiej, stworzenia nowych miejsc pracy i wysoko wydajnej gospodarki, której rozwój nie prowadziłby do dalszej degradacji środowiska, lecz sprzyjał zachowaniu jego zasobów dla przyszłych pokoleń. Pozytywna synergia między tymi wyżej wymienionymi elementami jest określana jako rozwój zrównoważony i jako jedna z naczelnych wytycznych znalazła swe odbicie w wielu dokumentach wspólnotowych.
Zintegrowana Polityka Produktowa opiera się na instrumentach stosowanych w ramach wdrażania systemu zarządzania środowiskowego (np. EMAS), ekoznakowania i stosowania informacji o oddziaływaniu produktu na środowisko. Innowacją jest koordynacja tych instrumentów i wprowadzenie do systematycznego stosowania metod oceny cyklu życia produktu.
Przedmiotem Zintegrowanej Polityki Produktowej są produkty i usługi. Zintegrowana Polityka Produktowa ma być realizowana na poziomie krajowym i wspólnotowym. Na poziomie krajowym zadania mają być realizowane we współdziałaniu przez przedsiębiorców, organizacje konsumenckie, ekologiczne oraz administrację publiczną. Na poziomie wspólnotowym zadania będzie realizowała Komisja Europejska we współpracy z Europejską Agencją Środowiska i wymienionymi wyżej podmiotami z krajów członkowskich UE.
Główne cele ZPP :
Poprawa efektywności wykorzystania zasobów oraz lepsze zarządzanie surowcami i odpadami. Ma to zapewnić, że o nie zostanie przekroczona odporność środowiska na presję wynikającą z konsumpcji zasobów odnawialnych i nieodnawialnych.
Zintegrowana Polityka Produktowa powinna wpływać na:
- *poprawę warunków rynkowych dla produktów przyjaznych środowisku (greener products),*
- *wzmocnienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw oraz całych gałęzi przemysłowych Unii Europejskiej poprzez udział produktów przyjaznych środowisku w tworzeniu nowego rynku.*

7.11. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych 2003-2010

Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych został przygotowany w oparciu o zobowiązania Traktatu o Akcesji Polski do Unii Europejskiej z wykorzystaniem analizy i oceny danych zawartych w przekazanych przez gminy i przedstawicieli wojewodów do Ministerstwa Środowiska informacjach o stanie i zamierzeniach dotyczących realizacji przez gminę przedsięwzięć w zakresie wyposażenia terenów zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę, w zbiorcze sieci kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych (wg stanu na koniec 2002r.)".
Realizacja Krajowego Programu Ścieków Komunalnych będzie wymagać budowy kanalizacji w 162 aglomeracjach o wielkości od 2 do 15 tys. RLM (równoważna liczba mieszkańców) oraz rozbudowy i modernizacji kanalizacji w 1 216 aglomeracjach (łącznie w Polsce zidentyfikowano 1 378 aglomeracji).

Całkowita długość sieci kanalizacyjnych, niezbędnych do wybudowania, wynosi około 21 000 km. Koszt realizacji systemów kanalizacyjnych oszacowano na 24 mld zł. Zadanie ma być wykonane etapowo do 2015 r.

Do 2015 roku do budowy, rozbudowy lub modernizacji przewidzianych jest 1163 oczyszczalni ścieków komunalnych. Koszt tego zadania wyniesie około 11,3 mld zł.

Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych będzie wymagać wydatkowania, do 2015 r., około 35 mld zł, czyli około 2717,9 mln zł rocznie.

Obecny poziom nakładów szacowany jest na 3535,8 mln zł rocznie, co wskazuje na realność założonych w Programie celów.

7.12. Polityka Ekologiczna Państwa 2003-2010

„Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010" została sporządzona jako realizacja ustaleń ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska.
Podstawowym warunkiem skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa jest respektowanie zasady zrównoważonego rozwoju w strategiach i politykach w poszczególnych dziedzinach gospodarowania, tj. uwzględnianie przy sporządzaniu tych strategii, polityk oraz ich programów wykonawczych, na równi z celami gospodarczymi i społecznymi właściwymi dla danego sektora, również celów ekologicznych. Dotyczy to energetyki, przemysłu, transportu, gospodarki komunalnej i budownictwa, rolnictwa, leśnictwa, turystyki i innych dziedzin działalności, które okazują presję na środowisko w formie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jego zasobów oraz generowania zanieczyszczeń i/ lub szkodliwych oddziaływań fizycznych. Instrumentem wspierającym lub wymuszającym ekologizację polityk sektorowych będą strategiczne oceny ich oddziaływania na środowisko, wykonywane przede wszystkim dla polityk i programów wymaganych ustawowo.
Wśród metod realizacji celów polityki ekologicznej państwa w ramach polityk sektorowych priorytet będzie miało stosowanie tzw. dobrych praktyk gospodarowania i systemów zarządzania środowiskowego, które pozwalają kojarzyć efekty gospodarcze z efektami ekologicznymi.

7.13. Polityka Leśna Państwa

Przedmiotem polityki leśnej Państwa są lasy wszystkich form własności i ich funkcje, cele i zasady prowadzenia gospodarki leśnej oraz związki leśnictwa ze społeczeństwem z innymi działami gospodarki narodowej i zarządzania, oraz innymi jednostkami organizacyjnymi współdziałającymi z leśnictwem.
Nadrzędnym celem polityki leśnej jest wyznaczenie kompleksu działań kształtujących stosunek człowieka do lasu, zmierzających do zachowania w zmieniającej się rzeczywistości przyrodniczej i społeczno-gospodarczej warunków do trwałej w nieograniczonej perspektywie czasowej wielofunkcyjności lasów, ich wszechstronnej użyteczności i ochrony oraz roli w kształtowaniu środowiska przyrodniczego zgodnie z obecnymi i przyszłymi oczekiwaniami społeczeństwa.
Zapewnienie trwałości lasów wraz z ich wielofunkcyjnością będzie osiągane przez:
- powiększanie zasobów leśnych kraju,
- polepszenie stanu zasobów leśnych i ich kompleksową ochronę,
- reorientację zarządzania lasami z poprzedniej dominacji modelu surowcowego na model proekologicznej i zrównoważonej ekonomicznie, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej odpowiadającej kryteriom sformułowanym dla Europy w procesie helsińskim z uwzględnieniem specyfiki leśnictwa polskiego.

Partnerami w realizacji polityki leśnej państwa są także administracja lokalna i samorządy w zakresie: bezpośredniej współpracy z nadleśnictwami i wzajemnej partycypacji w procesach planistycznych (plany urządzenia lasów, plany przestrzennego zagospodarowania gmin, plany ochrony parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych), w programach podnoszenia poziomu wiedzy i świadomości ekologicznej społeczności lokalnej, doskonalenie lokalnych modeli zrównoważonego rozwoju.

7.14. Polityka Energetyczna Polski do 2025

Polityka energetyczna Polski do 2025 roku to dokument, który zawiera pakiet działań, mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, konkurencyjności gospodarki, jej efektywności energetycznej oraz ochrony środowiska.
Za najistotniejsze zasady polityki energetycznej uważa się : zasadę harmonijnego gospodarowania energią w warunkach społecznej gospodarki rynkowej, pełną integrację polskiej energetyki z europejską i światową, wypełnianie zobowiązań traktatowych Polski, zasadę rynku konkurencyjnego z niezbędną administracyjną regulacją w obszarach, w których

mechanizmy rynkowe nie działają oraz wspomaganie rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii (OZE).
Główne cele krajowej polityki energetycznej.
Zasadniczym wyzwaniem dla polskiej polityki energetycznej jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju. Oznacza to: konieczność podejmowania działań gwarantujących zaspokojenie potrzeb odbiorców po jak najniższych kosztach przy równoczesnym uwzględnianiu wymagań bezpieczeństwa energetycznego i ochrony środowiska, a także równoważenie interesów wszystkich podmiotów życia społecznego i gospodarczego.
Za kluczowe elementy polskiej polityki energetycznej uznaje się:
1) bezpieczeństwo energetyczne co oznacza pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania na paliwo i energię,
2) odnawialne źródła energii - celem strategicznym polityki państwa jest wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii i uzyskanie 7,5 proc. udziału energii, pochodzącej z tych źródeł, w bilansie energii pierwotnej do roku 2010. Planuje się przeprowadzenie do 2008 r. systemowej analizy mechanizmów wsparcia wykorzystania odnawialnych źródeł energii, a także podjęcie inicjatywy dotyczącej objęcia nowych krajów członkowskich UE systemem dopłat ze środków unijnych do wszystkich upraw energetycznych,
3) efektywność energetyczna gospodarki- zwiększenie efektywności nastąpi poprzez: zmniejszenie energochłonności wyrobów, zwiększenie sprawności wytwarzania energii, zmniejszenie energochłonności procesów przemysłowych, zmniejszenie strat energii w przesyle i dystrybucji oraz wdrożenie systemów zarządzania popytem na energię,
4) poprawę konkurencyjności krajowych podmiotów gospodarczych oraz produktów i usług oferowanych na rynkach międzynarodowych oraz rynku wewnętrznym,
5) ochronę środowiska przyrodniczego przed negatywnymi skutkami oddziaływania energetyki.

7.15. Strategia Rozwoju Edukacji Narodowej (2007-2013)

Celem głównym rozwoju edukacji w Polsce jest podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa (tak by wykształcenie co najmniej średnie stało się bardziej powszechne) przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia.
Równocześnie konieczne jest stałe podnoszenie poziomu kwalifikacji osób dorosłych, przede wszystkim kwalifikacji zawodowych oraz ogólnych kompetencji niezbędnych do funkcjonowania we współczesnym społeczeństwie.
Strategia systemu edukacji na lata 2007-2013 zakłada, że edukacja w Polsce jako integralny system kształcenia (umożliwianie zdobycia wiedzy i umiejętności) oraz wychowania (kształtowanie i promowanie postaw) będzie:
ułatwiać każdemu realizację aspiracji oraz rozwój własny i wykorzystanie możliwości,
przygotowywać do aktywnego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu społecznym, kulturalnym i gospodarczym - w wymiarze lokalnym, narodowym i globalnym, skutecznie przeciwdziałać wykluczeniu i marginalizacji osób oraz grup społecznych, reagować na zmiany związane z rozwojem nauki, nowoczesnych technologii i globalizację, szybko i elastycznie dostosowywać się do zmian zachodzących na rynku pracy.

7.16. Strategia Gospodarki Wodnej (do 2020 r.)

Ogólnym celem Strategii jest określenie podstawowych kierunków rozwoju gospodarki wodnej do roku 2020 oraz sprecyzowanie działań umożliwiających realizację konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju w gospodarowaniu wodami. Na tym tle można wyodrębnić następujące cele kierunkowe, odnoszące się do obszarów działań zawartych w Strategii:
zaspokojenie uzasadnionych potrzeb wodnych ludności i gospodarki przy poszanowaniu zasad zrównoważonego użytkowania wód;
osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód, a w szczególności ekosystemów wodnych i od wody zależnych;
podniesienie skuteczności ochrony przed powodzią i skutkami suszy.
CELE KIERUNKOWE GOSPODARKI WODNEJ :

Cel I : Zaspokojenie uzasadnionych potrzeb wodnych ludności i gospodarki przy poszanowaniu zasad zrównoważonego użytkowania wód.
Cel II : Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód, a w szczególności ekosystemów wodnych i od wody zależnych.
Cel III : Podniesienie skuteczności ochrony przed powodzią i skutkami suszy.

7.17. Krajowa Strategia Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej

Przedmiotem Strategii jest cała różnorodność biologiczna na wszystkich poziomach jej organizacji, a więc różnorodność wewnątrzgatunkowa (genetyczna), międzygatunkowa i ponadgatunkowa (ekosystemów i krajobrazów).
Całokształt działań podejmowanych we wszystkich sferach działalności człowieka (gospodarczej, ekonomicznej, naukowo-badawczej, prawnej i edukacyjnej) powinien służyć osiągnięciu celu nadrzędnego, jakim jest zachowanie całego rodzimego bogactwa przyrodniczego oraz zapewnienie trwałości i możliwości rozwoju wszystkich poziomów jego organizacji (wewnątrzgatunkowego, międzygatunkowego i ponadgatunkowego).
Osiągnięcie celu nadrzędnego wymaga realizacji czterech zasadniczych działań strategicznych:
I. Rozpoznawanie i monitorowanie stanu różnorodności biologicznej oraz istniejących i potencjalnych zagrożeń;
II. Usuwanie lub ograniczanie aktualnych i potencjalnych zagrożeń różnorodności biologicznej;
III. Zachowanie i/lub wzbogacanie istniejących oraz odtwarzanie zniknych elementów różnorodności biologicznej;
IV. Integracja działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej z działaniami ważnych dla tej ochrony sektorów gospodarki oraz administracji publicznej i społeczeństwa (w tym organizacji pozarządowych).

7.18. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury (2004-2020)

Opracowana przez Ministerstwo Kultury Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, ma służyć kształtowaniu polityki kulturalnej oraz rozwojowi kultury w regionach.
W ramach prac nad Narodową Strategią Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 sformułowano następujący **cel strategiczny**:
ZRÓWNOWAŻENIE ROZWOJU KULTURY W REGIONACH
Cele cząstkowe to:

- Wzrost efektywności zarządzania sferą kultury.
- Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury.
- Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju kultury.
- Wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury.
- Poprawa warunków działalności artystycznej.
- Efektywna promocja twórczości.
- Zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków.
- Zmniejszenie luki cywilizacyjnej poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

7.19. Strategia Rozwoju Sportu (2007 -2015)

Strategia Rozwoju Sportu w Polsce do roku 2015, jest dokumentem wytyczającym kierunki działań dla kultury fizycznej i sportu, określa realizację celów i zadań, które mają doprowadzić do znaczącej poprawy stanu polskiego sportu.
Główny cel strategiczny: AKTYWNE I SPRAWNE SPOŁECZEŃSTWO będzie realizowany poprzez zadania ujęte w 3 priorytetach:
I. Priorytet: Popularyzacja sportu dla wszystkich.

Zakres priorytetu obejmuje szeroką problematykę działań mających wpływ na rozwój fizyczny i osobowościowy człowieka, jego zdrowie i jakość życia.
Celem strategii w realizacji tego priorytetu jest osiągnięcie optymalnego poziomu utrwalenia zachowań prozdrowotnych społeczeństwa w różnych grupach wiekowych, środowiskowych i zawodowych.
II Priorytet: Wzrost poziomu wyników sportowych.
Zagadnienia wchodzące w zakres tego priorytetu obejmują swoim zasięgiem szeroko rozumiany sport kwalifikowany, zarówno ten na najwyższym poziomie, jak i sport młodzieżowy, akademicki i paraolimpijski. Sukcesy sportowców na arenach międzynarodowych a w szczególności w rywalizacji olimpijskiej, przyczyniają się do upowszechniania sportu w świadomości społecznej. Podnosi się prestiż państwa na arenie międzynarodowej. Zwiększa się tym samym zainteresowanie dzieci i młodzieży zorganizowanymi formami aktywności fizycznej, co przyczynia się do szybszego rozwoju poszczególnych dyscyplin sportowych.
III. Priorytet: Rozwój infrastruktury sportowo – rekreacyjnej.
Bez nowoczesnej bazy sportowo-rekreacyjnej nie jest możliwe odniesienie pełnego sukcesu sportowego i upowszechnienie sportu. Celem priorytetu jest zmniejszenie dystansu, jaki w tej dziedzinie dzieli Polskę od krajów europejskich. Szczególnie problem ten dotyczy stadionów piłkarskich, pełnowymiarowych basenów pływackich i ogólnodostępnych obiektów rekreacyjnych. Planowane obiekty muszą mieć najwyższy standard wykonawczy, spełniający normy międzynarodowych federacji sportowych. Zakłada się wyrównanie wieloletnich zaniedbań w małych miastach i na wsi. Strategia zakłada wzmocnienie inwestycji strategicznych likwidując zaniedbania i wzmacniając infrastrukturę czołowych dyscyplin olimpijskich.

7.20. Strategia Rozwoju Transportu (2007- 2013)

Przyjmuje się, że jakość systemu transportowego jest jednym z czynników decydujących o warunkach życia mieszkańców, o rozwoju gospodarczym kraju i regionów. Bez dobrze rozwiniętej sieci transportowej nie można mówić o konkurencyjności gospodarki.
Transport jest również warunkiem koniecznym swobodnego przepływu towarów i usług. Jednocześnie, niezbędne jest zapewnienie równowagi w systemie transportowym między aspektami: społecznym, gospodarczym, przestrzennym i ekologicznym.
Strategia podkreśla znaczenie rozbudowanej sieci transportowej na bazie wysokiej jakości jej infrastruktury oraz uwzględniając potrzebę równoważenia różnych aspektów rozwoju transportu.
Strategia przyjęła w dziedzinie transportu cele, które powinny zapewniać:
- poprawę bezpieczeństwa drogowego i nadanie temu bezpieczeństwu znaczenia priorytetowego,
- zapobieganie zagęszczaniu dróg i przeniesienie obciążeń transportowych na kolejnictwo i śródlądowe drogi wodne,
- przeciwdziałanie zagęszczeniu dróg powietrznych dzięki urzeczywistnieniu idei stworzenia jednego europejskiego nieba,
- wspieranie praw pasażerów poprzez umiejscowienie potrzeb użytkowników transportu w centrum strategii i zapewnienie skutecznego respektowania praw pasażerów,
- realizację dużych inwestycji infrastrukturalnych zgodnych z opracowaną Paneuropejską Siecią Transportową,
- podwyższanie poziomu jakości usług transportowych,
- wprowadzenie nowoczesnych metod zarządzania transportem.

Jako podstawowy cel polityki transportowej państwa przyjmuje się zdecydowaną poprawę jakości systemu transportowego, jego rozbudowę zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Dla jego osiągnięcia sformułowano sześć celów szczegółowych:
Cel 1. Poprawa dostępności transportowej i jakości transportu, jako czynnik poprawy warunków życia i usuwania barier gospodarczych.
Cel 2. Poprawa konkurencyjności gospodarki polskiej, jako kluczowy instrument rozwoju gospodarczego.
Cel 3. Poprawa efektywności funkcjonowania systemu transportowego.

Cel 4. Integracja systemu transportowego w układzie gałęziowym i terytorialnym.
Cel 5. Poprawa bezpieczeństwa prowadząca do radykalnej redukcji liczby wypadków i ograniczenia ich skutków (zabici i ranni) oraz – w rozumieniu społecznym – do poprawy bezpieczeństwa osobistego użytkowników transportu i ochrony ładunków.
Cel 6. Ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko warunków życia.

7.21. Strategia kierunkowa rozwoju informatyzacji Polski do roku 2013

Strategia kierunkowa rozwoju informatyzacji Polski do roku 2013 oraz perspektywiczna prognoza transformacji społeczeństwa informacyjnego do roku 2020 - dokument przyjęty przez Radę Ministrów 29 czerwca 2005 r.
Diagnoza stanu informatyzacji w Polsce wyraźnie pokazuje, że poziom rozwoju usług elektronicznych świadczonych przez sektor publiczny i prywatny znacząco odbiega od wskaźników Unii Europejskiej. Niezbędne jest podjęcie działań wspierających i stymulujących wdrażanie eUsług w administracji publicznej, biznesie i ochronie zdrowia.
Promowane powinny by rozwiązania nowoczesne, innowacyjne w skali europejskiej oparte w szczególności o praktyczne wykorzystanie efektów programów ramowych badań i rozwoju.
Cele procesu informatyzacji Polski w perspektywie roku 2013 można nakreślić następująco:
- zlikwidowanie zjawiska „wykluczenia cyfrowego" w zagrożonych grupach społecznych i obszarach geograficznych – sprowadzenie do poziomu marginalnego,
- wzrost penetracji wielokanałowego dostępu do szerokopasmowego Internetu do poziomu ponad 90 % powierzchni kraju i co najmniej 75% populacji,
- dalsze wzmocnienie infrastruktury teleinformatycznej nauki umożliwiające aktywne uczestnictwo wszystkich jednostek naukowych w nowych formach aktywności jak np. wirtualne organizacje naukowe,
- stworzenie wewnętrznej, bezpiecznej sieci administracji publicznej (centralnej i samorządowej) docierającej do wszystkich jednostek administracji w całym kraju,
- stworzenie ogólnokrajowych, wielokanałowych zintegrowanych platform świadczenia usług elektronicznych administracji wykorzystujących podpis cyfrowy i identyfikator elektroniczny, w tym platform usług specjalizowanych (jak eTurystyka, eTransport),
- wdrożenie systemu identyfikacji obywatela bazującego na wielofunkcyjnych dokumentach osobistych, stworzenie warunków do uruchomienia systemów eDemokracji,
- zapewnienie bezpiecznego i skutecznego dostępu on-line do wszystkich rejestrów państwowych i systemów ewidencyjnych administracji publicznej,
- zwiększenie dostępności do systemu usług elektronicznych w Polsce _świadczonych zarówno przez sektor publiczny, jak i prywatny do poziomu co najmniej 80 % usług – w przypadku administracji 100 % usług świadczonych on-line,
- osiągniecie 95% wskaźnika dostępności i 90% wskaźnika nasycenia dla telewizji cyfrowej,
- zwiększenie dostępności polskich zasobów cyfrowych w wersji wielojęzycznej w Internecie – minimum 80% zasobów dostępnych dodatkowo w przynajmniej jednym języku oficjalnym UE (obok polskiego),
- stworzenie warunków dla powszechności edukacji teleinformatycznej. Wzrost liczby użytkowników wykorzystujących Internet w celach szkoleniowych i edukacyjnych do poziomu minimum 75 %,
- wzrost liczby przedsiębiorstw wykorzystujących aplikacje eLearning w doskonaleniu zawodowym swoich pracowników do ponad 90 %.

7.22. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007–2013 jest głównym instrumentem służącym realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020, przy wykorzystaniu środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Za opracowanie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego odpowiedzialny jest Zarząd Województwa, który pełni funkcję Instytucji Zarządzającej Programem. Regionalny Program Operacyjny został przygotowany w oparciu o:

- doświadczenia płynące z ubiegłego okresu programowania oraz ogólne zasady opracowania wstępnych projektów regionalnych programów operacyjnych,
- Procedury przygotowania programów operacyjnych na lata 2007-2013 oraz innych dokumentów niezbędnych do uruchomienia Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia,
- Strategię Rozwoju Kraju 2007 – 2015, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia,
- Rozporządzenia w sprawie funduszy strukturalnych i Strategiczne Wytyczne Wspólnoty dotyczące polityki spójności 2007 – 2013. Jest wynikiem wielomiesięcznych prac, warsztatów i konsultacji z przedstawicielami Rządu oraz Komisji Europejskiej.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego w okresie 2007-2013 jest najważniejszym instrumentem realizacji Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego i polityki rozwoju realizowanej przez samorząd województwa, a jednocześnie jednym z narzędzi realizacji polityki spójności UE.

Celem głównym Regionalnego Programu Operacyjnego jest:

poprawa konkurencyjności regionu i zwiększenie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej województwa.

Cel główny odpowiada na przesłanie zawarte w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego. Odzwierciedla dążenia do harmonijnego rozwoju województwa, który z jednej strony pozwoli na niwelowanie dysproporcji wewnętrznych w poziomie rozwoju, przekładających się na znaczne zróżnicowanie w poziomie życia mieszkańców, z drugiej zaś wpłynie na zmianę pozycji regionu w układzie międzynarodowym, zmniejszając dystans dzielący Mazowsze od innych regionów metropolitalnych. Ambicją województwa mazowieckiego jest osiągnięcie wzrostu wielkości PKB na 1 mieszkańca wg parytetu siły nabywczej o 10% w stosunku do wartości z 2004 r., która wyniosła dla 16 523 PPS. Warunkiem harmonijnego rozwoju województwa, jest z jednej strony likwidowanie, bądź neutralizowanie problemów stanowiących bariery rozwoju, z drugiej zaś wykorzystanie endogenicznego potencjału przy jednoczesnym stymulowaniu tworzenia więzi wewnątrz regionalnych zapewniających dyfuzję zachodzących procesów rozwoju. W budowaniu konkurencyjnej pozycji regionu, zbliżającej go do innych regionów metropolitalnych w Unii Europejskiej będą towarzyszyć działania nakierowane na wyrównywanie szans rozwojowych wewnątrz województwa, jednocześnie stymulujące, aktywizujące i jednoczące środowiska lokalne, wyzwalające postawy prorozwojowe i proprzedsiębiorcze.

Regionalny Program Operacyjny Województwa mazowieckiego wpisuje się w cele i priorytety Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie, które są podstawą przygotowania w ramach polityki spójności poszczególnych Programów Operacyjnych. Realizacji celu głównego Regionalnego Programu Operacyjnego służyć będzie 8 priorytetów:

Priorytet I. Tworzenie warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości na Mazowszu.
Priorytet II. Przyspieszenie e-Rozwoju Mazowsza.
Priorytet III. Regionalny system transportowy.
Priorytet IV. Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka.
Priorytet V. Wzmacnianie roli miast w rozwoju regionu.
Priorytet VI. Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji.
Priorytet VII. Tworzenie i poprawa warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego.
Priorytet VIII. Pomoc techniczna.

7.23. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020

W marcu 2005 r. przyjęto „Założenia Aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego". Dokument ten został zaopiniowany przez ekspertów Wojewódzkiej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej. Na podstawie *Założeń*, opinii ekspertów oraz wyników konsultacji społecznych w Mazowieckim Biurze Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego opracowano niniejszy dokument zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020. Dążąc do jak najszerszego konsensusu w wyznaczeniu

strategicznego kierunku rozwoju Mazowsza oraz ram polityki wewnątrz regionalnej nawiązano współpracę z określonymi ustawowo partnerami społecznymi.
Realizacja nakreślonej wizji rozwoju ***Mazowsze konkurencyjnym regionem w układzie europejskim i globalnym*** stanowi poważne wyzwanie dla województwa w aspekcie uzyskanego w 2004 roku członkostwa Polski w Unii Europejskiej i postępującego na świecie procesu globalizacji, kształtowania się cywilizacji informacyjnej oraz szybkiego postępu naukowo-technicznego. Natomiast dążenia i aspiracje władz województwa w urzeczywistnianie nakreślonej wizji rozwoju regionu, oddaje sformułowana misja strategiczna:
Mazowsze jako najbardziej rozwinięty gospodarczo region w Polsce podejmuje uczestnictwo w rywalizacji z innymi rozwiniętymi regionami, poprzez eliminowanie dysproporcji rozwojowych, rozwój nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy oraz zapewnienie mieszkańcom Mazowsza optymalnych warunków do rozwoju jednostki, rodziny jaki i całej społeczności, przy jednoczesnym zachowaniu spójnego i zrównoważonego rozwoju.
Za nadrzędny cel rozwoju Mazowsza przyjmuje się ***wzrost konkurencyjności gospodarki i równoważenie rozwoju społeczno-gospodarczego w regionie jako podstawę poprawy jakości życia mieszkańców.***
Realizacja celu nadrzędnego będzie możliwa poprzez następujące trzy cele strategiczne.

1. ***Budowa społeczeństwa informacyjnego i poprawa jakości życia mieszkańców województwa.***
2. ***Zwiększanie konkurencyjności regionu w układzie międzynarodowym.***
3. ***Poprawa spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej regionu w warunkach zrównoważonego rozwoju.***

Natomiast osiągnięcie celów strategicznych rozwoju Mazowsza będzie możliwe poprzez realizację pięciu celów pośrednich, wyznaczających jednocześnie kierunki działań w poszczególnych obszarach:

1. ***Rozwój kapitału społecznego.***
2. ***Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu.***
3. ***Stymulowanie rozwoju funkcji metropolitalnych Warszawy.***
4. ***Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych.***
5. ***Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz kształtowanie wizerunku regionu.***

7.24. Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2010

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska zarządy województw zobowiązane są do sporządzania wojewódzkich programów ochrony środowiska obejmujących 4 lata z perspektywą na kolejne 4 lata. Głównym i nadrzędnym celem *Programu* jest wdrożenie polityki ekologicznej państwa na poziomie regionu, której samodzielnym podmiotem jest Samorząd Województwa Mazowieckiego. Przystąpienie Polski do struktur Unii Europejskiej w 2004 r. wymusza konieczność poszukiwania rozwiązań pozwalających na maksymalne wykorzystanie funduszy unijnych, które w znacznym stopniu są kierowane na przedsięwzięcia zmierzające do poprawy stanu środowiska naturalnego. Po analizie przedstawionego katalogu kryteriów i przyjętych celów polityki ekologicznej na poziomie kraju i regionu przyjęto w niniejszym *Programie* następujące **priorytety ekologiczne** dla województwa mazowieckiego :

- **Ochrona zasobów wodnych, ochrona przed powodzią i suszą, gospodarka wodno – ściekowa,**
- **Racjonalna gospodarka odpadami,**
- **Ochrona powietrza atmosferycznego przed zanieczyszczeniami,**
- **Ochrona i zwiększanie zasobów przyrody, w szczególności różnorodności biologicznej.**

Ważne dla poprawy stanu środowiska naturalnego jest uwzględnienie w *Programie* zadań dotyczących:

- ochrony przed hałasem (w szczególności drogowym),
- ochrony powierzchni ziemi (gleby i zasobów surowców mineralnych),
- racjonalizacji wykorzystania zasobów surowców i energii (w tym energii odnawialnej),
- ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym,
- ochrony przed skutkami poważnych awarii przemysłowych,
- wzmacnianie systemu zarządzania ochrona środowiska,

· poprawy świadomości ekologicznej społeczeństwa.
Jest to drugi Program Ochrony Środowiska jaki powstał dla Województwa Mazowieckiego. Pierwszy Program Ochrony Środowiska obejmował lata 2004-2007 z perspektywą do 2011. Przyjęty Program, poddany konsultacjom społecznym i opiniowaniu, zgodny jest z zasadami zrównoważonego rozwoju i stanowi dokument strategiczny przy zarządzaniu środowiskiem w Województwie Mazowieckim.

7.25. Program Zwiększenia Lesistości dla Województwa Mazowieckiego do roku 2020

W dniu 19 lutego 2007 roku Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwalił „Program zwiększania lesistości dla Województwa Mazowieckiego".
Opracowanie tego Programu, jest realizacją jednego z zadań priorytetowych *Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego*, przyjętego uchwałą Nr 118/2003 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 15 grudnia 2003 r. Zadanie to również zapisane jest w *Krajowym Programie Zwiększania Lesistości*, zaakceptowanym przez Radę Ministrów RP, aktualizowanym w roku 2003. Opracowanie takiego programu na szczeblu wojewódzkim i jego wdrożenie przyczyni się do osiągnięcia wskaźnika lesistości Mazowsza do ok. 25% w 2020 r. Program stanowi również cenny materiał wyjściowy do rozpoznania uwarunkowań przyrodniczych i społeczno – gospodarczych, nakreśla docelową wizję systemu obszarów leśnych regionu, a także wskazuje konkretną przestrzeń, w obrębie której samorządy gminne mogłyby i powinny rozważać zmiany przeznaczenia gruntów w tym kierunku. Program zwiększania lesistości jest pierwszym opracowaniem w tym zakresie w Województwie Mazowieckim.

7.26 Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2005 – 2013

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego prezentuje aktualną sytuację społeczno - gospodarczą Miasta oraz ukazuje kierunki rozwoju miasta w kontekście absorpcji środków z funduszy unijnych. Odniesienie realizacji przyszłych zadań do celów „Strategii Rozwoju Miasta" umożliwia porównanie spójności podejmowanych działań w szerokim czasookresie. Natomiast powiązanie projektów z innymi działaniami realizowanymi na terenie miasta wskazuje na zintegrowane cele realizacji planu rozwoju lokalnego. Ważną częścią Planu jest system finansowania zadań w przyjętych okresach programowania Unii Europejskiej tj. lata 2004-2006 oraz 2007-2013. Procentowy udział poszczególnych źródeł finansowania zadań jest szacunkowy, gdyż każde finansowanie przyznawane jest do określonych maksymalnych wartości np. do 75% ogólnych kwalifikowanych kosztów projektu. Otwarty charakter dokumentu umożliwia wprowadzenie korekt przyjętego Planu wynikających z procesu transformacji społeczno-gospodarczych oraz zmian hierarchii priorytetów przyjętych przez Władze Miasta. Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2005 – 2013 będzie służył jako punkt odniesienia dla działań o charakterze rozwojowym, podejmowanych wyłącznie z zasobów środków własnych, jak również pozwoli określić wysokość interwencji z funduszy unijnych.

7.27. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Maków Mazowiecki

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Maków Mazowiecki określa ogólne zasady zagospodarowania obszarów w strefach polityki przestrzennej m.in. ochronę środowiska przyrodniczego, ochronę dziedzictwa kulturowego i zabytków. Ogólne zasady i warunki zagospodarowania terenów według rodzaju przeznaczenia dotyczą: zieleni, rolnictwa, wód śródlądowych, usług, terenów produkcji i składowania. W dniu 11 grudnia 2003 roku Rada Miejska w Makowie Mazowieckim uchwaliła plan miejscowego zagospodarowania przestrzennego dla miasta Makowa Mazowieckiego w sektorach A,C,E. Miasto Maków Mazowiecki posiada pokrycie planem zagospodarowania w około 65% powierzchni miasta. Sektory A,C,E są najbardziej zurbanizowane i trwa ich ciągły rozwój. Pozostałe tereny nie są aż tak bardzo interesujące pod względem inwestycyjnym. Miasto Maków Mazowiecki uchwaliło sektory B i D w I kwartale 2005 roku. W chwili obecnej trwa etap wyłożenia planu do publicznego wglądu.

7.28. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Makowa Mazowieckiego

Przedmiotem studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy samorządowej jest określenie polityki przestrzennej w jej obszarze. Dla miasta Maków Mazowiecki studium zostało sporządzone w dwóch etapach, na które składają się:

- Część pierwsza opracowania „Strategia rozwoju miasta i uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego",
- Cześć druga opracowania „Kierunki zagospodarowania" .

Misja strategii rozwoju Makowa Mazowieckiego:
„Małe miasto na Mazowszu przyjazne dla przedsiębiorczości, atrakcyjne do zamieszkania, pomocne dla swego otoczenia i „obecne" w aglomeracji warszawskiej".

Cele strategiczne:

- Umiarkowane tempo wzrostu ilości mieszkańców.
- Tworzenie warunków dla inwestowania w działalności gospodarczej o malej i średniej skali.
- Wzmocnienie funkcji miasta jako ośrodka obsługi w otoczeniu ponadlokalnym.
- Utrzymanie wysokich standardów infrastruktury społecznej oraz poprawę infrastrukturalnych i architektoniczno-urbanistycznych walorów miasta.
- Utrzymanie roli węzła dróg krajowych z przeprowadzeniem ruchu tranzytowego poza sferę zabudowy miejskiej.

7.29. Matryca powiązania obszarów problemowych „Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015" z priorytetami dokumentów strategicznych określających rozwój Makowa Mazowieckiego, regionu i kraju

Poniższa matryca pokazuje powiązanie obszarów problemowych programu rewitalizacji Makowa Mazowieckiego z priorytetami dokumentów strategicznych określających rozwój Polski, województwa mazowieckiego i Makowa Mazowieckiego. Zadania w zaznaczonym znakiem „+" obszarze bezpośrednio lub pośrednio realizują zapisy danego priorytetu i dokumentu. Jest to bardzo ważne z uwagi na zasadę komplementarności oraz podległości dokumentów niższego rzędu (program rewitalizacji) do dokumentów wyższego rzędu (np. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013).

NAZWA DOKUMENTU	GŁÓWNE CELE, PRIORYTETY	OBSZARY PROBLEMOWE				
		I	II	III	IV	V
Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007 – 2015	Podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin.	+	+	+	+	+
Narodowa Strategia Spójności 2007-2013	Podjęcie i uruchomienie przedsięwzięć, które zapewnią utrzymanie gospodarki na ścieżce wysokiego wzrostu, w następstwie wzmocnienia konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw.	+	+	+	+	+
Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2007-2013	Wzrost konkurencyjności polskich regionów, poprzez wsparcie obszarów wymagających aktywizacji i zagrożonych marginalizacją.	+	+	+	+	+
Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju	Wykorzystanie dobrze wykształconej policentrycznej struktury funkcjonalno-przestrzennej kraju do dynamizacji rozwoju Polski i przełamanie w ten sposób jej zapóźnienia cywilizacyjnego.	+	+	+	+	+
PO Infrastruktura i Środowisko	Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej, mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski.	+	+		+	
PO Kapitał Ludzki	Umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego.	+		+	+	+
PO Innowacyjna Gospodarka	Rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa.	+				
PO Europejskiej Współpracy Terytorialnej	Wspieranie, promocja i realizacja wspólnych projektów o charakterze międzynarodowym na terytorium całej Unii Europejskiej.	+				+
Strategia Długofalowego Rozwoju Sektora Mieszkaniowego 2005- 2025	Maksymalne zbliżenie poziomu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych obywateli do obecnego poziomu średniej całej UE w okresie do 2025 r.	+			+	
Strategia Wdrażania w Polsce Zintegrowanej Polityki Produktowej	Poprawa efektywności wykorzystania zasobów oraz lepsze zarządzanie surowcami i odpadami.		+			
Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych 2003-2010	Wprowadzenie w odpowiednich aktach prawnych uproszczonych procedur podejmowania przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie modernizacji oczyszczalni ścieków.		+			
Polityka Ekologiczna Państwa 2007-2010	Stosowanie tzw. dobrych praktyk gospodarowania i systemów zarządzania środowiskowego, które pozwalają kojarzyć efekty gospodarcze z efektami ekologicznymi.		+		+	+

NAZWA DOKUMENTU	GŁÓWNE CELE, PRIORYTETY	OBSZARY PROBLEMOWE				
		I	II	III	IV	V
Polityka Leśna Państwa	Wyznaczenie kompleksu działań kształtujących stosunek człowieka do lasu, zmierzających do zachowania w zmieniającej się rzeczywistości wielofunkcyjności lasów.					+
Polityka Energetyczna Polski do 2025 roku	Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju.		+			
Strategia Rozwoju Edukacji Narodowej 2007-2013	Podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa.	+		+		
Strategia Gospodarki Wodnej (do 2020r.)	Określenie podstawowych kierunków rozwoju gospodarki wodnej do roku 2020 oraz sprecyzowanie działań umożliwiających realizację konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju w gospodarowaniu wodami.		+			+
Krajowa Strategia Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej	Zachowanie całego rodzimego bogactwa przyrodniczego oraz zapewnienie trwałości i możliwości rozwoju wszystkich poziomów jego organizacji.					+
Narodowa Strategia Rozwoju Kultury 2004-2020	Zrównoważenie rozwoju kultury w regionach.	+		+		
Strategia Rozwoju Sportu (2007- 2015 r.)	Aktywne i sprawne społeczeństwo.	+				+
Strategia Rozwoju Transportu (2007- 2013)	Zdecydowana poprawa jakości systemu transportowego, jego rozbudowa zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.	+	+			
Strategia kierunkowa rozwoju informatyzacji Polski do roku 2013	Zlikwidowanie zjawiska „wykluczenia cyfrowego" w zagrożonych grupach społecznych i obszarach geograficznych.		+			
Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013	Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego w okresie 2007-2013 jest najważniejszym instrumentem realizacji Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego i polityki rozwoju realizowanej przez samorząd województwa, a jednocześnie jednym z narzędzi realizacji polityki spójności UE. Celem głównym Regionalnego Programu Operacyjnego jest poprawa konkurencyjności regionu i zwiększenie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej Województwa.	+	+	+	+	+
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020	Za nadrzędny cel rozwoju Mazowsza przyjmuje się wzrost konkurencyjności gospodarki i równoważenie rozwoju społeczno-gospodarczego w regionie jako podstawę poprawy jakości życia mieszkańców.	+	+	+	+	+
Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2010	Głównym i nadrzędnym celem *Programu* jest wdrożenie polityki ekologicznej państwa na poziomie regionu, której samodzielnym podmiotem jest Samorząd Województwa Mazowieckiego. Przystąpienie Polski do struktur Unii Europejskiej w 2004 r. wymusza konieczność poszukiwania rozwiązań pozwalających na maksymalne wykorzystanie funduszy unijnych, które w znacznym stopniu są kierowane na przedsięwzięcia zmierzające do poprawy stanu środowiska naturalnego.		+			+

NAZWA DOKUMENTU	GŁÓWNE CELE, PRIORYTETY	OBSZARY PROBLEMOWE				
		I	II	III	IV	V
Program Zwiększenia Lesistości dla Województwa Mazowieckiego do roku 2020	Opracowani programu na szczeblu wojewódzkim i jego wdrożenie przyczyni się do osiągnięcia wskaźnika lesistości Mazowsza do ok. 25% w 2020 r. Program stanowi również cenny materiał wyjściowy do rozpoznania uwarunkowań przyrodniczych i społeczno – gospodarczych, nakreśla docelową wizję systemu obszarów leśnych regionu, a także wskazuje konkretną przestrzeń, w obrębie której samorządy gminne mogłyby i powinny rozważać zmiany przeznaczenia gruntów w tym kierunku.					+
Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2005 – 2013	Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego prezentuje aktualną sytuację społeczno - gospodarczą Miasta oraz ukazuje kierunki rozwoju miasta w kontekście absorpcji środków z funduszy unijnych.	+	+	+	+	+
Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Maków Mazowiecki	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Maków Mazowiecki określa ogólne zasady zagospodarowania obszarów w strefach polityki przestrzennej m.in. ochronę środowiska przyrodniczego, ochronę dziedzictwa kulturowego i zabytków.	+	+	+	+	+
Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Makowa Mazowieckiego	Przedmiotem studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy samorządowej jest określenie polityki przestrzennej w jej obszarze. Dla miasta Maków Mazowiecki studium zostało sporządzone w dwóch etapach, na które składają się: ▪ Część pierwsza opracowania „Strategia rozwoju miasta i uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego", ▪ Cześć druga opracowania „Kierunki zagospodarowania" .	+	+	+	+	+

Rozdział 8

Planowane działania inwestycyjne na obszarze rewitalizownym w latach 2008-2015

8.1. Zadania inwestycyjne według obszarów problemowych programu rewitalizacji

8.1.1. I obszar problemowy: Centrum miasta

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
I obszar problemowy: Centrum miasta																
1.	**Miasto Maków Mazowiecki**	1.	Rewitalizacja Rynku w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki Centrum miasta	Przygotowanie dokumentacji	1				244						**244**
					Studium wykonalności	1				18,3						**18,3**
					Przebudowa sieci wodociągowej	460 mb					282,92					**282,92**
					Przebudowa kanalizacji sanitarnej	150 mb					280,48					**280,48**
					Budowa fontanny	1					610					**610**
					Przebudowa kanalizacji deszczowej	350 mb					618,54					**618,54**
					Budowa oświetlenia						1521,69					**1521,69**
					Adaptacja pomieszczeń na toaletę	1					36,6					**36,6**
					Wykonanie monitoringu						244					**244**
					Roboty przygotowawcze i rozbiórkowe (drogowe)						175,42					**175,42**
					Przebudowa jezdni	788,4 m³					1350,43					**1350,43**
					Przebudowa chodników i ciągów spacerowych	768					915,22					**915,22**
					Przebudowa parkingów i placów	394m³					673,86					**673,86**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg ulic itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN 2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
obszar problemowy: Centrum miasta																
					Przygotowanie tablic granitowych (karty historii	12					57,2					**57,2**
					Urządzenie terenów zielonych						366					**366**
					Infrastruktura towarzyszqca (kosze, ławki, itp.						244					**244**
					Instalacja Punktu Informacji Multimedialnej i hotspotu	2					85,4					**85,4**
				RAZEM						**215**	**7461,76**					**7724,06**

8.1.2. II obszar problemowy: Infrastruktura techniczna

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
II obszar problemowy: Infrastruktura techniczna																
2.	**Miasto Maków Mazowiecki**	3.	Remont i modernizacja miejskiego systemu ciepłowniczego w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki		10,3 km2			10400	5200						**15600**
		4.	Remont i modernizacja ulic na osiedlu Polna i Królów Polskich wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Maków Mazowiecki Osiedle Polna i Królów Polskich	Wykonanie PFU i SW	2 szt.		12,2								**12,2**
					Przygotowanie projektu technicznego dot. modernizacji nawierzchni jezdni i chodników	1 szt.		221,8								**221,8**
					Wykonanie robót j.w.	77000 m2										
					Modernizacja oświetlenia ulic	1000 mb		23 320,9	26 096,4							**49 417,3**
		5.	Remont i modernizacja ulic na osiedlu Grzanka i POM	Maków Mazowiecki Osiedle Grzanka i POM	Wykonanie PFU i SW	2 szt.		11,1								**11,1**
					Przygotowanie projektu technicznego dot. modernizacji nawierzchni jezdni i chodników	1 szt.		220,7								**220,7**
					Wykonanie robót j.w.	60000 m2										
					Modernizacja oświetlenia ulic na osiedlu POM	2000 mb										
					Modernizacja oświetlenia ulic	2000		20 700,8	16 178,7							**36 879,5**
					Przygotowanie projektu kładki na rzece Orzyc w obrębie ulicy Grabowej i Adamowskiej	1 szt.										
		6.	Modernizacja ulic na osiedlu Południe w Makowie Mazowieckim wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Maków Mazowiecki Osiedle Południe	Inwentaryzacja ulic	1000 mb			13							**13**
					Przygotowanie projektu technicznego dot. modernizacji nawierzchni jezdni i chodników	1 szt.			39							**39**
					Wykonanie robót j.w.	10000 m2					1300					**1300**
					Modernizacja oświetlenia ulic	300 mb					52					**52**
		7.	Modernizacja dróg osiedlowych , parkingów i ciągów komunikacyjnych na	Maków Mazowiecki Osiedle Ciechanowska	Remont chodników	250 m2					18,2					**18,2**
					Remont drogi dojazdowej do garaży	400 m2					67,6					**67,6**
					Sieć kanalizacji deszczowej	110 mb					28,6					**28,6**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
II obszar problemowy: Infrastruktura techniczna																
			Osiedlu Ciechanowska	738/3 738/7 739/2 740/2 740/3 741/2 741/4 770/1 770/2 754/3 756/3 756/4 KW 6489	Modernizacja parkingów	400 m2					78					**78**
		8.	Modernizacja dróg osiedlowych , parkingów i ciągów komunikacyjnych na Osiedlu Kopernika	Maków Mazowiecki Osiedle Kopernika 699/3 700/11 757/4 759/6 759/3 761/21 KW 6489	Remont chodników	400 m2					26					**26**
					Remont drogi osiedlowej	240 m2					40,6					**40,6**
					Modernizacja parkingów	100 m2					19,5					**19,5**
		9.	Modernizacja i przebudowa sieci kanalizacji deszczowej na terenie miasta Makowa Mazowieckiego	Teren całego miasta Makowa Mazowieckiego	Inwentaryzacja sieci kanalizacji deszczowej i sporządzenie programu funkcjonalno – użytkowego	1 dokument	10,3 km2	15,6								**15,6**
					Przeczyszczenie kanalizacji deszczowej Uzupełnienie brakującej sieci w zależności od rzędnych					1300	1300	1300	1300	1300		**6500**
3.	**Miejskie Przedsiębiorstw o Usług Komunalnych**	10.	Wymiana wodociągu na ul. Pułaskiego w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Pułaskiego	Wymiana wodociągu	730 mb			189,8							**189,8**
		11.	Wymiana wodociągu na ul. A. Krajowej w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. A. Krajowej	Wymiana wodociągu	1100 mb				247						**247**
		12.	Wymiana wodociągu na ul. Mickiewicza w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Mickiewicza	Wymiana wodociągu	560 mb						188,5				**188,5**
		13.	Wymiana wodociągu na ul. Grabowa w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Grabowa	Wymiana wodociągu	920 mb			239,2							**239,2**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
II obszar problemowy: Infrastruktura techniczna																
		14.	Wymiana wodociągu na ul. Ciechanowskiej w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Ciechanowskiej	Wymiana wodociągu	350 mb				68,9						**68,9**
		15.	Wymiana wodociągu na ul. Przasnyskiej w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Przasnyska	Wymiana wodociągu	460 mb				119,6						**119,6**
		16.	Wymiana wodociągu na os. Pułaskiego w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki Os. Pułaskiego	Wymiana wodociągu	300 mb				52						**52**
		17.	Przebudowa wodociągu na os. Jaśminowa w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki Os. Jaśminowa	Przebudowa wodociągu	550 mb				110,5						**110,5**
		18.	Budowa kanalizacji sanitarnej na ul. Moniuszki w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Moniuszki	Budowa kanalizacji sanitarnej	770 mb			208							**208**
		19.	Przebudowa kanalizacji sanitarnej na os. Jaśminowa w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki Os. Jaśminowa	Przebudowa kanalizacji sanitarnej	660 mb					260					**260**
		20.	Przebudowa kanalizacji sanitarnej na ul. Spółdzielczej w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Spółdzielczej	Przebudowa kanalizacji sanitarnej	165 mb					65					**65**
		21.	Przebudowa kanalizacji sanitarnej na Os. Królów Polskich w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki Os. Królów Polskich	Przebudowa kanalizacji sanitarnej	650 mb					260					**260**
		22.	Budowa kanalizacji sanitarnej na os. Zagrodowa w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki Os. Zagrodowa	Budowa kanalizacji sanitarnej	1350 mb					438,1					**438,1**
		23.	Budowa kanalizacji sanitarnej na os. DCK w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki Os. DCK	Budowa kanalizacji sanitarnej	480 mb					149,5					**149,5**
		24.	Budowa zbiornika retencyjnego na wodę o poj. 800m3	Maków Mazowiecki ul. Przemysłowa	Zbiornik żelbetonowy o pojemności 800 m3	800 m3				780						**780**
		25.	Modernizacja oczyszczalni ścieków	Maków Mazowiecki ul. Moniuszki	Wymiana urządzeń, automatyki, sterowania, technologii				156	2340	1430					**3926**
		26.	Rekultywacja wysypiska odpadów	Maków Mazowiecki ul. DCK	Roboty zabezpieczające, zamykające składowisko	1,5 ha			390	390	260					**1040**
4.	**Spółdzielnia Mieszkaniowa**	27.	Modernizacja dróg osiedlowych , parkingów	Maków Mazowiecki	Modernizacja parkingów	600 m2		80								**80**
					Sieć kanalizacji deszczowej	200 mb		60								**60**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
II obszar problemowy: Infrastruktura techniczna																
	L-W „Jubilatka" w Makowie Mazowieckim		I ciągów komunikacyjnych na terenach Spółdzielni Mieszkaniowej L-W „Jubilatka" w Makowie Mazowieckim	Osiedle Pułaskiego 1099/3 KW 1482	Dokumentacja techniczna	1 kpl.		35								35
				Maków Mazowiecki Osiedle 1-go Maja 966/1 KW 1212	Modernizacja parkingów	800 m2		96								96
					Remont drogi osiedlowej	1000 m2		150								150
					Siec kanalizacji deszczowej	200 mb		60								60
					Dokumentacja techniczna	1 kpl.		25								25
				Maków Mazowiecki Osiedle Mickiewicza 966/1 KW 1212	Modernizacja parkingów	350 m2			110							110
		28.	Modernizacja placów zabaw i terenów rekreacyjnych na terenie osiedli mieszkaniowych Spółdzielni Mieszkaniowej L-W „ Jubilatka"	Maków Mazowiecki Osiedle Pułaskiego 1099/3 KW 1482	Wymiana ogrodzenia placu zabaw dla dzieci	200 mb			35							35
					Remont podbudowy i utwardzeń	900 m2			120							120
					Zieleń	1 kpl.			35							35
					Modernizacja oświetlenia zewnętrznego	1 kpl.			20							20
					Lampy parkowe	1 kpl.			25							25
					Wykonanie fontanny	1 kpl.			15							15
					Urządzenia placu zabaw	1 kpl.			60							60
					Ławki parkowe	10 szt.			3							3
					Mała architektura ogrodowa	1 kpl.			25							25
					Dokumentacja techniczna	1 kpl.			30							30
				Maków Mazowiecki Osiedle Ciechanowska 756/3 758/4 760/8 KW 6489	Wymiana ogrodzenia placu zabaw dla dzieci	200 mb				35						35
					Remont podbudowy i utwardzeń	1200 m2				160						160
					Zieleń	1 kpl.				30						30
					Modernizacja oświetlenia zewnętrznego (lampy parkowe)	1 kpl.				25						25
					Wykonanie fontanny	1 kpl.				25						25
					Urządzenia placu zabaw	1 kpl.				75						75
					Ławki parkowe	12 szt.				4						4
					Mała architektura ogrodowa	1 kpl.				28						28
					Dokumentacja techniczna	1 kpl.				30						30
				Maków Mazowiecki	Wymiana ogrodzenia placu zabaw dla dzieci	110 mb			20							20

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
II obszar problemowy: Infrastruktura techniczna																
				Osiedle Kopernika 749/4 751/1 KW 6489	Remont podbudowy i utwardzeń Zieleń	750 m2			100							100
					Modernizacja oświetlenia zewnętrznego (lampy parkowe)	1 kpl.				15						15
					Urządzenia placu zabaw	1 kpl.				60						60
					Ławki parkowe	8 szt.				2,4						2,4
					Mała architektura ogrodowa	1 kpl.				25						25
					Dokumentacja techniczna	1 kpl.				20						20
RAZEM								45 009,1	54 508,1	11 142,4	5 793,1	1 488,5	1 300,0	1 300,0	0	120 541,2

8.1.3. III Obszar problemowy: Obiekty użyteczności publicznej

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
III obszar problemowy: Obiekty użyteczności publicznej																
5.	**Samorządowe Przedszkole nr 1**	29.	Modernizacja Przedszkola Samorządowego nr 1	Maków Mazowiecki ul. Przasnyska 9	Remont pokrycia dachowego, ocieplenie budynku, elewacja, malowanie, wymiana: drzwi, instalacji wodno-kanalizacyjnych sieci elektrycznych, oświetlenia w salach		Powierzchnia budynku 340 m2		52							**52**
					Przebudowa kuchni węglowej według HACAP, ułożenie dresu i glazury w pomieszczeniach kuchennych i magazynach Wymiana wyposażenia kuchni					39						**39**
					Wymiana podłóg w 4 salach i szatniach				23,4							**23,4**
					Modernizacja placu zabaw dl dzieci Wymiana nawierzchni trylinki oraz płytek chodnikowych, na kostkę brukową Wymiana płotu Budowa parkingu	Tereny zielone wraz z dojściem do budynku Plac zabawa	Powierzchnia terenu 155 m2 powierzchnia placu zabaw 2508 m2			45,5						**45,5**
6.	**Przedszkole Samorządowe nr 2**	30.	Modernizacja budynku Przedszkola Samorządowego nr 2 W Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Kościelna 13 Nr 1303/10 Pow. 781 m2	Remont pokrycia dachowego	781 m2	176 m2			29						**29**
					Wymiana podłóg	130 m2			10							**10**
					Montaż urządzeń do zabaw dla dzieci (1 komplet)	600 m2				26						**26**
7.	**Samorządowe Przedszkole nr 4**	31.	Modernizacja Przedszkola Samorządowego oraz modernizacja zagospodarowania terenu wokół przedszkola w celu poprawy bezpieczeństwa	Maków Mazowiecki ul. Przasnyska 11 Dz. nr 786 KW 283, 679,742	Remont sal, wymiana podłóg, wyposażenia, instalacji wodno-kanalizacyjnych wymiana instalacji c.o.	290 m2	Kubatura budynku 2284m3 Powierzchnia budynku 270 m2		39	26						**65**
					Monitoring	11 kamer				19,5						**19,5**
					Wykonanie projektu				19,5	26						**45,5**
					Prace remontowe budynku małej architektury				39	39						**78**
					Modernizacja placu zabaw dla dzieci	800 m2			32,5	13						**45,5**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
III obszar problemowy: Obiekty użyteczności publicznej																
8.	**Zespół Szkół nr 1**	32.	Modernizacja budynku Publicznej Szkoły Podstawowej nr 1 wraz z zagospodarowaniem terenu wokół budynku	Maków Mazowiecki ul. Sportowa 9 Obręb 22 dz. nr 1474/13 Dec. MUW 17/99	Dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych. a. wejście do szkoły – podjazd b. sala nr 2 - poręcze - sprzęt audiowizualny c .przebudowa łazienki - armatura sanitarna - poręcze - wymiana drzwi z ościeżnicą	2 mb 3 mb komplet komplet 2 szt. 1 szt.			39								**39**
					Modernizacja szatni do potrzeb osób niepełnosprawnych a. gruntowny remont - wykonanie podłóg, ścian b. doposażenie w meble	4 pomieszczenia 8 szt.			26	39							**65**
					Modernizacja kuchni z zapleczem. - przebudowa kuchni z dostosowaniem do wymogów HACCP i BHP i Ppoż., wymiana instalacji wodno-kanalizacyjnej, instalacji CO, ułożenie gresu i glazury - wymiana wyposażenia kuchni	110 m2 komplet					26	26					**52**
					Remont i modernizacja CO. a.wymiana pieca b.wymiana pomp c.gruntowny remont kotłowni i zsypu na węgiel d.wymiana sieci co	1 szt. 3 szt. 200 m2 cały budynek			39	39							**78**
					Wymiana instalacji elektrycznej	Cały budynek					52					**52**
					Wykonanie izolacji przeciw wilgoci a.odgrzybienie fundamentów i pomieszczeń piwnicznych b.wykonanie opaski	500 m2 312 m2			45,5							**45,5**
					Monitoring wewnętrzny: - instalacja kamer	6 szt.			13							**13**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
III obszar problemowy: Obiekty użyteczności publicznej																
					Wykonanie projektu. a.modernizacja parkingu b.modernizacja boisk do piłki nożnej, ręcznej i koszykowej c.modernizacja ogrodzeń d.wymiana nawierzchni chodnikowych e.uzupełnienie zieleni	150 m2 4300 m2 200 mb 120 mb 500 m2			130	65						**195**
					Monitoring zewnętrzny - instalacja kamer	8 szt.			13							**13**
9.	**Zespół Szkół nr 2 w Makowie Mazowieckim**	33.	Modernizacja budynku Zespołu Szkół nr 2 wraz z zagospodarowaniem terenu przyszkolnego	Maków Mazowiecki ul. Generała Pułaskiego 15 968/1 KW 885 968/3 KW 885 968/2 Dec. 28/01 Obręb 17 Dec. GGN-0.IV/7723/ 28/2001 z dn. 17.07.01	Docieplenie modernizacja elewacji, malowanie		Kubatura budynku 350 m3	70								**70**
					Modernizacja sal lekcyjnych (wymiana posadzki, wyposażenia)	1300 m2		65								**65**
					Modernizacja posadzki na korytarzach w nowym skrzydle szkoły	230 m2		12								**12**
					Modernizacja instalacji wewnętrznych 9instalacji elektrycznej, wodno-kanalizacyjnej, c.o.)			65								**65**
					Modernizacja boiska szkolnego oraz terenu przyszkolnego	1526 m2		25								**25**
					Modernizacja monitoringu zewnętrznego i wewnętrznego szkoły	30 kamer wewnątrz 15 kamer na zewnątrz	Monitoring całego terenu	20								**20**
					Modernizacja dachu sali gimnastycznej	228 m2		80								**80**
					Modernizacja 3 łazienek w starym skrzydle szkoły w tym dostosowanie 1 łazienki do potrzeb osób niepełnosprawnych	60 m2		24								**24**
					Wykonanie ogrodzenia			20								**20**
10.	**Miejski Dom Kultury**	34.	Remont i modernizacja budynku Miejskiego Domu Kultury w Makowie Mazowieckim oraz przyległego otoczenia	Maków Mazowiecki ul. Moniuszki 2	Wymiana sieci c.o.	3444 m3		30	1470	1500						**3000**
					Wymiana sieci wodno-kanalizacyjnej											
					Wymiana instalacji elektrycznej											
					Modernizacja dachu	805 m2										
					Wymiana podłóg											
					Modernizacja instalacji odgromowej											

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
III obszar problemowy: Obiekty użyteczności publicznej																
					Modernizacja pracowni muzycznej	1 szt.										
					Modernizacja sali wystaw	1 szt.										
					Modernizacja kabiny projekcyjnej											
					Modernizacja sali widowiskowo kinowej											
					Wymiana stolarki okiennej	12 szt.										
					Wymiana stolarki drzwiowej wewnętrznej i zewnętrznej	37 szt.										
					Remont schodów	100 m2										
					Termoizolacja ścian	520 m2										
					Modernizacja łazienek	6 szt.										
					Wymiana chodnika	56 m2										
					Zagospodarowanie terenu wokół budynku	40 m2										
11.	**Miejska Biblioteka Publiczna**	35.	Remont i modernizacja budynku Filii Bibliotecznej Nr 2 wraz z otoczeniem	Maków Mazowiecki ul. Kopernika 24	Termomodernizacja budynku	124 m2	Kubatura 820 m3 Pow. użytkowa 124 m2		106,6							**106,6**
					Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej	10 szt			10							**10**
					Wymiana pokrycia dachowego	56 m2				19,5						**19,5**
					Zagospodarowanie terenu wokół biblioteki; nasadzenie drzew i krzewów Wymiana chodnika	30 m2				15,6						15,6
					Malowanie wnętrz Położenie gładzi				7							**7**
					Podłogi wymiana	124 m2			39							**39**
12.	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Makowie Mazowieckim**	36.	Zagospodarowanie terenu przyległego do budynku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Kościelna 25A Działka nr 1313/2	Wymiana ogrodzenia (siatki)	73 mb		22								22
					Wykonanie ławek drewnianych z oparciem;	4 szt.		1								1
					Wykonanie altanki drewnianej dla osób niepełnosprawnych;	średnica 6 mb		10								10
					Wykonanie stołu do altany;	1 szt.		1								1
					Wykonanie ław do altany;	4 szt.		1,5								1,5
					Nasadzenie zieleni (żywopłotu)	73 mb		2								2
					Montaż lamp oświetleniowych przy altanie	8 szt.		4								4
					Montaż koszy na śmieci	2 szt.		1								1

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
III obszar problemowy: Obiekty użyteczności publicznej																
		37.	Remont i modernizacja górnej kondygnacji budynku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Kościelna 25A Działka nr 1313/2	Wymiana posadzki z lenteksu na panele podłogowe;	82 m2		10								10
					Wymalowanie niektórych ścian pomieszczeń biurowych	65 m2		2								2
13.	**Komenda Powiatowa Straży Pożarnej**	38.	Modernizacja bazy lokalowej i placu manewrowego wraz z wjazdem KPPSP Maków Mazowiecki poprzez położenie masy bitumicznej	Maków Mazowiecki ul. Moniuszki 6 A Nr działki 969/1 DEC.MUW 26/02/03, PS 538/00	Położenie warstwy masy bitumicznej na podłoże .	4800 m2		25								**25**
			Remont elewacji i wymiana pokrycia dachowego budynku magazynowego	Maków Mazowiecki ul. Moniuszki 6 A nr działki 969/7 KW 861	Zdemontowanie pokrycia dachowego i wykonanie nowego oraz położenie nowej elewacji budynku.	508 m3				25						**25**
			Modernizacja Powiatowego Stanowiska Kierowania w zakresie dostosowania do obowiązujących wymogów w tym zakup sprzętu komputerowego, wyposażenie obiektu w system awaryjnego zasilania uruchamianego automatycznie w przypadku zaniku energii elektrycznej	Maków Mazowiecki ul. Moniuszki 6 A nr działki 969/7 969/5 KW 861	Remont pomieszczeń, położenie posadzek, położenie nowych tynków, instalacji elektrycznej, linii telefonicznych, malowanie ścian, montaż awaryjnego zasilania , wymiana sprzętu komputerowego	2000 m3		50	50							**100**
			Modernizacja nawierzchni posadzek w boksach garażowych JRG Maków Mazowiecki	Maków Mazowiecki ul. Moniuszki 6 A nr działki 969/7 969/5 KW 861	Położenie nowych posadzek, olejo - odpornych, łatwych do zmywania	415 m2		10	10							**20**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
III obszar problemowy: Obiekty użyteczności publicznej																
			Modernizacja poprzez dostosowanie do wymogów kanałów rewizyjnych w pomieszczeniach garażowych KP PSP Maków Mazowiecki	Maków Maz., ul. Moniuszki 6 A nr działki 969/7 969/5 KW 861	Dostosowanie do wymogów BHP			20								**20**
14.	**Ochotnicza Straż Pożarna w Makowie Mazowieckim**	39.	Remont, przebudowa budynku użyteczności publicznej wraz z przyległym otoczeniem na cele edukacyjno-społeczne- siedziba OSP i ZHP Maków Mazowiecki	Maków Mazowiecki ul. Moniuszki 6a	Termomodernizacja – docieplenie	250 m2		20								**20**
					Wymiana stolarki	10 szt.		30								**30**
					Wymiana podłóg	150 m2		20								**20**
					Wymiana więźby dachowej	150 m2		10								**10**
					Wymiana sieci c.o., elektrycznej, wodno-kanalizacyjnej			15								**15**
					Remont placu	100 m2		20								**20**
					Zakup sprzętu komputerowego	3 zestawy		10								**10**
					Pracowania komputerowa – wyposażenie	1 kpl.		10								**10**
15.	**Komenda Wojewódzka Policji zs. w Radomiu**	40.	Adaptacja nowo pozyskanej siedziby dla Komendy Powiatowej Policji w Makowie Mazowieckim przy ul. Łąkowej 3	Maków Mazowiecki ul. Łąkowa 3	Budowa ogrodzenia wraz z murem oporowym	271,74 mb		199								**199**
					Budowa parkingu, dróg wewnętrznych wraz z chodnikami	1161,75 m2		165								**165**
					Budowa oświetlenia terenu	20 szt.		32								**32**
					Dokonanie nasadzenia zieleni	0,17 ha		14								**14**
16.	**Rzymskokatolicka parafia p.w. św. Brata Alberta**	41.	Modernizacja świątyni i domu parafialnego wraz z infrastrukturą oraz terenu przykościelnego i cmentarza grzebalnego	Maków Mazowiecki ul. Kolejowa 11 Nr działki 162 i 196	Adaptacja pomieszczeń na cele oświatowo-kulturalne	770 m2	6150 m3		40	30						**70**
					Doposażenie pomieszczeń na cele oświatowo-kulturalne	770 m2			30	30						**60**
					Przebudowa i budowa ogrodzeń	550 m				70	70					**140**
					Przebudowa i budowa parkingów	1600 m2			80	20						**100**
					Przebudowa instalacji grzewczych, elektrycznych i wodno-kanalizacyjnych w budynku parafialnym oraz świątyni	770 m2	6150 m3				40					**40**
					Przebudowa i budowa oświetlenia w świątyni i domu parafialnym oraz na zewnątrz świątyni i domu parafialnego	770 m2	1,04 ha			50						50

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
III obszar problemowy: Obiekty użyteczności publicznej																
					Budowa przełącza grzewczego, kanalizacyjnego i odwadniającego	600 m				60						**60**
					Budowa systemu nawadniającego trawniki wokół świątyni i domu parafialnego	1,04 ha					60					**60**
					Przebudowa terenów zielonych/zieleń wysoka, niska, trawniki/ wokół świątyni i domu parafialnego	1,04 ha					80					**80**
					Przebudowa systemu wentylacyjnego oraz budowa klimatyzacji w domu parafialnym i świątyni	770 m2			80							**80**
					Ocieplenie świątyni i domu parafialnego wraz z elewacją	750 m2					60					**60**
					Przebudowa małej architektury/ławki, figury, kosze na śmieci, tablice informacyjne/ wokół świątyni i domu parafialnego	1,04 ha				40	40					**80**
					Odwodnienie świątyni domu parafialnego	770 m2			80							**80**
					Przebudowa 3 ołtarzy	4 szt.				90						**90**
					Przebudowa instalacji nagłośnieniowej						10					**10**
					Modernizacja drzwi i krat wewnętrznych i zewnętrznych	6 szt.				30						**30**
					Budowa parkanu cmentarza grzebalnego	1000 mb			150	250						**400**
					Budowa chodników na cmentarzu grzebalnym	2000 mb					100	100	50			**250**
					Przebudowa małej architektury/ławki, figury, kosze na śmieci, tablice informacyjne/ na cmentarzu grzebalnym						40					**40**
					Przebudowa terenów zielonych/zieleń wysoka, niska, trawniki/ na cmentarzu grzebalnym						50					**50**
		42.	Budowa centrum Opiekuńczo-	Maków Mazowiecki	Budowa centrum	700 m2					200	800	100			**1100**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
III obszar problemowy: Obiekty użyteczności publicznej																
			Wychowawczo-Kulturalnego im. św. Brata Alberta	ul. Kolejowa 11 Nr działki 162 i 196	Wyposażenie								400			**400**
17.	**Rzymskokatolicka Parafia św. Józefa**	43.	Modernizacja zabytkowego kościoła parafialnego oraz domu parafialnego wraz z zagospodarowaniem otoczenia Oraz modernizacja cmentarza grzebalnego	Maków Mazowiecki ul. Kościelna 11	Wymiana więźby dachowej i pokrycia dachowego, pożarowego.					100	200	200				**500**
					Wymiana instalacji elektrycznej					40	40					**80**
					Wykonanie zabezpieczenia				15	15						**30**
					Renowacja ołtarzy	5 szt.				100	100	100				**300**
					Wymiana ławek w kościele	50 szt.					50	50				**100**
					Wymiana chodnika wokół kościoła	100 mb			20	20						**40**
					Zieleń, wysoka, średnia i niska wokół kościoła					30	20					**50**
					Wymiana instalacji grzewczej				50	50						**100**
					Wymiana okien i drzwi	65 szt.			60	60						**120**
					Wymiana instalacji elektrycznej				80	70						**150**
					Termomodernizacja budynku	900 m2			60	60						**120**
					Wymiana ogrodzenia posesji plebańskiej	40 mb				35						**35**
					Odpowiednie zadrzewienie					15						**15**
					Modernizacja ogrodzenia terenu cmentarza	1000 mb			40	40	40					**120**
					Modernizacja alejek procesyjnych	4000 m2			100	50	50					**200**
					Uzupełnienie zieleni					18	12					**30**
18.	**Miasto Maków Mazowiecki**	44.	Modernizacja budynku Urzędu Miejskiego w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Moniuszki 6	Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej	120 szt. okien 140 szt. drzwi	Kubatura 12000 m3			325						**325**
					Wymiana dachu i obróbki blacharskie	750 m2				351						**351**
					Wymiana instalacji elektrycznej o odgromowej					156						**156**
					Modernizacja kotłowni					130						**130**
					Przebudowa elewacji frontowej budynku	500 m2				169						**169**
					Zagospodarowanie terenu wokół budynku	600 m2				91						**91**
					Modernizacja klatek schodowych	150 m2				182						**182**
					Malowanie ścian wewnątrz budynku	30000 m3				104						**104**
					Modernizacja przewodów kominowych	5 szt.				39						**39**
19.	**Powiat**	45.	Remont i modernizacja	Maków	Docieplenie ścian	1292,66 m2	Kubatura		1750	1750						**3500**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
III obszar problemowy: Obiekty użyteczności publicznej																
	Makowski		budynku Liceum Ogólnokształcącego w Makowie Mazowieckim	Mazowiecki ul. Kopernika 6 Nr w. dział. 763/1 763/2 766/1	Docieplenie stropodachu	1360,98 m2	5800 m3									
					Pokrycie dachu papą	136098 m2										
					Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej	64 m2										
					Obróbki blacharskie (demontaż i montaż rynien i instalacji odgromowej)	Kubatura 5800 m3										
					Wymiana instalacji wewnętrznej budynku (centralnego ogrzewania, wodnokanalizacyjnej).	Kubatura 5800 m3										
		46.	Termomodernizacja budynku „A" Zespołu Szkół w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Mickiewicza 37 Nr w. dział.183/4	Docieplenie ścian	1698,22 m2	Kubatura 8500 m3	1750	1750							**3500**
					Docieplenie stropodachu	851,00 m2										
					Pokrycie dachu papą	1096,08 m2										
					Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej	450 m2										
					Obróbki blacharskie (demontaż i montaż rynien i instalacji odgromowej)	Kubatura 8500 m3										
					Wymiana instalacji wewnętrznej budynku (centralnego ogrzewania, wodnokanalizacyjnej).	Kubatura 8500 m3										
		47.	Termomodernizacja budynku internatu Zespołu Szkół w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Mickiewicza 37 Nr w. dział.183/4 190/1	Docieplenie ścian	1911,40 m2	Kubatura 880 m3	750								**750**
					Docieplenie stropodachu	2063,20 m2		400								**400**
					Pokrycie dachu papą	2065,84 m2		110								**110**
					Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej	100 m2		100								**100**
					Obróbki blacharskie (demontaż i montaż rynien i instalacji odgromowej)	Kubatura 880 m3			120							**120**
					Wymiana instalacji wewnętrznej budynku centralnego ogrzewania, wodnokanalizacyjnej).	Kubatura 880 m3			160							**160**
		48.	Termomodernizacja budynku Centrum kształcenia Praktycznego w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Mickiewicza 37 Nr w. dział. 190/1	Docieplenie ścian	1498,66 m2	Kubatura 880 m3		1750	1750						**3500**
					Docieplenie stropodachu	2114,96 m2										
					Pokrycie dachu papą	2776,20 m2										
					Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej	490 m2										
					Obróbki blacharskie (demontaż i montaż rynien i instalacji odgromowej)	Kubatura 880 m3										
					Wymiana instalacji wewnętrznej budynku centralnego ogrzewania, wodnokanalizacyjnej).	Kubatura 880 m3										
		49.	Termomodernizacja	Maków	Docieplenie ścian	2500 m2	Kubatura			2000						**2000**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
III obszar problemowy: Obiekty użyteczności publicznej																
			budynku Starostwa Powiatowego przy ul. Mickiewicza 30 w Makowie Mazowieckim	Mazowiecki ul. Mickiewicza 30 Nr w. dział. 714	Docieplenie stropodachu	450 m2	2400 m3									
					Pokrycie dachu papą	550 m2										
					Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej	100 m2										
					Obróbki blacharskie (demontaż i montaż rynien i instalacji odgromowej)	Kubatura 2400 m3										
					Wymiana instalacji wewnętrznej budynku centralnego ogrzewania, wodnokanalizacyjnej).	Kubatura 2400 m3										
		50.	Modernizacja budynku Starostwa Powiatowego przy ulicy Rynek 1 w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Rynek 1 Nr w. dział. 988	Docieplenie stropu	570 m2				2000						2000
					Wymiana więźby dachowej budynku wraz z pokryciem	2000 m2										
					Obróbki blacharskie (demontaż i montaż rynien i instalacji odgromowej)	Kubatura 6639 m3										
					Przebudowa kominów	8 szt.										
RAZEM								4 225,5	8 628,5	12 412,1	1 340,0	1 250,0	550,0	0	0	28 406,1

8.1.4. IV Obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
IV obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe																
20.	Spółdzielnia Mieszkaniowa L-W „Jubilatka" w Makowie Mazowieckim	51.	Modernizacja byłej kotłowni na klub osiedlowy Spółdzielni Mieszkaniowej L-W „Jubilatka"	Maków Mazowiecki ul. Ciechanowska 3A 748/3 750/1 KW 6489	Opracowanie projektu budowlanego modernizacji kotłowni osiedlowej	1 kpl.			35							35
					Remont elewacji	1 kpl.				34						34
					Remont pokrycia dachu wraz z wykonaniem ocieplenia	400 m2				72						72
					Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej z dostosowaniem do nowej funkcji pomieszczeń	1 kpl.				42						42
					Remont posadzek	370 m2				53						53
					Remont tynków i okładzin ściennych	1 kpl.				37						37
					Remont instalacji wod-kan oraz c.o.	1 kpl.				48						48
					Likwidacja barier architektonicznych	1 kpl.				78						78
					Wyposażenie	1 kpl.				102						102
					Remont chodników i dojść	1 kpl.				18						18
		52.	Termomodernizacja i remonty budynków mieszkalnych wielorodzinnych znajdujących się w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej „Jubilatka" w Makowie Mazowieckim	Maków Mazowiecki ul. Kopernika 15 Dz. nr 700/6, 700/11700/13 KW 9417	Ocieplanie ścian zewnętrznych	1511,9 m2		262								262
					Ocieplenie stropodachu	521,9 m2		41								41
					Remont pokrycia dachu	521,9 m2		22								22
					Montaż zaworów podpionowych oraz regulacja instalacji c.o.	1 kpl		26								26
					Malowanie klatki schodowej	3 szt.		14								14
					Wymiana okien na klatkach schodowych	12 szt.		6								6
					Wymiana drzwi wejściowych do klatek schodowych	2 szt.		8								8
					Modernizacja instalacji elektrycznej w pom. piwnicznych	1 kpl.		9								9
					Wykonanie ścianek z drzwiami do om. piwnicznych	3 kpl.		4								4
					Wymiana opaski wokół budynku	1 kpl.		14								14
					Dokumentacja techniczna	1 kpl.		20								20
				Maków Mazowiecki ul. Ciechanowska	Ocieplanie ścian zewnętrznych	952,4 m2		165								165
					Ocieplenie stropodachu	306 m2		24								24
					Remont pokrycia dachu	306 m2		13								13

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
IV obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe																
				3H Dz. nr	Montaż zaworów podpionowych oraz regulacja instalacji c.o.	1 kpl.		20								20
					Malowanie klatki schodowej	2 szt.		10								10
					Wymiana okien na klatkach schodowych	8 szt.		4								4
					Modernizacja instalacji elektrycznej w pom. piwnicznych	1 kpl.		3								3
					Wymiana opaski wokół budynku	1 kpl.		10								10
					Dokumentacja techniczna	1 kpl.		15								15
				Maków Mazowiecki ul. Kopernika 8 6907/1 KW 9417 753/1 751/1 755/1 KW 6489	Ocieplanie ścian zewnętrznych	1700 m2		295								295
					Ocieplenie stropodachu	782 m2		61								61
					Remont pokrycia dachu	782 m2		33								33
					Montaż zaworów podpionowych oraz regulacja instalacji c.o.	1 kpl.		43								43
					Malowanie klatki schodowej	5 szt.		24								24
					Wymiana okien na klatkach schodowych	20 szt.		11								11
					Wymiana drzwi wejściowych do klatek schodowych	2 szt.		8								8
					Modernizacja instalacji elektrycznej w pom. piwnicznych	1 kpl.		15								15
					Wymiana opaski wokół budynku	1 kpl.		17								17
					Dokumentacja techniczna	1 kpl.		30								30
				Maków Mazowiecki ul. Kopernika 11 Dz. nr 701/51 702/50 703/25 705/5 KW 9417	Ocieplanie ścian zewnętrznych	1 700 m2		295								295
					Ocieplenie stropodachu	782 m2		61								61
					Remont pokrycia dachu	782 m2		33								33
					Montaż zaworów podpionowych oraz regulacja instalacji c.o.	1 kpl		43								43
					Malowanie klatki schodowej	5 szt.		24								24
					Wymiana okien na klatkach schodowych	20 szt.		11								11
					Modernizacja instalacji elektrycznej w pom. piwnicznych	1 kpl.		15								15
					Wymiana opaski wokół budynku	1 kpl.		17								17
					Dokumentacja techniczna	1 kpl.		30								30
				Maków Mazowiecki	Ocieplanie ścian zewnętrznych	1370 m2		238								238

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
IV obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe																
				ul. Kopernika 5 Dz. nr 707/5, 708/7, 709/9 KW 9417	Ocieplenie stropodachu	560 m2		44								**44**
					Remont pokrycia dachu	560 m2		24								**24**
					Montaż zaworów podpionowych oraz regulacja instalacji c.o.	1 kpl		43								**43**
					Malowanie klatki schodowej	5 szt.		24								**24**
					Wymiana okien na klatkach schodowych	20 szt.		11								**11**
					Wymiana drzwi w klatkach schodowych	4 szt.		17								**17**
					Modernizacja instalacji elektrycznej w pom. piwnicznych	1 kpl.		15								**15**
					Wykonanie ścianek z drzwiami w pom. piwnicznych	5 kpl.		9								**9**
					Wymiana opaski wokół budynku	1 kpl.		17								**17**
					Dokumentacja techniczna	1 kpl.		20								**20**
				Maków Mazowiecki ul. 1 –go Maja 7 Dz. nr 966/1 KW 1212	Ocieplanie ścian zewnętrznych	1100 m2			126							**126**
					Ocieplenie stropodachu	630 m2			91							**91**
					Wymiana opaski wokół budynku	1 kpl.			12							**12**
					Wymiana wewnętrznej instalacji elektr. w zakresie WZL z wymianą instalacji w pomieszczeniach piwnicznych	1 kpl.			96							**96**
					Malowanie klatki schodowej oraz piwnic	2 szt.			18							**18**
					Wymiana instalacji wod- kan	1 kpl.			96							**96**
					Zmiana systemu grzewczego (z piecowego na CO)	1 kpl.			180							**180**
					Dokumentacja techniczna	1 kpl.			30							**30**
				Maków Mazowiecki ul. 1 – go Maja 9 Dz. nr 966/1 KW 1212	Ocieplanie ścian zewnętrznych	1200 m2			138							**138**
					Ocieplenie stropodachu	700 m2			101							**101**
					Wymiana wewnętrznej instalacji elektr. w zakresie WZL z wymianą instalacji w pomieszczeniach piwnicznych	1 kpl.			132							**132**
					Malowanie klatki schodowej oraz piwnic	3 szt.			27							**27**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
IV obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe																
					Wymiana drzwi wejściowych do klatek schodowych (podwójne)	3 szt.			20							**20**
					Wymiana instalacji wod-kan.	1 kpl.			132							**132**
					Zmiana systemu grzewczego (z piecowego na CO)	1 kpl.			264							**264**
					Dokumentacja techniczna	1 kpl.			45							**45**
				Maków Mazowiecki ul. Gen. Pułaskiego 2 Dz. nr 1099/3 KW 6489	Docieplanie ścian zewnętrznych	2500 m2			286							**286**
					Ocieplenie stropodachu	1600 m2			230							**230**
					Wymiana wewnętrznej instalacji elektr. w zakresie WZL z wymianą instalacji w pomieszczeniach piwnicznych	1 kpl.			180							**180**
					Malowanie klatki schodowej oraz piwnic	5 szt.			45							**45**
					Wymiana instalacji wod-kan.	1 kpl.			192							**192**
					Zmiana systemu grzewczego (z piecowego na CO)	1 kpl.			168							**168**
					Wymiana opaski wokół budynku	1 kpl.			22							**22**
					Dokumentacja techniczna	1 kpl.			60							**60**
				Maków Mazowiecki ul. Gen. Pułaskiego 2A, 2B,2C,2D,2E Dz. nr 1099/3 KW 6489	Docieplanie ścian zewnętrznych	3200 m2			650							**650**
					Wymiana wewnętrznej instalacji elektr. w zakresie WZL z wymianą instalacji w pomieszczeniach piwnicznych	5 kpl.			180							**180**
					Malowanie klatki schodowej oraz piwnic	5 szt.			45							**45**
					Wymiana instalacji wod-kan.	5 kpl.			192							**192**
					Zmiana systemu grzewczego (z piecowego na CO)	5 kpl.			168							**168**
					Wymiana opaski wokół budynku	5 kpl.			30							**30**
					Dokumentacja techniczna	1 kpl.			60							**60**
				Maków Mazowiecki ul.	Docieplanie ścian zewnętrznych	1750 m2			400							**400**
					Ocieplenie stropodachu	850 m2			122							**122**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
IV obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe																
				Ciechanowska 3C Dz. nr 760/8 758/4 756/4 KW 6489	Wymiana wewnętrznej instalacji elektr w zakresie WZL z wymianą instalacji w pomieszczeniach piwnicznych	1 kpl.			144							**144**
					Malowanie klatki schodowej oraz piwnic	6 szt.			25							**25**
					Wymiana instalacji wod- kan	1 kpl.			216							**216**
					Wymiana instalacji co	1 kpl.			192							**192**
					Wymiana opaski wokół budynku	1 kpl			108							**108**
					Wymiana stolarki okiennej	19 szt.			19							**19**
					Wykonanie wiatrołapów przy wejściach do kl. schodowych	6 szt.			35							**35**
					Wymiana drzwi wejściowych do klatek	6 szt.			60							**60**
					Wykonanie logii balkonowych	1 kpl.			600							**600**
					Dokumentacja techniczna	1 kpl.			90							**90**
				Maków Mazowiecki ul. Ciechanowska 3B Dz. nr 760/8, 768/4, 756/4 KW 6489	Docieplanie ścian zewnętrznych	1450 m2			300							**300**
					Ocieplenie stropodachu	700 m2			101							**101**
					Wymiana wewnętrznej instalacji elektr w zakresie WZL z wymianą instalacji w pomieszczeniach piwnicznych	1 kpl.			120							**120**
					Malowanie klatki schodowej oraz piwnic	5 szt.			21							**21**
					Wymiana instalacji wod- kan	1 kpl.			120							**120**
					Wymiana instalacji co	1 kpl.			192							**192**
					Wymiana opaski wokół budynku	1 kpl.			168							**168**
					Wymiana drzwi wejściowych do klatek	2 szt.			9							**9**
					Dokumentacja techniczna	1 kpl.			50							**50**
21.	**Spółdzielnia Mieszkaniowa „NADZIEJA"**	53.	Modernizacja budynku mieszkalnego wielorodzinnego ul. Mickiewicza 21 Wraz z zagospodarowaniem terenu wokół	Maków Mazowiecki ul. Mickiewicza 21 Przy drodze krajowej	Teremomodernizacja budynku		Kubatura budynku 6713 m3	91								**91**
					Remont dachu wraz z dociepleniem	m2	790	52								**52**
					Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej	Szt.	10 okien 4 drzwi	26								**26**
					Zagospodarowanie terenu wokół budynku i modernizacja parkingu	m2 m2	1751 50	13								**13**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
IV obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe																
22.	**INWEST-BUD Towarzystwo Budownictwa Społecznego**	54.	Modernizacja budynków mieszkalnych wielorodzinnych należących do „INWEST-BUD" TBS Sp. z o.o. wraz z zagospodarowaniem terenu wokół	Maków Mazowiecki ul. Mieckiewicza 27 C	Drenaż wokół budynku	m3	1128	13								**13**
					Plac zabaw			26								**26**
					Modernizacja kominów i remont balkonów zagospodarowanie terenu wokół budynku			13								**13**
					Modernizacja parkingu			26								**26**
				Maków Mazowiecki ul. Wrzosowa nr 6	Drenaż wokół budynku	m3	1708	13								**13**
23.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. Pułaskiego 9 w Makowie Mazowieckim**	55.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. Gen. Pułaskiego 9	Ocieplenie ścian zewnętrznych + opaska wokół budynku	900 m2		160								**160**
					Wymiana okien na klatkach schodowych	150 m2		30								**30**
					Modernizacja ogrzewania budynku	260 mb				100						**100**
					Ocieplenie stropodachu	470 m2		50								**50**
					Ułożenie papy termozgrzewalnej na dachu, obróbki blacharskie kominów, wymiana rynien i pasa nadrynnowego	470 m2		50								**50**
					Wymiana drzwi wejściowych wraz z dobudowa wiatrołapu	3 szt.		15								**15**
					Wymiana pionów wodociągowo-kanalizacyjnych	260 mb					70					**70**
					Malowanie klatki schodowej	3 szt.					12					**12**
					Dokumentacja projektowa	1 kpl.		20								**20**
24.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. Witosa 6A w Makowie Mazowieckim**	56.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. Witosa 6A	Ocieplenie ścian zewnętrznych	941 m2		95								**95**
					Wymiana okien	30 m2		15								**15**
					Wymiana opaski	70 m2		5								**5**
					Dokumentacja projektowa	1 kpl.		20								**20**
25.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. Witosa 6 w Makowie Mazowieckim**	57.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. Witosa 6	Ocieplenie ścian zewnętrznych	480 m2		60								**60**
					Ocieplenie stropodachu	457,7 m2		54,9								**54,9**
					Wymiana okien i drzwi na klatkach schodowych	23 mb		11,5								**11,5**
					Ogrodzenie	110 mb		27,5								**27,5**
					Chodniki	150 m2		13,5								**13,5**
					Dokumentacja projektowa	1 kpl.		20								**20**
26.	**Wspólnota Mieszkaniowa**	58.	Termomodernizacja, modernizacja i remont	Maków Mazowiecki	Ocieplenie stropodachu i cokołu	432 m2			51,8							**51,8**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
IV obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe																
	ul. Przasnyska 2 w Makowie Mazowieckim		budynku mieszkalnego wielorodzinnego	ul. Przasnyska 2	Wymiana okien idrzwi na klatkach schodowych	60 m2			30							**30**
					Wymiana pionów wod- kan	240 m2					52,8					**52,8**
					Malowanie klatek schodowych	3 szt.			18							**18**
					Ocieplenie stropu Piwnic	431 m2					34,5					**34,5**
					wykonanie opaski	103 m2			12,4							**12,4**
					remont kominów	10 m3			9,2							**9,2**
					wymiana instalacji elektrycznej na klatkach	3 szt.					21					**21**
					Dokumentacja projektowa	1 kpl.			20							**20**
27.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. 1 Maja 13 w Makowie Mazowieckim**	59.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. 1 Maja 13	Wymiana pionów wodociągowo-kanalizacyjnych	260 m2		70								**70**
					Malowanie klatki schodowej	3 szt.		12								**12**
					Ocieplanie stropodachu	470 m2		50								**50**
28.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. 1 Maja 4 w Makowie Mazowieckim**	60.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. 1 Maja 4	Ocieplenie ścian zewnętrznych	260 m2		26								**26**
					Wymiana okien i drzwi wejściowych	39,4 m2		19,7								**19,7**
					Wykonanie dróg	300 m2				46,5						**46,5**
					Wykonanie chodników	240 m2				9						**9**
					Opaska wokół budynku			4,2								**4,2**
					Malowanie klatki schodowej					5						**5**
					Dokumentacja projektowa	1 kpl.		20								**20**
29.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. Kopernika 1 w Makowie Mazowieckim**	61.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. Kopernika 1	Ocieplenie ścian zewnętrznych i demontaż komina	1658 m2				199						**199**
					Ocieplenie stropodachu	340 m2				40,8						**40,8**
					Wymiana okien	43 m2				21,5						**21,5**
					Dokumentacja projektowa	1 kpl.				20						**20**
30.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. Jaśminowa 1,3,5,7 w Makowie Mazowieckim**	62.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. Jaśminowa 1,3,5,7	Ocieplenie ścian zewnętrznych	1673 m2		200,8								**200,8**
					Ocieplenie stropodachu	272 k2		10,1								**10,1**
					Wykonanie dróg	750 m2				116,3						**116,3**
					Wykonanie chodników	240 m2				21,6						**21,6**
					Dokumentacja projektowa	1 kpl.		20								**20**
31.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. Franciszkańska 12 w Makowie Mazowieckim**	63.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. Franciszkańska 12	Ocieplenie ścian zewnętrznych	138,5 m2		24,3								**24,3**
					Wymiana okien i drzwi na klatkach schodowych	44,8 m2		22,4								**22,4**
					Wymiana pionów wod- kan	60 m2		13,2								**13,2**
					Malowanie klatek schodowych	2 szt				10						**10**
					Malowanie dachu	554 m2				27,7						**27,7**
					Wykonanie wentylacji	120 m				24						**24**
					Mała architektura + śmietnik	1 szt.				14						**14**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
IV obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe																
					Remont posadzek w piwnicach	369 m2				30						30
					Dokumentacja projektowa	1 kpl.		20								20
32.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. Mickiewicza 24 w Makowie Mazowieckim**	64.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. Mickiewicza 24	Dokumentacja projektowa	1 kpl.		20								20
					Ocieplenie ścian zewnętrznych	2032 m2		243,8								243,8
					Ocieplenie stropodachu	672 m2		80,6								80,6
					Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej klatek schodowych	43 m2		39,4								39,4
					przebudowa kominów	138,4 m3				126,6						126,6
					Opaska wokół budynku	152 m2		18,2								18,2
					Wymiana instalacji oświetleniowej i pionów	4 szt.				40						40
					Malowanie klatek	4 szt				16						16
33.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. Kościuszki 7 w Makowie Mazowieckim**	65.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. Kościuszki 7	Dokumentacja projektowa	1 kpl.		20								20
					Ocieplanie ścian zewnętrznych	693 m2		69,3								69,3
					wymiana okien i drzwi	300 m2		24,7								24,7
					Wykonanie chodników	240 m2		11,4								11,4
34.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. Mickiewicza 8 w Makowie Mazowieckim**	66.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. Mickiewicza 8	Dokumentacja projektowa	1 kpl.				20						20
					Ocieplenie ścian zewnętrznych	81 m2				12,2						12,2
					Ocieplenie stropu na piwnicami	344 m2				34,4						34,4
					Wymiana okien i drzwi na klatkach schodowych	28,3 m2				14,2						14,2
					Wymiana pionów wod-kan	80 mb				17,6						17,6
					Opaska wokół budynku	52,7 m2				6,3						6,3
					Malowanie klatek schodowych	2 szt.				12						12
					Wymiana dachu	200 m2				44						44
					Remont kominów	57,6 m3				52,7						52,7
					Wentylacja w łazienkach	22 szt.				12						12
35.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. Mickiewicza 5 w Makowie Mazowieckim**	67.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. Mickiewicza 5	Dokumentacja projektowa	1 kpl.		20								20
					Ocieplenie ścian zewnętrznych	676 m2		110								110
					Ocieplenie stropu	376 m2		33,8								33,8
					Przemurowanie kominów ponad dachem			40								40
					Wymiana okien i drzwi na klatkach schodowych	38,2 mb		19,1								19,1
					Wymiana pionów wod-kan	60 mb				13,2						13,2
					Opaska wokół budynku	88,8 m2				10,7						10,7
					Malowanie klatek schodowych	2 szt.				12						12
					Naprawa posadzki	376 m2				30						30
36.	**Wspólnota**	68.	Termomodernizacja,	Maków	Dokumentacja projektowa	1 kpl.			20							20

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
IV obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe																
	Mieszkaniowa ul. Poprzeczna 6 w Makowie Mazowieckim		modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Mazowiecki ul. Poprzeczna 6	Ocieplenie ścian zewnętrznych	455 m2					54,6					**54,6**
					Wymiana okien i drzwi na klatkach schodowych	24,7 m2					12,4					**12,4**
					Malowanie i remont klatek schodowych	1 szt.					5					**5**
					Wykonanie opaski	56,9 m2			6,8							**6,8**
					Remont kominów	6 szt.			5,5							**5,5**
					Wymiana dachu	300 m2			66,0							**66,0**
37.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. Poprzeczna 4 w Makowie Mazowieckim**	69.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. Poprzeczna 4	Dokumentacja projektowa	1 kpl.		20								**20**
					Ocieplenie ścian zewnętrznych	756 m2		75								**75**
					Wymiana okien i drzwi na klatkach schodowych	4 m2		3								**3**
					Modernizacja instalacji CO	550 mb				40						**40**
					Malowanie klatki schodowej	270 m2				5						**5**
					Remont schodów, podestów	14 m2		10								**10**
38.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. Moniuszki 4 w Makowie Mazowieckim**	70.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. Moniuszki 4	Dokumentacja projektowa	1 kpl.			20							**20**
					Ocieplenie stropodachu	374 m2			44,9							**44,9**
					Wymiana okien i drzwi na klatkach schodowych	27 m2			13,5							**13,5**
39.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 15 w Makowie Mazowieckim**	71.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. Rynek 15	Dokumentacja projektowa	1 kpl.				20						**20**
					Ocieplenie ścian zewnętrznych	955 m2				143						**143**
					Ocieplenie stropu	597 m2				42						**42**
					Wymiana okien i drzwi na klatkach schodowych	24 m2				12						**12**
					Wymiana pionów wod-kan	240 mb				52,8						**52,8**
					Malowanie klatek schodowych	4 szt.				24,0						**24,0**
					Wymiana dachu	871 m2				191,6						**191,6**
					Remont kominów	32 m3				29,3						**29,3**
					Remont nakryć piwnicznych	1 szt.				6						**6**
40.	**Wspólnota Mieszkaniowa ul. Witosa 4 w Makowie Mazowieckim**	72.	Termomodernizacja, modernizacja i remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego	Maków Mazowiecki ul. Witosa 4	Dokumentacja projektowa	1 kpl.		20								**20**
					Ocieplenie ścian zewnetrznych	1222 m2		260								**260**
					Ocieplenie stropodachu	600 m2				88						**88**
					Ocieplenie stropu piwnic	600 m2				29,5						**29,5**
					Zagospodarowanie teren ow zielonych	1201 m2					36					**36**
					Wymiana okien	30 m2		21,5								**21,5**
					Wymiana opaski	127 m2		15,2								**15,2**
					Wymiana chodników	370 m2					44,4					**44,4**
					Plac zabaw,						25					**25**
					Adaptacja pralni na świetlicę						7					**7**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
IV obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe																
					Monitoring						7					**7**
					Malowanie klatek						28					**28**
41.	**Miasto Maków Mazowiecki**	73.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki ul. Mickiewicza 28	Wymiana dachu	1750 m2					**410**					**410**
					Remont kominów	9 m3					**11**					**11**
					Wymiana stolarki okiennej	154 m2					**100**					**100**
					Ocieplenie ścian	2078,7m2					405,6					**405,6**
					Opaska wokół budynku	270m2					**28**					**28**
					Wykonanie dróg	750m2					**151**					**151**
					Wykonanie chodników	240m2					**21**					**21**
					Remont schodów	30m3					**31**					**31**
					Wymiana instalacji wod-kan	256m					**73**					**73**
					Zagospodarowanie terenu	2000 m2					78					**78**
		74.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki ul. Polna 1	Ocieplenie dachu									37		**37**
					Wymiana stolarki okiennej									39		**39**
					Ocieplenie ścian									93		**93**
					Wykonanie chodników									18		**18**
					Ogrodzenie									45,5		**45,5**
					Ogrodzenie modernizacja C.O									26		**26**
		75.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki ul. Zielony Rynek 5	Wymiana dachu i więźby dachowej	2200 m2						63				**63**
					Remont kominów	2 m3						2				**2**
					Wymiana stolarki okiennej	50,3 m2						31				**31**
					Ocieplenie ścian	261 m2						36				**36**
					Wymiana instalacji wod-kan	30 m2						17				**17**
					Remont klatki schodowej	40 m2						6,5				**6,5**
		76.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki Ul. Zielony rynek 6	Wymiana stolarki okiennej	30 m2							19,5			**19,5**
					Ocieplenie ścian	261 m2							48			**48**
					Remont schodów	25 m2							6,5			**6,5**
					Zagospodarowanie terenu	300 m2							8			**8**
		77.	Tereny przy Wspólnocie Mickiewicza 24	Maków Mazowiecki ul. Mickiewicza 24	Wykonanie chodników	130 m2							15			**15**
					Wykonanie dróg	350 m2							70,6			**70,6**
					Zagospodarowanie terenu	1994 m2							52			**52**
		78.	Tereny przy Wspólnocie Rynek 15	Maków Mazowiecki ul. Rynek 15	Wykonanie ogrodzenia	30 m2							11,4			**11,4**
					Zagospodarowanie terenu	380 m2							31			**31**
		79.	Tereny przy Wspólnocie Przasnyska 2	Maków Mazowiecki ul. Przasnyska 2, Mickiewicza 8	Wykonanie chodników	140 m2				16						**16**
					Wykonanie dróg	450 m2				91						**91**
					Zagospodarowanie terenu	786m2				41						**41**
		80.	Tereny przy Wspólnocie 1 Maja, Gen Pułaskiego 9	Maków Mazowiecki ul. 1 Maja, Gen Pułaskiego 9	Wykonanie chodników	350 m2						41				**41**
					Wykonanie dróg	250 m2						37,4				**37,4**
					Zagospodarowanie terenu	2811 m2						73				**73**
					Plac zabaw	1						13				**13**
		81.	Tereny przy Wspólnocie Moniuszki 4	Maków Mazowiecki	Wykonanie deszczówki	50 m2					32,5					**32,5**
					Wykonanie dróg	300 m2					60,5					**60,5**

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
IV obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe																
				ul. Moniuszki 4	Wykonanie chodników	903 m2					13					13
					Zagospodarowanie terenu	150 m2					9					9
					Utwardzenie skarpy	55 m2					12					12
42.	Miejskie Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o.	82.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki ul. Mickiewicza 27 A	Wymiana pokrycia dachu	338 m3					55					55
					Remont kominów	2,3 m3					2,7					2,7
					Wymiana stolarki okiennej	79 m2					51,4					51,4
					Ocieplenie ścian	370,5					48					48
					Remont schodów	1 m2					1					1
					Wymiana opaski	53 m					5,5					5,5
					Dojścia i zagospodarowanie	90 m22					10,5					10,5
		83.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki ul. Mickiewicza 25	Wymiana dachu z remontem więźby	180 m2			58,5							58,5
					Remont kominów	2 m3			2,3							2,3
					Wymiana stolarki okiennej	26,5 m2			17,3							17,3
					Ocieplenie ścian	265 m2			51,4							51,4
					Remont schodów	3 m2			3							3
					Wymiana stropu	48 m2			17							17
		84.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki ul. Mickiewicza 33	Wymiana dachu	1080 m2					253					253
					Remont kominów	8 m3					9,5					9,5
					Wymiana stolarki okiennej	250,8 m2					163					163
					Ocieplenie ścian	1524,7 m2						298				298
					Opaska wokół budynku	211,8 m2						22				22
					Wykonanie dróg	580 m2						117				117
					Wykonanie chodników	240 m2						28				28
					Remont schodów	18 m2						18,7				18,7
					Wymiana instalacji wod-kan	254 m						44				44
					Zagospodarowanie terenu	2000 m2						78				78
		85.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki ul. Mazowiecka 14 A	Wymiana stolarki okiennej	18,2 m2					11,8					11,8
					Wykonanie dróg	87,5 m2					17,7					17,7
		86.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki ul. Rynek 7	Wymiana dachu i więźby	220 m2			63							63
					Remont kominów	2 m3			2,3							2,3
					Wymiana stolarki okiennej	50,3 m2			33							33
					Ocieplenie ścian	261 m2			34							34
					Wymiana instalacji wod-kan	30 m2			8,6							8,6
		87.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki ul. Grabowa 14	Wymiana dachu	150 m2							43			43
					Remont kominów	3 m3							3,5			3,5
					Wymiana stolarki okiennej	36,1 m2							23,5			23,5
					Ocieplenie ścian	280 m2							74			74
					Remont schodów, remont klatki schodowej	22 m2							33			33
					Wymiana instalacji wod-kan	30 m							0,8			0,8
		88.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki	Wymiana dachu	143				41						41
					Remont kominów	8 m2				9,5						9,5

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2, mb, m3, ha, szt.	Kubatura budynku (m3) Pow. budynku (m2) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
IV obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe																
				ul. Kilińskiego 10	Wymiana stolarki okiennej	31,9 m2				21						21
					Ocieplenie ścian	206 m2				40						40
					Remont schodów	18 m2				27						27
					Wymiana instalacji kan.	90 m				26						26
					Śmietnik	1 szt.				13						13
		89.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki ul. Kilińskiego 12	Wymiana dachu	135 m2				38,6						38,6
					Remont kominów	2 m3				2,3						2,3
					Wymiana stolarki okiennej	50,7 m2				32,5						32,5
					Ocieplenie ścian	567 m2				110						110
					Remont schodów	12 m2				18						18
					Wymiana instalacji wod-kan	90 m				25,7						25,7
		90.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki ul. Kościuszki 3	Wymiana dachu	40 m2				3,6						3,6
					Remont kominów	1 m3				1,2						1,2
					Wymiana stolarki okiennej	8,9 m2				6						6
					Ocieplenie ścian	160 m2				32,2						32,2
					Wymiana instalacji wod- kan	30 m				8,6						8,6
		91.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki ul. Grabowa 24	Roboty wyburzeniowe	144,4 m2							119			119
					Stan surowy								238			238
					Stan wykończeniowy								238			238
		92.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki ul. Mickiewicza 27	Roboty wyburzeniowe	684,6 m2								716		716
					Stan surowy									1433		1433
					Stan wykończeniowy										1433	1433
		93.	Termomodernizacja i remont budynku	Maków Mazowiecki ul. Przasnyska 62	Wymiana dachu	332 m2			95							95
					Remont kominów	4 m3			4,8							4,8
					Wymiana stolarki okiennej	38 m2			24,7							24,7
					Ocieplenie ścian	346 m2			45							45
					Opaska wokół budynku	86 m2			10							10
					Wykonanie dróg	150 m2			30							30
					Wykonanie chodników	100 m2			12							12
					remont schodów	4 m2			15,6							15,6
					Wymiana instalacji wod-kan	60 m			17,2							17,2
					Zagospodarowanie terenu	1600 m2			41,6							41,6
					Wykonanie wentylacji	1 kpl			13							13
RAZEM								4 826,1	8 060,4	2 930,7	2 474,4	925,6	1 034,8	2 407,5	1 433,0	24 092,5

8.1.5. V obszar problemowy: Tereny rekreacyjne

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2,mb,m3,ha, szt.	Kubatura budynku (m³) Pow. budynku (m²) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
V obszar problemowy: Tereny rekreacyjne																
43.	Miasto Maków Mazowiecki				Wykonanie projektu-programu funkcjonalno-użytkowego		20,2401 ha		90							90
		94.	Modernizacja bazy rekreacyjno – wypoczynkowej nad zbiornikiem wodnym w Makowie mazowieckim	Dz. nr 543/2	Modernizacja zaplecza gastronomicznego Modernizacja zaplecza sanitarnego Modernizacja kąpieliska i plaży Modernizacja pomostów Przebudowa wypożyczalni sprzętu wodnego Doposażenie w sprzęt; kajaki, rowery wodne Modernizacja boiska Modernizacja oświetlenia Oczyszczenie zbiornika modernizacja przepompowni i zapór regulujących stan wody w zbiorniku przebudowa parkingu modernizacja traktu spacerowego rowerowego wokół zbiornika					3250	3250					6500
		95.	Modernizacja i przebudowa Parku Sapera w Makowie Mazowieckim		Wykonanie projektu-programu funkcjonalno-użytkowego	5,21 ha			75,5							75,5
					Modernizacja zaplecza technicznego Modernizacja ogródka jordanowskiego Modernizacja i odtworzenie alei spacerowych i ścieżek rowerowych Modernizacja miejsc wypoczynku i rozrywki Modernizacja miejsc do uprawiania sportu Modernizacja oświetlenia Pielęgnacja i uzupełnienie zieleni Przebudowa parkingu					3250	3250					6500
		96.	Modernizacja i przebudowa obiektów ba stadionie miejskim w	Dz. nr 1496	Wykonanie projektu-programu funkcjonalno-użytkowego				46							46

Lp.	Nazwa podmiotu	Lp.	Zadanie/ tytuł projektu	Lokalizacja (adres, obręb, numer działki i KW)	Zakres rzeczowy robót	Jednostki miary zakresu rzeczowego m2,mb,m3,ha, szt.	Kubatura budynku (m³) Pow. budynku (m²) Pow. terenu (ha) Długość dróg, ulic, itp.	Nakłady finansowe w latach w tys. PLN								
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
V obszar problemowy: Tereny rekreacyjne																
			Makowie Mazowieckim		Remont płyty boiska Remont boiska asfaltowego Wymiana trybun przy boiskach Modernizacja wyposażenia stadionu i zaplecza w urządzenia sportowe Wymiana ogrodzenia Remont i modernizacja szatni i zaplecza w pawilonie na terenie obiektu Modernizacja zaplecza gospodarczego Modernizacja parkingu					2600	2600					**5200**
RAZEM								**0**	**211,5**	**9100,0**	**9100,0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**18411,5**

8.2. Projekty priorytetowe

Remont i modernizacja miejskiego systemu ciepłowniczego w Makowie Mazowieckim (nr zadania: 3)

Charakterystyka projektu

Wykup oraz remont i modernizacja 10,3 km miejskiego systemu ciepłowniczego na terenie miasta Makowa Mazowieckiego. Przedmiotem projektu jest zapewnienie realizacji dla mieszkańców Makowa Mazowieckiego zadania publicznego związanego z bezpieczeństwem ciągłości dostaw ciepła. Miejski system ciepłowniczy został przez poprzednie władze samorządowe sprzedany prywatnemu inwestorowi, który ze względu na kłopoty finansowe nie wywiązał się z zadeklarowanych inwestycji, a w konsekwencji stracił kontrolę nad systemem, który został przejęty przez banki, w zamian za jego długi. Gmina Miejska Maków Mazowiecki w porozumieniu z Spółdzielnia Mieszkaniowa "Jubilatka" powołała spółkę JUMA sp. z.o .o , której zadaniem jest zapewnienie dostaw ciepła dla mieszkańców Makowa Mazowieckiego.

Zadanie będzie realizowane w latach 2009-2010, szacunkowa suma nakładów to 15 600 tys. PLN.

Rewitalizacja Parku w Rynku w Makowie Mazowieckim (nr zadania: 2)

Projekt zostanie zrealizowany w roku 2008, koszt inwestycji to 1 123 tys. PLN.

Remont i modernizacja ulic wraz z infrastrukturą towarzyszącą na osiedlu Polna i Królów Polskich (nr zadania: 4)

Charakterystyka projektu

Projekt obejmuje remont i modernizacje dróg na Osiedlu Polna wraz z infrastrukturą towarzyszącą.

Zadanie będzie realizowane w latach 2008-2009, szacunkowe nakłady inwestycyjne to 49 651,3 tys. PLN.

Remont i modernizacja ulic wraz z infrastrukturą towarzyszącą na osiedlu Grzanka i POM (nr zadania: 5)

Charakterystyka projektu

Projekt obejmuje remont i modernizacje dróg na Osiedlach Grzanka i POM wraz z infrastrukturą towarzyszącą.

Koszt inwestycji wyniesie 37 111,3 tys. PLN. Harmonogram projektu obejmuje lata 2008-2009.

8.3. Zestawienie zbiorcze nakładów na zadania inwestycyjne wpisane do poszczególnych obszarów problemowych (w tys. PLN)

Obszary	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
I obszar problemowy: Centrum miasta	1 123,0	117,0	5 200,0	299,0	-	-	-	-	6 739,0
II obszar problemowy: Infrastruktura techniczna	45 009,1	54 508,1	11 142,4	5 793,1	1 488,5	1 300,0	1 300,0	-	120 541,2
III obszar problemowy: Budynki użyteczności publicznej	4 225,5	8 628,5	12 412,1	1 340,0	1 250,0	550,0	-	-	28 406,1
IV obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe	4 826,1	8 060,4	2 930,7	2 474,4	925,6	1 034,8	2 407,5	1 433,0	24 092,5
V obszar problemowy: Tereny rekreacyjne	-	211,5	9 100,0	9 100,0	-	-	-	-	18 411,5
RAZEM	55 183,7	71 525,5	40 785,2	19 006,5	3 664,1	2 884,8	3 707,5	1 433,0	198 190,3

Rozdział 9

Oczekiwane wskaźniki osiągnięć programu rewitalizacji

Realizacja „Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008–2015" wymagać będzie zarówno od miasta Makowa Mazowieckiego, jak i od instytucji, organizacji i pozostałych beneficjentów końcowych usytuowanych w obszarze objętym rewitalizacją dużej pracy w zakresie przygotowywania dokumentacji technicznej, studiów wykonalności, wniosków aplikacyjnych.

„Lokalny Program Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015" obejmuje w szczególności:

⇒ Obszary problemowe:

I. Obszar: Centrum miasta,

II. Obszar: Infrastruktura techniczna,

III. Obszar: Obiekty użyteczności publicznej,

IV. Obszar: Osiedla mieszkaniowe,

V. Obszar: Tereny rekreacyjne;

⇒ 79 budynków, których łączna powierzchnia użytkowa wynosi ok. 15 800 m2, a łączna kubatura ok. 45 516 m3;

⇒ 66 ulic o długości ok. 18 700 mb;

⇒ kanalizację sanitarną, deszczową i wodociągową,

⇒ place zabaw dla dzieci i młodzieży,

⇒ rewitalizację rynku miejskiego,

⇒ odnowę stadionu miejskiego.

Szacunkowa wartość zaplanowanych prac w latach 2008-2015 wynosi **198 190,30 tys. PLN**, a w rozbiciu na poszczególne lata:

2008 –	55 183,700	tys. PLN
2009 –	71 525,500	tys. PLN
2010 –	40 785,200	tys. PLN
2011 –	19 006,500	tys. PLN
2012 –	3 664,100	tys. PLN
2013 –	2 884,800	tys. PLN
2014 –	3 707,500	tys. PLN
2015 –	1 433,000	tys. PLN

Zgodnie z wymogami obowiązującymi w funduszach strukturalnych UE i mechanizmów finansowych EOG każdy projekt musi mieć zgodnie z zasadą trwałości precyzyjnie określone wskaźniki monitorowania, czyli wskaźniki produktu, rezultatu i oddziaływania. Wskaźniki te służą do oceny każdego projektu w trzech fazach:

I faza – realizacji,

II faza – zamknięcia inwestycji,

III faza – w ciągu 5 lat po jej zakończeniu.

Dla oceny „Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008–2015" przyjęto **32** wskaźniki w tym:

A) Ocena realizacji celu nadrzędnego i celu szczegółowego 6 wskaźników:

1. Wartość inwestycji objętych rewitalizacją 198 190,30 tys. PLN,
2. Średnie tempo wzrostu PKB /rocznie/ + 5,5, %,
3. Zmniejszenie stopy bezrobocia -7%,
4. Tempo wzrostu konsumpcji /rocznie/ +5,3%,
5. Tempo wzrostu inwestycji /rocznie/ +8,3%,
6. Zmniejszenie obszarów objętych patologią społeczną -20%,

B) W zakresie oczekiwanych produktów 13 wskaźników:

1. Liczba zmodernizowanych ulic na obszarach objętych rewitalizacją - 66 szt.,
2. Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury drogowej (chodniki i drogi wewnętrzne) – 10 szt.,
3. Liczba budynków poddanych renowacji – 78 szt.,
4. Powierzchnia użytkowa budynków poddanych renowacji –15 800 m2,
5. Liczba budynków poddanych termorenowacji - 69 szt.,
6. Liczba budynków poddanych remontowi/przebudowie infrastruktury technicznej (instalacje)- 79 szt.,
7. Powierzchnia zdegradowanych dzielnic i obszarów miast poddanych rewitalizacji – 10,28 km^2,
8. Liczba projektów walki z przestępczością i poprawy bezpieczeństwa mieszkańców (monitoring) – 3 szt.,
9. Liczba budynków przebudowanych/wyremontowanych na cele edukacyjno/ społeczne – 23 szt.,
10. Liczba systemów zabezpieczeń w obiektach dziedzictwa kulturowego – 1 szt.,
11. ilość wyremontowanych i zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych – 1 szt.;
12. ilość infrastruktury turystycznej przygotowanej w ramach programu – 15 szt.;
13. ilość nowej i zmodernizowanej infrastruktury technicznej – 69 szt.;

C) W zakresie oczekiwanych rezultatów 8 wskaźników:

1. Liczba wyremontowanej i przebudowanej infrastruktury publicznej na terenie zrewitalizowanym – 1 szt.,
2. Liczba przestępstw w mieście: –15%,
3. Wskaźnik wykrywalności przestępstw: +10%,
4. Liczba nowych ofert programowych w zakresie kultury i turystyki + 2 szt.,
5. Liczba obiektów zabezpieczonych przed zagrożeniami – 15 szt.,
6. Liczba nowych miejsc pracy powstała w wyniku realizacji projektów inwestycyjnych na obszarze rewitalizowanym: + 50 szt.,
7. Liczba nowych przedsiębiorstw – 20 szt.,
8. Liczba nowych punktów usługowych na terenach zrewitalizowanych: + 20 szt.,

D) W zakresie oczekiwanego oddziaływania 5 wskaźników:

1. wzrost dochodów gminy z podatków od nieruchomości: + 10%;
2. ilość MSP: + 20szt.;
3. wzrost liczby turystów odwiedzających obszary miejskie i obiekty zabytkowe: + 10%;
4. spadek poziomu przestępczości: – 15%;
5. przyrost naturalny (napływ młodych mieszkańców:) + 5%;

Oczekiwane wartości wskaźników podane zostały na rok 2016, czyli zgodnie z zasadą n + 3 obowiązującą w funduszach strukturalnych UE, 3 lata po zakończeniu programu rewitalizacji. Szczegółowa analiza logiki interwencji, mierzalnych wskaźników, ich oczekiwanej wartości, źródeł i sposobów weryfikacji oraz czynników warunkujących - zawiera matryca logiczna dla „Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015".

MATRYCA LOGICZNA DLA „LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI OBSZARU MIEJSKIEGO MAKOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2008-2015"

	Logika interwencji	Mierzalne wskaźniki	Oczekiwana wartość w 2015 roku	Źródła i sposoby weryfikacji	Czynniki warunkujące
Cel nadrzędny CN	Stworzenie przestrzennych warunków do zrównoważonego rozwoju Makowa Mazowieckiego - ożywienie gospodarcze i społeczne miasta, w szczególności ożywienie potencjału turystycznego i kulturalnego oraz promocja postaw proprzedsiębiorczych.	- Wartość inwestycji objętych rewitalizacją w latach 2007 – 2015: - Tempo wzrostu PKB /rocznie/ - Zmniejszenie stopy bezrobocia. - Tempo wzrostu konsumpcji /rocznie/ - Tempo wzrostu inwestycji / rocznie/ - Zmniejszenie obszarów objętych patologią społeczną	198 190,30 tys. PLN + 5,5, % - 7 % + 5,3 % + 8,3 % - 20 %	Prognozy makroekonomiczne, dane Urzędu Statystycznego w Warszawie, Krajowy Rejestr Sądowy, Powiatowy Urząd Pracy w Makowie Mazowieckim , analizy i oceny Urzędu Miejskiego Miasta Makowa Mazowieckiego, protokoły odbioru robót budowlanych, sprawozdania z działalności instytucji i organizacji, roczne raporty z monitoringu, ewaluacji i pomiaru efektywności.	Czynniki ryzyka: Bezpośrednio dla każdej inwestycji objętej „Lokalnym Programem Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015" konieczne jest uzyskanie niezbędnych dokumentów i pozwoleń: - wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego, - wydanie decyzji o pozwolenie na budowę, - uzyskanie zgody konserwatora zabytków na prace budowlane przy obiektach objętych ochrona, - przygotowanie dokumentacji, technicznej, studiów wykonalności i wniosków aplikacyjnych funduszy strukturalnych UE UE i EOG , Powyższe czynniki w połączeniu ze złym stanem technicznym budynków objętych programem rewitalizacji a szczególnie budynków o charakterze zabytkowym zdecydują o osiągnięciu założonych celów i wskaźników ujętych w „Lokalnym Programie Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015".
Cele szczegółowe – CS	CS.1. Poprawa warunków życia mieszkańców Makowa Mazowieckiego. CS.2. Ochrona układu urbanistycznego Makowa Mazowieckiego - prace konserwatorskie i remonty zabytków przyczyniające się do rozwoju kultury i turystyki. CS.3. Rewitalizacja substancji architektonicznej. CS.4. Modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej umożliwiającej rozwój działalności społecznej, kulturalnej, sportowej i zdrowotnej mieszkańców Makowa Mazowieckiego. CS.5. Odnowa zdegradowanych osiedli mieszkaniowych. CS.6. Aktywizacja społeczna i ekonomiczna mieszkańców Makowa Mazowieckiego, w tym rozwój sektora MSP. CS.7. Rehabilitacja przestrzeni publicznej terenów rewitalizowanych Makowa Mazowieckiego, w tym budowa lub rehabilitacja małej architektury oraz tworzenie, modernizacja miejsc rekreacji oraz terenów zielonych. CS.8. Marketing i promocja regionalna, krajowa i zagraniczna atrakcji kulturalnych i turystycznych Makowa Mazowieckiego.			Prognozy makroekonomiczne, dane Urzędu Statystycznego w Warszawie, Krajowy Rejestr Sądowy, Powiatowy Urząd Pracy w Makowie Mazowieckim , analizy i oceny Urzędu Miejskiego Miasta Makowa Mazowieckiego, protokoły odbioru robót budowlanych, sprawozdania z działalności instytucji i organizacji, roczne raporty z monitoringu, ewaluacji i pomiaru efektywności.	Czynniki ryzyka: Bezpośrednio dla każdej inwestycji objętej „Lokalnym Programem Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015" konieczne jest uzyskanie niezbędnych dokumentów i pozwoleń: - wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego, - wydanie decyzji o pozwolenie na budowę, - uzyskanie zgody konserwatora zabytków na prace budowlane przy obiektach objętych ochrona, - przygotowanie dokumentacji, technicznej, studiów wykonalności i wniosków aplikacyjnych funduszy strukturalnych UE UE i EOG, Powyższe czynniki w połączeniu ze złym stanem technicznym budynków objętych programem rewitalizacji a szczególnie budynków o charakterze zabytkowym zdecydują o osiągnięciu założonych celów i wskaźników ujętych w „Lokalnym Programie Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015".
Oczekiwane produkty- OP	Liczba zmodernizowanych dróg na obszarach objętych rewitalizacją.	szt.	66	Prognozy makroekonomiczne, dane Urzędu Statystycznego w Warszawie, Krajowy Rejestr Sądowy, Powiatowy Urząd Pracy w Makowie Mazowieckim , analizy i oceny Urzędu Miejskiego Miasta Makowa Mazowieckiego, protokoły odbioru robót budowlanych, sprawozdania z działalności instytucji i organizacji, roczne raporty z monitoringu, ewaluacji i pomiaru efektywności.	Czynniki ryzyka: Bezpośrednio dla każdej inwestycji objętej „Lokalnym Programem Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015" konieczne jest uzyskanie niezbędnych dokumentów i pozwoleń: - wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego, - wydanie decyzji o pozwolenie na budowę, - uzyskanie zgody konserwatora zabytków na prace budowlane przy obiektach objętych ochrona, - przygotowanie dokumentacji, technicznej, studiów wykonalności i wniosków aplikacyjnych funduszy strukturalnych UE UE i EOG, Powyższe czynniki w połączeniu ze złym stanem technicznym budynków objętych programem rewitalizacji a szczególnie budynków o charakterze zabytkowym zdecydują o osiągnięciu założonych celów i wskaźników ujętych w „Lokalnym Programie Rewitalizacji Obszaru
	Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury drogowej (chodniki i drogi wewnętrzne).	szt.	10		
	Liczba budynków poddanych renowacji.	szt.	78		
	Powierzchnia użytkowa budynków poddanych renowacji.	m^2	15 800		
	Liczba budynków poddanych termorenowacji.	szt.	69		
	Liczba budynków poddanych remontowi/przebudowie infrastruktury technicznej (instalacje).	szt.	78		
	Powierzchnia zdegradowanych dzielnic i obszarów miast poddanych rewitalizacji .	km^2	10,28		
	Liczba projektów walki z przestępczością i poprawy bezpieczeństwa mieszkańców (monitoring).	szt.	3		

	Logika interwencji	Mierzalne wskaźniki	Oczekiwana wartość w 2015 roku	Źródła i sposoby weryfikacji	Czynniki warunkujące
	Liczba budynków przebudowanych/wyremontowanych na cele edukacyjno/społeczne.	szt.	23		I wskaźników ujętych w „Lokalnym Programie Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015".
	Liczba systemów zabezpieczeń w obiektach dziedzictwa kulturowego.	szt.	1		
	Ilość wyremontowanych i zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych	szt.	1		
	Ilość infrastruktury turystycznej przygotowanej w ramach programu	szt.	15		
	Ilość nowej i zmodernizowanej infrastruktury technicznej.	szt.	69		
Oczekiwane rezultaty - OR	Liczba wyremontowanej i przebudowanej infrastruktury publicznej na terenie zrewitalizowanym.	szt.	1	Prognozy makroekonomiczne, dane Urzędu Statystycznego w Warszawie, Krajowy Rejestr Sądowy, Powiatowy Urząd Pracy w Makowie Mazowieckim , analizy i oceny Urzędu Miejskiego Miasta Makowa Mazowieckiego, protokoły odbioru robót budowlanych, sprawozdania z działalności instytucji i organizacji, roczne raporty z monitoringu, ewaluacji i pomiaru efektywności.	Czynniki ryzyka: Bezpośrednio dla każdej inwestycji objętej „Lokalnym Programem Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015" konieczne jest uzyskanie niezbędnych dokumentów i pozwoleń: - wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego, - wydanie decyzji o pozwolenie na budowę, - uzyskanie zgody konserwatora zabytków na prace budowlane przy obiektach objętych ochrona, - przygotowanie dokumentacji, technicznej, studiów wykonalności i wniosków aplikacyjnych funduszy strukturalnych UE UE i EOG, Powyższe czynniki w połączeniu ze złym stanem technicznym budynków objętych programem rewitalizacji a szczególnie budynków o charakterze zabytkowym zdecydują o osiągnięciu założonych celów i wskaźników ujętych w „Lokalnym Programie Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015".
	Liczba przestępstw w mieście.	%	-15		
	Wskaźnik wykrywalności przestępstw.	%	+10		
	Liczba nowych ofert programowych w zakresie kultury i turystyki	szt.	2		
	Liczba obiektów zabezpieczonych przed zagrożeniami.	szt.	15		
	Liczba nowych miejsc pracy powstała w wyniku realizacji projektów inwestycyjnych na obszarze rewitalizowanym.	szt.	50		
	Liczba nowych przedsiębiorstw	szt.	20		
	Liczba nowych punktów usługowych na terenach zrewitalizowanych.	szt.	20		
Oczekiwane oddziaływania - OO	Wzrost dochodów gminy	%	+10	Prognozy makroekonomiczne, dane Urzędu Statystycznego w Warszawie, Krajowy Rejestr Sądowy, Powiatowy Urząd Pracy w Makowie Mazowieckim , analizy i oceny Urzędu Miejskiego Miasta Makowa Mazowieckiego, protokoły odbioru robót budowlanych, sprawozdania z działalności instytucji i organizacji, roczne raporty z monitoringu, ewaluacji i pomiaru efektywności.	Czynniki ryzyka: Bezpośrednio dla każdej inwestycji objętej „Lokalnym Programem Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015" konieczne jest uzyskanie niezbędnych dokumentów i pozwoleń: - wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego, - wydanie decyzji o pozwolenie na budowę, - uzyskanie zgody konserwatora zabytków na prace budowlane przy obiektach objętych ochrona, - przygotowanie dokumentacji, technicznej, studiów wykonalności i wniosków aplikacyjnych funduszy strukturalnych UE UE i EOG, Powyższe czynniki w połączeniu ze złym stanem technicznym budynków objętych programem rewitalizacji a szczególnie budynków o charakterze zabytkowym zdecydują o osiągnięciu założonych celów i wskaźników ujętych w „Lokalnym Programie Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015".
	Ilość MSP	szt.	+20		
	Wzrost liczby turystów odwiedzających obszary miejskie i obiekty zabytkowe.	%	+10		
	Spadek poziomu przestępczości	%	-15		
	Przyrost naturalny (napływ młodych mieszkańców)	%	+5		

	Logika interwencji	Mierzalne wskaźniki	Oczekiwana wartość w 2015 roku	Źródła i sposoby weryfikacji	Czynniki warunkujące
Działania	1. Remont, modernizacja i przebudowa budynków 2. Remont, modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej 3. Termomodernizacja budynków 4. Modernizacja dróg i chodników 5. Zagospodarowanie terenu, mała architektura 6. Rewitalizacja i zagospodarowanie terenów zielonych.	Nakłady: Koszt realizacji zadań objętych „Lokalnym Programem Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015" wynosi w latach 2008 – 2015. 1. Planowany koszt realizacji zadań inwestycyjnych w latach 2008-2015 wynosi 198 190,30 tys. PLN (100%). 2. Planowana dotacja – 148 642,725 tys. PLN (75% wariant I), lub 168 461,755 tys. PLN (85% wariant II). 3. Wymagany wkład własny beneficjentów końcowych – I wariant wkładu własnego – 49 547,575 tys. PLN (25%). 4. Wymagany wkład własny beneficjentów końcowych – II wariant wkładu własnego – 29 728,545 tys. PLN (15%).	Koszty: Wariant 1 – 75 % dotacji Wariant 2 – 85 % dotacji Wariant 1- 25% wkładu własnego Wariant 2 -15% wkładu własnego	- harmonogramy projektów inwestycyjnych, - protokoły odbioru robót budowlanych, - dokumentacja techniczna, - wnioski aplikacyjne, - studia wykonalności, - umowy z funduszami, - rozliczenia dotacji (raporty końcowe), - rozliczenia z KŚP, - rozliczenia z bankami.	Czynnikiem determinującym, strategicznym, jest uzyskanie założonego w programie rewitalizacji współfinansowania zadań inwestycyjnych objętym programem rewitalizacji z dostępnych funduszy zewnętrznych do wysokości 85% poszczególnych zadań inwestycyjnych i zapewnienie wkładu własnego w wysokości co najmniej 15 % przez beneficjentów końcowych programu rewitalizacji.

Rozdział 10

Plan finansowy realizacji programu rewitalizacji

Realizacja zadań inwestycyjnych ujętych w latach 2008-2015 kosztować będzie łącznie: **198 190,30 tys. PLN**, z czego:

2008 – 55 183,70 tys. PLN

2009 – 71 525,50 tys. PLN

2010 – 40 785,20 tys. PLN

2011 – 19 006,50 tys. PLN

2012 – 3 664,10 tys. PLN

2013 – 2 884,80 tys. PLN

2014 – 3 707,50 tys. PLN

2015 – 1 433,00 tys. PLN

Zgodnie z założeniami obowiązującymi w funduszach strukturalnych UE i Mechanizmach Finansowych EOG w latach 2008 – 2015 obowiązują następujące mechanizmy finansowania:

1) z funduszy UE i EOG:
   - do 75% I wariant
   - 85% II wariant
2) wkład własny:
   - 25 % I wariant
   - 15% II wariant

W związku z powyższym zadania inwestycyjne w poszczególnych latach finansowane będą według następującego klucza:

Tab.10.1. Symulacja finansowania zadań inwestycyjnych z funduszy UE i EOG przy założonym poziomie dotacji 75% (I wariant) i 85% (II wariant).

Rok	I wariant dotacji 75%	II wariant dotacji 85%	I wariant wkład własny 25%	II wariant wkład własny 15%	100% (tys. PLN)
I obszar problemowy: Centrum miasta					
2008	842,25	954,55	280,75	168,45	1 123,00
2009	87,75	99,45	29,25	17,55	117,00
2010	3 900,00	4 420,00	1 300,00	780,00	5 200,00

Rok	I wariant dotacji 75%	II wariant dotacji 85%	I wariant wkład własny 25%	II wariant wkład własny 15%	100% (tys. PLN)
2011	224,25	254,15	74,75	44,85	299,00
2012	-	-	-	-	-
2013	-	-	-	-	-
2014	-	-	-	-	-
2015	-	-	-	-	-
RAZEM	**5 054,25**	**5 728,15**	**1 684,75**	**1 010,85**	**6 739,00**
II obszar problemowy: Infrastruktura techniczna					
2008	33 756,825	38 257,735	11 252,275	6 751,365	45 009,100
2009	40 881,075	46 331,885	13 627,025	8 176,215	54 508,100
2010	8 356,800	9 471,040	2 785,600	1 671,360	11 142,400
2011	4 344,825	4 924,135	1 448,275	868,965	5 793,100
2012	1 116,375	1 265,225	372,125	223,275	1 488,500
2013	975,000	1 105,000	325,000	195,000	1 300,000
2014	975,000	1 105,000	325,000	195,000	1 300,000
2015	-	-	-	-	-
RAZEM	**90 405,900**	**102 460,020**	**30 135,300**	**18 081,180**	**120 541,200**
III obszar problemowy: Obiekty użyteczności publicznej					
2008	3 169,125	3 591,675	1 056,375	633,825	4 225,500
2009	6 471,375	7 334,225	2 157,125	1 294,275	8 628,500
2010	9 309,075	10 550,285	3 103,025	1 861,815	12 412,100
2011	1 005,000	1 139,000	335,000	201,000	1 340,000
2012	937,500	1 062,500	312,500	187,500	1 250,000
2013	412,500	467,500	137,500	82,500	550,000
2014	-	-	-	-	-
2015	-	-	-	-	-
RAZEM	**21 304,575**	**24 145,185**	**7 101,525**	**4 260,915**	**28 406,100**
IV obszar problemowy: Osiedla mieszkaniowe					
2008	3 619,575	4 102,185	1 206,525	723,915	4 826,100
2009	6 045,300	6 851,340	2 015,100	1 209,060	8 060,400
2010	2 198,025	2 491,095	732,675	439,605	2 930,700
2011	1 855,800	2 103,240	618,600	371,160	2 474,400
2012	694,200	786,760	231,400	138,840	925,600
2013	776,100	879,580	258,700	155,220	1 034,800
2014	1 805,625	2 046,375	601,875	361,125	2 407,500
2015	1 074,750	1 218,050	358,250	214,950	1 433,000

Rok	I wariant dotacji 75%	II wariant dotacji 85%	I wariant wkład własny 25%	II wariant wkład własny 15%	100% (tys. PLN)
RAZEM	**18 069,375**	**20 478,625**	**6 023,125**	**3 613,875**	**24 092,500**
V obszar problemowy: Tereny rekreacyjne					
2008	-	-	-	-	-
2009	158,63	179,78	52,88	31,73	211,50
2010	6 825,00	7 735,00	2 275,00	1 365,00	9 100,00
2011	6 825,00	7 735,00	2 275,00	1 365,00	9 100,00
2012	-	-	-	-	-
2013	-	-	-	-	-
2014	-	-	-	-	-
2015	-	-	-	-	-
RAZEM	**13 808,63**	**15 649,78**	**4 602,88**	**2 761,73**	**18 411,50**

Rozdział 11

Instrumenty wdrażania programu i komunikacji społecznej programu rewitalizacji

11.1. System wdrażania programu rewitalizacji

System wdrażania zapisów programu rewitalizacji na lata 2008 – 2015 jest niezbędnym elementem ich realizacji. Realizacja programu jest uzależniona od pozyskania środków finansowych z funduszy zewnętrznych, krajowych i zagranicznych, w tym UE i EOG.

Program rewitalizacji jest dokumentem niezbędnym do pozyskiwania funduszy strukturalnych. Jednak samo posiadanie tego dokumentu nie gwarantuje sukcesu. Aby program rewitalizacji mógł przynieść oczekiwane efekty konieczne jest jego sukcesywne wdrażanie i realizacja.

Właściwe wdrażanie programu rewitalizacji wymaga skumulowania działań wszystkich jednostek zaangażowanych w jego wdrożenie i realizację.

Głównym podmiotem – operatorem odpowiedzialnym za realizację zapisów dokumentu jest Urząd Miejski Miasta Maków Mazowiecki, a w ramach urzędu Zespół ds. Koordynacji Programu Rewitalizacji, powołany przez Burmistrza Miasta Maków Mazowiecki (tzw. operator programu).

Zespół ds. Koordynacji Programu Rewitalizacji będzie odpowiadał za realizację zadań będących w gestii miasta. Nie jest bowiem możliwe, aby odpowiadał w pełni także za wykonanie zadań należących do innych beneficjentów czyli: spółdzielni mieszkaniowych, wspólnot mieszkaniowych, kościołów i związków wyznaniowych, czy też fundacji i stowarzyszeń.

Do zadań zespołu będzie należało:

1. monitoring i ewaluacja programu,
2. nadzór nad realizacją poszczególnych zadań związanych z wdrożeniem programu rewitalizacji,
3. bieżąca weryfikacja postępów prac nad realizacją zadań będących w gestii miasta,
4. pomiar efektywności i aktualizacja zapisów programu rewitalizacji, co dwa lata na koniec 2010, 2012, 2014 i 2015 roku,
5. Kontrola nad obiegiem informacji oraz środków finansowych Zespołu ds. Koordynacji Programu Rewitalizacji.

W skład Zespołu ds. Koordynacji Programu Rewitalizacji powinni wejść:

1. Koordynator ds. Rewitalizacji przy Burmistrzu – osoba koordynująca prace Zespołu ds. Koordynacji Programu Rewitalizacji oraz społecznej Rady ds. Rewitalizacji,
2. Członkowie zespołu.

System wdrażania programu rewitalizacji obejmować winien następujące kroki:

KROKI	OPIS	OKRES REALIZACJI
KROK 1	Podjęcie uchwały przez Radę Miejską Miasta Maków Mazowiecki o przyjęciu do realizacji programu rewitalizacji	Zgodnie z programem obrad Rady Miejskiej Miasta Maków Mazowiecki
KROK 2	Powołanie Zespołu ds. Koordynacji Programu Rewitalizacji przez Burmistrza.	W ciągu 1 miesiąca po przyjęciu dokumentu przez Radę Miejską Miasta Maków Mazowiecki.
KROK 3	Opracowanie ramowego planu działania dla Zespołu ds. Koordynacji Programu Rewitalizacji.	W ciągu 2 miesięcy po przyjęciu dokumentu przez Radę Miejską Miasta Maków Mazowiecki na dany rok. Kolejne harmonogramy opracowywane będą, co roku do końca stycznia każdego roku.
KROK 4	Opracowywanie dokumentacji technicznej dla projektów wpisanych do programu rewitalizacji lub programów funkcjonalno – użytkowych, kosztorysów, uzyskiwanie wszelkich pozwoleń.	Sukcesywnie zgodnie z harmonogramem prac na lata 2008 – 2013
KROK 5	Opracowanie studiów wykonalności i wniosków aplikacyjnych oraz niezbędnych załączników.	Sukcesywnie zgodnie z ogłoszeniami naborów wniosków na lata 2008 – 2015
KROK 6	Realizacja zadań wpisanych do programu rewitalizacji zgodnie z harmonogramem.	Sukcesywnie, zgodnie z harmonogramem. 2008 – 2015
KROK 7	Monitoring i ewaluacja programu rewitalizacji. Zgodnie z harmonogramami opracowywania, składania, realizacji i rozliczenia poszczególnych projektów na współfinansowanie zadań.	Sukcesywne zbieranie informacji o stanie realizowanych zadań. (Szerzej o monitoringu poniżej)
KROK 8	Pomiar efektywności programu rewitalizacji	Co dwa lata, czyli na koniec co drugiego roku kalendarzowego, należy przedstawić raport z monitoringu i ewaluacji oraz pomiaru efektywności programu rewitalizacji. Pierwsza ocena zostanie dokonana na koniec 2010 r., kolejne na koniec 2012, 2014 roku oraz po zakończeniu realizacji programu rewitalizacji w 2015.
KROK 9	Uzupełnienie i rozszerzanie programu rewitalizacji o nowe zadania zgłaszane przez instytucje, organizacje i firmy działające na obszarze objętym programem rewitalizacji, w tym także o zadania miasta.	Co dwa lata, do końca października należy ogłosić rozpoczęcie prac dotyczących aktualizacji programu rewitalizacji. Beneficjenci zainteresowani uaktualnieniem swoich zadań w ciągu miesiąca składają nowe wnioski o umieszczenie zadania Zespołowi ds. Koordynacji Programu Rewitalizacji. Zespół ds. Koordynacji Programu Rewitalizacji aktualizuje dokument, usuwając z niego zadania zrealizowane, przesuwając w czasie zadania, które nie zostały zrealizowane zgodnie z zapisami programu rewitalizacji, dopisując jednocześnie nowe zadania, zarówno miasta, jak i innych beneficjentów. Zespół będzie aktualizować zapisy o obecnej sytuacji społeczno – gospodarczej miasta oraz zapisy dotyczące sytuacji finansowej miasta. Na wniosek Zespołu Burmistrz Miasta Maków Mazowiecki przekazuje program rewitalizacji Radzie Miejskiej Miasta Maków Mazowiecki w celu uchwalenia aktualizacji dokumentu.
KROK 10	Public Relations programu rewitalizacji w całym okresie jego realizacji.	Na bieżąco w czasie realizowania programu rewitalizacji. Zgodnie z zasadami marketingu terytorialnego; 2008 – 2015
KROK 11	Opracowanie raportu podsumowującego realizację programu rewitalizacji.	Raport opracowuje Zespół ds. Koordynacji Programu Rewitalizacji. Dokument powinien zawierać również propozycje i kierunki działań związanych z kontynuacja programu rewitalizacji przez miasto. IV kwartał 2015 – I kwartał 2016.

11.2. Monitoring

Monitorowanie (ang. monitoring), to zorganizowany sposób obserwacji, ciągły i długoterminowy[1]. Monitorowanie można zdefiniować jako systematyczne i ciągłe zbieranie, analizowanie i wykorzystywanie informacji dla celów kontroli zarządzania i podejmowania decyzji w sprawie realizacji i aktualizacji programu.

Monitorowanie projektu stanowi integralną część codziennego zarządzania. Jego celem jest dostarczenie informacji, na podstawie, której osoby zarządzające projektem mogą wskazać na problemy związane z wdrażaniem projektu oraz je rozwiązać, jak również ocenić postęp w stosunku do pierwotnych planów.

Monitorowanie pokazuje osobom realizującym program rewitalizacji wiarygodne, rzetelne informacje o stanie zaawansowania prac, postępach, uchybieniach w realizacji zadań, zmianie zakresu zadań, czy też o zaniechaniu realizacji zadania wraz z przyczynami i uzasadnieniem takiego stanu rzeczy.

Osoby monitorujące program rewitalizacji muszą znać odpowiedź na następujące pytania:

1. Które zadania za rok poprzedni zostały zrealizowane zgodnie z harmonogramem?
2. Które zadania za rok poprzedni nie zostały zrealizowane, wraz z podaniem przyczyn opóźnienia realizacji bądź przyczyn nie rozpoczęcia realizacji?
3. Czy istnieją nowe zadania do umieszczenia w programie rewitalizacji?
4. Czy są ewentualne zmiany w realizacji zadań przewidzianych do realizacji w późniejszym okresie?

Osoby odpowiedzialne za monitorowanie procesu realizacji programu rewitalizacji muszą mieć na uwadze fakt, iż proces monitorowania jest procesem ciągłym i ważnym we wdrażaniu założeń. Przerwanie procesu monitorowania jest stanem niebezpiecznym. Skutkować może dużymi opóźnieniami w realizacji poszczególnych zadań, a nawet poważnie zagrozić realizacji całego programu.

Plan i charakterystyka systemu monitorowania obejmują pięć głównych etapów:

- ETAP 1 – **Analiza celów projektu.**
- ETAP 2 – **Przegląd procedur wdrażania.**
- ETAP 3 – **Przegląd wskaźników produktów i rezultatów.**
- ETAP 4 – **Zaprojektowanie formatu raportów.**
- ETAP 5 – **Przygotowanie planu wdrażania systemu monitorowania.**

W odniesieniu do programu rewitalizacji te pięć etapów w procesie monitoringu to:

1. **Analiza celów projektu** – monitorowanie w całym okresie realizacji programu rewitalizacji, czy cele określone w rozdziale VI są osiągane poprzez realizację poszczególnych projektów objętych programem oraz czy cele realizowane przez program rewitalizacji są nadal aktualne.
2. **Przegląd procedur wdrażania** dotyczyć będzie harmonogramu realizacji 11 etapów systemu wdrażania programu rewitalizacji. Zasadniczo ten etap służy dopasowaniu potrzeb informacyjnych do roli podejmowania decyzji przez instytucję zarządzającą programem rewitalizacji.
3. **Przegląd wskaźników** dotyczy właściwego doboru wskaźników produktu i rezultatu dla poszczególnych projektów przygotowywanych przez beneficjentów końcowych na realizację zadań objętych programem rewitalizacji. Wskaźniki te muszą być zgodne z

[1] www.wikipedia.pl

wytycznymi funduszy strukturalnych, jeżeli będą współfinansowały dany projekt. Muszą się także odnosić do 32 wybranych wskaźników (rozdział 9), które zgodnie z zasadą trwałości będą służyły do pomiaru efektywności całego programu rewitalizacji, który będzie przeprowadzony w czterech etapach: na koniec: 2010, 2012, 2014 i 2015 roku, oraz po zakończeniu realizacji programu rewitalizacji.

4. **Zaprojektowanie formy raportu.** Raporty z realizacji poszczególnych projektów będą składane w standardowej formie przez beneficjentów końcowych do Zespołu ds. Koordynacji Programu Rewitalizacji. Monitorowania nie można uznać bowiem za pomyślne tylko dlatego, że zostały zebrane wymagane informacje. Zebrane informacje muszą zostać przekazane w odpowiedniej formie, odpowiedniej osobie i w odpowiednim czasie. Konieczne jest zatem stworzenie odpowiedniej formy raportu z realizacji zadania, aby każdy z beneficjentów przekazał informację o swoim zadaniu w tej samej formie. Ułatwi to znacznie monitorowanie zadań. Warto podkreślić fakt, iż tylko w takiej sytuacji można podjąć techniczną i właściwą decyzję, by zająć się problemem i zapewnić, że projekt „wróci na właściwy tor realizacji", albo upewnić się, iż jest realizowany prawidłowo. Raporty powinny być składane wg następującego wzoru:

Raport z realizacji projektu

Tytuł projektu	Nr zadania w programie rewitalizacji	Termin realizacji projektu	Nazwa instytucji wdrażającej projekt	Kierownik projektu / stanowisko w instytucji wdrażającej / tel.
Fundusz /priorytet /działanie	**Cele projektu**	**Produkty**	**Rezultaty**	**Opis projektu**
Finansowanie projektu	**Informacje o postępach w realizacji zadania:**			
- wkład własny	**Napotkane problemy**	**Przyczyny**	**Uzasadnienie**	**Propozycja rozwiązania problemu (ów)**
- dotacja z RPO ..... - inne				
Osoba do kontaktu				
Tel.				

5. **Przygotowanie planu wdrażania systemu monitorowania** – równolegle realizowane z harmonogramem systemu wdrażania programu rewitalizacji – rozdział 11.1.

11.3. Ewaluacja programu rewitalizacji

Ewaluacja to systematyczne badanie wartości albo cech konkretnego programu, planu, działania, w tym także programu rewitalizacji z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu jego usprawnienia, rozwoju lub lepszego zrozumienia. Ewaluacja to także umiejętność zbierania i analizowania wszelkich informacji, danych, aby móc odpowiedzieć na pytanie – **czy zostały osiągnięte zamierzone cele zakładane przez program rewitalizacji.** [2]

Ewaluacja programu rewitalizacji obejmować powinna ocenę okresową odpowiedzialności, efektywności, skuteczności, wpływu, realności ekonomicznej i finansowej oraz trwałości programu w kontekście jego ustalonych celów.

[2] www.wikipedia.pl

Zasadniczym celem ewaluacji jest przegląd osiągnięć programu rewitalizacji w stosunku do planowanych oczekiwań oraz wykorzystanie doświadczeń płynących z realizacji programu w przyszłości. Przy dokonywaniu ewaluacji korzysta się z rutynowych raportów przygotowanych w trakcie wdrażania programu rewitalizacji.

Etapy procesu ewaluacji

1. Określenie przedmiotu ewaluacji, a więc odpowiedź na pytanie, co będzie podlegało ewaluacji. W przypadku programu rewitalizacji ewaluacji podlegają zadania wpisane do programu rewitalizacji.
2. Postawienie pytań kluczowych – pytań, na które ewaluator powinien znać odpowiedź.
3. Ustalenie jakie zagadnienia należy przeanalizować w celu udzielenia odpowiedzi na pytania ewaluatora.
4. Zidentyfikowanie źródeł potrzebnych informacji – np. dobór próby przy badaniu ankietowym, gdzie znaleźć konieczne dokumenty, źródła GUS, PUP, itp.
5. Wybranie metod pracy – badanie ankietowe, wywiady, obserwacja, analiza dokumentów źródłowych.
6. Opracowanie narzędzi – formularze ankiet, wytyczne do wywiadów, raportów ze zrealizowanych zadań.
7. Przygotowanie harmonogramu ewaluacji oraz narzędzia monitoringu (sprawdzenie czy otrzymujemy potrzebne informacje)[3].

Ewaluacja to stałe, cykliczne zbieranie informacji. Bardzo ważne jest to, aby na etapie planowania, a więc na etapie opracowanie programu rewitalizacji określić jak będzie wyglądała ewaluacja zadań wpisanych do programu rewitalizacji – już na etapie planowania powinniśmy określić jak będzie wyglądać ewaluacja naszych działań:

- cele ewaluacji,
- sposoby zbierania informacji,
- terminy cząstkowe,
- odbiorcy ewaluacji.

Dużą zaletą ewaluacji jest jej systematyczność. Pozwala to na systematyczne zbieranie informacji, a co za tym idzie ewaluacja umożliwia na każdym etapie planowania, realizacji ulepszenie podejmowanych działań, pozwala na wykrycie, w zasadzie na każdym etapie realizacji na wykrycie najmniejszych uchybień. Dzięki temu można zniwelować ryzyko, a co za tym idzie pozwoli na uniknięcie nadmiernych kosztów związanych z nieprawidłowym realizowaniem zadań.

Do ewaluatora należy przede wszystkim kierowanie się obiektywizmem w procesie ewaluacji. Brak obiektywizmu, zachowania dokładności i precyzji w ocenie, powoduje, że działania ewaluacyjne stają się nieprecyzyjne, konsekwencją jest ich nieprzydatność.

W procesie ewaluacji bardzo ważne jest zbieranie informacji. Jednak nie każda informacja jest przydatna w procesie ewaluacji. Aby uniknąć zbierania niepotrzebnych informacji, już na etapie tworzenia programu rewitalizacji ewaluator powinien jasno sprecyzować, jakie informacje są mu potrzebne do ewaluacji. Warto, przy zbieraniu informacji do ewaluacji usystematyzować informację, precyzyjnie określić, co jest ewaluatorowi potrzebne.

Ważną kwestią, która wywiera wpływ na każdą ewaluację jest wybór kryteriów. Komisja Europejska stosuje następujące kryteria:

[3] Stanisław Ubermanowicz, 2005, Ewaluacja splotowa InfoKultury. Skala dwuważonych, ocen, Poznań Wydawnictwo Naukowe UAM, ISBN 83-232-1608-8. Katarzyna Goleman, EWALULOA..., "CZUWAJ", 5/2003

1. **Odpowiedniość** – odpowiedniość celów programu rewitalizacji i poszczególnych projektów realizowanych w jego ramach dla problemów, jakie program miał rozwiązać, jak również dla środowiska fizycznego i środowiska polityk, w ramach których funkcjonuje.
2. **Przygotowanie programu rewitalizacji** – logika i kompletność procesu planowania programu oraz wewnętrzna logika i spójność programu.
3. **Efektywność** – koszty, szybkość i efektywność zarządzania, przy wykorzystaniu których wkład i działania zostały przekształcone w wyniki oraz jakość osiągniętych wyników.
4. **Skuteczność** – ocena wkładu osiągniętego dzięki wynikom w stosunku do osiągnięcia celów programu, oraz tego, jaki wpływ miały założenia na osiągnięcia programu.
5. **Wpływ** – skutek, jaki wywiera program w szerszym środowisku, oraz jego wkład w rozwój i podniesienie konkurencyjności miasta.
6. **Trwałość** – prawdopodobieństwo, że strumień korzyści wynikających z programu będzie „płynął" nadal, szczególnie kontynuacja działań w ramach programu i osiąganie wyników, ze szczególnym uwzględnieniem czynników rozwojowych wsparcia ze strony polityki, czynników ekonomicznych i finansowych aspektów społeczno-kulturowych, płci. Odpowiedniość technologii i zdolności instytucjonalnych.

W ramach ewaluacji dokonywana będzie ocena raportów, składanych przez beneficjentów końcowych po zakończeniu realizacji poszczególnych zadań. Natomiast okresowe oceny programu rewitalizacji dokonywane będą zgodnie z systemem wdrażania programu rewitalizacji i monitoringiem co dwa lata. Pierwsza ocena zostanie dokonana na koniec 2010 r., a kolejne na koniec 2012, 2014, 2015 roku.

Przy opracowywaniu poszczególnych raportów w ramach ewaluacji ważne będzie także powiązanie poszczególnych wskaźników produktu, rezultatów i oddziaływań z celami programu rewitalizacji. Aby ten efekt osiągnąć ważne jest na samym początku określenie i usystematyzowanie źródeł informacji, z których korzystać będzie Zespół ds. Koordynacji Programu Rewitalizacji.

11.4. Public relations programu rewitalizacji

Realizacja zadań zawartych w **„Lokalnym Programie Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008–2015"** bezwzględnie wymaga do swej realizacji akceptacji społecznej. Nie ulega żadnym wątpliwościom, że realizacja działań zapisanych w programie rewitalizacji zależy w dużej mierze od reakcji społeczności lokalnej na zaproponowane zadania rewitalizacyjne.

W związku z tym public relations programu rewitalizacji powinien w przystępny sposób prezentować:

- **przyczyny podjęcia działań w ramach programu rewitalizacji,**
- **spodziewane wskaźniki osiągnięć: produktu, rezultatu i oddziaływania,**
- **zalety wybranych wariantów działania.**

Warto podkreślić fakt, iż public relations to nie tylko i wyłącznie kontakty z prasą i mediami. To przede wszystkim sposób wprowadzania projektów, spotkania z beneficjentami, których projekty dotyczą, minimalizacja ewentualnych negatywnych efektów planowanych działań, szkolenia, przepływy informacji dotyczące drogi aplikacji o środki finansowe itp.

W konsekwencji utrzymane powinno zostać zainteresowanie realizacją działań (kontrola społeczna), a co za tym idzie ustanowienie i utrzymanie wzajemnego zrozumienia między beneficjentami końcowymi programu, a odbiorcami poszczególnych projektów. Dzięki temu nastąpi polepszenie społecznego stosunku do działań i ukształtowanie mechanizmów poparcia społecznego dla programu rewitalizacji.

Public relations to także niewątpliwie ważny instrument informacji o sukcesach programu rewitalizacji i jego wpływie na podniesienie standardów życia mieszkańców obszarów zrewitalizowanych oraz rozwój Makowa Mazowieckiego.

Podstawowym celem komunikacji społecznej jest uzyskanie partycypacji społeczności lokalnej w procesie rewitalizacji, jej aktywnego udziału w programowaniu, decyzjach oraz odpowiedzialności i finansowaniu.

Komunikacja społeczna ma zapewnić:

- dostęp partnerów programu do informacji na temat celów i problemów rewitalizacji,
- pobudzenie partnerów programu do wyrażania własnych opinii,
- pobudzenie do przedstawiania własnych projektów, które mogłyby być współfinansowane ze środków strukturalnych (przede wszystkim EFRR i EFS),
- nawiązanie porozumienia pomiędzy partnerami procesu rewitalizacji, a Instytucją Wdrażającą (Urząd Miejski Miasta Maków Mazowiecki, odpowiednie wydziały merytoryczne), niezbędne do uwzględnienia projektów zgłaszanych przez beneficjentów zewnętrznych w stosunku do miasta Maków Mazowiecki – programu rewitalizacji.

Podstawą partycypacji społeczności lokalnej we wdrażaniu zapisów programu rewitalizacji jest informacja, zwłaszcza informacja zwrotna wymieniana pomiędzy partnerami, a Zespołem ds. Koordynacji Programu Rewitalizacji w procesie komunikacji społecznej, zorganizowanej w sprawny system.

Informowanie w procesie komunikacji społecznej ma wyjaśnić mieszkańcom korzyści płynące z procesu rewitalizacji w zamian za tymczasowe zakłócenie normalnego rytmu życia i określony wysiłek, także finansowy. Na system komunikacji społecznej składają się:

- podmiot inicjujący proces komunikowania się (Urząd Miejski Miasta Maków Mazowiecki),
- podmiot odbierający informacje (partnerzy indywidualni i zbiorowi),
- określone informacje (wyjaśnienia zagadnień rewitalizacji i uzasadnienie potrzeby realizacji Programu, wiadomości na temat bieżącej realizacji programu, wnioski z monitorowania, oceny i aktualizacji),
- określony sposób komunikowania się - komunikacja bezpośrednia (kontakty i spotkania z mieszkańcami) i pośrednia (prasa, radio, telewizja, ulotki, biuletyny, wydawnictwa, ogłoszenia, strona internetowa).

Sprawność i efektywność działania systemu komunikacji społecznej zależy z jednej ze strony od zaangażowania, umiejętności, sposobu pozyskiwania, analizy i oceny informacji od mieszkańców, a z drugiej strony od umiejętności doboru form i środków przekazywania informacji, a więc do przeprowadzonego monitoringu i ewaluacji programu rewitalizacji.

10.5. Marketing terytorialny

Konkurencja miast powoduje, że istnieje rynek, gdzie przedkładana jest oferta specyficznych produktów miast i innych miejskich ofert związanych m.in. z usługami, przestrzenią, nieruchomościami. Istnieją specyficzne segmenty tego rynku, gdzie oferowane są produkty w różnych klasach, gdyż zupełnie inny jest produkt miasta metropolitalnego, inny średniej wielkości, a zupełnie inny małego miasteczka.

Im większe miasto, tym jego produkt jest bardziej złożony, ściślej związany z lokalną synergią. Im miasto mniejsze, tym będzie to prostsza strukturalnie oferta. Marketing miasta Makowa Mazowieckiego sprowadza się do tradycyjnej promocji poszczególnych jego zasobów jako czynników rozwoju pozwalających na uzyskanie przewagi konkurencyjnej w oparciu o zasoby materialne. Rozwój małych miast jest bardziej związany z ich materialnym charakterem i

przyrodniczymi zasobami, korzyściami względnego położenia niż "dobrami klubowymi". Te ostatnie zaś, jak już mówiliśmy, leżą w sferze intelektualnej i wytwarzają złożone układy miejskie dysponujące infrastrukturą do rozwoju intelektualnego.

Jednak rynek miast i ich produktów jest ułomny. Ułomność tego rynku jest jego obiektywną cechą i wynika przede wszystkim z immanentnej niedoskonałości informacji na tym rynku i małej liczby zawieranych transakcji, nietypowego charakteru transakcji kupna - sprzedaży miasta, przejawiającego się w rozerwaniu związku pomiędzy kosztami poniesionymi w związku z promocją, a zwrotem poniesionych wydatków, czyli z korzyściami dla miasta (dla samej władzy czy też jej użytkowników). Cechą specyficzną tego rynku jest także skłonność inwestorów do opierania się w swoich ocenach o poglądy stereotypowe lub lansowane przez media.

U podstaw marketingu miasta leży koncepcja marketingu społecznego, która mniejszy nacisk kładzie na wymianę, większy zaś na zadowolenie klienta. W myśl tej koncepcji, "zadanie organizacji polega na określeniu potrzeb, wymagań i interesów rynków docelowych oraz dostarczeniu pożądanego zadowolenia w sposób bardziej efektywny i wydajny niż konkurenci przy jednoczesnym zachowaniu lub podniesieniu dobrobytu konsumenta i społeczeństwa" .Orientacja na klientów oznacza, że pragnąc pozyskać i utrzymać klientów przy sobie systematycznie dokonuje identyfikacji i prognozowania ich potrzeb. Ponadto kształtuje te potrzeby zgodnie z własnymi interesami. Dążenia do poszerzenia zakresu pojęcia marketingu doprowadziły do objęcia nowych obszarów zainteresowań dla tej dziedziny aktywności, w tym również gospodarki lokalnej.

Stosując ujęcie marketingowe w gospodarce miejskiej zakłada się, że miasto funkcjonuje w sposób zbliżony do prywatnej firmy. Wytwarza ono również określone produkty i usługi w celu zaspokojenia potrzeb konsumentów na rynku lokalnym i na rynkach zewnętrznych. Miasto funkcjonuje w warunkach konkurencji innych ośrodków, zabiegając o inwestorów i napływ kapitałów oraz poszukując nowych rynków zbytu dla wytworzonych dóbr.

Podejście rynkowe w zastosowaniu do jednostek terytorialnych szczebla lokalnego najczęściej nazywane jest marketingiem: miejskim, komunalnym, terytorialnym, urbanistycznym lub gminnym. Rozróżnia się jednak marketing miasta od marketingu komunalnego. Wg Szromnika "marketing miasta obejmuje marketing komunalny – a ten jest rozumiany jako celowa i systematyczna działalność administracji samorządowej, zmierzającej poprzez procesy wymiany i oddziaływania do rozpoznania, kształtowania i zaspakajania potrzeb oraz pragnień społeczności lokalnych. Przedmiotem marketingu komunalnego są, więc specyficzne usługi administracji samorządowej i wyodrębnionych służb i instytucji" na rzecz społeczności lokalnej i podmiotów gospodarujących. Zuziak (1995, s. 111), poszukując zastosowania koncepcji marketingu do strategii rewitalizacji obszarów śródmiejskich tak napisał na ten temat "Próby zastosowania podejść marketingowych do zarządzania miastem i planowania urbanistycznego zaowocowały w postaci dyscypliny określanej mianem marketingu miasta lub marketingu urbanistycznego. Marketing urbanistyczny jest rynkowo zorientowaną filozofią zarządzania miastem, w myśl, której władza lokalna zachowuje się w sposób przypominający prywatną korporację. Zachowania te opierają się na założeniu, że zabiegając o inwestycje kapitału zewnętrznego, miasta muszą konkurować na rynku miast, co posiada określone implikacje dla metod prowadzenia gospodarki przestrzennej, w tym także dla planowania urbanistycznego. W znaczeniu instrumentalnym, marketing urbanistyczny jest zbiorem metod i technik działania służących:

- poznaniu potrzeb i popytu konsumentów na określone produkty miejskie, stymulowaniu potrzeb w tym względzie,
- kreowaniu wizerunku miasta - głównie na podstawie działań służących jakości przestrzeni miejskiej,
- kreowaniu produktów miejskich,
- skutecznemu zachęcaniu do ich zakupu (działalność promocyjna).

Produktem miejskim nazywamy materialny lub niematerialny element szeroko pojętej struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta, który staje się przedmiotem wymiany rynkowej. Wiele produktów miejskich jest kompozycją elementów materialnych i niematerialnych. Zatem produktem miejskim może być konkretne miejsce, lokalizacja, usługa miejska lub ich zestaw, a także idea dotycząca np. rozwoju miejskiego.

Marketing urbanistyczny stawia w nowym świetle problem wartości przestrzeni kulturowej. Wartości kulturowe przestrzeni wpływające na jej tożsamość stają się mocnym atutem przy podejmowaniu decyzji gospodarczych, tym samym nabierają szczególnych wartości ekonomicznych.

Przestrzeń kulturowa to zbiór wartości: znaczeń, form, symboli i zdarzeń będących źródłem doświadczeń przestrzennych danej zbiorowości i przez to częścią jej kultury. Jednocześnie wartości te są rodzajem kapitału kulturowego, który może być wykorzystany dla rewitalizacji miejskiej. Jest to jednak kapitał szczególnego rodzaju i dlatego sposób jego angażowania w strategie rewitalizacji miejskiej musi podlegać szczególnym regulacjom, odzwierciedlającym współczesny stan wiedzy na temat zasad ochrony dziedzictwa kulturowego.

W czasach intensywnej konkurencji między miastami, istotnym elementem strategii marketingowych jest kreowanie pozytywnego wizerunku miasta. Ważną rolę w tym procesie odgrywa eksponowanie i interpretowanie wartości kulturowych. Wypływające z tradycji komponenty tożsamości przestrzeni kulturowej, kształtujące swoistą "poetykę miejsca", stanowiące o unikalności jego form przestrzennych i niepowtarzalności atmosfery jego wnętrz urbanistycznych i wypełniających je aktywności, w coraz to większym stopniu stają się przedmiotem interpretacji marketingowych. Wciągane są w proces projektowania nowych produktów miejskich, mających przyciągać potencjalnych inwestorów i klientów".

Marketing miasta to pewien system aktywności umożliwiający korzystną wymianę dóbr w mieście oraz jego otoczeniu w celu zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Pojęcie "dobra miejskie" obejmuje szeroko rozumiane dobra materialne i niematerialne związane z funkcjonowaniem i rozwojem miasta, np.: usługi komunalne, atrakcyjność turystyczną, wartości środowiska przyrodniczego, nieruchomości, oferty lokalizacyjne, idee integrujące społeczność lokalną itp.

Marketing terytorialny jest narzędziem w zarządzaniu miastem, w taki sposób, aby miasto jako megaprodukt zaspokoiło zidentyfikowane i antycypowane potrzeby klientów w zamian za uzyskanie korzyści dla miasta. Jeżeli na miasto spojrzymy jako na pewien złożony produkt - dobro, posiadający szereg cech o różnej jakości i przydatności dla użytkowników, to jako kategoria ekonomiczna - przedmiot popytu i podaży dający określone zyski - może być poddane grze marketingowej. Z tym wiąże się jednak problem pogodzenia zysku, który jest głównym celem marketingu, z charakterem władzy publicznej, która jest instytucją typu "non profit", ale oferuje specyficzny produkt. Zyskiem dla miasta jest jego rozwój oraz różnego typu korzyści polityczne.

Ponieważ miasto Maków Mazowiecki jest przestrzenią, w której zachodzą rozmaite, wyjątkowo skomplikowane procesy społeczno-gospodarcze, to działania marketingowe mogą spełnić tu ważną rolę w celu stworzenia kompleksowego, korzystnego i opartego na wnikliwej analizie obrazu miasta dla potrzeb zarówno użytkowników wewnętrznych (mieszkańców, przedsiębiorstw, instytucji itp.), jak i zewnętrznych. W ujęciu tym ważne jest to, że marketing jest kategorią funkcjonalną, a więc traktującą wartości miejskie z punktu widzenia pełnionych przez nie funkcji wobec konsumentów tych dóbr. Wybrane funkcje mogą być zasadniczym kryterium integrującym działania na rzecz określonego celu rozwoju gospodarczo – społeczno - przestrzennego, jaki wytyczy władze miasta.

Tak widziany mechanizm miejski narzuca na władze miasta obowiązek posiadania bardzo wyraźnej, ściśle zdefiniowanej i popartej precyzyjnymi analizami wizji rozwoju miasta i jego miejsca na rynku miast, gdzie toczy się konkurencja. W tej wizji niezwykle istotna jest znajomość i określenie podstawowych atutów miasta (np. stan infrastruktury technicznej, stan środowiska

przyrodniczego, korzystna struktura demograficzna, istnienie ośrodków naukowych itp.) oraz znajomość i umiejętność oceny planów rozwoju i walorów konkurentów.

Marketing komunalny powinien być integralnie związany z ogólnomiejską polityką władz oraz z miejscowym planowaniem przestrzennym. Przedstawia się go zwykle w trzech ujęciach:

1. Jako rynkowo zorientowany sposób wykorzystania miejskiej przestrzeni przez władze lokalne dla celów rozwoju przedsiębiorstw sektora prywatnego,
2. Jako przyjęcie przez urbanistów rozumowania reprezentującego punkt widzenia użytkowników tej przestrzeni,
3. Jako zespół działań podejmowanych przez władze miejskie zmierzających do optymalizacji funkcji miejskich (podaży dóbr miejskich), takich jak np.: warunki pracy, życia i wypoczynku, a także do działań mających na celu optymalizację popytu na funkcje miejskie ze strony konsumentów wewnętrznych jak i zewnętrznych (Berg, Klaassen, Meer, 1990)

Głównym celem działań marketingowych w Makowie Mazowieckim jest możliwie najlepsze zaspokojenie indywidualnych i zbiorowych potrzeb mieszkańców poprzez kształtowanie zdolności obsługowych jednostek administracji publicznej oraz innych podmiotów pracujących na rzecz zaspokajania tych potrzeb. Ten ogólny cel działania samorządów lokalnych można rozszerzyć poprzez wprowadzenie w marketingu terytorialnym dodatkowych celów priorytetowych, tj.:

- rozwijanie i umacnianie usług świadczonych przez instytucje publiczne, z których korzystanie przez mieszkańców oraz przedsiębiorstwa lokalne jest utrudnione,
- kształtowanie pozytywnego wizerunku miasta oraz jednostek użyteczności publicznej,
- podnoszenie atrakcyjności oraz konkurencyjnej pozycji miasta we wzajemnym współzawodnictwie miast.

Aby te cele mogły być realizowane m.in. poprzez strategię marketingową, musi istnieć dążność do osiągnięcia zgodności celów wszystkich zainteresowanych stron, tj. mieszkańców, władz miasta, całego sektora gospodarczego będącego podstawowym źródłem dochodów miasta, potencjalnych inwestorów i innych klientów pochodzących z zewnątrz. Dlatego też podstawową kwestią praktyczną z punktu widzenia samorządu jest wyraźne zidentyfikowanie uczestników procesu marketingowego. Podmiotami w marketingu urbanistycznym są organy władzy miejskiej lub przedsiębiorstwa komunalne realizujące odpowiedni zakres usług na rzecz mieszkańców. Mogą nimi być również specjalnie powołane do realizacji tych funkcji instytucje lub osoby fizyczne. Ich oferta marketingowa może być skierowana do następujących odbiorców:

- związki lub zrzeszenia producentów,
- regionalne izby handlowe,
- korporacje przemysłowe,
- banki udzielające kredytów inwestycyjnych,
- władze innych miast pragnące nawiązać współpracę,
- indywidualne osoby chcące osiedlić się w mieście lub w regionie,
- społeczności lokalne,
- doradcy ekonomiczni i podatkowi itp.

Lista potencjalnych adresatów działań marketingowych podejmowanych na szczeblu lokalnym zależy od przedmiotu programu marketingowego. Przedmiotem działań marketingowych są:

- wizerunek miasta i jego otoczenia,

- walory i zasoby miasta stanowiące jego atuty rozwojowe (przyrodnicze, kulturowe, gospodarcze, społeczne),
- nieruchomości do zagospodarowania i wykorzystania,
- znaczące przedsiębiorstwa i ich propozycje współpracy.

Z punktu widzenia kierunków działań marketingowych marketing komunalny można podzielić na marketing wewnętrzny i zewnętrzny. Marketing wewnętrzny odnosi się do zarządzania administracyjno-politycznym podsystemem miasta. Można tu wydzielić dwa zakresy. Pierwszy skierowany jest do instytucji samorządu lokalnego, a zwłaszcza do pracowników administracji publicznej, gdzie zmierza się do uzyskania optymalnej organizacji zespołów pracowniczych biorąc pod uwagę: skuteczność działania, prawidłowy przepływ informacji, właściwy podział kompetencji, harmonijne stosunki międzyludzkie itp. Dąży się do tworzenia właściwego klimatu w relacjach między pracownikami administracji publicznej, a mieszkańcami i klientami spoza miasta. Wykorzystuje się tu m.in. techniki marketingu osobowego, nowe rozwiązania organizacyjne, szkolenia itp.

Drugi zakres marketingu wewnętrznego wiąże się z działającymi na terenie miasta organizacjami i środowiskami opiniotwórczymi. Jego zadaniem jest kształtowanie dobrej współpracy między nimi, a samorządem lokalnym. Uzyskać to można poprzez stymulowanie ich zaangażowania na rzecz współudziału w zarządzaniu miastem, w rozwiązywaniu jego problemów społecznych, politycznych, gospodarczych, finansowych i ekologicznych Marketing zewnętrzny dotyczy zarządzania zasobami miasta. Ma on na celu przyciągnięcie do miasta potencjalnych inwestorów, turystów, uczniów i innych usługobiorców, użytkowników zasobów produkcyjno-usługowych gmin. Również w zarządzaniu zasobami można wyróżnić dwa zakresy uwzględniając zasięg oddziaływań i stopień powiązań funkcjonalnych. Pierwszy z nich obejmuje rynek lokalny i inaczej jest nazywany marketingiem zleceń publicznych. Jego przedmiotem są przede wszystkim usługi komunalne. Polega on na kierowaniu do szerokiego kręgu firm ofert na wykonanie różnorodnych inwestycji, usług lub zadań, a następnie na wyborze najbardziej atrakcyjnych zgłoszeń. Wszystkie te działania opierają się na procedurach przetargowych. Drugi zakres marketingu zewnętrznego obejmuje rynki ponadlokalne i koncentruje uwagę na przedsiębiorstwach, inwestorach oraz innych jednostkach zewnętrznych, które próbuje pozyskać się dla miasta (siła robocza, budynki, lokale użytkowe, działki i grunty) czy też wolnych zdolnościach usługowych (placówek handlowych, usługowych, gastronomicznych, oświatowych, kulturalnych, turystycznych, itp.). Zakres działań marketingowych w danych warunkach przedstawia poniższy rysunek.

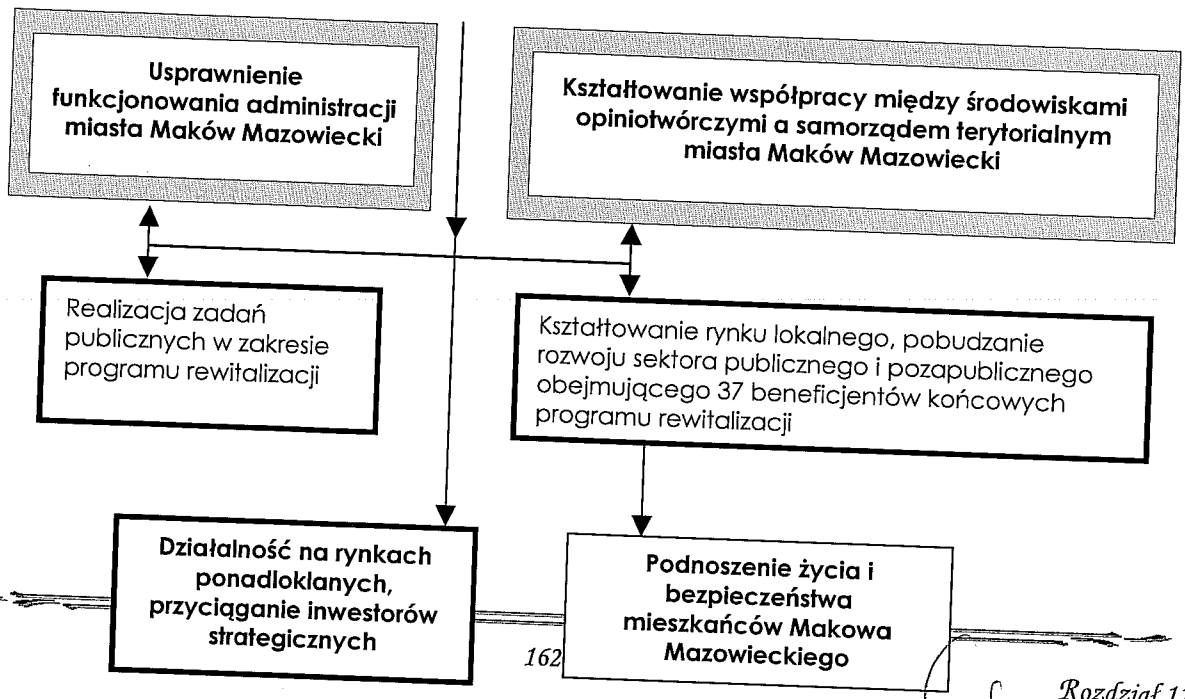

↓

Rys.11.1. Opracowanie własne

Z rysunku wynika, że główne dziedziny zastosowania koncepcji rynkowych w zarządzaniu miastem powinny dotyczyć usprawnienia funkcjonowania administracji, kształtowania właściwej współpracy między środowiskiem opiniotwórczym miasta, a jego władzami, rozwijania usług publicznych, działań pobudzających rozwój sektora prywatnego, a zwłaszcza ukierunkowanych na przyciąganie inwestorów strategicznych i kapitału, a także, co przy programie rewitalizacji jest niezwykle istotne – podnoszenie poziomu życia i bezpieczeństwa mieszkańców Makowa Mazowieckiego.

Uogólniając te rozważania możemy powiedzieć, że marketing wewnętrzny miasta jest przydatnym działaniem do wzmacniania endogenicznego potencjał miasta. Marketing zewnętrzny ma zaś promować ten potencjał na zewnątrz.

Podstawą działalności marketingowej jest odpowiedni system informacji o mieście i dlatego organizacja tego systemu jest najważniejszym zadaniem samorządu. Zakres informacji powinien obejmować:

- wykaz 37 beneficjentów końcowych **„Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008–2015"**,
- wykaz nieruchomości na cele rozwoju przedsiębiorczości,
- rezerwy majątku trwałego w sferze produkcyjnej,
- możliwości inwestycyjne w sferze biznesu,
- firmy działające w mieście - możliwości kooperacji,
- popyt lokalny (analiza rynku: lokalni producenci i odbiorcy),
- rynki zewnętrzne,
- instytucje z otoczenia biznesu działające w mieście, ich rola i zadania we wspieraniu przedsiębiorczości,
- dostęp do kredytów,
- fundusze pomocowe dla przedsiębiorstw prywatnych,
- stawki podatków i opłat lokalnych oraz zasady stosowania ulg lub zwolnień w stosunku do firm,
- system taryf i opłat za usługi komunalne,
- propozycje miasta odnośnie wprowadzania nowych form usług komunalnych i socjalnych,
- zamówienia publiczne,
- system szkoleń i doradztwa dla przedsiębiorców organizowanych przez instytucje wspomagające rozwój przedsiębiorczości w mieście,
- firmy konsultingowe

Do miasta, w oparciu o opracowaną strategię marketingową należy wybór narzędzi, za pomocą których będzie ją realizować. Kluczowym zestawem narzędzi marketingowych za pomocą których kreuje się zarówno ogólne, jak i szczegółowe kierunki rozwoju miasta, lokalizację adresatów ofert, a także sposoby i zasięg promocji wartości miejskich - jest marketing-mix. Marketing-mix jest zbiorem użytecznych technik, środków oraz przedsięwzięć związanych z przygotowaniami właściwego produktu, ukształtowaniem słusznej ceny, stworzeniem sprawnej sieci przepływu dóbr oraz skutecznego zespołu środków komunikowania się z klientami. Jest on również znany pod nazwą 4xP od pierwszych liter angielskich nazw instrumentów marketingowych: product (produkt), price (cena), place (dystrybucja), promotion (promocja) .

Do tych klasycznych już elementów dodaje się piąty, jakim są pracownicy bezpośrednio świadczący usługi. W przypadku miasta dodaje się do narzędzi marketingowych obok urzędników świadczących usługi administracyjne także elementy związane z realizowaną polityką. Urząd Miejski pełniąc swoistą funkcję usługową dla swoich mieszkańców oraz zajmuje się zarządzaniem i polityką rozwojową, rozumianą zarówno w sensie wyborów kierunków działania, jak i w sensie sprawowania władzy ,nierozerwalnie związana z grą polityczną i demokratycznymi wyborami.

Produkt (dobra, wartości miejskie) jako przedmiot marketingu miejskiego cechuje się małą elastycznością, tj. podatnością na zmiany. Dostosowanie produktu do potrzeb miejscowego środowiska jest czasochłonne zarówno z punktu widzenia technicznego i organizacyjnego, jak i prawnego. Pojęcie produktu jest bardzo szerokie i może zawierać te wartości miast, które stanowią pewien trudno mierzalny zespół, np. klimat, położenie, przyroda, a także wielkość rynku oraz elementy, które można określić, ocenić i dopasować do wymagań konsumentów (np. inwestorów), jak: zasoby ludzkie, możliwości transportowe lub organizacyjne umożliwiające inwestorom w sposób wszechstronny ulokowanie się w mieście. Temu zagadnieniu poświęcamy dalej więcej uwagi.

Cena. Dobra miejskie mają swoją specyficzną i złożoną cenę i pod tym względem należy je traktować inaczej niż zwykłe dobra handlowe. Ceny dóbr miejskich opierają się na bardzo złożonych przesłankach, takich jak np. cele polityczne, społeczne, preferencje samorządów dotyczące przyciągania odpowiednich inwestycji itp. Te przesłanki tworzą podstawy wartościowania dóbr miejskich i dopiero w drugiej kolejności zróżnicowane preferencje inwestorów wpływają na różne ceny poszczególnych dóbr, tj. ceny najmu lub kupna lokali sklepowych, biur, magazynów, ceny gruntów pod budownictwo, przemysł itp. Poziom cen jako instrumentu marketingu miasta może być określany przez władze miasta w celu zróżnicowania kosztów przedsięwzięć podejmowanych na terenie miasta dla różnego typu mniej lub bardziej preferowanych inwestorów z zewnątrz. W skład tych cen mogą wchodzić ulgi podatkowe i różne formy subwencji bezpośrednich (np. zapłata inwestorom w zamian za określone zobowiązania w zakresie zatrudnienia) lub pośrednich (np. zaoferowanie odpowiedniej działki pod inwestycje lub subwencjonowanie potrzebnej inwestorowi infrastruktury).

Dystrybucja wartości miejskich łączy się nierozerwalnie z rozmieszczeniem działalności w przestrzeni, jak i dostępności wewnętrznej i zewnętrznej miasta. Stąd dostępność miasta w ramach hierarchicznych systemów sieci osadniczych, (krajowego i międzynarodowego) i dystrybucja subproduktów miasta jest zdeterminowana przez system transportowy i telekomunikacyjny. O wewnętrznej wartości sytemu dystrybucyjnego decyduje planowanie przestrzenne oraz sprawność systemów komunikacyjnych. Są one podstawowymi instrumentami kształtowania poziomu kosztów pokonania oporu przestrzeni internalizujących korzyści zewnętrzne generowane przez miasto.

Promocja, czyli propagowanie dóbr miejskich na rynku zewnętrznym polega na tworzeniu pozytywnego, przyciągającego klientów obrazu miasta. Polega ona na ukazywaniu walorów lokalizacyjnych i reklamowaniu innych zalet miasta wobec przedsiębiorstw i ludności aktywnej zawodowo spoza terenu miasta. Promocja nie powinna ograniczać się tylko do reklamowania walorów ekonomicznych, lecz musi uwzględnić również niezwykle istotne walory tkwiące w środowisku naturalnym, kulturze i nauce, a także w postawie i organizacji społeczeństwa

lokalnego. Skuteczna promocja musi opierać się na solidnych podstawach realnej rzeczywistości, w której znajduje się promowany obszar. Materiały promocyjne dla inwestorów, przedsiębiorców i turystów powinny być przygotowane w sposób profesjonalny i odpowiednio powinny wykorzystywać wszelkie informacje o mieście, jakie posiada samorząd. Ich forma powinna zapewniać przejrzysty i prosty dostęp do danych interesujących odbiorcę. Do podstawowych materiałów promocyjnych należą:

- foldery o mieście,
- informatory gospodarcze dla inwestorów i przedsiębiorców,
- katalogi ofert nieruchomości do zagospodarowania i wykorzystania (dla inwestorów),
- katalogi ofert lokalnych firm z propozycjami współpracy i kooperacji (dla przedsiębiorców).

Techniki marketingowe operują w tym obszarze zestawem środków znanych pod nazwą promotion-mix, jak: reklama, public relation i publicity, promocja sprzedaży i sprzedaż osobista. Promocja określonych zasobów pod oczekiwane i przewidywane potrzeby klientów jest szczególnie ważna dla obszarów strefy centralnej. Jest to rezultatem wysokiej złożoności procesów w tej strefie i dużymi zakłóceniami procesów informacyjnych.

Urzędnicy i lokalny system polityczny, jako element strategii marketingowej. Funkcjonowanie urzędu, etyka urzędników, sposób obsługi jest istotnym elementem w strategiach rozwojowych nastawionych na przyciąganie inwestorów.

Dla zdobycia inwestorów z zewnątrz bardzo ważna jest skoncentrowana obsługa administracyjno-organizacyjna, która -świadczona w mieście na rzecz potencjalnych klientów - przedstawiająca w sposób jednolity i całościowy wszelkie problemy związane z wejściem nowego inwestora w system gospodarczy danego miasta. Usługi te powinna prowadzić wyspecjalizowana komórka istniejąca przy władzach lokalnych, od której to w dużej mierze zależeć będzie efekt ekonomiczny działań marketingowych. Inwestorzy z reguły nie chcą wchodzić na rynki, których nie znają, gdzie występuje wysoki stopień niepewności związany z niewiedzą o istniejących w mieście i jego otoczeniu warunkach, które mogą wpłynąć na dochodowość prowadzonych przedsięwzięć. Komórka promocyjna miasta w swoich działaniach, oprócz wspomnianych już materiałów promocyjnych, korzystać może z następujących form i kanałów przekazywania obrazu miasta:

- kampania prasowa, telewizyjna i radiowa,
- korzystanie z kanałów dyplomatycznych (np. poprzez biura radców handlowych za granicą) w organizowaniu promocyjnych konferencji, których tematem będzie promocja miasta, kraju lub regionu,
- wykorzystanie dla celów prezentacji miasta ogólnokrajowych i międzynarodowych wystaw handlowych poprzez organizowanie w czasie ich trwania konferencji promocyjnych i rozpowszechnianie materiałów informacyjnych itp.,
- ogłaszanie potrzeb inwestycyjnych w dziedzinie gospodarki komunalnej miasta.

Koncepcja marketingu miejskiego jest tym bardziej skomplikowana, im więcej wartości miasto ma do zaoferowania oraz im więcej ma problemów do rozwiązania, ale niewątpliwie umożliwia ona podniesienie jego konkurencyjności wobec innych ośrodków.

Na marketing miasta patrzy się głównie przez pryzmat sprzedaży produktów, które związane są z miejscem. Nie mówi się o sprzedaży miasta jako całości, ale o specyficznych usługach, jakie ono oferuje. Spojrzenie na miasto jako "całość" sprowadza się wyłącznie do zastosowania technik promocji miasta (publikacje, festyny, targi etc.), skierowanych na różne segmenty rynków.

Marketing terytorialny jest zatem narzędziem w zarządzaniu rozwojem miasta Makowa Mazowieckiego, w taki sposób, aby swego rodzaju złożony megaprodukt, jakim jest miasto,

zaspokoił zidentyfikowane i antycypowane potrzeby klientów w zamian za uzyskane korzyści dla miasta upodmiotowionego zbioru mieszkańców.

Właściwe zaplanowanie powinno doprowadzić, z jednej strony – do zbudowania pozytywnego stosunku środowiska lokalnego, w tym bezpośrednio zainteresowanych beneficjentów końcowych i partnerów społecznych do programu rewitalizacji, z drugiej zaś – poprzez pokazywanie w wymiarze regionu, kraju i UE uzyskiwanych efektów materialnych i społecznych programu rewitalizacji doprowadzać do systematycznego zwrotu konkurencyjności miasta i jego atrakcyjności inwestycyjnej, turystycznej i kulturalnej.

Rozdział 12

Podsumowanie i wnioski

„Lokalny Program Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015" obejmuje tereny zdegradowane wyłonione w procesie delimitacji na terenie miasta Makowa Mazowieckiego.

(1) Instytucją wdrażającą i nadzorującą program rewitalizacji jest Urząd Miejski Miasta Makowa Mazowieckiego.

(2) Programem rewitalizacji objętych jest 37 beneficjentów końcowych, którzy zgłosili swój udział w programie.

(3) „Lokalny Program Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015" jest jednym ze strategicznych dokumentów rozwojowych miasta Makowa Mazowieckiego. Czas jego realizacji został określony na lata 2008-2015.

Realizacja „Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015" będzie wymagać zarówno od miasta, jak i od instytucji, organizacji i pozostałych beneficjentów końcowych usytuowanych w obszarze objętym rewitalizacją dużej pracy w zakresie przygotowywania dokumentacji technicznej, studiów wykonalności, wniosków aplikacyjnych.

Na obszarze rewitalizacji mieszka **9 953**[1] mieszkańców.

(4) Szacunkowa wartość zaplanowanych prac w latach 2008-2015 wynosi **198 190,30 tys. PLN tys. PLN.** Aby te prace wykonać należy przygotować ok. **96 projektów** do funduszy strukturalnych UE, MF EOG i innych dostępnych funduszy zewnętrznych finansujących projekty rewitalizacyjne.

Zapotrzebowanie na środki inwestycyjne wynosi w kolejnych latach:

2008 – 55 183,70 tys. PLN

2009 – 71 525,50 tys. PLN

2010 – 40 785,20 tys. PLN

2011 – 19 006,50 tys. PLN

2012 – 3 664,10 tys. PLN

2013 – 2 884,80 tys. PLN

2014 – 3 707,50 tys. PLN

2015 – 1 433,00 tys. PLN

Zestawienie wielkości nakładów finansowych na zadania objęte „Lokalnym Programem Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015", w odniesieniu do poszczególnych obszarów problemowych znajduje się w rozdziale 10 (tabela 10.1).

Zestawienie zbiorcze wielkości nakładów finansowych na zadania objęte „Lokalnym Programem Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015":

[1] Źródło: Bank Danych Regionalnych, stan na 31.12.2006

Tab.12.1. Zestawienie zbiorcze wielkości nakładów finansowych w latach 2008-2015

Rok	ogółem w tys. PLN	I wariant dotacji 75%	II wariant dotacji 85%	wkład własny 25%	wkład własny 15%
2008	55 183,700	41 387,775	46 906,145	13 795,925	8 277,555
2009	71 525,500	53 644,125	60 796,675	17 881,375	10 728,825
2010	40 785,200	30 588,900	34 667,420	10 196,300	6 117,780
2011	19 006,500	14 254,875	16 155,525	4 751,625	2 850,975
2012	3 664,100	2 748,075	3 114,485	916,025	549,615
2013	2 884,800	2 163,600	2 452,080	721,200	432,720
2014	3 707,500	2 780,625	3 151,375	926,875	556,125
2015	1 433,000	1 074,750	1 218,050	358,250	214,950
RAZEM	**198 190,300**	**148 642,725**	**168 461,755**	**49 547,575**	**29 728,545**

Z tabeli wynika, iż:

1. Planowany koszt realizacji zadań inwestycyjnych w latach 2008-2015 wynosi **198 190,30 tys. PLN** (100%).
2. Planowana dotacja – **148 642,725 tys. PLN** (75% wariant I), lub **168 461,755 tys. PLN** (85% wariant II).
3. Wymagany wkład własny beneficjentów końcowych – I wariant wkładu własnego – **49 547,575 tys. PLN** (25%).
4. Wymagany wkład własny beneficjentów końcowych – II wariant wkładu własnego – **29 728,545 tys. PLN** (15%).

Od tej zasady mogą wystąpić następujące odstępstwa:

1. Dotacja z ERDF może być mniejsza niż 85% i 75 % wartości budżetu poszczególnych projektów, a wtedy wkład własny beneficjenta końcowego będzie większy niż planowane15% i 25 %.
2. Wkład własny miasta Makowa Mazowieckiego i pozostałych beneficjentów może być mniejszy niż 15% i 25 % w przypadku, gdy skorzystają z dofinansowania z krajowych środków publicznych:
   - z budżetu państwa:
     - ⇒ rezerwa celowa budżetu państwa na współfinansowanie wkładu własnego samorządów terytorialnych dla projektów inwestycyjnych finansowanych z funduszy strukturalnych UE, Funduszu Spójności, MF EOG (w budżecie państwa na rok 2007, część 83, poz. 8),
     - ⇒ zgodnie z zasadami ustalonymi przez danego dysponenta części budżetowej np. Minister Kultury na projekty inwestycyjne może dać swoją promesę na pokrycie nawet 25 % wartości budżetu, a więc całego wkładu własnego.
3. Pamiętać należy o obowiązywaniu w zarządzaniu finansowym funduszami pomocowymi UE **„Reguły n+3"**. Podstawę prawną tej reguły stanowi Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999. Stanowi ona, że jeśli zobowiązanie Komisji ujęte w budżecie wspólnotowym w danym roku (roku n) nie zostanie

„wyczerpane" wnioskami o płatność przekazywanymi Komisji przez Instytucję Płatniczą do końca roku n+3, różnica między kwotą zobowiązania a kwotą wniosków o płatność zostanie automatycznie anulowana. Zobowiązanie Komisji jest równoznaczne z alokacją rocznej transzy środków w budżecie wspólnotowym. Zdarzenie to następuje w roku *n* oraz w każdym kolejnym roku, który na potrzeby stosowania reguły n+3 staje się kolejnym rokiem *n*. Dnia 31 grudnia roku n+3 zobowiązanie zostaje anulowane. Oznacza to, że Państwo Członkowskie, które do końca roku n+3 złożyło wnioski o płatność opiewające na kwotę mniejszą niż roczna zobowiązań na rok n, bezpowrotnie traci kwotę różnicy. Anulowanie dotyczy, zatem jedynie tej części środków, dla której nie złożono poprawnego wniosku o płatność okresową. Celem stosowania omawianego zabiegu jest motywowanie Państw Członkowskich do sprawnego wydatkowania alokowanych środków pomocowych.

4. Ważny wpływ na finansowanie projektów ma także możliwość uznania podatku VAT za koszt kwalifikowany w przypadku, gdy beneficjenci sektora finansów publicznych, mimo iż są jego płatnikiem, nie mają realnej możliwości jego odliczenia /Rozporządzenie KE (WE) nr 448/2004/ Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1783 /1999 oraz inne rozporządzenia[2]. Dotyczy to Makowa Mazowieckiego i pozostałych jednostek finansów publicznych uczestniczących w programie rewitalizacji. Pozostałym beneficjentom końcowym zgodnie z przepisami Ustawy o podatku od towarów i usług z dnia 11 marca 2004 roku przysługuje prawo do odliczenia podatku VAT. W tym jednak przypadku podatek VAT w projektach będzie stanowił koszt niekwalifikowany.

5. Zakładając, iż do realizacji wszystkich zadań objętych planem rewitalizacji trzeba opracować ok. **96 projektów** na współfinansowanie z funduszy strukturalnych, to średnia wartość budżetu projektu szacuje się na kwotę około **2 064,48 tys. PLN.**

   Wkład własny beneficjenta końcowego wynosić, więc będzie średnio około **309,67 tys. PLN** *(przy założeniu otrzymania 85% dotacji)*, **516,12 tys. PLN** *(przy założeniu otrzymania 75% dotacji)*.

   Jeżeli rozbijemy każdy projekt średnio na 3 lata, to jego roczna wartość wyniesie **688,16 tys. PLN,** czyli wkład własny - roczny dla przeciętnego projektu wynosić będzie **103,22 tys. PLN (15%).**

   Ta symulacja pokazuje, iż zdecydowana większość beneficjentów końcowych planu rewitalizacji nie powinna mieć kłopotów z zabezpieczeniem wkładu własnego do poszczególnych projektów.

(5) Projekty objęte planem rewitalizacji mogą być współfinansowane z wielu dostępnych źródeł krajowych i zagranicznych, w tym UE i EOG. Szczególnie atrakcyjne są dla projektów objętych programem rewitalizacji następujące fundusze i oferty bankowe:

1. **Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013** Priorytet V: Wzmacnianie roli miast w rozwoju regionu.
2. **Inicjatywa JESSICA** (*Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas*) - zakłada współpracę między KE, EBI oraz Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju (EBOR), mającą na celu wspieranie inwestycji w zakresie zrównoważonego rozwoju na obszarach miejskich w UE. Istnieje możliwość utworzenia w oparciu o środki pochodzące tej Inicjatywy Funduszu Rozwoju Miasta Makowa Mazowieckiego, z którego mogą być finansowane projekty rewitalizacyjne oraz rozwój różnych form budownictwa mieszkaniowego.

[2] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1084/2006 z dnia 11 lipca 2006 r ustanawiające Fundusz Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1164/94, Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1081/2006 z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1784/1999;

3. **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko** Priorytet 1. Gospodarka wodno ściekowa.
4. **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko** Priorytet 2. Gospodarka Odpadami i ochrona ziemi.
5. **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko** Priorytet 5. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych.
6. **Program Operacyjny Kapitał Ludzki** Priorytet 1. Zatrudnienie i integracja społeczna.
7. **Program Operacyjny Kapitał Ludzki** Priorytet 2. Rozwój potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw.
8. **Program Operacyjny Kapitał Ludzki** Priorytet 3. Wysoka jakość edukacji odpowiadająca wymogom rynku pracy.
9. **Program Operacyjny Kapitał Ludzki** Priorytet 4. Dobre państwo.
10. **Program Operacyjny Kapitał Ludzki** Priorytet 6. Rynek pracy otwarty dla wszystkich oraz promocja integracji społecznej.
11. **Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka** Priorytet 6. Polska gospodarka na rynku międzynarodowym.
12. **Program Operacyjny Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego** „Rozwój infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego".
13. **Program Operacyjny Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego** „Edukacja kulturalna i upowszechnianie kultury".
14. **Mechanizm Finansowy EOG** Priorytet 1. Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez między innymi redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii.
15. **Mechanizm Finansowy EOG** Priorytet 3. Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast.
16. **Norweski Mechanizm Finansowy** Priorytet 1. Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez między innymi redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii.
17. **Norweski Mechanizm Finansowy** Priorytet 3. Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast.
18. **Norweski Mechanizm Finansowy** Priorytet 4. Rozwój zasobów ludzkich.
19. **Z rezerwy celowej budżetu państwa na współfinansowanie wkładu własnego samorządów terytorialnych dla projektów inwestycyjnych finansowanych z funduszy strukturalnych UE, Funduszu Spójności, MF EOG (w budżecie państwa na rok 2007, część 83, poz. 8).**
20. **Krajowa Pomoc Publiczna –** wsparcie udzielane przedsiębiorstwu jest uznane za pomoc publiczną, gdy:
    - jest przyznawane przez Państwo lub pochodzi ze środków państwowych
    - udzielane jest na warunkach korzystniejszych niż oferowane na rynku
    - ma charakter selektywny
    - grozi zakłóceniem lub zakłóca konkurencję oraz wpływa na wymianę handlową między Państwami członkowskimi UE
21. **Prefinansowanie wydatków związanych z realizacją projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej** – polega na możliwości przejściowego finansowania zadań z

pożyczki z budżetu państwa. Mechanizm ten jest konieczny z wagi na fakt, iż dofinansowanie pomocy strukturalnej UE przekazywane jest jako refundacja, a więc po dokonaniu wydatku przez realizatora projektu i po zweryfikowaniu dokumentu potwierdzającego jego dokonanie.

22. **Fundusz Poręczeń Unijnych** – powołany został, by ułatwić firmom i samorządom finansowanie inwestycji z kredytów i zwiększyć dostępność środków unijnych. Warunkiem udzielenia poręczenia będzie ustanowienie przez kredytobiorcę zabezpieczenia.
23. **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej** – największa instytucja realizująca Politykę Ekologiczną Państwa poprzez finansowanie inwestycji w ochronie środowiska i gospodarce wodnej o znaczeniu ogólnopolskim, ponadregionalnym i zadań lokalnych, które są istotne z punktu widzenia potrzeb środowiska.
24. **Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych** – kredyty dla gmin i ich związków, przyznane przez FRIK, przeznaczane są na przygotowanie przez gminy i ich związki projektów inwestycji komunalnych (studium wykonalności, analiz kosztów i korzyści, ekspertyz) przewidzianych do współfinansowania z funduszy unijnych.
25. **Fundusz Dopłat** – środki finansowe przeznaczane są na dopłaty do kredytów mieszkaniowych, udzielanych przez banki komercyjne. Kredytów mogą udzielać banki, które w tym celu zawarły umowy z Bankiem Gospodarstwa Krajowego.
26. **Krajowy Fundusz Kapitałowy** – zasila kapitałowo małe i średnie przedsiębiorstwa polskie. KFK został utworzony w celu ograniczania luki kapitałowej, polegającej na niskiej podaży kapitału. Preferowane są fundusze inwestujące w przedsiębiorstwa innowacyjne lub prowadzące działalność badawczo – rozwojową.
27. **Krajowy Fundusz Drogowy** – stanowi wsparcie dla realizacji rządowego Programu Budowy Dróg i Autostrad w Polsce poprzez gromadzenie środków finansowych na przygotowanie, budowę, przebudowę, remonty, utrzymanie i ochronę autostrad, dróg ekspresowych, a także innych dróg krajowych.
28. **Bank Gospodarstwa Krajowego** – w ramach którego funkcjonuje Krajowy Fundusz Termomodernizacji. Jego celem jest wspieranie finansowe inwestorów realizujących przedsięwzięcia termomodernizacyjne. Pomoc ta zwana „premią termomodernizacyjną" stanowi źródło spłaty 25 % zaciągniętego kredytu na wskazane przedsięwzięcie.
29. **Europejski Fundusz Hipoteczny** – oferuje finansowanie nieruchomości komercyjnych na terenie Polski. Finansuje nieruchomości o wartości 1 mnl zł.
30. **PO „Rozwój infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego"** – cele programu to m.in.: wyrównywanie dostępu do dóbr i usług kultury, poprawa warunków funkcjonowania instytucji kultury, filmu oraz szkół i uczelni artystycznych a także poprawa efektywności zarządzania i funkcjonowania instytucji kultury.
31. **PO „Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego"** – celem tego programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury. Polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wkładu krajowego do wybranych projektów kulturalnych.
32. **PO „Dziedzictwo kulturowe"** – celem programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym poprawa stanu zachowania zabytków, wsparcie działalności muzeów i rozwój kolekcji muzeów.
33. **Bank Gospodarstwa Krajowego** – Kredyt dla samorządów ze środków EBI.
34. **Bank Gospodarstwa Krajowego** – Fundusz Poręczeń Unijnych.
35. **Bank Gospodarstwa Krajowego** – Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych.

36. **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej** – Program Ochrona wód przed zanieczyszczeniem.
37. **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej** - Program Gospodarka wodna.
38. **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej** – Program Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem poprzez zapobieganie i ograniczenie emisji zanieczyszczeń oraz oszczędzanie surowców i energii.
39. **Bank PKO BP** Program biznes inwestycja .
40. **Bank PKO S.A.** Kredyt UNIA.
41. **Bank BPH** Kredyt inwestycyjny prosty.
42. **Kredyt Bank** Kredyt Inwestycja z Unią Europejską.
43. **Kredyt Bank** Kredyt termomodernizacyjny.
44. **Raiffeisen** Bank **Polska** Pomostowe kredyty z dotacją UE.
45. **Bank Polskiej spółdzielczości BPS** Kredyt inwestycyjny na działalność gospodarczą.
46. **Bank Polskiej spółdzielczości BPS** Kredyt na realizację przedsięwzięć termomodernizacyjnych.
47. **Bank Gospodarki Żywnościowej** Kredyty strukturalne.
48. **Bank Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych BISE** Kredyt inwestycyjny.
49. **Bank Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych BISE** Kredyt europejski.
50. **Bank Ochrony Środowiska BOŚ S.A.** Kredyty proekologiczne.
51. **BRE Bank** Kredyt inwestycyjny.
52. **BRE Bank** Kredyt inwestycyjny BRE-UNIA.
53. **Bank Współpracy Europejskiej BWE** EUROKREDYT.
54. **CitiBank Handlowy** Kredyty inwestycyjne.
55. **Deutsche Bank PBC S.A.** Kredyt inwestycyjny.
56. **Getin Bank:** Kredyt inwestycyjny.
57. **Gospodarczy Bank Wielkopolski** Kredyt Inwestycyjny.
58. **Gospodarczy Bank Wielkopo**lski Kredyt termomodernizacyjny.
59. **Invest Bank** Kredyt inwestycyjny.
60. **Krakowski Bank Spółdzielczy** Kredyty strukturalne.
61. **Krakowski Bank Spółdzielczy** Kredyt termomodernizacyjny.
62. **Nordea Bank Polska:** Kredyt Nordea Europa.

Podane źródła współfinansowania projektów realizowanych w ramach **„Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015"** mogą posłużyć do przygotowania w przypadku większych projektów montaży Partnerstwa Publiczno-Prywatnego PPP. Maków Mazowiecki może w takich partnerstwach również uczestniczyć.

(6) Strategicznym beneficjentem programu rewitalizacji jest miasto Maków Mazowiecki, bez jej zaangażowania organizacyjnego, merytorycznego, logistycznego, w tym również finansowego realizacja programu byłaby niemożliwa.

(7) Miasto Maków Mazowiecki oraz pozostali beneficjenci programu rewitalizacji dla uzyskania spodziewanych efektów rewitalizacji powinni zintegrować działania inwestycyjne z działaniami „miękkimi" tj. działaniami społecznymi. Ujęte w Programie Rewitalizacji projekty mają stać się bowiem „zaczynem" dla rozpoczęcia kompleksowego rozwiązywania problemów gospodarczych i społecznych na rewitalizowanym obszarze dla tworzenia i poszerzenia katalogu projektów „miękkich".

(8) Warto podkreślić fakt, iż „Lokalny Program Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego na lata 2008-2015" jest programem „żywym" i będzie podlegał ciągłej modyfikacji, m.in. w zakresie korekty granic poszczególnych rewitalizowanych obszarów i weryfikacji planowanych działań w razie zgłaszanych potrzeb. Również wskazane w tabelach zadania i projekty są jedynie propozycjami działań, a cały Program ma charakter otwarty na nowe inicjatywy zarówno, miasta jak i pozostałych uczestników rewitalizacji;

(9) Miasto Maków Mazowiecki pełnić będzie funkcję instytucji wdrażającej i nadzorującej program rewitalizacji. Prowadzić także będzie monitoring, ewaluację i pomiar efektywności programu rewitalizacji. Na tej podstawie, co dwa lata, czyli w 2010, 2012, 2014 oraz w 2015 będzie dokonywana aktualizacja i uzupełnienie programu rewitalizacji. Proponuje się, aby było to dokonywane wraz z przyjmowaniem nowego budżetu miasta co dwa lata.

Zespół redakcyjny

Maków Mazowiecki, październik 2007

PRZEWODNICZĄCY RADY

mgr Ireneusz Pepłowski